

เครือข่ายนักวิชาการด้านภาษาและวัฒนธรรม

ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 (มกราคม - เมษายน) 2566

ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 (มกราคม - เมษายน) 2566

วิจิตรวรรณสาร

WIWITWANNASAN

Journal of Language and Culture

ISSN 2630-0168 (Print)

ISSN 2672-9458 (Electronic)

ผู้เขียนประจำฉบับ

สมเกียรติ วัฒนาพงษากุล

ณานิศ วงศ์สุวรรณ

พรพรรณ ทองบัญชาชัย

รพี สว่างแจ้ง

เอกชัย แสงโสดา

ชานนท์ ไชยทองดี

อภิษฐา ออองงาม

ดำรงค์ นันทผาสุข

อรทัย สุทธิ

กานต์พิชชา เชื้อสะอาด

วรวรรณ ศรียาภัย

วรัญญา ยิ่งยงค์ศักดิ์

ปาริชาติ โปธิ

พิพัฒน์ ประเสริฐสังข์

ศรัญญา มณีทอง

ศรารัตน์ คงสมบูรณ์

อัมไพพรรณ พรหมบุตร

กรรณิการ์ รักษา

จันทร์วรรณ สำราญสำรวจกิจ

สุทธินันท์ ศรีอ่อน

วชิรบรรณสาร

ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 (มกราคม - เมษายน) 2566

เจ้าของ

เครือข่ายนักวิชาการด้านภาษาและวัฒนธรรม

ที่ปรึกษากองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์พิเศษจันทน์ ทองประเสริฐ

ศาสตราจารย์ ดร.ปฐม หงษ์สุวรรณ

ราชบัณฑิตยสภา

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ผู้ทรงคุณวุฒิ

ศาสตราจารย์ ดร.ดวงมน จิตรจันทน์

ศาสตราจารย์ชวน เพชรแก้ว

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.บุญยงค์ เกศเทศ

รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพร พานโพธิ์ทอง

รองศาสตราจารย์สงบ บุญคล้าย

รองศาสตราจารย์ ดร.ธัญญา สังขพันธานนท์

รองศาสตราจารย์ ดร.ศานติ ภักดีคำ

รองศาสตราจารย์ ดร.วิไลศักดิ์ กิ่งคำ

รองศาสตราจารย์ ดร.สิริวรรณ นันทจินทุล

รองศาสตราจารย์ ดร.วิไลวรรณ ขนิษฐนันท์

รองศาสตราจารย์ ดร.ชลอ รอดลอย

รองศาสตราจารย์สุณีย์ เลี้ยวเพ็ญวงษ์

รองศาสตราจารย์ ดร.สุภาพร คงศิริรัตน์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

วิทยาเขตปัตตานี

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาตะวันออก

มหาวิทยาลัยนเรศวร

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยเกริก

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

มหาวิทยาลัยนเรศวร

วិธีวรรณสาร

ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 (มกราคม - เมษายน) 2566

รองศาสตราจารย์กฤษฎา ศรีธรรมมา
รองศาสตราจารย์ ดร.สมเกียรติ วัฒนาพงษากุล
รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริพร ภักดีผาสุข
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อารียา หุตินทะ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์สฤก บุนยัตต์
นางชมัยกร บางคมบาง
Dr.Nguyen Thi Thuy Chau
Dr.Chom Sonngang

กองบรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.สมเกียรติ รักษ์มณี
รองศาสตราจารย์ ดร.เชษฐา จักรไชย
รองศาสตราจารย์ ดร.วรวรรณ ศรียาภัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประกิจ จันตะเคียน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กอบกาญจน์ วิเศษรัมย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุชาดา เจียพงษ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชดา ลาภใหญ่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิรัฐพร ไทยงูเหลือม
ดร.วิชุดา พรายยงค์
ดร.สรพันธ์ นันตะภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศิลปากร
มหาวิทยาลัยศิลปากร
ศิลปินแห่งชาติ
Vietnam National University
Royal Academy of Cambodia

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยพะเยา
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
มหาวิทยาลัยรังสิต
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี
ราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์

วិธีวรรณสาร

ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 (มกราคม - เมษายน) 2566

บรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.บุญเสนอ ตรีวิเศษ

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ผู้ช่วยบรรณาธิการฝ่ายภาษาต่างประเทศ

ดร.สมศักดิ์ พันธุ์ศิริ

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

อาจารย์จรัสภูมิณกุล ผลเจริญ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ดร.พิสุทธิพงศ์ เอ็นดู

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี

ราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์

ประสานงาน

อาจารย์ยุพาวดี อาจหาญ

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

อาจารย์ทิพย์วัลย์ เหมรา

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

พิสูจน์อักษร

อาจารย์อุภาวณัน นามศิริณ

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ณภัทร เชาว์นวม

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สันติภาพ ชำรัมย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

อาจารย์พิพัฒน์ ประเสริฐสังข์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

อาจารย์ปณิดา ทองบุญชม

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

อาจารย์อรรถพล ธรรมรังษี

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ดร.อรรณพ ฤทธิ์ศรีธร

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

อาจารย์ประยุทธ์ จิตราช

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

วิวิธวรรณสาร

ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 (มกราคม - เมษายน) 2566

ประสิทธิภาพเว็บไซต์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สันทรัพย์ ยืนยาว

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ศิลปกรรม-รูปเล่ม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปาลิตา ผลประดับเพชร

วรโชติ ตีระนา

ชลดา สมานชาติ

ประชาสัมพันธ์

อาจารย์อุภาวณณ์ นามศิริ

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

WIWIWANNASAN

Vol. 7 No.1 (January - April) 2023

Publisher

Network of Academics on Language and Culture

Editorial Consultant

Adjunct Prof. Chamnong Thongprasert

Prof. Dr. Pathom Hongsuwan

Fellow of The Royal Society

Maharakham University

Expert

Prof. Dr. Duangmon Chitchamnong

Prince of Songkla University

Pattani Campus

Prof. Chuan Petkaew

Suratthani Rajabhat University

Hon. Prof. Dr. Boonyong Ketthet

Khonkaen University

Assoc. Prof. Dr. Natthaporn Panpothong

Chulalongkorn University

Assoc. Prof. Sagnop Boonkloi

Eastern Language Specialist

Assoc. Prof. Dr. Thanya Sangkhaphanthanon

Naresuan University

Assoc. Prof. Dr. Santi Phakdeekam

Srinakharinwirot University

Assoc. Prof. Dr. Wilaisak Kingkham

Kasetsart University

Assoc. Prof. Dr. Siriwan Nantachantoon

Kasetsart University

Assoc. Prof. Dr. Wilaiwan Khanittanan

Thammasat University

Assoc. Prof. Dr. Chalor Rodloy

Kirk University

Assoc. Prof. Sunee Leopenwong

Khon Kaen University

Assoc. Prof. Dr. Supaporn Kongsirirat

Naresuan University

Assoc. Prof. Krisada Sridharmma

Maha Sarakham Rajabhat University

WIWIWANNASAN

Vol. 7 No.1 (January - April) 2023

Assoc. Prof. Dr. Somkiat Wattanapongsakul

Assoc. Prof. Dr. Siriporn Phakdeephasook

Asst. Prof. Areeya Hutinta

Asst. Prof. Sakun Bunyathat

Mrs. Chamaiporn Bangkombang

Dr. Nguyen Thi Thuy Chau

Dr. Chom Sonnang

Sukhothai Thammathirat

Open University

Chulalongkorn University

Silpakorn University

Silpakorn University

National Artist

Vietnam National University

Royal Academy of Cambodia

Editorial Board

Assoc. Prof. Dr. Somkiat Rakmanee

Assoc. Prof. Dr. Chettha Chakchai

Assoc. Prof. Dr. Warawat Sriyabhaya

Asst. Prof. Prakit Chantakhian

Asst. Prof. Dr. Kobkan Wisesram

Asst. Prof. Dr. Suchada Jiaphong

Asst. Prof. Dr. Rachada Lapyai

Asst. Prof. Dr. Jiratthiporn Thainguluam

Dr. Wichuda Praiyong

Dr. Soraphan Nantaphum

Kasetsart University

Rajabhat Maha Sarakham

University

Phayao University

Buriram Rajabhat University

Phetchabun Rajabhat University

Pibulsongkram Rajabhat University

Rangsit University

Nakhon Ratchasima Rajabhat University

Dhonburi Rajabhat University

Rajamangala University of

Technology Isan Surin Campus

WIWIWANNASAN

Vol. 7 No.1 (January - April) 2023

Editor in Chief

Assoc. Prof. Dr. Bunsanoe Triwiset

Buriram Rajabhat University

Assistant Editor for Foreign Language

Dr. Somsak Phansiri

Buriram Rajabhat University

Chirattthankamol Phoncharoen

Surindra Rajabhat University

Dr. Pisutpong Endoo

Rajamangala University of

Technology Isan Surin Campus

Coordinator

Yuphawadee Athan

Buriram Rajabhat University

Thippawan Hemmara

Buriram Rajabhat University

Proofreader

Uphawan Namhiran

Buriram Rajabhat University

Asst. Prof. Napat Chawnuam

Buriram Rajabhat University

Asst. Prof. Santiphap Charam

Buriram Rajabhat University

Phiphat Prasertsang

Buriram Rajabhat University

Panida Thongbunchom

Buriram Rajabhat University

Attapol Thummarungsee

Buriram Rajabhat University

Dr.Orawan Rithisrithorn

Buriram Rajabhat University

Prayut Jitrach

Buriram Rajabhat University

WIWIWANNASAN

Vol. 7 No.1 (January - April) 2023

Web Editor

Asst. Prof. Dr. Sinsup Yuenyaw

Buriram Rajabhat University

Layout Editor

Asst. Prof. Palita Phonpradapphet

Worachot Tana

Chonlada Samanchat

Public Relations Officer

Uphawan Namhiran

Buriram Rajabhat University

วិวิวรรณสาร

ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 (มกราคม - เมษายน) 2566

Office of Wiwitwannasan Journal of Language and Culture
568 Village No. 9, Samet Sub-District, Mueang Buriram, Buri Ram
Province 31000, Tel. 084-518-6262
Email Address: wivitjournal@gmail.com
Subscribe and Submission of manuscript at
<https://www.tci-org/index.php/wiwitwannasan/article/view/192684>

ที่ทำการสำนักงานวารสารวิวิวรรณสาร

568 หมู่ที่ 9 ตำบลเสม็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ 31000
โทรศัพท์: 084-518-6262
email address : wivitjournal@gmail.com

สมัครสมาชิกและส่งบทความได้ที่เว็บไซต์
<https://www.tci-thaijo.org/index.php/wiwitwannasan/article/view/192684>

วิจิตรวรรณสาร

ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 (มกราคม - เมษายน) 2566

เกี่ยวกับวารสาร

วิจิตรวรรณสาร เป็นวารสารวิชาการที่เกิดจากความร่วมมือทางวิชาการของเครือข่ายนักวิชาการด้านภาษาและวัฒนธรรมในหลายมหาวิทยาลัย เป็นวารสารราย 4 เดือน ตีพิมพ์สองภาษา คือ ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ มีกำหนดออกปีละ 3 ฉบับ คือ ฉบับที่หนึ่ง ระหว่างเดือนมกราคม-เมษายน ฉบับที่สอง ระหว่างเดือนพฤษภาคม-สิงหาคม และ ฉบับที่สาม ระหว่างเดือนกันยายน-ธันวาคม วิจิตรวรรณสาร ได้จัดทำเป็น 2 รูปแบบ คือ รูปแบบตีพิมพ์ และรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ มีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ต้นฉบับ บทความวิจัย บทความวิชาการ บทวิจารณ์หนังสือที่เป็นองค์ความรู้ด้านภาษา วรรณคดี คติชนวิทยา ภาษาศาสตร์ การสอนภาษา และภาษาเพื่อการสื่อสาร บทความที่จะได้รับการพิมพ์เผยแพร่ลงในวารสาร จะต้องเป็นบทความที่ไม่เคยพิมพ์เผยแพร่ในวารสารอื่นใดมาก่อน หรืออยู่ในระหว่างการพิจารณาพิมพ์เผยแพร่ในวารสารอื่นใด และบทความทุกเรื่องที่ได้รับพิจารณาเพื่อตีพิมพ์ในวารสารนี้ได้ผ่านการประเมินคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คนในศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับบทความ โดยเป็นการประเมินแบบอำพรางสองฝ่าย ต้นฉบับอาจได้รับการปรับปรุงและแก้ไขตามที่บรรณาธิการและผู้ทรงคุณวุฒิเห็นสมควร ทั้งนี้ ข้อคิดเห็นใด ๆ ในบทความถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความ อย่างไรก็ตาม ลิขสิทธิ์ในบทความที่ตีพิมพ์เป็นของวารสาร การพิมพ์ซ้ำบางส่วนหรือทั้งหมดของบทความจะต้องได้รับการอนุญาตจากบรรณาธิการวารสารเป็นลายลักษณ์อักษร

WIWIWANNASAN

Vol. 7 No.1 (January - April) 2023

WIWIWANNASAN

Vol. 7 No.1 (January - April) 2023

About Journal

Wiwitwannasan is an academic journal which originated from the academic cooperation of the Network of Academics on Language and Culture in many universities. It is a four monthly journal published in two languages: Thai and English. There are three issues each year, which are the first issue between January - April, the second issue between May - August and the third issue between September - December. Wiwitwannasan is prepared in two formats, which are the printed format and electronic format. The objective is to publish the manuscripts of the research article, academic article, and book review article, which are a body of knowledge in the field of language, literature, folklore, linguistics, teaching of language and language for communication. The articles to be published in the journal must be articles that have never been published in any other journals before, or are under consideration to be published in any other journals, and every article considered for publication in this journal has been evaluated by three experts in science related to articles by double blind method. The manuscript may be revised and edited as appropriate by the editors and experts. Any comments in the article are the views and responsibilities of the author of the article; however, the copyright is owned by the journal, and the reprint of all or part of an article must be approved by the editor of the journal in writing.

วิวิธวรรณสาร

ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 (มกราคม - เมษายน) 2566

วិธีวรรณสาร

ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 (มกราคม - เมษายน) 2566

บทบรรณาธิการ

ร่ายยาว เล่มสิบเก้าแล้วก้าวลิขิตวิธีวรรณสาร คณะกองบรรณาธิการนั้นเรียบเรียงพร้อมเพรียงให้ ลำดับเรื่องประเทืองทวยไว้เก๋าทบความ ให้ผู้อ่านติดตามสร่ายสนุกสร้างสุขสันต์ **หนึ่ง** “คำเชื่อมแสดงความสัมพันธ์ด้านเวลาในลัทธิสารภาษาเขมร” บทความเน้นเรื่องคำด้านเวลานำมาแสดง **สอง** “วิเคราะห์บ่มขัดแย้งในวรรณกรรมจีนเรื่องซ้องกั๋ง” ผู้เขียนเห็นปมที่ตั้งสร้างไว้ในวรรณกรรมทำเด่นชัด **สาม** “การศึกษามโนทัศน์การตั้งชื่อและการเล่าเรื่องของหนังผีไทยตามแนวอรรถาสนาชาติพันธุ์” ภาพที่เห็นเด่นการเล่าสร้างสรรค์ดังพรรณนาประสิทธิผล **สี่** “สัตว์ในเรื่องเล่าของชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ” ผู้เขียนบรรยายเหตุอุเทศยกสาธกนิทานท้องถิ่นดังจินดา ต่อด้วย **ห้า** “การสลับภาษาในแคสต์เกม SEKIRU SHADOWS DIE TWICE ของช่องยูทูปเอก Heart Rocker” ผู้เขียนเล่านำเสนอมุมมองใหม่ในเกมล้ำไม่ธรรมดาเกินคาดหมาย **หก** “คำรันทูในนวนิยายกลืนอวยพินถิ่นไทย”...บทความนั้นน่าสนใจศึกษาทำคำรันทู... **เจ็ด** “ลักษณะเด่นและองค์ความรู้ที่ปรากฏในคัมภีร์ไบเบิลตามตำราโบราณอีสานจังหวัดบุรีรัมย์” ผู้เขียนบทความนั้นได้ทำตามวิถีคติชนวิทยา **แปด**... “คำอุทานภาษาอังกฤษในบทภาพยนตร์จากแอปพลิเคชันเน็ตฟลิกซ์” ผู้เขียนบทความเปิดพลิกคำศัพท์อังกฤษใหม่ให้ล่องรู้คู่ศึกษา และเก้า “บทบาทหน้าที่ของพระพุทธรูปในเพลงลูกทุ่งหมอลำอีสาน” ผู้เขียนบทความนิยามฐานผ่านบทเพลงบรรเลงไว้ เก้าบทความนี้ชี้ชัดให้ความหลากหลายในผลงาน จึงประสงค์ชวนเปิดวิธีวรรณสารอ่านพิจารณา บารนี้

บุญเสนอ ศรีวิเศษ
บรรณาธิการ

WIWIWANNASAN

Vol. 7 No.1 (January - April) 2023

WIWIWANNASAN

Vol. 7 No.1 (January - April) 2023

Editorial Note

Rai Yao (Long Chant) In the volume **19** of **Wiwitwannasan**, the editorial board had compiled the **nine** articles in unison in order to enrich the heart of readers to obtain happiness. **First** article was *“Temporal Conjunctions in Khmer Texts,”* which emphasized the words of time. The **second** article was *“An Analysis of Conflicts in Chinese Literary ‘Song Kang’,”* in which, the author had showed the knot of the conflict. The **third** article was *“Study of Thai Horror Film Naming Concept and Narrative based on Ethno-semantics,”* in which, outstanding narration was quite obvious. The **fourth** article was *“Animals in the Community Narrative of Si sa ket Province,”* in which, the author described and demonstrated the narration of local tales. The **fifth** article was *“Code-switching in the casting game SEKIRO: Shadows Die Twice of the Ak Heartrocker YouTube channel,”* in which, the author had presented a new perspective on the game that was extraordinary. The **sixth** article was *“Euphemism in Novels with local aura of Thai culture,”* which was an interesting study on euphemism. The **Seventh** article was *“The Dominant feature and Body of Knowledge Appearing in the Palm leaf Manuscript of Isan Ancient Medicinal Texts in Buri Ram Province,”* in which, the author had followed the folkloristics. The **eighth** article was *“English Interjections in Movie Scripts on Netflix Application,”* in which, the author had thrown the light on English vocabularies to study. The **ninth** article was *“The Functions of Buddhism in Luk Thung Mo Lam Isan (Isan folk Songs),”* in which the author had defined the position through the songs. These nine articles highlighted diversity in the works. Cordially, we invited to reader to read and consider Wiwitwannasan.

Bunsanoe Triwiset
Editor in Chief

สารบัญ

วชิรวรรณสาร

ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 (มกราคม - เมษายน) 2566

คำเชื่อมแสดงความสัมพันธ์ด้านเวลาในสัมพันธ์สารภาษาเขมร

Temporal Conjunctions in Khmer Texts

สมเกียรติ วัฒนาพงษากุล

Somkiat Watanapongsakul

25

การวิเคราะห์ปมขัดแย้งในวรรณกรรมจีนเรื่องซ้องกั๋ง

An Analysis of Conflicts in Chinese Literary 'SONG KANG'

ณานิต วงศ์สุวรรณ / พรพรรณ ทองบัญชาชัย / รพี สว่างแจ้ง

Chanit Wongsuwan / Phomphan Thongbanchachai / Rapee Swangjang

41

การศึกษามโนทัศน์การตั้งชื่อและการเล่าเรื่องของหนังผีไทย

ตามแนววรรณศาสตร์ชาติพันธุ์

Study of Thai Horror Film Naming Concept and Narrative

based on Ethno-semantics

เอกชัย แสงโสดา

Ekkachai Sangsoda

55

สัตว์ในเรื่องเล่าของชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ

Animals in the Community Narrative of Si Sa Ket Province

ชานนท์ ไชยทองดี

Chanont Chaithongdee

73

**การสลับภาษาในการแคสต์เกม SEKIRO: Shadows Die Twice
ของช่องยูทูป เอก HEARTROCKER**

91

*Code-switching in the casting game SEKIRO: Shadows Die Twice
of the Ak HEARTROCKER YouTube channel*

อภิษฐา งอกงาม / ดำรงค์ นันทพาสุข / อรทัย สุทธิ

Apichaya Ngokngam / Dumrong Nuntapasuk / Orathai Sutthi

คำร่ำในนวนิยายกลิ่นอายพื้นถิ่นไทย

105

Euphemism in Novels with local aura of Thai culture

กานต์พิชชา เชื้อสะอาด / วรวรรณ์ ศรียาภัย /

วรัญญา ยิ่งยงศักดิ์ / ปาริชาติ โพธิ

Kampitcha Chuesa-art / Warawat Sriyabhaya /

Warunya Yingyongsak / Parichat Pothi

**ลักษณะเด่นและองค์ความรู้ที่ปรากฏในคัมภีร์ใบลานตำรายาโบราณอีสาน
จังหวัดบุรีรัมย์**

121

*The Dominant feature and Body of Knowledge Appearing in
the Palmleaf Manuscript of Isan Ancient Medicinal Texts
in Buri Ram Province*

พิพัฒน์ ประเสริฐสังข์ / ศรีญญา มณีทอง

Phiphat Prasertsang / Saranya Maneethong

คำอุทานภาษาอังกฤษในบทภาพยนตร์จากแอปพลิเคชันเน็ตฟลิกซ์

141

*English Interjections in Movie Scripts
on Netflix Application*

ศรารัตน์ คงสมบุญ / อัมไพพรรณ พรหมบุตร / กรรณิการ์ รักษา /
จันทวรรณ สำราญสำรวจกิจ

Saratat Kongsomboon / Umpaipan Prombut / Kannika Raksa /

Jantarawan Samransamruajkit

บทบาทหน้าที่ของพระพุทธศาสนาในเพลงลูกทุ่งหมอลำอีสาน

153

The Functions of Buddhism in Luk Thung

Mo Lam Isan (Isan folk Songs)

สุทธินันท์ ศรีอ่อน

Suddhinan Srion

แนะนำผู้เขียน

173

คำเชื่อมแสดงความสัมพันธ์ด้านเวลา ในสัมพันธ์สารภาษาเขมร Temporal Conjunctions in Khmer Texts

สมเกียรติ วัฒนาพงษากุล / Somkiat Watanapongsakul

สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี 11120, ประเทศไทย
School of Liberal Arts, Sukhothai Thammathirat Open University, Nonthaburi 11120, Thailand

Email: watsomkiat@gmail.com

Received: September 9, 2022

Revised: January 5, 2023

Accepted: April 27, 2023

Abstract

The objective of this article was to analyze the types of temporal conjunctions in Khmer texts. This research is qualitative. The research data were collected from 30 Khmer news, 10 general Khmer articles, and 5 speeches by Khmer social leaders. Data analysis was based on the concept of discourse analysis. The results showed that there were five types of temporal conjunctions: Firstly, those which indicate the relationship of preceding events such as **ณ**: “when” and **ภายหลัง** “after”. Secondly, those which indicate the relationship of later events such as **เมื่อ** “then” and **เมื่อ** “then, after that”. Thirdly, those which indicate the relationship of simultaneous events such as **ขณะที่**: “while” and **ในเวลา** “while, at that time”. Fourthly, those which indicate the beginning of event such as **ตั้งแต่** “since, from” and **ตั้ง** “since, from”. Fifthly, those which indicate the end of event such as **จน** “until” and **จน** “until”.

Key words: Conjunctions, Temporal Conjunctions, Khmer, Texts

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์และจำแนกประเภทคำเชื่อมแสดงความสัมพันธ์ด้านเวลาในสัมพันธ์สารภาษาเขมร งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากเอกสารภาษาเขมร ได้แก่ ข่าว จำนวน 30 ข่าว บทความทั่วไป จำนวน 10 เรื่อง และบทปาฐกถาของผู้นำทางสังคม จำนวน 5 บท โดยประยุกต์แนวคิดสัมพันธ์สารวิเคราะห์ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยพบว่าคำเชื่อมแสดงความสัมพันธ์ด้านเวลาในภาษาเขมรจำแนกได้ 5 ประเภท คือ คำเชื่อมแสดงความสัมพันธ์ของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อน อาทิ **ณ:** “เมื่อ”, **ภายหลัง** “หลังจาก” คำเชื่อมแสดงความสัมพันธ์ของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามมาหรือเกิดขึ้นภายหลัง อาทิ **จึง** “จึง”, **แล้ว** “แล้ว”, คำเชื่อมแสดงความสัมพันธ์ของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นพร้อมกัน อาทิ **ขณะ**: “ขณะ”, **เมื่อเวลาผ่านไป** “ในตอนที่”, คำเชื่อมแสดงจุดเริ่มต้นของเหตุการณ์ อาทิ **ตั้งแต่** “ตั้งแต่” **ตั้งแต่วันที่** “ตั้งแต่วันที่”, และคำเชื่อมแสดงจุดสิ้นสุดของเหตุการณ์ อาทิ **จบลง** “จนกระทั่ง”, **ถึง** “จนถึง”

คำสำคัญ: คำเชื่อม, คำเชื่อมแสดงความสัมพันธ์ด้านเวลา, ภาษาเขมร, สัมพันธสาร

บทนำ

สัมพันธสารเป็นหน่วยไวยากรณ์ในระดับที่สูงกว่าประโยค ใช้สื่อสารหรือเนื้อความโดยรวมตอนหนึ่งหรือหลายตอนรวมกัน สัมพันธสารจึงประกอบด้วยหน่วยทางภาษาหลายหน่วยเรียงร้อยต่อกันทั้งที่เป็นภาษาพูดของคนเดียวหรือหลายคน และภาษาเขียน เช่น คำทักทาย คำบรรยาย คำอธิบาย ข่าวในหนังสือพิมพ์ บทความ นวนิยาย ฯลฯ (Royal Institute, 2017, p.142) หน่วยทางภาษาหลายหน่วยที่เรียงร้อยต่อกันในสัมพันธสารประกอบขึ้นจากคำ วลี และประโยค ที่ผูกขึ้นอย่างเป็นระบบจนสื่อความหมายได้สมบูรณ์ตามเจตนา สัมพันธสารจึงต้องประกอบด้วยประโยคน้อยสองประโยคที่เรียงต่อกันตามโครงสร้างไวยากรณ์โดยใช้กลไกทางภาษาในการเกาะเกี่ยวความหมายระหว่างประโยค ทั้งการใช้รูปภาษาหนึ่งแทนอีกรูปภาษาหนึ่ง การละรูปภาษาออกจากประโยค หรือการใช้คำเชื่อมสัมพันธสาร เพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างประโยค Sriyabhaya (2020, p. 6.71) กล่าวว่า คำเชื่อมช่วยแสดงความสัมพันธ์ระหว่างประโยคและทำให้ข้อความอันหนึ่งอันเดียวกัน สละสลวย และมีสัมพันธภาพ

คำเชื่อมสัมพันธสารในภาษาเขมรเป็นหน่วยทางภาษาที่ใช้เชื่อมถ้อยคำให้ติดต่อกันเป็นเรื่องเดียวกัน (Thedthong, 2015, p.43) เพื่อแสดงความสัมพันธ์ทางความหมาย แสดงความสัมพันธ์ทางไวยากรณ์ และแสดงความต่อเนื่องระหว่างประโยค การพิจารณาความสัมพันธ์และความต่อเนื่องดังกล่าวต้องวิเคราะห์คำเชื่อมร่วมด้วยเสมอ เพื่อเข้าใจความหมายที่ถูกต้องและแปลความจากภาษาเขมรเป็นภาษาไทยได้สมบูรณ์ แม้คำเชื่อมในภาษาเขมรสามารถระบุภาษาออกได้ในบางบริบทก็ตาม แต่พบไม่บ่อยและใช้กับเรื่องที่ข้อมูลเก่า คำเชื่อมมักปรากฏรูปภาษา (Haiman, 2011, pp. 217-218) มากกว่า นอกจากข้อความ ซึ่งเป็นโครงสร้างปกติในไวยากรณ์ภาษาเขมร ทั้งนี้ คำเชื่อมจะแสดงความหมายลักษณะใดขึ้นอยู่กับรูป ความหมาย และหน้าที่ของคำนั้นๆ อาทิ **บู้** “แต่ทว่า” แสดงความขัดแย้ง **บู้** “ถ้า” แสดงความสัมพันธ์แบบเงื่อนไข

คำเชื่อมกลุ่มหนึ่งที่น่าสนใจวิเคราะห์โดยละเอียดคือคำเชื่อมแสดงความสัมพันธ์ด้านเวลา Bamroongraks (2020, p.153) กล่าวว่า คำกลุ่มนี้แสดงความสัมพันธ์ด้านเวลาระหว่างถ้อยความที่อยู่ต่อเนื่องกัน หรือใกล้เคียงกัน ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 1

(1) ก็ถูกวิธีที่เศรษฐีผู้มั่งคั่งสามารถบดขยี้เหล่าคนยากจน ... (2) นางนีนอิธอ์บูกบาทต์เกร็งเบรุตเกรส และสยบลูภาตบស់ฮูร์ (3) บุรุษไร (4) นางดาตอญูบรูชบุรุษก็ถูกมูญุฎิกิ

(1) นักกีฬาเทควันโดหญิงคนหนึ่งได้กล่าวกับนักข่าวว่า ... (2) เธอจะพยายามฝึกฝนเทคนิคต่าง ๆ และสร้างสมรรถภาพร่างกาย (3) จนกว่า (4) เธอได้เข้าร่วมแข่งขันกีฬาโอลิมปิก

คำเชื่อม บุรุษไร “จนกว่า” แสดงจุดสิ้นสุดของเหตุการณ์ข้อความตำแหน่งที่ 4 นางดาตอญูบรูชบุรุษก็ถูกมูญุฎิกิ “เธอได้เข้าร่วมแข่งขันกีฬาโอลิมปิก” อาจกล่าวได้ว่าข้อความตำแหน่งที่ 2 นางนีนอิธอ์บูกบาทต์เกร็งเบรุตเกรส และสยบลูภาตบស់ฮูร์ “เธอจะพยายามฝึกฝนเทคนิคต่างๆ และสร้างสมรรถภาพร่างกาย” จะมีจุดสิ้นสุดเมื่อเกิดเหตุการณ์ข้อความตำแหน่งที่ 4 หากนำคำเชื่อมตำแหน่งที่ 3 ออกจากตัวอย่างข้างต้น ข้อความดังกล่าวจะกลายเป็นประโยคที่ไม่ได้แสดงความสัมพันธ์ระหว่างกัน อีกทั้งภาษาเขมรก็ไม่ใช้ข้อความต่อไปนี้ในการสื่อสาร

ตัวอย่างที่ 2

¹(1) ก็ถูกวิธีที่เศรษฐีผู้มั่งคั่งสามารถบดขยี้เหล่าคนยากจน ... (2) นางนีนอิธอ์บูกบาทต์เกร็งเบรุตเกรส และสยบลูภาตบស់ฮูร์ (3) Ø (4) นางดาตอญูบรูชบุรุษก็ถูกมูญุฎิกิ

? (1) นักกีฬาเทควันโดหญิงคนหนึ่งได้กล่าวกับนักข่าวว่า ... (2) เธอจะพยายามฝึกฝนเทคนิคต่างๆ และสร้างสมรรถภาพร่างกาย (3) Ø (4) เธอได้เข้าร่วมแข่งขันกีฬาโอลิมปิก

จากตัวอย่างที่แสดงไว้เห็นได้ว่า คำเชื่อมแสดงความสัมพันธ์ด้านเวลาเป็นหน่วยทางภาษาสำคัญที่บ่งความหมายและความสัมพันธ์ของเหตุการณ์ต่างๆ อีกทั้งยังช่วยเกาะเกี่ยวความหมายระหว่างประโยคเข้าด้วยกัน การวิเคราะห์และจำแนกประเภทคำเชื่อมกลุ่มนี้ช่วยให้เข้าใจระบบสัมพันธ์สารและลักษณะวากยสัมพันธ์ภาษาเขมรได้ชัดเจนขึ้น อันเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนและผู้สอนภาษาเขมรต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อวิเคราะห์และจำแนกประเภทคำเชื่อมแสดงความสัมพันธ์ด้านเวลาในสัมพันธ์สารภาษาเขมร

คำเชื่อมเป็นหน่วยทางภาษาที่ทำหน้าที่เชื่อมหน่วยทางภาษาระดับเดียวกันใน วากยสัมพันธ์ให้มีความเชื่อมโยงกันมากขึ้น เช่น คำกับคำ วลีกับวลี และประโยคกับประโยค คำเชื่อม ยังใช้เกาะเกี่ยวความหมายระหว่างประโยคในสัมพันธ์สาร อีกทั้งผูกถ้อยคำ (utterance) ให้ ชับซ้อนและมีความหมายสมบูรณ์ (Mauri, 2022) คำเชื่อมสัมพันธ์สารจะแสดงความสัมพันธ์ ทางความหมายระหว่างประโยคหรือข้อความที่ปรากฏต่อเนื่องกัน ทั้งบอกความคล้ายคลึงกัน บอกความให้เหลือก บอกความขัดแย้ง บอกการอ้างถึง หรือบอกเงื่อนไข บอกความสัมพันธ์ทางเวลา ฯลฯ (Bandhumedha, 2016, pp. 92-101)

คำเชื่อมหรือ **ณฺญាប់** (ชนวนับ) ในภาษาเขมร ทำหน้าที่เชื่อมข้อความเดียวสองข้อความให้เป็นเรื่องเดียวกัน คำเชื่อมในประโยครองที่อยู่ต้นประโยคจะบ่งความหมายสมบูรณ์ เมื่อปรากฏร่วมกับประโยคหลัก (lih, 2009, pp. 90-93) เช่น **มฺยฺรเดณฺญํอุสฺสเรชฺชิตฺถํ** **อุชฺชิตฺถํ** **เปวฺยชฺชิตฺถํ** “ก่อนฉันจะตัดสินใจ ฉันคิดแล้วคิดอีก” หากตัดคำเชื่อมในประโยครองออกจะสื่อความไม่ได้ และในภาษาเขมรก็ไม่ใช่ข้อความที่ไม่มีคำเชื่อมในต้นประโยค Boonyarith (2019, pp. 213-220) จำแนกคำเชื่อมภาษาเขมรออกเป็น 3 กลุ่ม คือ คำเชื่อมสมภาค ใช้เชื่อมหน่วยทางภาษาตั้งแต่ 2 หน่วย เข้าเป็นหน่วยเดียวกัน ซึ่งแสดงความหมายคล้ายคลึงตามกัน เช่น **ณฺฉิ** “และ” แสดงความหมายขัดแย้ง เช่น **โถ** “แต่” หรือแสดงความหมายให้เลือกอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น **นฺ** “หรือ” คำเชื่อมอนุประโยค ใช้เชื่อมคุณานาประโยค เช่น **นึ** “อัน, ซึ่ง” นามานาประโยค เช่น **เฝฉ** “ที่, ซึ่ง” และวิเศษณานาประโยค เช่น **กานฺน** “เมื่อ” และคำเชื่อมสัมพันธสารใช้เชื่อมเพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงความระหว่างประโยค เช่น **คิธ** “กล่าวว่” เป็นต้น

ในบทความวิจัยนี้กำหนดขอบเขตการวิจัย 2 ประเด็น คือขอบเขตด้านแหล่งข้อมูลและขอบเขตด้านแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล การคัดเลือกข้อมูลใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย จำแนกได้ดังนี้

1.1.1 ข่าว ที่เผยแพร่ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตในเว็บไซต์ www.postkhmer.com และ www.kampuchearthmey.com ระหว่างเดือนมกราคม พ.ศ. 2565 ถึง เดือนมีนาคม พ.ศ. 2565 จำนวน 30 ข่าว

1.1.2 บทความทั่วไป ที่เผยแพร่ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตในเว็บไซต์ www.popular.com ระหว่างเดือนมกราคม พ.ศ. 2565 ถึง เดือนมีนาคม พ.ศ. 2565 จำนวน 10 เรื่อง

เครื่องหมาย ¹ ที่ปรากฏหน้าข้อความหมายถึง ข้อความนั้นไม่ผิดไวยากรณ์ในภาษาเขมร แต่โดยทั่วไปจะไม่ใช้ข้อความลักษณะดังกล่าวในการสื่อสาร

1.1.3 บทปาฐกถาของผู้นำทางสังคม ที่เผยแพร่ระหว่างมกราคม พ.ศ. 2565 ถึงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2565 จำนวน 5 บท

1.2 เกณฑ์การคัดเลือกข้อมูล ดังนี้

1.2.1 เป็นงานเขียนหรือบทพูดโดยผู้พูดภาษาเขมรมาตรฐานเป็นภาษาแม่

1.2.2 เนื้อหาเป็นเรื่องเล่า (Narrative) โดยลำดับเวลาตามเหตุการณ์ที่ปรากฏของเรื่อง กล่าวคือ เหตุการณ์หนึ่งเป็นผลให้เกิดอีกเหตุการณ์หนึ่งในลำดับต่อมา หรือเหตุการณ์หนึ่งเป็นเหตุให้เกิดอีกเหตุการณ์หนึ่งตามมา

1.2.3 เนื้อหา มีเอกภาพและมีสัมพันธ์ภาพ โดยต้องเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน และเสนอสาระหลักประเด็นเดียว

2. ขอบเขตด้านแนวคิดในการวิจัย ในงานวิจัยนี้ประยุกต์แนวคิดการวิเคราะห์ภาษาระดับข้อความหรือสัมพันธ์สารวิเคราะห์และคำเชื่อมสัมพันธ์สารที่เสนอโดย Bandhumedha (2016) และ Sriyabhaya (2020)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อประยุกต์แนวคิดและใช้เป็นแนวทางในการการวิจัย

2. กำหนดแหล่งข้อมูล ตามรายละเอียดที่กล่าวในหัวข้อขอบเขตการวิจัย

3. เก็บข้อมูล ตรวจสอบข้อมูล และแปลความหมายเป็นภาษาไทย

3.1 เก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย ในเบื้องต้นผู้วิจัยเก็บข้อมูลคำเชื่อมแสดงความสัมพันธ์ด้านเวลาพร้อมกับข้อความแวดล้อม จากแหล่งข้อมูลตามที่กำหนดไว้

3.2 ตรวจสอบและปรับข้อความกับผู้พูดภาษาเขมร โดยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ในข้อ 3.1 ตรวจสอบกระสวนประโยค ไวยากรณ์ และความถูกต้องสอดคล้องของข้อความ จากนั้นปรับและ/หรือตัดข้อความที่ไม่เกี่ยวกับวัตถุประสงค์การวิจัย อาทิ ข้อความที่กระบบท่อบุคคล สีนคำ หรือบริการ

3.3 แปลความหมายคำเชื่อมและข้อความเป็นภาษาไทย โดยยึดความหมายตามพจนานุกรมภาษาเขมร-เขมร ฉบับพุทธสาสนบัณฑิต (1967)

4. วิเคราะห์ข้อมูล โดยวิเคราะห์ความหมายและการแสดงความสัมพันธ์ด้านเวลาที่มีต่อเหตุการณ์ในสัมพันธ์สาร จากนั้นจึงจำแนกประเภทคำเชื่อม

5. เสนอผลการวิจัย โดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์พร้อมตัวอย่างข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าค่าเชื่อมแสดงความสัมพันธ์ด้านเวลาในสัมพันธ์สสารภาษา
เขมรเป็นหน่วยทางภาษาที่ทั้งความหมายและความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ตั้งแต่สองเหตุการณ์
ขึ้นไป ในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง อาทิ เหตุการณ์หนึ่งเกิดก่อนอีกเหตุการณ์หนึ่ง หรือเหตุการณ์
ต่างๆ เกิดขึ้นพร้อมกัน อย่างไรก็ตาม ความหมายของค่าเชื่อมไม่เด่นชัดเท่ากับคำเนื้อหา อาทิ
คำนามหรือคำกริยาที่ตาม แต่คำกลุ่มนี้เป็นกลไกลำคัญในการเชื่อมโยงความ (cohesion) และ
เป็นหน่วยทางภาษาที่ใช้ในการเกาะเกี่ยวความระหว่างประโยคหรือข้อความที่ปรากฏต่อเนื่องกัน
(Royal Institute, 2017, p.104) อีกทั้งยังเป็นหน่วยกำกับความสัมพันธ์ของเหตุการณ์ใน
สัมพันธ์สสารด้วย ค่าเชื่อมแสดงความสัมพันธ์ด้านเวลา จำแนกได้ดังนี้

ตัวอย่างที่ 3

(1) เมื่อ (2) มาถึงสถานที่ที่ชาวบ้านบอกไว้แล้ว (3) เขาได้สร้างกระท่อมเล็กหลังหนึ่ง (4) แล้วก็หาหินเพื่อที่จะให้แสงสว่าง (5) จากนั้นลูกเขาก็เอาหินไปจุดทันที

คำเชื่อม **ณฺะ** “เมื่อ” แสดงความสัมพันธ์กับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นคือข้อความตำแหน่งที่ 2 ยศผ่องรุ่งเรืองในผลบุญกุญญาប់เปี้ยว “มาถึงสถานที่ที่ชาวบ้านบอกไว้” ส่วนข้อความอื่นเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามมา กล่าวคือ ข้อความตำแหน่งที่ 3 ลาดตาสลงอุยทุชอุย “เขาได้สร้างกระท่อมเล็กหลังหนึ่ง” ข้อความตำแหน่งที่ 4 เปี้ยวกรหัสเยื่ออุยดูถึ “แล้วก็หาฟืนเพื่อที่จะให้แสงสว่าง” และข้อความตำแหน่งที่ 5 รุชรุบรស់ลัดก็ยกรหาผุญญา “จากนั้นลูกเขาก็เอาฟืนไปจุดทันที”

ในตัวอย่างที่ 3 ตำแหน่งของค่าเชื่อมกับเหตุการณ์ที่เกิดก่อนอยู่ต้นสัมพันธ์สาร แล้วตามด้วยเหตุการณ์ที่เกิดตามมา จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ในท้ายข้อความที่เป็นเหตุการณ์ที่เกิดก่อนมักมีคำบ่งชี้แสดงขอบเขตประโยค อาทิ **เธอ**: “นี่ นี่” **เขา**: “นั่น นั่น” **เอ๊ย** “เลย” **เบ๊** “แล้ว” เพื่อจำแนกส่วนของเหตุการณ์ต่างๆ ให้ชัดเจนขึ้น ดังโครงสร้าง **คำเชื่อม + เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อน + คำบ่งชี้ขอบเขตประโยค + เหตุการณ์ที่เกิดตามมา + เหตุการณ์ที่เกิดตามมา**

ตำแหน่งของค่าเชื่อมประเภทนี้สามารถปรากฏในโครงสร้าง เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามมา + คำเชื่อม + เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อน ก็ได้ ดังตัวอย่าง

“(1) ประเทศศรีลังกากำลังประสบปัญหาด้านเศรษฐกิจอย่างรุนแรงที่สุด (2) แล้วก็เริ่มทำให้อัตราเงินเฟ้อสูงขึ้นอีก (3) ขณะ (4) ราคาอาหารก็สูงขึ้นอย่างก้าวกระโดดเช่นกัน ... (5) ปัญหานี้กำลังทำให้ประเทศศรีลังกาอยู่ในภาวะขาดเสถียรภาพ (6) ขณะ (7) ประชาชนออกมาต่อต้านทั้งประเทศ”

ប្រទេសកម្ពុជាមាន២ រដ្ឋគឺរដ្ឋរក្សានិងរដ្ឋវិស្សា ... នៅរដ្ឋវិស្សា (1) ចាប់ពី (2) ដើមខុស្សា ភ្លៀងធ្លាក់រាយបាយទូទាំងប្រទេស (3) ក្រោយពីនោះនឹងមានខ្យល់បោកយ៉ាងខ្លាំង (4) រហូតដល់ខែកញ្ញាដល់ខែតុលានឹងមានទឹកជំនន់នៅភូមិភាគកណ្តាល។

คำเชื่อม ธาปที “ตั้งแต่” แสดงจุดเริ่มต้นของเหตุการณ์ข้อความตำแหน่งที่ 2 ไธยสุภก
 กฺเญฺนถักทวฑัฒนุชฺเชตํปุเรส “ต้นเดือนพฤษภาคมฝนตกกระจายทั่วทั้งประเทศ”
 โดยเหตุการณ์อื่นที่สัมพันธ์กันปรากฏตามมาคือ ข้อความตำแหน่งที่ 3 เกฬยตีเสาะสีงฆาส
 อฺยุล่เบากยังฆำง “จากนั้นจะมีลมพัดแรงจัด” และข้อความตำแหน่งที่ 4 มฏฐณลไธยสุภก
 สุลลไธยสุภกสีงฆาสอีคณังสะเรสุภิกาสคณูกจติ “จนถึงเดือนกันยายนถึงเดือนตุลาคมจะมี
 น้ำท่วมบริเวณตอนกลางประเทศ”

ตัวอย่างที่ 10

“ (1) ในปลายสัปดาห์ที่ผ่านมา จังหวัดกาญจนบุรี ได้ต้อนรับนักท่องเที่ยวต่างชาติ มาเที่ยวชมทิวทัศน์ยังแหล่งมรดกสำคัญ (2) โดยอำเภอทองผาภูมิ ได้รับนักท่องเที่ยวกว่า 53,000 คน ถือว่ามีจำนวนมากที่สุด (3) ตั้งแต่ (4) เปิดประตูท่องเที่ยวอีกครั้ง จำนวนนักท่องเที่ยวมีปริมาณ กลับมาใกล้เคียงช่วงก่อนที่จะเกิดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (โควิด 19)”

คำเชื่อม **ถ้า...ก็** “ตั้งแต่” แสดงจุดเริ่มต้นของเหตุการณ์ข้อความตำแหน่งที่ 4
เปิดประตูห้องที่ยาวอีกครั้ง จำนวนนักท่องเที่ยวมีปริมาณกลับมาใกล้เคียงช่วงก่อนที่จะเกิดโรคติดเชื้อ
ไวรัสโคโรนา (โควิด 19) ส่วนเหตุการณ์อื่นเกิดขึ้นตามมา ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่สัมพันธ์กับจุดเริ่ม

ต้นคือ ข้อความตำแหน่งที่ 1 เสาธงสวาทิภักดิ์ของเรา ธง Quang Ninh ตาสถูลมุลลศษร
หุคเรสมชบเรสมชกสรฐาเรสมภคธิมภณูณเรกรัฏเญณทึงคั้ง๑ “ในปลายสี่ปดห
ที่ผ่านมา จ้งหวัดกว๋านนิงห์ ได้ต้อนรับนักท่องเทียะต่างชาติ มาเทียะชมทิวทัศน์
ยังแหล่มมรดกสำคัญ” และข้อความตำแหน่งที่ 2 เป้าเยื่อทงมุลลศษร Ha Long
ธมูลตาสหุคเรสมธังธิม ๕๓.000 ลาก์ เฝือเปือบิธานินธิ์ขัตุศ “โดยอ่าวาลอง
ได้รับนักท่องเที่ยวกว่า 53,000 คน ถือว่ามีจำนวนมากที่สุด”

5. คำเชื่อมแสดงจุดสิ้นสุดของเหตุการณ์ ใช้แสดงความสัมพันธ์กับเหตุการณ์หนึ่ง
 ว่าเป็นจุดสิ้นสุด โดยปกติคำเชื่อมนี้จะปรากฏหน้าข้อความที่เป็นจุดสิ้นสุดของเหตุการณ์ ซึ่ง
 มักมีเหตุการณ์อื่นปรากฏมาก่อน โดยทุกเหตุการณ์ต้องสัมพันธ์หรือเกี่ยวข้องกัน ตำแหน่งของ
 คำเชื่อมนี้ปรากฏดังโครงสร้าง เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อน + เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อน + ... + คำเชื่อม +
 เหตุการณ์ที่เป็นจุดสิ้นสุด ตัวอย่างคำเชื่อมประเภทนี้ อาทิ วกุณฐณั “จนกระทั่ง” ญะณั
 “จนถึง” ญะฏาโต “กระทั่ง”

ตัวอย่างที่ 11

(1) ប្អូនខែមកហើយ ចាប់តាំងពីក្រុមហ៊ុន បានចេញផ្សាយប្រព័ន្ធប្រតិបត្តិការថ្មីបំផុត (2) ហើយមានតែពេលនេះទេ ដែលAppនេះចាប់ផ្តើមការគាំទ្រពេញលេញសម្រាប់ប្រព័ន្ធប្រតិបត្តិការ ចុងក្រោយបង្អស់។ (3) រហូតដល់ (4) App កំណែ 22.7.0.76 នាំមកនូវការគាំទ្រសម្រាប់ប្រព័ន្ធ ប្រតិបត្តិការនោះ។

“(1) ผ่านมาแล้วสี่เดือน ตั้งแต่บริษัท ได้ออกกระบบปฏิบัติการใหม่ (2) ถึงตอนนี้แอปพลิเคชันเริ่มรองรับเต็มรูปแบบสำหรับระบบปฏิบัติการล่าสุด (3) จนกระทั่ง (4) App เวอร์ชัน 22.7.0.76 ก็รองรับสำหรับระบบปฏิบัติการนั้น”

คำเชื่อม รบฏฉัณ “จนกระทั่ง” แสดงจุดสิ้นสุดของเหตุการณ์ข้อความตำแหน่งที่ 4 App ก็เ็น 22.7.0.76 น้ษภรฐกรค้ไสรุยห่บรูปรฐเบธิภคิการะ๑ “App เวอร์ชัน 22.7.0.76 ก็รับสำหรับระบบปฏิบัติการนั้น” โดยมีเหตุการณ์อื่นที่สัมพันธ์กันปรากฏมาก่อน คือ ข้อความตำแหน่งที่ 1 บุรโษภคเบเพย ถบถ้งติภครุยภิส ธารเชญผยุยพรฎฐเบธิภคิการฐึษตุต “ผ่านมาแล้วสี่เดือน ตั้งแต่บริษัทได้ออกระบบปฏิบัติการใหม่” และข้อความตำแหน่งที่ 2 เพียฮารโศเถลเร๑ ใฬย App เระถบถึษภค้ไสรุยเถยเลญสห่บรูปรฐเบธิภคิการถูงเกรายบหลั๑ “ถึงตอนนี้แอปพลิเคชันนี้เริ่มรองรับเต็มรูปแบบสำหรับระบบปฏิบัติการล่าสุด”

คำเชื่อมแสดงจุดสิ้นสุดของเหตุการณ์สามารถเชื่อมกับเหตุการณ์ที่ยังไม่เกิดขึ้นก็ได้ แต่คาดได้ว่าจะเป็นจุดสิ้นสุดโดยไม่มีเหตุการณ์อื่นเกิดขึ้นอีกแล้ว ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 12

(1) เยบฏกการกงฉัดเผิงเลากตาสยกรูยติธิ (2) เบี้ยตาสบฏบ่ทงเตอะเฮะ
ลุตทงลุตทกตณ (3) เบ็งฉายิตูยบรเจสฉายูยล (4) ยิสเบะบ่งเตอเลล (5)
รุษสยรุษยอุฉายูยล (6) สิงเยิลไฉล (7) ญะฉล (8) ฉะยิยฉงเกวยฯ

“(1) ผู้บัญชาการกองทัพบกได้มาร่วมพิธี (2) และได้กล่าวกับลูกหลานว่าแม้จะตกอยู่ใน
สถานการณ์ใด (3) เราเป็นเพื่อร่วมประเทศกัน (4) ไม่ทอดทิ้งกัน (5) ร่วมสุขร่วมทุกข์กัน (6) และ
ดูแลกัน (7) จนถึง (8) ลมหายใจสุดท้ายของชีวิต”

คำเชื่อม ญะฉล “จนถึง” แสดงจุดสิ้นสุดของเหตุการณ์ข้อความตำแหน่งที่ 8
ฉะยิยฉงเกวยฯ “ลมหายใจสุดท้ายของชีวิต” ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่ยังไม่เกิดขึ้น แต่คาดได้ว่า
จะไม่มีเหตุการณ์อื่นเกิดต่อนั้นแล้ว ในตัวอย่างข้างต้นมีเหตุการณ์อื่นที่สัมพันธ์กันปรากฏ
มาก่อนคือ ข้อความตำแหน่งที่ 1 เยบฏกการกงฉัดเผิงเลากตาสยกรูยติธิ “ผู้บัญชาการ
กองทัพบกได้มาร่วมพิธี” ข้อความตำแหน่งที่ 2 เบี้ยตาสบฏบ่ทงเตอะเฮะลุตทง
ลุตทกตณ “และได้กล่าวกับลูกหลานว่าแม้จะตกอยู่ในสถานการณ์ใด” ข้อความตำแหน่ง
ที่ 3 เบ็งฉายิตูยบรเจสฉายูยล “เราเป็นเพื่อร่วมประเทศกัน” ข้อความตำแหน่งที่ 4
ยิสเบะบ่งเตอเลล “ไม่ทอดทิ้งกัน” ข้อความตำแหน่งที่ 5 รุษสยรุษยอุฉายูยล “ร่วมสุข
ร่วมทุกข์กัน” และข้อความตำแหน่งที่ 6 สิงเยิลไฉล “และดูแลกัน”

ในสัมพันธสารภาษาเขมรหนึ่งๆ ที่มีเหตุการณ์ตั้งแต่สามเหตุการณ์ขึ้นไปสามารถใช้
คำเชื่อมทั้ง 5 ประเภทร่วมกันได้ Watanapongsakul and Sriwatanamethakul (2020,
p. 1.62) กล่าวว่า คำเชื่อมแต่ละคำจะทำหน้าที่เป็นตัวบ่งชี้สัมพันธสาร เชื่อมประโยคต่าง ๆ
เข้าเป็นข้อความเดียวกัน แม้ความหมายต่างกัน แต่ทุกคำทำหน้าที่ร่วมกันเพื่อเชื่อมโยงความสัมพันธ์
ของเหตุการณ์ทั้งหมดให้เป็นเรื่องเดียวกัน ที่เกิดขึ้นตามลำดับเวลา ทั้งนี้ ตำแหน่งของคำเชื่อม
จะอยู่ต้นเหตุการณ์แต่ละเหตุการณ์ ดังนี้ คือ คำเชื่อม 1 + เหตุการณ์ที่ 1 + คำเชื่อม 2 + เหตุการณ์
ที่ 2 + คำเชื่อม 3 + เหตุการณ์ 3 + คำเชื่อม 4 + เหตุการณ์ 4 อาทิ มุณฉิบง “ก่อนอื่น” +
รุตเบี้ย “เสร็จแล้ว” + เจ็บ “จึง” + บฐาบย “จากนั้น” ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 13

อูยิยรูกงายลุลยเถินาก (1) มุณฉิบง (2) เตยเคเยียอูยสยบสยกรูยทง
เกอเตยติชฯ ยิสเยสยบักอูยรล (3) รุตเบี้ย (4) ยะเกเฮลลูลอูย (5) เจ็บ (6)
เตยลยงยกรยสยรูกยิกอูยรล (7) บฐาบย (8) เตยจิกยบิลนวยล (9) เบี้ย (10)
อูยอูยรูกยิกอูยรล (11) อูยอูยรูกยิกอูยรล (12)

“กระเทียมต้องทำง่ายมาก (1) ก่อนอื่น (2) ปอกเปลือกกระเทียมด้านนอกออกเล็กน้อย
อย่าปอกเปลือกออกจนหมด (3) เสร็จแล้ว (4) เอาไปต้มให้เดือด (5) จึง (6) นำกระเทียมขึ้น
สะเด็ดน้ำให้แห้ง (7) จากนั้น (8) ตมน้ำเกลือผสมน้ำตาล (9) แล้ว (10) ทิ้งไว้ให้เย็น ใส่กระเทียม

ไม่ได้ เพราะทำให้เกิดความกำกวมหรือสื่อความไม่สมบูรณ์ อีกทั้งภาษาเขมรก็ไม่ใช้ข้อความลักษณะดังกล่าวในการสื่อสาร Lih (2009) ได้ตั้งข้อสังเกตนี้ไว้เช่นกัน โดยกล่าวว่า หากตัดคำเชื่อมหน้าประโยคออกไป ข้อความจะบ่งความหมายไม่สมบูรณ์ โดยเฉพาะประโยคที่แสดงความสัมพันธ์กับประโยคที่นำหรือตามมา อนึ่ง Haiman (2011) ได้กล่าวว่าคำเชื่อมในภาษาเขมรแบ่งเป็นคำเชื่อมเดี่ยวหรือคำเชื่อมผสม แม้งานวิจัยนี้ไม่ได้มุ่งวิเคราะห์โดยตรง แต่ก็พบว่าคำเชื่อมแสดงความสัมพันธ์ด้านเวลา มีทั้งคำเชื่อมเดี่ยว อาทิ **เบ็ย** “แล้ว” **ญะ** “เมื่อ” และคำเชื่อมผสม อาทิ **เบ็ยก็** “แล้วก็” **บฏาบัก** “จากนั้น” ประเด็นดังกล่าวควรศึกษาวิเคราะห์โดยละเอียดต่อไป

References

- Bamroongraks, C. (2020). “Discourse” in **Language and Linguistics** (2nd ed.). Bangkok : Thammasat Printing House. (In Thai)
- Bandhumedha, N. (2016). **Thai Grammar** (8nd ed.). Bangkok : Chulalongkorn University Press. (In Thai)
- Buddhasasanapandit, institute. (1967). **Dictionnaire Cambodgien**. Phnom Penh : Cambodia Publishing. (In Khmer)
- Haiman, John. (2011). **Cambodian: Khmer**. Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Lih, Chung. (2009). **Khmer Grammar** (2nd ed.). Phnom Penh. Chieng Nii Pubilshing Company. (in Khmer)
- Mauri, Caterina. (2022, May 25). **Conjunctions**. Oxford University. www.Oxfordbibliographies.com/view/document/
- Prasithrathsint, A. (2009). **Thai Language Vol.3 : Parts of Speech, Phrase, Sentence, Discourse**. So Ko So Kho Printing House. (In Thai)
- Royal Institute. (2017). **Dictionary of Linguistics Terms (General Linguistics)**. Bangkok: A Biz Intergroup. (In Thai)
- Sriyabhaya, W. (2020). “Unit 6 Paragraph and Text in Thai” in **Characteristic of Thai Language**. Nonthaburi. Sukhothai Thammathirat Open University Press. (In Thai)

Thedthong, U. (2015). **Khmer for Communication**. Bangkok: Chulalongkorn University Press. (In Thai)

Watanapongsakul, S. & Sriwatanamethakul, J. (2020) "Unit 1 Introduction to Thai Grammar" in **Characteristic of Thai language**. Nonthaburi. Sukhothai Thammathirat Open University Press. (In Thai)

การวิเคราะห์ปมขัดแย้งในวรรณกรรมจีนเรื่องซ่งกั๋ง

An Analysis of Conflicts in Chinese Literary ‘SONG KANG’

ณานิต วงศ์สุวรรณ¹ / พรพรรณ ทองบัญชาชัย² / รพี สว่างแจ้ง³
Chanit Wongsuwan¹ / Phornphan Thongbanchachai² / Rapee Swangjang³

¹⁻³สาขาภาษาตะวันออก คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ปทุมธานี 12110, ประเทศไทย
*Eastern languages Department, Faculty of Liberal Arts, R University
Pathumthani 12110, Thailand*

Corresponding author: chanit_w@rmutt.ac.th

Received: November 15, 2022

Revised: January 22, 2023

Accepted: April 28, 2023

Abstract

The literature ‘Song Kang’ was one of the most valuable literature of Chinese. The literature has interesting plot, especially character’s problems revelation. From the 104 conflicts in ‘Song Kang’, they were categorized into 5 groups as the conflict between human and nature, accounted for 2.88%, the conflict between human and human, accounted for 90.38%, the conflict between human and society, accounted for 0.96%, the conflict between human and supernatural power, accounted for 3.85% and the conflict of mind, accounted for 1.92% respectively. This shown that the conflict between human was the most that occurs.

Key words: Song Kang, Chinese literature, Conflicts

บทคัดย่อ

วรรณกรรมเรื่อง “ซ่องกั๋ง” เป็นหนึ่งในสี่สุดยอดวรรณกรรมของจีนซึ่งมีกลวิธีการผูกโครงเรื่องที่ น่าติดตาม โดยเฉพาะการสร้างปมขัดแย้งที่ทำให้ผู้อ่านสนใจการคลาญปมปัญหาของตัวละครในแต่ละคราว การสร้างปมขัดแย้งที่ปรากฏในวรรณกรรมจีนเรื่องซ่องกั๋งทั้ง 104 ตัวอย่างนั้น ปรากฏทั้งสิ้น 5 ประเภท โดยแจกแจงความถี่ค่าร้อยละ ได้แก่ ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ร้อยละ 2.88 ความขัดแย้ง ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ ร้อยละ 90.38 ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสังคม ร้อยละ 0.96 ความขัดแย้ง ระหว่างมนุษย์กับอำนาจเหนือธรรมชาติ ร้อยละ 3.85 และความขัดแย้งทางจิตใจ ร้อยละ 1.92 ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าตัวละครมีโอกาสขัดแย้งกับตัวละครด้วยกันมากที่สุด

คำสำคัญ: ซ่องกั๋ง, วรรณกรรมจีน, ความขัดแย้ง

บทนำ

วรรณกรรมจีนเรื่อง “ซ่องกั๋ง” (หรือชื่ออย่างเป็นทางการตามสำเนียงจีนกลางว่า “ฉู่หู่จ้วน”) เป็น วรรณกรรมชิ้นเอกของ ซื่อโนอัน ซึ่งฉบับแปลของสมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ ได้มีคำโปรยไว้ตอน ต้นว่า “อมตะวรรณกรรมจีนที่ยิ่งใหญ่สะท้านโลก ตีเด่นเหนือกว่า “สามก๊ก” เพียงพร้อมไปด้วยความสนุก ถึงใจที่ล้าลึกในด้านกลศึกทางการเมืองและกลมรยาสาธิต ตลอดจนอุปเท่ห์ที่เล่ห์เหลี่ยมในด้านการชิงดีชิงเด่นของผู้เรืองปัญญาที่เผ็ดร้อนดุเดือดเร้าใจยิ่งนัก ซึ่งสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพได้ทรงสันนิษฐานว่า “ซ่องกั๋ง” เป็นหนังสือที่ดีและล้ำค่า จัดเป็นวรรณกรรมชั้นเยี่ยมและประจวบกับผู้แปลมีบรรดาศักดิ์ เป็นถึงสมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) ซึ่งนับได้ว่าผลงานในด้านนี้เป็นเพชรอันล้ำค่าจริงๆ ซึ่งเป็นประโยชน์ในด้านของการศึกษาได้เป็นอย่างดีที่สุด และเด่นกว่า “สามก๊ก” อีกด้วย” (Somdet Chaophraya Sri Suriwongse, 1971)

เหตุการณ์ในเรื่องเกิดขึ้นในสมัยปลายราชวงศ์ซ่งในรัชสมัยของจักรพรรดิซ่งฮุยจง (หรือซ่งฮุยจง) ซึ่งพระองค์ทรงเป็นฮ่องเต้ที่อ่อนแอ ถูกล่อลวงครอบงำโดยขุนนางกังฉินที่มีอิทธิพลมากในสมัยนั้นได้แก่ เกาฉิว (กอเกี้ยว) ถ่งกวน (ท่องกวน) และไซ่จี้ (ซัวเกีย) จนทำให้ยุคนั้นกลายเป็นยุคกังฉินครองเมือง

ตัวละครเด่นทั้ง 108 คนในวรรณกรรมเรื่องซ่องกั๋งมีประวัติความเป็นมาคล้ายคลึงกัน คือ ถูก ขุนนางกังฉินกลัก ก่อขี่ข่มเหง เบียดเบียนบีฑา เป็นต้น จนแต่ละคนต้องลี้ภัยออกจากเมืองของตนเอง แล้ว มารวมตัวกัน ณ เขาเหลียง หรือบึงน้ำเหลียงซาน (เนี่ยซัวเปาะ) เพื่อปราบปรามขุนนางชั่ว

โดยแค้นแล้วเหล่าผู้กล้าทั้ง 108 คนนี้คือเทพยดาจุติลงมาเกิดเพื่อปราบยุคเข็ญ เมื่อพวกเขาได้มา พบกัน ก็สาบานตัวเป็นพี่น้องกัน ผู้คนคนสำคัญของผู้กล้าแห่งเขาเหลียง คือ ช่งเจียง (หรือซ่องกั๋ง) ช่งเจียง นั้นได้รับการยกย่องจากชาวยุทธพหุทั่วหล้าว่า เป็น “หยาดฝนทันใจ” เนื่องจากเป็นคนที่มีจิตใจโอบอ้อมอารี และส่งเสริมช่วยเหลือชาวยุทธอย่างไม่เลือกหน้ามาตลอด จนได้รับแต่งตั้งให้เป็นหัวหน้าของผู้กล้าทั้ง 108 คน

เรื่องราวตอนต้นกล่าวถึงที่มาของตัวละครสำคัญบางตัวว่า เหตุใดถึงได้เข้ามารวมกลุ่มเขาเหลียง ได้ เช่น หลวงจินหลู่จื่อเซิน (หรือ ลูตซิหมิง) ลือจิ้น (หรือ ซือจิ้น) หลินซง (หรือ ลิมซง) อู่ซง (หรือ บู้ซง) หลี่ซุ่ย (หรือ ลีซุ่ย) ช่งเจียง (หรือ ซ่องกั๋ง) เป็นต้น

เมื่อหากกล่าวถึงยุคราชวงศ์ซ่งซึ่งมีใจกลุ่มหนึ่งจำนวน 108 คน ซ่องสุ่มกำลังกันที่เขาเหลียงเพื่อ ปราบปรามขุนนางกังฉิน ภายหลังรัฐบาลได้นิรโทษกรรมให้และส่งใจกลุ่มนี้ให้ไปรบกับชาติต่างๆ ที่มักเข้า มารุกรานแผ่นดินจีน รวมไปถึงปราบปรามกบฏทั้งหลายด้วย

กลุ่มผู้กล้าแห่งเขาเหลียงทั้ง 108 คน ต่างสู้รบตามพระบัญชาของฮ่องเต้ (ซึ่งแท้จริงแล้วคือคำสั่งของ ‘เกาฉิว’ ขุนนางผู้โหดชั่ว) ทว่าคนทั้งหมดต่อสู้โดยขาดการวางแผน ทำให้ต้องเสียชีวิตล้มตายกันเป็นอันมาก จน ‘เซ่งเจียง’ สามารถปราบกบฏทั้งแผ่นดินได้หมด ฮ่องเต้จึงพระราชทานสุราให้แก่เซ่งเจียง แต่ถูกเกาฉิวลอบวางยาพิษลงในเหล้า ทำให้เซ่งเจียงเสียชีวิต ส่วนผู้กล้าที่เหลือก็ถูกเกาฉิวสังหารที่ละคนจนหมดสิ้น

ภายหลัง ‘เซ่งฮุยฮ่องเต้’ ทรงพระสุบินว่าเหล่าผู้กล้าแห่งเขาเหลียงมารุมประณามพระองค์ว่า อ่อนแอ โหดเลวา ชั่วฉลาด และหยาบ เมื่อพระองค์สะดุ้งรู้สึกพระองค์ จึงได้ตั้งศาลเจ้าเพื่อเป็นเครื่องบูชาความกล้าของคนทั้งสิ้นนั้น

วรรณกรรมจีนเรื่องซ้องกั๋งได้แปลและเรียบเรียงเป็นภาษาไทยครั้งแรกโดยสมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) เมื่อสมัยรัชกาลที่ 4 พ.ศ. 2410 โดยแปลออกมาเป็นหนังสือ 82 เล่มสมุดไทย ตีพิมพ์ครั้งแรกโดยโรงพิมพ์หมอบรัดเลย์ เมื่อ พ.ศ. 2422 เมื่อสมัยรัชกาลที่ 5 โดยใช้ชื่อเรื่องว่า “ซ้องกั๋ง” ตามชื่อตัวละครเอกของเรื่อง

วรรณกรรมจีนเรื่องซ้องกั๋งนับว่าเป็นวรรณกรรมที่โดดเด่นจนถือได้ว่าเป็นสุดยอดวรรณกรรมจีนจากจำนวนทั้งสิ้น 4 เรื่อง แม้ใช้สำนวนภาษาที่ธรรมดาแต่มีเนื้อหาที่โดดเด่น มีการซ้อนกลซ้อนเงื่อน หักมุมวางแผน ก่อให้เกิดปมขัดแย้งอันเป็นการต่อสู้หรือปะทะกันระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ด้วยกัน นอกจากนี้ยังมีการปะทะกันระหว่างมนุษย์กับสิ่งอื่นๆ อีก เช่น อำนาจของธรรมชาติ สังคม (Sujjapun, 1995, p.64) ที่กระตุ้นความสนใจใคร่รู้ของผู้อ่านได้ตลอดเวลา ซึ่งปมขัดแย้งเหล่านี้เองถือว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งของงานวรรณกรรม

องค์ประกอบสำคัญของการศึกษาวรรณกรรมคือ ตัวละคร บทสนทนา ฉาก ข้อคิด และโครงเรื่อง ซึ่งโครงเรื่องนั้นจะต้องประกอบไปด้วยปมขัดแย้งของตัวละครอันเป็นปัญหาสำคัญที่ทำให้เรื่องสามารถดำเนินต่อไปได้ ความขัดแย้งส่วนใหญ่จะเกิดกับตัวละครเอกของเรื่องกับตัวละครที่เป็นฝ่ายปฏิปักษ์หรือคู่กรณี (Chaisilwattana, 1999, p.112) แต่หากกล่าวโดยละเอียด ปมขัดแย้งจะมีหลายลักษณะ เช่น ปมขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ ปมขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ปมขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ ปมขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสังคม หรืออาจกล่าวว่าปมขัดแย้งคือแรงสองแรงที่ต่อสู้กัน แรงหนึ่งเป็นแรงของความต้องการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แต่มีอีกแรงหนึ่งมาขัดขวาง แรงนั้นอาจเป็นอุปสรรคอันอาจเกิดจากบุคคลอื่นหรือเกิดจากตนเองก็ได้ (Manivat, 1972, p.46)

ปมขัดแย้งเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้เรื่องสามารถดำเนิน ผันแปร หรือคลี่คลายไปในทิศทางต่างๆ ได้อย่างอกระ松 เช่นตอนที่ลูตีสิมพบเข้ากับซือจิน แต่จำกันไม่ได้ เกิดจิตใจจนต่อสู้กัน ดังว่า “...คิดแล้วก็ยังไม่เ้าตรงเข้าไปร้องทวาดว่า ชายผู้นั้นมาแอบอยู่คอยตีสิงเรารอ มีฝีมือและกำลังเท่าไรก็ออกมาทดลองกันดูเล่น ชายนั้นได้อีกก็โกรธถือกระบี่เข้าสู้รบกับหลวงจีนลูตีสิมได้สามสิบเพลงไม่แพ้ชนะกัน...” จนเมื่อถ้ามได้ความว่าเป็นคนที่คุ้นเคยกันมาแต่ก่อน ทั้งสองจึงหยุดต่อสู้และร่วมเดินทางกันต่อไป

การสร้างปมขัดแย้งให้เห็นเด่นชัดในวรรณกรรมหรือเรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์นั้น นับเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินเรื่องหรือการผูกเรื่องให้ดำเนินต่อไปได้อย่างต่อเนื่อง จึงถือได้ว่าการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องหรือประวัติศาสตร์นั้นหากขาดปมขัดแย้งไปแล้ว วรรณกรรมนั้นก็พลอยขาดรสชาติไปด้วย การศึกษามปมขัดแย้งที่ปรากฏในวรรณกรรมจีนเรื่องซ้องกั๋งจึงช่วยให้เข้าใจกลวิธีการแต่งและเข้าถึงอรรถรสของวรรณกรรมได้ดียิ่งขึ้น อาจกล่าวได้ว่าปมขัดแย้งเป็นองค์ประกอบสำคัญของเรื่องที่จะทำให้เรื่องดำเนินไปได้ ทั้งเป็นตัวช่วยแสดงทิศทางของเรื่องนั้นๆ ด้วย

ดังตัวอย่างเหตุการณ์ที่เฮงจินเห็นซือจินกำลังซ้อมเพลงอาวู และกล่าวขึ้นว่า “เพลงอาวูท่านฝึกหัดมากก็तीय แต่ยั้งสู้คนมีฝีมือเข้มแข็งไม่ได้ ถ้าข้าพเจ้าสั่งสอนแนะนำให้อีกก็คงจะดีขึ้นกว่านี้” จึงทำให้

ซื้อเงินโกรธและทำประลองฝีมือกันกระทั่งซื้อเงินพ่ายต่อเฮงจิน บิดาของซื้อเงินจึงแนะนำให้ค่านับเอาเฮงจินเป็นครูสอนยุทธ

ความโดดเด่นของ “ซ้องกั๋ง” ที่แม้ใช้ภาษาอย่างธรรมดาที่สุด แต่กลับได้รับยกย่องให้เป็น “สุดยอดวรรณกรรมจีน” จึงต้องมาจากโครงเรื่องและปมขัดแย้งที่เลอเลิศจึงจะทำให้ผู้อ่านนิยมเรื่องนี้ได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาลักษณะปมขัดแย้งที่ปรากฏในวรรณกรรมจีนเรื่อง “ซ้องกั๋ง” (ฉบับแปลภาษาไทย) ส่วนวนสมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค)

ขอบเขตข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา

1. เรื่อง “ซ้องกั๋ง” ของ สมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, 2561)
2. เรื่อง “ซ้องกั๋ง” ของ สมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (หอพระสมุดวชิรญาณออนไลน์) (ทั้งนี้ เพื่อช่วยตรวจสอบเนื้อความและการสะกดการันต์ของกันและกัน)

ทบทวนวรรณกรรม

Phanomprairat (1999, abstract) ศึกษาเรื่อง “การเปรียบเทียบสยู่หู่จ้วนกับซ้องกั๋ง” เพื่อเปรียบเทียบสำนวนภาษาระหว่าง “สยู่หู่จ้วน” ซึ่งเป็นต้นฉบับภาษาจีน กับ “ซ้องกั๋ง” ซึ่งเป็นฉบับแปลภาษาไทยว่าทั้งสองฉบับนั้นแตกต่างกันอย่างไร พร้อมวิเคราะห์เพื่อหาสาเหตุของความแตกต่างเหล่านั้นด้วย

ผลการศึกษาพบว่า “ซ้องกั๋ง” ถ่ายทอดเนื้อหาหลัก ภาพรวม และรายละเอียดต่างๆ ได้ไม่แตกต่างจาก “สยู่หู่จ้วน” ซึ่งเป็นต้นฉบับภาษาจีนมากนัก หากพบว่า “สยู่หู่จ้วน” นั้นมีรายละเอียดปลีกย่อยบางประการมากกว่า “ซ้องกั๋ง” ซึ่งเป็นฉบับแปลภาษาไทย อาจเป็นเพราะข้อจำกัดด้านภาษา ซึ่งสมันั้นน่าจะหาผู้สันตติทั้งภาษาจีน (ภาษาต้นทาง) และภาษาไทย (ภาษาปลายทาง) ได้ยาก ผู้วิจัยจึงให้ความเห็นว่าผู้แปลและเรียบเรียงน่าจะมุ่งเน้นเอาเนื้อความ และอรรถรสตามความนิยมของชาวไทย ไม่ได้มุ่งเน้นไปที่ความสมบูรณ์ของรายละเอียดเนื้อหา

นอกจากนี้ การแปลงพบอุปสรรคด้านความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณีของสองชาติที่แตกต่างกัน จึงทำให้ผู้แปลและเรียบเรียงตัดทอนหรือดัดแปลงให้เข้ากับวัฒนธรรมของไทย เพื่อให้ผู้อ่านชาวไทยเข้าใจเนื้อหาได้ง่ายยิ่งขึ้น

นอกจากอุปสรรคด้านความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณีของสองชาติที่แตกต่างกันแล้ว ผู้วิจัยยังกล่าวถึงความแตกต่างระหว่างความเป็นมาและวัตถุประสงค์การแต่งของวรรณกรรมทั้งสองเรื่องว่า “สยู่หู่จ้วน” พัฒนามาจากการเล่าเรื่อง โดยอาศัยข้อมูลของตัวละครและเหตุการณ์ที่ปรากฏในประวัติศาสตร์ ผสมกับการเขียนบทละครอุปการจนได้ออกมาเป็นงานวรรณกรรมชิ้นเอก ในขณะที่ “ซ้องกั๋ง” นั้นแปลจากเรื่อง “สยู่หู่จ้วน” ทั้งยังปรากฏการอธิบายหรือตีความเสริมจากผู้แปลและเรียบเรียง เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจเนื้อหาได้ดียิ่งขึ้น

ปัจจัยต่างๆ เหล่านี้เป็นสาเหตุสำคัญที่ส่งผลให้สูญพันธุ์และช็อกทั้งมีรายละเอียดที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะรายละเอียดเกี่ยวกับฉาก นิสัยตัวละครและรูปแบบการเขียน

Thongsai (2013, pp.61-72) ศึกษาเรื่อง “วิเคราะห์ความขัดแย้งในวรรณกรรมแปลเรื่อง ทไวไลท์” โดยศึกษาความขัดแย้งในวรรณกรรมเรื่องทไวไลท์ ซึ่งเป็นบทประพันธ์ของ สเตเฟนี ไมเออร์ โดย เจนจิรา เสรีโยธิน เป็นผู้แปลและเรียบเรียงเป็นภาษาไทย

ผลการศึกษาพบว่า วรรณกรรมแปลเรื่องทไวไลท์มีความขัดแย้งครบทั้ง 5 ประเภท คือ

1. ความขัดแย้งระหว่างตัวละครกับตัวละคร
2. ความขัดแย้งระหว่างตัวละครกับอำนาจเหนือธรรมชาติ
3. ความขัดแย้งระหว่างตัวละครกับธรรมชาติ
4. ความขัดแย้งระหว่างตัวละครกับสังคม
5. ความขัดแย้งภายในใจของตัวละคร

ความขัดแย้งที่ปรากฏมากที่สุดในวรรณกรรมเรื่องทไวไลท์ คือความขัดแย้งประเภทที่ 1 (ความขัดแย้งระหว่างตัวละครกับตัวละคร) ส่วนความขัดแย้งที่ปรากฏรองลงมา คือความขัดแย้งประเภทที่ 5 (ความขัดแย้งภายในใจของตัวละคร) ความขัดแย้งประเภทที่ 3 (ความขัดแย้งระหว่างตัวละครกับธรรมชาติ) ในขณะที่ความขัดแย้งประเภทที่ 2 (ความขัดแย้งระหว่างตัวละครกับอำนาจเหนือธรรมชาติ) และความขัดแย้งประเภทที่ 4 (ความขัดแย้งระหว่างตัวละครกับสังคม) ปรากฏน้อยที่สุด

Homfung (2011, p.175) ศึกษาเรื่อง “การแก้ปัญหาความขัดแย้งของตัวละครในบทละครพูด ร้อยแก้ว พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว : การวิเคราะห์ด้วยอริยสงส์” ผลการศึกษาพบว่าความขัดแย้งที่ปรากฏในบทละครพูดร้อยแก้ว มี 3 ประเภท คือ ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสังคม และความขัดแย้งภายในใจของตัวละครเอง ส่วนวิธีการแก้ปัญหา มี 5 วิธี (Homfung, 2011, p.176) คือ

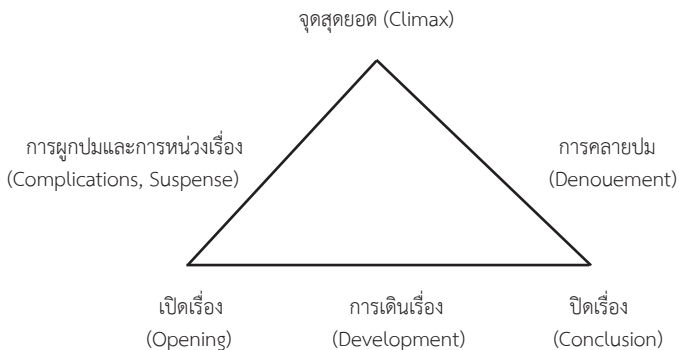
1. การสร้างเหตุการณ์ เช่นเรื่อง ผู้ร้ายแฝง ขมสมกับน้ำยา
2. การเสียสละ เช่นเรื่อง เสียสละ ความดีมีชัย
3. การฟังความคิดเห็นของคนหมู่มาก เช่นเรื่อง ฉวยอำนาจ
4. การใช้อารมณ์ เช่นเรื่อง ฟอกไม่ขาว
5. การใช้ปัญญา เช่นเรื่อง หนังสือ โฟงพาง

ทั้งพบว่าการที่ตัวละครจะแก้ไขปัญหาก็สำเร็จหรือไม่ขึ้นขึ้นอยู่กับว่าตัวละครหาสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาพบหรือไม่ หากตัวละครมองไม่เป็นต้นเหตุที่แท้จริงของปัญหาย่อมไม่อาจแก้ปัญหานั้นได้ หรือแก้ได้เพียงชั่วคราวชั่วคราวนั้น ในทางตรงกันข้ามหากมนุษย์ยอมรับปัญหาที่เกิดขึ้น มองเห็นเหตุที่แท้จริงแห่งปัญหา ย่อมส่งผลให้มนุษย์มีสติพินิจแนวทางการแก้ปัญหาได้ตามทำนองคลองธรรม การแก้ปัญหาได้ตรงกับสาเหตุจึงเป็นการขจัดปัญหาเหล่านั้นให้หมดไป และปัญหาเดิมนั้นจะไม่กลับมาเกิดซ้ำอีก (Homfung, 2011, p.179)

Manlikamas (1979, pp.102-103) ได้กล่าวถึงปมขัดแย้งไว้ว่า “นักเขียนและนักวิจารณ์บางท่านมีความเห็นว่า ถ้าไม่มีปัญหาหรือข้อขัดแย้งแล้วจะถือว่าเรื่องนั้นไม่มีโครงเรื่อง เช่น เรื่องสาวน้อยแสนสวย รวยทรัพย์ มีครอบครัว ได้พบความรักที่บริสุทธิ์ สดชื่น และได้แต่งงานมีความสุขสมปรารถนา กับชายคนรัก มีชีวิตเป็นสุขตั้งแต่ต้นจนวสานนั้น ไม่ถือว่ามีความขัดแย้ง และนับว่าไม่มีโครงเรื่อง”

ทั้งได้อ้างข้อคิดเห็นของ B.M. Foster ซึ่งกล่าวว่า “พระราชาสันพระชนม์ พระราชินีสันพระชนม์” ไม่ใช่โครงเรื่อง เพราะไม่มีปัญหาหรือความขัดแย้งอย่างใด แต่ถ้า “พระราชาสันพระชนม์ พระราชินีสันพระชนม์ ตามด้วยความเศร้าเสียพระทัย” จึงจะมีโครงเรื่องเพราะมีความขัดแย้ง การต่อสู้รุนแรงภายในพระทัยของพระราชินี อันเนื่องจากการพลัดพรากจากบุคคลที่รักจนถึงสันพระชนม์ในที่สุด”

Thongsai (2013, pp.61-72) ได้ยกแผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ของเรื่องสมมติแบบเคลื่อนไหวที่ประกอบกันเข้าเป็นโครงเรื่องในนวนิยายของ เจือ สตะเวทิน ไว้ดังนี้

แผนภาพนี้สามารถอธิบายได้ว่า ตลอดระยะเวลาของการดำเนินเรื่อง จะต้องค่อยๆ ผูกปมขัดแย้งให้ปรากฏขึ้นทีละน้อยๆ จนกระทั่งถึงจุดสุดยอดของเรื่องอันเป็นจุดที่อารมณ์ถูกรวบรวมถึงอย่างที่สุด จากนั้นจึงค่อยๆ คลายปมเพื่อลดความตึงเครียดของปมดังกล่าวลงจนกระทั่งถึงจุดจบของเรื่อง จนอาจกล่าวได้ว่าโครงเรื่องต้องประกอบไปด้วยปมขัดแย้งและพฤติกรรมที่ตัวละครกระทำให้เกิดหรือมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อปมขัดแย้งเหล่านั้น การผูกปมขัดแย้งจึงเป็นส่วนหนึ่งของโครงเรื่องอันมีอาจลึกล้ำนี้ได้พัน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การวิจัยฉบับนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)
2. รวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมจีนแปลเรื่อง “ซ้องกั๋ง”
3. ศึกษาการสร้างปมขัดแย้งตามค่านิยมของ สายทิพย์ นุกุณกิจ (วรรณกรรมไทยปัจจุบัน) จากนั้นจึงนำมาคำนวณหาค่าร้อยละ โดยจำแนกออกตามประเภทของปมขัดแย้งทั้ง 5 ประเภท
4. วิเคราะห์การสร้างปมขัดแย้งและการคลายปมขัดแย้งที่ปรากฏในวรรณกรรมจีนแปลเรื่อง “ซ้องกั๋ง” โดยใช้วิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive analysis)
5. จัดทำรูปเล่มและเผยแพร่งานวิจัย

ผลการวิจัย

ปมขัดแย้งที่พบในวรรณกรรมจีนเรื่องซ่งกั๋งสามารถจำแนกออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่ ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสังคม ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ และความขัดแย้งภายในใจของตัวละคร (Chalita, 2012, 4) โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

Nukulkit (1994, pp.127-128) ได้แบ่งประเภทของปมขัดแย้ง (Conflict) ดังต่อไปนี้

1. ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ เช่น กับโรคภัยไข้เจ็บ กับภัยธรรมชาติ กับความพหุกันดาร เป็นต้น
2. ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ เช่น ระหว่างคนดีกับคนชั่ว พ่อแม่กับลูก
3. ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสังคม เช่น มนุษย์กับความเชื่อ ค่านิยมของสังคม ความขัดแย้งระหว่างเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ศาสนา หรือลัทธิทางการเมือง เป็นต้น
4. ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับอำนาจเหนือธรรมชาติ เช่น ระหว่างมนุษย์กับพระเจ้า มนุษย์กับชะตากรรม มนุษย์กับอำนาจไสยศาสตร์ หรือสิ่งลึกลับอื่น ๆ เป็นต้น
5. ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในใจของตัวละครเอง ความขัดแย้งชนิดนี้หมายถึง ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของตัวละครเอง เช่น การต่อสู้ระหว่างมโนธรรมกับอำนาจใฝ่ต่ำในจิตใจ หรือการที่ตัวละครจะต้องเลือกเอาอย่างใดอย่างหนึ่งระหว่างความรักกับหน้าที่ เป็นต้น

ผลการศึกษาเป็นดังนี้

1. ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ
- ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติที่ปรากฏในวรรณกรรมจีนเรื่องซ่งกั๋ง ปรากฏทั้งสิ้น 3 ตัวอย่าง โดยเป็นความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับโรคภัยไข้เจ็บ และภาวะทุพภิกขภัยที่เกิดขึ้นโดยทั่วไปตามหัวเมืองต่างๆ จำนวน 1 ตัวอย่าง และความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสัตว์ป่า จำนวน 2 ตัวอย่าง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“...เมื่อครั้งพระเจ้าซ่งอิงจงฮ่องเต้ครองราชสมบัติ บ้านเมืองไม่มีความสุขเกิดศึกสงคราม เด็กเขมรแม่ทัพยกไปปราบปรามเรียบร้อยแล้ว ตั้งแต่นั้นบ้านเมืองก็เป็นปกติ ครั้นอยู่นานมาแต่บรรดาหัวเมืองทั้งหลายเกิดความไข้จนราษฎรล้มตายลงเป็นอันมาก ขุนนางข้าราชการแจ้งแล้วก็นำความขึ้นกราบทูล พระเจ้าซ่งอิงจงฮ่องเต้ได้ทรงปรึกษาพระวิศก จึงตรัสสั่งถามขุนนางทั้งปวงว่าราษฎรตามหัวเมืองอดอาหารล้มตายเสียหนักหนาจะคิดประการใด ขุนนางผู้ใหญ่จึงพร้อมใจกันกราบทูลว่า จะต้องตั้งเครื่องบูชาพลีกรรมบวงสรวง เทพยดา และทำบุญให้ทั่วทั้งพระราชอาณาจักรเห็นจะบำบได้ พระเจ้าซ่งอิงจงฮ่องเต้ได้ทรงฟังก็เห็นด้วย จึงรับสั่งให้เจ้าพนักงานมีหนังสือไปแจ้งผู้รักษาเมืองทั้งปวงรู้ทั่วกัน ให้ตั้งเครื่องบูชาบวงสรวงเทพยดาทำบุญให้ทาน และวัดในเมืองเหล่านั้นให้หลวงจีนเจ้าวัดประชุมกันสวดมนต์ทุกๆ วัดและคนซึ่งต้องเวรจำอยู่นั้นถ้าโทษเบาบาง ไม่ถึงที่ตายแล้วก็ให้ปล่อยไปเสียเจ้าพนักงานที่ทำหนังสือรับสั่งให้ขุนนางเป็นข้าหลวงถือเอายกกันไปทุกๆ เมือง ผู้รักษาเมืองทั้งหลายทราบความแล้วก็จัดแจงทำบุญและบวงสรวงเทพยดาตามหนังสือรับสั่ง แต่ความใช้นั้นยังไม่สงบ ผู้รักษาเมืองทั้งปวงก็บอกข้าราชการเข้ามาให้เจ้าพนักงานกราบทูลว่า ได้ทำตามหนังสือรับสั่งแล้ว ความไข้ยังไม่สงบข้าวปลาอาหารก็ขาดสนเสมออยู่ดังแต่ก่อน...”

(Somdet Chaophraya Sri Suriwongse, 2018, p.15)

ตัวอย่างที่ยกมานี้แสดงให้เห็นความขัดแย้งระหว่าง “มนุษย์” คือ ราษฎร เหล่าขุนนางชนชั้นปกครองทั้งหลาย กับ “ธรรมชาติ” คือโรคภัยและภาวะอดอยาก ดังความว่า “...บรรดาหัวเมืองทั้งหลายเกิดความไข้จนราษฎรล้มตายเป็นอันมาก...ราษฎรตามหัวเมืองอดอาหารล้มตายเสียหนักหนา...”

ภาวะความขัดแย้งนี้ทำให้ราษฎรล้มตายเป็นอันมาก เหลือกว่าอำนาจของมนุษย์คือรัฐบาลของพระเจ้าชองยิ่นจงต้องตั้งแก้ไขเยียวยาให้คลี่คลายลงไปได้โดยรวดเร็ว ที่สุดเมื่อเหลือปัญญาแล้วจึงตั้งเครื่องบวงสรวงบูชาทวงกลับไม่อาจบรรเทาปิดเป่าเหตุเภทภัยเหล่านั้นไปได้เลย

เมื่อเห็นว่าบั้งขัดแย้งดังกล่าวเหลือวิสัยไปกว่าที่มนุษย์จะสามารถควบคุมได้เองแล้ว ฮวมตงเอี่ยมผู้เป็นขุนนางใหญ่จึงกราบทูลให้เชิญผู้เสกมาแก้ไข โดยคาดหมายว่าสิ่งเหนือธรรมชาติอาจควบคุมธรรมชาติได้ดีกว่าน้ำมือมนุษย์ เหตุการณ์เหล่านี้ย่อมสะท้อนให้เห็นว่าเมื่อมนุษย์ประสบเหตุร้ายต่างๆ จนถึงจุดที่คิดว่าตนเองไม่อาจแก้ไขเหตุร้ายเหล่านั้นได้แล้ว มนุษย์มักหาหนทางอื่นๆ เช่น สิ่งศักดิ์สิทธิ์ สิ่งเหนือธรรมชาติ ไสยศาสตร์ต่างๆ ให้มาจัดภัยเหล่านั้นแทนตน หรืออาจพิเคราะห์ได้อีกอย่างหนึ่งว่ามนุษย์มักหาที่พึ่งทางใจที่ตนเชื่อเมื่อถึงจุดอันจนอยู่เสมอ

2. ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์

ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ที่ปรากฏในวรรณกรรมจีนเรื่องซ้องกั๋ง ปรากฏทั้งสิ้น 94 ตัวอย่าง โดยเป็นความขัดแย้งที่เกิดจากอารมณ์ชั่วแค้น การสู้รบ การขัดใจ ฯลฯ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“...หลวงจีนตอบว่า ท่านผู้วิเศษกำชับสั่งไว้มิให้ผู้ใดเปิด อังชินจะให้ไขกุญแจ เปิดดูให้ได้ หลวงจีนเจ้าวัดก็อ่อนวอนไว้ไม่ให้เปิด อังชินก็โกรธจึงพูดว่า ถ้าไม่เปิดให้เราดูโดยดีแล้วเรากลับเข้าไปในเมืองหลวงจะกราบทูลพระชองยิ่นจงฮ่องเต้ว่า หลวงจีนเจ้าวัดปิดบังเสียไม่ให้เราพบเตี้ยเจ้งเขียนชื่อผู้วิเศษแล้วอ้างอวดว่าเป็นผู้วิเศษ มีวิชาขังปิศาจไว้ หลวงจีนเจ้าวัดเห็นอังชินโกรธอ่อนวอนเท่าไรก็หาฟังไม่ ลูกกุญแจจะไขประตุนั้นก็ไม่มีจึงเรียกเอาช่างมาหักกุญแจแกะเลขยันต์ไว้แล้วเปิดประตูเก๋งนั้นออก อังชินกับหลวงจีนเจ้าวัดเข้าไปไม่เห็นมีสิ่งใดในเก๋งมิดนั้น ก็ให้จุดเทียนมาส่องดู เห็นมีศิลาหนึ่งตั้งทับเต้าศิลาอยู่ แต่เต้าศิลานั้นจมดินอยู่ครึ่งตัว อังชินเอาไฟส่องดูที่แผ่นศิลาข้างหน้ามีหนังสืออยู่ไม่มีผู้ใดอ่านออก ช่างหลังแผ่นศิลานั้นมีหนังสือสืตั่วใจความว่า ถ้าช่องก้นให้เปิด อังชินเห็นหนังสือสืตั่วแจ้งความแล้ว จึงพูดกับหลวงจีนว่า ท่านไม่ให้เปิดประตูหนังสือหลังศิลาสืตั่วนี้มิว่า ถ้าช่องเปิดประตูได้ท่านมาปิดบังไว้ไม่ควรถวาย ท่านจงให้ผู้ใดมายกศิลาและเต้านี้ออกเราจะได้หนังสืออันใดบ้าง...”

(Somdet Chaophraya Sri Suriwongse, 2018, pp.17-18)

ตัวอย่างที่ยกมานี้แสดงให้เห็นความขัดแย้งระหว่างมนุษย์คือขุนนางนามว่าอังชินฝ่ายหนึ่งซึ่ง “...อังชินจะให้ไขกุญแจ เปิดดูให้ได้...” กับมนุษย์อีกฝ่ายหนึ่งคือหลวงจีนเจ้าวัด (เจ้าอาวาส) ซึ่ง “...อ่อนวอนไว้ไม่ให้เปิด...” กระทั่ง “...หลวงจีนเจ้าวัดเห็นอังชินโกรธ อ่อนวอนเท่าไรก็หาฟังไม่...” จนอังชินเกิดโทสะ “...จึงเรียกเอาช่างมาหักกุญแจแกะเลขยันต์ไว้แล้วเปิดประตูเก๋งนั้นออก...” ซึ่งสะท้อนให้เห็นวิสัยมนุษย์ว่าบ่อยครั้งผู้ที่สำพองตนว่ามีอำนาจเหนือกว่ามักบังคับขู่เข็ญให้ผู้ที่มีด้อยอำนาจให้กระทำการต่างๆ ตามความปรารถนาของตน โดยไม่คำนึงถึงระเบียบปฏิบัติหรือจารีตประเพณีใดๆ บางครั้งจึงอาจก่อให้เกิดผลร้ายแรงเกินกว่าจะควบคุม

3. ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสังคม

ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสังคมที่ปรากฏในวรรณกรรมจีนเรื่องซ้องกั๋ง ปรากฏเพียง 1 ตัวอย่าง โดยเป็นความขัดแย้งที่เกิดจากอารมณ์ชั่ววูบ การสู้รบ การขัดใจ ฯลฯ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“...หลวงจีนเจ้าวัดก็ให้ศิษย์ฟางหลวงจีนลูตติชิมไปนอน แล้วศิษย์เหล่านั้นก็มาแจ้งกับอาจารย์ว่าเมื่อเดิมมาบวชเข้าเจ้าได้ห้ามท่านไว้แล้ว บัดนี้หลวงจีนลูตติชิมทำให้อื้อจุ่นขึ้นทั้งวัด ผู้คนทั้งหลายก็พากันนินทาได้ ท่านจะให้หลวงจีนลูตติชิมอยู่ในวัดนี้อย่างไรได้ หลวงจีนเจ้าวัดว่าอย่าอื้ออึงไปเห็นแก่เตียวอวเงยเศรษฐีเถิด ซึ่งหลวงจีนลูตติชิมนั้นนานไปภายหน้า ความรู้วิชาสิ่งใดท่านชำนาญก็จะสำเร็จเป็นเซียน เจ้าทั้งหลายอย่าว่าวุ่นเลย ศิษย์เหล่านั้นก็หัวเราะว่า ท่านอาจารย์ช่างเห็น ว่า หลวงจีนลูตติชิมเป็นคนดีไปได้ แล้วตักคนก็ไปที่อยู่...”

(Somdet Chaophraya Sri Suriwongse, 2018, p.42)

ตัวอย่างที่ยกมานี้แสดงให้เห็นความขัดแย้งระหว่างมนุษย์คือหลวงจีนเจ้าวัด กับสังคมคือฝ่ายลูกศิษย์ที่ทัดทาน ไม่ให้รับลูตติชิมไว้ในวัด

โดยเหตุการณ์เกิดจากหลวงจีนลูตติชิมเมาสุราอาละวาด วิวาทพูดกับพระลูกวัดทั้งหลายจนเจ้าอาวาสต้องเข้ามาห้ามปรามให้หยุดสงบลงนั้น เหล่าพระลูกวัดกล่าวต่อเจ้าอาวาสว่าให้ขับไล่หลวงจีนลูตติชิมไปเสีย ดังว่า “...หลวงจีนลูตติชิมทำให้อื้อจุ่นขึ้นทั้งวัด ผู้คนทั้งหลายก็พากันนินทาได้ ท่านจะให้หลวงจีนลูตติชิมอยู่ในวัดนี้อย่างไรได้...” แต่เจ้าอาวาสกล่าวยกเหตุผลนานา คือ ต้องเห็นแก่หน้าของเศรษฐีเตียวอวเงย ทั้งภายหน้าโน้นหลวงจีนลูตติชิมนี้จะสำเร็จเป็นเซียนอีกด้วย ดังว่า “...เห็นแก่เตียวอวเงยเศรษฐีเถิด ซึ่งหลวงจีนลูตติชิมนั้นนานไปภายหน้าความรู้วิชาสิ่งใดท่านชำนาญก็จะสำเร็จเป็นเซียน...” ซึ่งเหล่าพระลูกวัดไม่เชื่อว่าพระพุทธรูปอย่างหลวงจีนลูตติชิมจะกลายเป็นเซียนขึ้นมาได้

ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสังคมดังตัวอย่างที่ยกมานี้เป็นความขัดแย้งที่เห็นได้อย่างเด่นชัดด้วยสองฝ่ายขัดแย้งกันด้วยปมปัญหาเดียวกันคือหลวงจีนลูตติชิม ในขณะที่เจ้าอาวาสต้องการให้ที่พำนักแก่หลวงจีนลูตติชิมต่อไป แต่เหล่าพระลูกวัดไม่เห็นด้วยกับเจ้าอาวาส จนเหลือวิสัยที่เจ้าอาวาสจะชักนำให้เชื่อฟัง

ภายหลังเจ้าอาวาสจึงเรียกหลวงจีนลูตติชิมมาว่ากล่าวและให้กลับไปพักอาศัยแต่เพียงลำพังจึงเป็นเหตุให้หลวงจีนลูตติชิมสามารถเข้าไปเที่ยวเตร่ในตลาดได้โดยไม่มีพระรูปอื่นมาคอยสนใจใด จจนกระทั่งหลวงจีนลูตติชิมได้พบช่างตีเหล็กฝีมือดีจึงว่าจ้างให้ตีไม้เท้าและง้าวอย่างละสิ่งเพื่อเป็นอาวุธคู่มือ

4. ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับอำนาจเหนือธรรมชาติ

ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับอำนาจเหนือธรรมชาติที่ปรากฏในวรรณกรรมจีนเรื่องซ้องกั๋ง ปรากฏทั้งสิ้น 4 ตัวอย่าง โดยเป็นความขัดแย้งกับเทพยดาและปีศาจร้าย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“...ตำบลไซเคยซึ่งนั้นเดิมปีศาจร้ายผู้คนเดินทางไปมาริมแม่น้ำ ปีศาจก็จับตัวโยนลงแม่น้ำตายเสียเป็นอันมาก ราษฎรชาวบ้านไซเคยซึ่งมีความวิตกไม่รู้ที่จะแก้ไขประการใด มีหลวงจีนรูปหนึ่งไปบอกชาวบ้านไซเคยซึ่งว่า ให้เอาศิลาเขียวมาก่อเป็นพระปรางค์ไว้ริมฝั่งข้างเบื้องคหนึ่ง ซึ่งปีศาจที่ทำร้ายแก่ผู้คนก็หนีไปอยู่ข้างฝั่งตลิ่งเคียงทั้งสิ้น ชาวบ้านไซเคยซึ่งได้ฟังก็ยินดีจึงเอาศิลาเขียวก่อเป็นพระปรางค์ตั้งอยู่ริมฝั่งตามคำ

หลวงจีนว่า ปิตาจก็หนีข้ามฟากมาทำอันตรายแก่ชาวบ้านดังเคยซึ่งตายอยู่เนืองๆ...”

(Somdet Chaophraya Sri Suriwongse, 2018, p.14)

ตัวอย่างที่ยกมานี้แสดงให้เห็นความขัดแย้งระหว่างมนุษย์คือราชบุรุษบ้านไซเคยซึ่ง กับอำนาจเหนือธรรมชาติคือปิตาจที่คอยทำร้ายผู้คน ด้วยว่าแต่เดิมนั้น “...ตำบลไซเคยซึ่งนั้นเดิมปิตาจร้ายผู้คนเดินทางไปมาริมแม่น้ำ ปิตาจก็จับตัวโยนลงในแม่น้ำตายเสียเป็นอันมาก...” ทำให้ฝ่ายมนุษย์คือ “...ราษฎรชาวบ้านไซเคยซึ่งมีความวิตกไม่รู้ที่จะแก้ไขประการใด...” จนมีหลวงจีนรูปหนึ่งหาทางแก้ไขโดยให้เอาศิลาเขียนมาก่อเป็นพระปรางค์ไว้ฝั่งไซเคยซึ่ง ปิตาจหวาดกลัวจึงหนีไปอยู่ฝั่งต่งเคยซึ่งเสียจนสิ้น

ความขัดแย้งกับอำนาจเหนือธรรมชาตินี้ จัดเป็นความขัดแย้งตามความเชื่อหรือมโนคติของสังคมสมัยนั้น หรือแม้กระทั่งสมัยปัจจุบันก็อาจเกิดมโนคติตามความเชื่อแต่ปรมาณได้เช่นเดียวกัน หรืออาจเรียกว่าตราบไคที่มีมนุษย์ตราบนั่นย่อมเกิดความขัดแย้งต่ออำนาจเหนือธรรมชาติอันเกิดจากมโนคติของมนุษย์ได้ทุกยุคทุกสมัย

5. ความขัดแย้งภายในหรือความขัดแย้งทางจิตใจ

ความขัดแย้งภายในหรือความขัดแย้งทางจิตใจของมนุษย์ในวรรณกรรมจีนเรื่องซ้องกั๋ง ปรากฏทั้งสิ้น 2 ตัวอย่าง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“...ครั้นไปถึงโรงขายเครื่องยาริมสะพานกิมเลียงเกียก็เอาหนังสือไปส่งให้ตั้งเจียงสือรับหนังสือก็พนึกออกอ่านมีความว่า หนังสือชิวกวนพวกพ้องมีมาให้ช่วยอุปถัมภ์ก่อกวด้วยตั้งเจียงสือจึงคิดว่ากอนี้เป็นคนไม่มีกตัญญูจะอยู่กับเราเห็นจะไม่ได้ นานไปก็จะพาบุตรหลานเราเชือนแซเสียไป ครั้นจะไม่รับก่อกวไว้ก็เกรงใจลิวชิวกวนจำจะต้องรับไว้แล้วจึงค่อยผ่อนผันต่อไป คิดแล้วก็เชิญก่อกวเข้าไปข้างใน จัดโต๊ะและสุรามาลีงกันแล้ว ก่อกวอยู่กับตั้งเจียงสือได้สัปดาห์วัน ตั้งเจียงสือก็คิดอุบายหยิบเอาเสื้อกางเกงใหม่ออกมาให้ก่อกว แล้วพูดว่าเราก็กินเล็กน้อยพอเลี้ยงบุตรภรรยา ซึ่งท่านจะมาอยู่กับเรานั้นไม่มีผลประโยชน์สิ่งใดเลยและตัวท่านก็ประกอบไปด้วยสติปัญญาและมีมือควรจะทำราชการให้มีชื่อเสียงปรากฏไว้ในแผ่นดิน เรามิพวกพ้องเป็นขุนนางอยู่คนหนึ่ง จะเขียนหนังสือไปฝากฝังเจ้าไว้จะได้ทำราชการนานไปข้างหน้าชื่อเสียงจะได้ปรากฏกับเขาบ้าง เจ้าจะเห็นประการใด ก่อกวได้ฟังก็ดีใจจึงว่าท่านสงเคราะห์ข้าพเจ้าดังนั้นแล้ว ถ้าข้าพเจ้าได้มีได้มีพระคุณเลย ตั้งเจียงสือก็ส่งเสื้อกางเกงกับหนังสือให้ก่อกวแล้วจัดคนใช้ไปส่ง ก่อกวรับหนังสือ เสื้อกางเกง คำนับลาไปกับคนใช้ของตั้งเจียงสือ ครั้นถึงบ้านหักสี่ขุนนางฝ่ายบุน คนใช้ก็พา ก่อกวเข้าไปคำนับ ส่งหนังสือให้หัดสือแล้วคนใช้ก็กลับไป หักสี่ขุนนางฝ่ายบุนรับหนังสือก็พนึกออกอ่านแจ้งความว่าหนังสือของตั้งเจียงสือ มีมาฝากฝังให้ช่วยทำนุบำรุงก่อกว หักสี่จึงคิดว่า ก่อกวคนนี้มีหลักแหล่งเป็นแต่เที่ยวประจบประแจงพอได้เลี้ยงชีวิตเท่านั้น ซึ่งเราจะเลี้ยงทำนุบำรุงไว้ก็เห็นไม่มีประโยชน์สิ่งใดเลย ครั้นจะไม่รับไว้ก็คิดถึงตั้งเจียงสือด้วยเป็นคนรักใคร่ชอบอ้อตามสัจกันมาแต่ก่อนจะต้องรับไว้แล้วจึงค่อยผ่อนผันต่อไปคิดแล้วก็เรียกก่อกวเข้าไปข้างในจัดที่ให้พักอยู่พอสมควรครั้งรุ่งขึ้นเข้าหักสี่สั่งให้บ่าวไพร่หาข้าวปลาอาหารมาเลี้ยงก่อกวกินแล้ว หักสี่จึงพูดกับก่อกวว่าเจ้าจะมาอยู่กับเรานี้ก็ไม่มีราชการสิ่งใด เรามิเพื่อนขุนนางอยู่คนหนึ่งพอจะพูดจาฝากฝังกันได้ เราจะมีหนังสือให้ถือไปถึงเฮงจินเค่งฮู่มา เป็นน้องเขยของพระเจ้าซ้องเตียดจง

อ่องเต้ คงจะซุบเลียงให้เจ้ามีศศัคคีสืบไป กอวกีวดีใจ หักสือเขียนหนังสือส่งให้กอวกีวแล้ว สืบว่าว่าให้น้ากอวกีวไปหาเฮงจินเค่ง กอวกีวรับหนังสือคำนำလာออกเดินไปกับคนใช้ของหัทสือ ครั้นถึงบ้างเฮงจินเค่งก็นำกอวกีวเข้าไปเอาหนังสือส่งให้เฮงจินเค่งคนใช้ของหัทสือก็กลับมา เฮงจินเค่งรับหนังสือคล้ออ่าจั่งความแล้วพิจารณาดูลักษณะกอวกีวก็รักใคร่ เรียกกอวกีว เข้าไปข้างใน สั่งบ่าวไพร่จัดที่ให่กอวกีวอยู่ตามสมควร กอวกีวก็ประจบประแจงให้เฮงจินเค่ง ใช้สอยอยู่ทุกเวลาได้ขาด เฮงจินเค่งก็มีความเมตตารักใคร่กอวกีวมากขึ้น...”

(Somdet Chaophraya Sri Suriwongse, 2018, pp.20-21)

ข้อความนี้แสดงให้เห็นความขัดแย้งภายในจิตใจคือความรู้สึกรักเกียจ “กอวกีว” ที่ตัวละครคือ ตังเจียงสือรู้สึก แต่จำต้องรับไว้เพราะเกรงใจลิวซีกวน และความรู้สึกขัดแย้งในใจเมื่อครั้งตังเจียงสือฝากฝัง กอวกีวไว้แก่หัทสือ ซึ่งหัทสือก็เกิดความรังเกียจไม่ต่างกัน แต่จำต้องรับไว้เพราะเกรงใจตังเจียงสือด้วย

ข้างตังเจียงสือที่ไม่ต้องการรับกอวกีวซึ่งเป็นคนอกตัญญู แต่จำต้องรับด้วยขัดคำขอของลิวซีกวนไม่ได้ ในขณะที่เดียวกันก็คิดคทาทางที่จะผลักไสกอวกีวออกไป ดังความว่า “...ตังเจียงสือจึงคิดว่ากอวกีวนั้นเป็นคนไม่มีกตัญญูจะอยู่กับเราเห็นจะไม่ได้ นานไปก็จะพาบุตรหลานเราเชื่อนแซเสียไป ครั้นจะไม่รับกอวกีวไว้ก็เกรงใจลิวซีกวนจำจะต้องรับไว้แล้วจึงค่อยผ่อนผันต่อไป...”

ภายหลังเมื่อตังเจียงสือหาอุบายผลักไสกอวกีวให้พ้นตัวได้แล้ว จึงแจ้งแก่กอวกีวว่าจะฝากฝังให้ไปอาศัยใช้ของอยู่กับ “หัทสือ” ซึ่งเป็นขุนนางฝ่ายบุน พร้อมเขียนหนังสือฝากฝังให้กอวกีวไปมอบแก่หัทสือ เมื่อหัทสือเห็นหนังสือของตังเจียงสือแล้ว เกิดความคับข้องใจไม่ผิดอะไรกับเมื่อครั้งตังเจียงสือรู้สึกคับข้องใจ ดังกล่าวก่อน แต่ครั้นจะไม่รับไว้ก็เกรงใจด้วยว่าตนกับตังเจียงสือนั้นรักใคร่ชอบพอกันมายาวนาน หัทสือจึงจำรับเอากอวกีวไว้ช่วงใช้ โดยหมายใจว่าจะหาทางผลักไสกอวกีวไปให้พ้นในภายหลัง ดังความว่า “...กอวกีวคนนี้มีฝีมือหลักแหลมเป็นแต่ที่เยวประจบประแจงพอได้เลี้ยงชีวิตเท่านั้น ซึ่งเราจะเลี้ยงทำนุบำรุงไว้ก็เห็นไม่มีประโยชน์สิ่งใดเลย ครั้นจะไม่รับไว้ก็คิดถึงตังเจียงสือด้วยเป็นคนรักใคร่ชอบอ้อฆมาสัยกันมาแต่ก่อน จะต้องรับไว้แล้วจึงค่อยผ่อนผันต่อไป...”

ความขัดแย้งภายในหรือความขัดแย้งทางจิตใจของมนุษย์ที่ยกตัวอย่างมานี้ จะเห็นได้ว่าตัวละครเกิดความขัดแย้งเพราะมีตัวละครอื่นเป็นเงื่อนไขแห่งความขัดแย้ง ทั้งความเกรงใจตัวละครอื่นและความเกรงอำนาจของตัวละครอื่น จนตนไม่อาจปฏิเสธหรือไม่อาจแสดงความรู้สึกในใจออกไปโดยตรงได้ จึงจำยอมต้องกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งอันขัดกับความรู้สึกอันแท้จริงของตน

จะเห็นว่าความขัดแย้งต่างๆ ที่ปรากฏในเรื่องนั้น ล้วนแต่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมตัวละคร บางครั้งชะตาอาจพลิกผันไปในทิศทางที่ตัวละครและผู้อ่านไม่ได้คาดหมายมาก่อน มีการผูกปมใหม่ และคลายปมสลับกันไปคล้ายลูกโซ่ที่ผูกเป็นเงื่อนต่อเนื่องกันอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ขวนให้ผู้อ่านอยากติดตามอย่างกระหายใคร่รู้ไปได้จนตลอดทั้งเรื่อง

สรุปและอภิปรายผล

จากตัวอย่างที่ใช้ศึกษาวิเคราะห์ทั้งสิ้น 104 ตัวอย่างนั้น จำแนกตามประเภทได้ดังนี้

1. ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ปรากฏ 3 ตัวอย่าง (หรือคิดเป็นร้อยละ 2.88)
2. ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ ปรากฏ 94 ตัวอย่าง (หรือคิดเป็นร้อยละ 90.38)
3. ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสังคม ปรากฏ 1 ตัวอย่าง (หรือคิดเป็นร้อยละ 0.96)
4. ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับอำนาจเหนือธรรมชาติ ปรากฏ 4 ตัวอย่าง (หรือคิดเป็นร้อยละ

3.85)

5. ความขัดแย้งภายในจิตใจ ปรากฏ 2 ตัวอย่าง (หรือคิดเป็นร้อยละ 1.92) สามารถสรุปเป็นกราฟได้ดังนี้

ตามข้อมูลที่ปรากฏนั้นย่อมแสดงได้ว่าตัวละครมีโอกาสดัดแปลงกับบุคคลแวดล้อม หรือบุคคลที่ตนต้องมีปฏิสัมพันธ์ด้วยมากที่สุด ความกระทบกระทั่งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์นั้นมักเกิดจากอารมณ์ชั่ววูบ ชั่วสติยังคิด ตามด้วยการสู้รบ การขัดแย้งประสงค์ การวางกลอุบาย การลักเอาอำนาจ ส่วนปมแต่อดีต การปกป้องพวกพ้อง และการหักหลังนั้นปรากฏในวรรณกรรมจีนเรื่องชองก้ง

ความขัดแย้งต่างๆ เหล่านี้ ทำให้ตัวละครที่มีที่มาที่ไปแตกต่างกัน ถิ่นกำเนิดต่างไกลกัน แต่เหตุการณ์ต่างๆ ล้วนแต่ชักนำให้ตัวละครทั้งหมดมาพบเจอและอาศัยอยู่ร่วมกันที่เซาเหลียงซาน เมื่อประสมกับเข้าอุดมการณ์ที่ทุกคนต้องการปราบเหล่าข้าราชการกังฉิน และช่วยเหลือชาวบ้านให้พ้นพ้นจากความทุกข์ยากลำเค็ญ ล้วนมีผลต่อการดำเนินเรื่องไปจนตลอด ทั้งการผูกปม และการคลายปมด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อเอาตัวให้รอดจากสถานการณ์ทั้งหลายที่บีบคั้น มีทั้งสำเร็จบ้าง ไม่สำเร็จบ้าง ทว่าล้วนแต่สร้างให้เนื้อหามีอรรถรสชวนติดตามไปจนจบ

สำหรับความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับอำนาจเหนือธรรมชาตินั้นมักเกิดจากอำนาจไสยเวทย์มนตร์ดำ ของวิเศษ ภูตผีปีศาจ หรือเทวดาอารักษ์เป็นสำคัญ อันสะท้อนความเชื่อของมนุษย์ถึงสิ่งลี้ลับที่ยังคงมีอยู่ทุกยุคทุกสมัย แต่ดูเหมือนว่าความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติและ ความขัดแย้งภายในจิตใจของตัวละครเองอาจไม่ใช่จุดมุ่งเน้นของผู้ประพันธ์วรรณกรรมเรื่องดังกล่าว จึงปรากฏอยู่ในเรื่องเพียงน้อย ตัวอย่าง

ส่วนความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสังคมนั้นปรากฏเห็นได้ชัดเจนเพียงครั้งเดียว ตอนที่เจ้าอาวาส ออกตัวปกป้องหลวงจีนลูตี่ซิม ในขณะที่เหล่าภิกษุทั้งวัดกลับต้องการขับไล่หลวงจีนลูตี่ซิมออกไปให้พ้นจากอาวาส

เราจึงอาจสรุปได้ว่ากลไกอันดำมืดในจิตใจของมนุษย์นี้แหละที่กระตุ้นพฤติกรรมของมนุษย์ให้ แสวงหาสิ่งต่างๆ เข้าหาตัวเอง เมื่อมนุษย์อยู่รวมกันมากเข้าจึงต้องช่วงชิงสิ่งที่ดีตน “แสวงหา” จนทำให้เกิด ปมขัดแย้ง อาจทำให้ทะเลาะวิวาทพุ่มเถียงกัน ลงไม้ลงมือ ฆ่าฟันกัน หรืออาจก่อให้เกิดสงครามได้อย่างไม่ ยากเย็นนัก

ปมขัดแย้งอันเป็นแรงกระตุ้นพฤติกรรมของมนุษย์ที่ผูกกันเป็นเงื่อนปมอย่างไม่รู้จบนี้เอง ที่จะสร้างความน่าสนใจใคร่รู้ของวรรณกรรมตั้งแต่เรื่อง ดัง Jitumnong (1997, P.98) ได้กล่าวไว้ว่า “พฤติกรรม ของตัวละครและเหตุการณ์มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน เมื่อเกิดความขัดแย้งขึ้น (ในตัวละคร ระหว่าง ตัวละคร หรือตัวละครกับสิ่งอื่น) นั้นหมายความว่าได้เกิดปมปัญหาขึ้น ผู้เขียนจะต้องแสดงให้เห็นว่า ปมปัญหาหรือความขัดแย้งนั้นมาจากสาเหตุใดและคลี่คลายไปอย่างไร”

ปมขัดแย้งเหล่านี้จึงส่งผลต่อการดำเนินเรื่อง สร้างแรงขับหรือความเปลี่ยนแปลงให้เกิดแก่ตัวละคร บางครั้งเหมือนจะร้ายกลับกลายเป็นดี บางครั้งเหมือนจะดีแต่กลับกลายเป็นร้าย เป็นวิถีชีวิตที่ผกผัน สมจริง ทำให้ผู้อ่านติดตามเนื้อเรื่องด้วยความ “ตื่นเต้น” ได้จนตลอดทั้งเรื่อง รวมถึงมีตัวละครใหม่ๆ เข้ามามีบทบาทหรือส่งผลกระทบให้ตัวละครตัวอื่นได้ตลอดเวลา

นอกจากนี้วรรณกรรมจีนเรื่องซ่งกั๋งยังสอดแทรกคติธรรม แฝงคิดในการดำเนินชีวิต การกล้าต่อสู้กับความอยุติธรรมไว้แทบตลอดทั้งเรื่อง จึงนับได้ว่าเป็นวรรณกรรมที่ให้ความรู้และสร้างความองกามทางปัญญาได้อย่างแยบคาย ดังนั้น แม้สำนวนภาษาจะไม่ล้าลึก แต่เนื้อหากลับโดดเด่น ตื่นเต้น ชวนติดตาม จึงทำให้วรรณกรรมจีนเรื่องซ่งกั๋งได้รับยกย่องให้เป็นสุดยอดของวรรณกรรมจีนอย่างไร้ข้อกังขา

References

- Chaisilwattana, Y. (1999). **Introduction of Literature**. Bangkok : Thammasat University. (In Thai)
- Chalita, 2012. An analysis of the Conflict appearing in the 2010, Short Story of Chor Karaket. in **Liberal Arts Review**, 7 (13). (In Thai) (pp.1-13)
- Homfung, C. (2011). **The problem solving of characters' conflict in prose plays of King Rama VI : the analysis based on the four noble truths** (Master's thesis). Silpakorn University, Bangkok. (In Thai)
- Jitjumnong, D. (1997). **Values and Distinctive Characters of Thai Literature in the Early Rattanakosin**. Bangkok : Thammasat University. (In Thai)
- Manivat, V. (1972). **The face of the author**. Bangkok : Kawna Press. (In Thai)
- Manlikamas, K. (1979). **Literary Criticism**. Bangkok : Ramkhamhaeng University Press. (In Thai)
- Nukulkit, S. (1994). **Literary Criticism**. Faculty of Education Srinakarinwirot University. (In Thai)
- Phanomprairat, A. (1999). **A comparison of Shui Hu Zhuan and Song Kang** (Master's thesis). Chulalongkorn University, Bangkok. (In Thai)

Somdet Chaophraya Sri Suriwongse. (2018). **Song Kang**. Bangkok : Bansomdejchaopraya Rajabhat University. (In Thai)

Somdet Chaophraya Sri Suriwongse. (1971). **Song Kang**. Thonburi : SilpaBannakan. (In Thai)

Sujjapun, R. (1995). **literature review**. Bangkok : Nabaanwannagum. (In Thai)

Thongsai, A. (2013). An Analysis of Conflicts in The Literary Translation, Twilight. **Journal of Humanities Naresuan University**, 10 (1). (In Thai) (pp.61-72)

การศึกษามโนทัศน์การตั้งชื่อและการเล่าเรื่องของหนังผีไทย ตามแนวอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์

Study of Thai Horror Film Naming Concept and Narrative
based on Ethno-semantics

เอกชัย แสงโสภา / Ekkachai Sangsoda

สาขาวิชานิเทศศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์, เพชรบูรณ์ 67000, ประเทศไทย
Program in Communication Arts, Faculty of Management Sciences, Phetchabun Rajabhat University,
Phetchabun, 67000, Thailand

Email : Ekkachai.san@pcru.ac.th

Received: January 16, 2023

Revised: March 20, 2023

Accepted: April 28, 2023

Abstract

This article aimed to study the concept of naming Thai horror films and Narrative according to ethno-semantics through text analysis. The results showed that producers named films and narrated stories with one or another concept, or it was the concept that combined several concepts into one story, or maybe there was a concept that challenged the original one. That was to say, the horror films before 2004 were natural and supernatural concepts, including Buddhism concepts, namely **phi sam bat**, **phi hua khat** and **hian**. The horror films from 2004-2008 were in line with scientific concepts, such as spirits showing in photos in **sat toe kot tit winyan**, ghosts appearing in motion picture films in **prokraem na winyan akhat** or teenagers being curious in **long khong**. Since 2009 Thai horror films have reflected the concept of postmodernism, especially the films produced by GTH Company, such as **phi mak phra Khanong**, **ha phraeng ton khon kong** The concept of a patriarchal social class intervened in every era because Thai films still mainly focused on presenting female ghosts, such as **nang nak**, **buppha ratri**, **fak wai nai kai thoe**, etc.

Key words: Thai Horror Film, Naming, Ethno-semantics, Social Concepts, Thai Language

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษามโนทัศน์การตั้งชื่อและการเล่าเรื่องหนังสือไทยตามแนว อรรถศาสตร์ชาติพันธุ์ โดยใช้การวิเคราะห์ด้วยบท ผลการศึกษาพบว่า ผู้ผลิตตั้งชื่อหนังสือและเล่าเรื่องมี ด้วยมโนทัศน์ใดมโนทัศน์หนึ่ง หรือ เป็นมโนทัศน์ที่หลอมรวมเอาหลายมโนทัศน์มาไว้ในหนังสือเดียว หรือมีมโนทัศน์ที่ท้าทายมโนทัศน์เดิม กล่าวคือ หนังสือก่อนปี 2547 มีลักษณะสอดคล้องกับมโนทัศน์ธรรมชาติ และเรื่องเหนือธรรมชาติ รวมถึงมโนทัศน์ทางพระพุทธศาสนา เช่น **ผีสามบาท ผีหัวขาด เอียน** หนังสือ ระหว่างปี 2547-2551 สอดคล้องกับมโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์ โดยกล้งถ่ายภาพสามารถดัดดิวิญญูณ ในเรื่อง **ชุดเตอร์กิดิวิญญูณ** ผีปรากฏในฟิล์มภาพยนตร์ ในเรื่อง **โปรแกรมหน้าวิญญูณอาชาต** หรือ วิทยุอนาคตวิทยุกลอง ในเรื่อง **ลงของ** ขณะที่ตั้งแต่ปี 2552 เป็นต้นมา หนังสือไทยสะท้อนมโนทัศน์หลัง สมัยใหม่นิยม โดยเฉพาะหนังสือที่ผลิตโดย บริษัท GTH เช่น เรื่อง **ที่มาภพระโขนง หัวแพร่งตอนคนกอง** ส่วนมโนทัศน์ชนชั้นทางสังคมแบบชายเป็นใหญ่ สอดแทรกอยู่ในทุกยุค เนื่องจากหนังสือยังคงเน้นนำเสนอ ผีผู้หญิงเป็นหลัก เช่น เรื่อง **นางนาก บุปผาธรี ผাগไว้ในกายเธอ** เป็นต้น

คำสำคัญ: หนังสือไทย, การตั้งชื่อ, อรรถศาสตร์ชาติพันธุ์, มโนทัศน์ทางสังคม, ภาษาไทย

บทนำ

ความเชื่อเรื่องผีและเรื่องเหนือธรรมชาติในสังคมไทยถูกสื่อสารผ่านภาษาในหลายรูปแบบ ปรากฏ ทั้งแบบเรื่องเล่า นิทาน ตำนาน ชาดก กระทั่งพัฒนาการของการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรปรากฏเรื่อง เล่าในสิ่งพิมพ์ ทั้งในรูปแบบเรื่องแต่ง นวนิยาย เรื่องสั้น การ์ตูนลายเส้น จวบจนเข้าสู่ยุคสื่อเสียงและภาพ เคลื่อนไหว โดยเฉพาะอุตสาหกรรมหนังสือไทยนั้น หนังสือถือเป็นหนังสือประเภทหนึ่งที่ทำรายได้มหาศาลให้กับ ผู้ผลิต ดังที่ Ponsan (2017) ได้รวบรวมรายชื่อหนังสือทำเงิน 10 อันดับ พบว่า ที่มาภพระโขนง ทำรายได้ ทั่วประเทศสูงสุด 1,000 ล้านบาท ทำลายสถิติ นางนาก ที่ทำรายได้ 149.6 ล้านบาท รองลงมาคือ ลัดดา แลนด์ รายได้ 117 ล้านบาท (ดูรายละเอียดได้จากตารางที่ 1)

ปรากฏการณ์ดังกล่าวสะท้อนความสนใจเกี่ยวกับผีและสิ่งลึกลับเหนือธรรมชาติ (animism) ของคนไทย ซึ่งเป็นความเชื่อพื้นฐานของมนุษย์ในทุกวัฒนธรรมไม่ว่าชนชาติใดภาษาใดก็ตามล้วนแต่มี การนับถือผีมาแต่เดิมและยังคงปรากฏร่องรอยอยู่เสมอไม่ว่าสังคมนั้นจะเจริญเพียงใดก็ตาม (Playnoi, 2009; Hengsuwan, 2014; Lordee, 2018) ที่น่าสนใจคือผีและเรื่องเหนือธรรมชาติถูกถ่ายทอดเรียน รู้ผ่าน “ภาษา” ทั้งการเล่าขานแบบมุขปาฐะและการบันทึกแต่งเติม (Boonmalert, 2011) จากร่องรอย ทางภาษาดังกล่าว พบการศึกษาเรื่องผีโดยใช้แนวคิดอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์ เพื่อพยายามเข้าใจระบบความ คิด มโนทัศน์และวัฒนธรรมของผู้ใช้ภาษาไทย เช่นงานของ Boonmalert (2011) ที่ศึกษาคำเรียกผีและความเชื่อเรื่องผีในภาษาไทยถิ่นเหนือ พบคำเรียกผีในภาษาไทยถิ่นเหนือทั้งสิ้น 43 คำ นั้นมีความแตกต่างกันใน 8 มิติ ได้แก่ “การกระทำ” “การปรากฏ” “เพศ” “การแสดงออก” “แหล่งที่อยู่” “ที่มาของการตาย” “สิ่งที่มนุษย์กระทำ” และ “อาหาร” ทั้งนี้ แม้ว่าสังคมภาคเหนือจะมีพุทธศาสนาเป็นศาสนาหลัก แต่ก็ ยังมีความเชื่อเรื่องผีซึ่งเป็นการเชื่อดั้งเดิมอยู่จึงเกิดการผสมผสานระหว่างพุทธศาสนาและความเชื่อเรื่องผี เข้าไว้ด้วยกัน สะท้อนผ่านการแสดงความเคารพและตอบแทนบุญคุณของผี ขณะที่ Hengsuwan (2014)

ซึ่งศึกษาระบบคำเรียกผีและมโนทัศน์เรื่องผีในภาษาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตามแนววรรณคดีชาติพันธุ์ พบว่าคำเรียกผีที่มีความแตกต่างทางความหมาย 11 มิติ คือ มิติอำนาจเหนือธรรมชาติ มิติตัวตน มิติศรัทธา มิติหน้าที่ มิติที่อยู่ มิติสถานภาพ มิติลักษณะการตาย มิติเพศ มิติอายุ มิติอาหาร และมีลักษณะเฉพาะ สอดคล้องกับงานศึกษาของ Lordee (2018) ที่ทำการวิเคราะห์คำเรียกผีในภาษาล้านนา พบว่า คำเรียกผีในภาษาล้านนาเป็นภาษาที่ชาวล้านนากำหนดขึ้น ซึ่งสะท้อนให้เห็นความคิด การมองโลก หรือโลกทัศน์ของชาวล้านนาเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องผี ความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตและสิ่งที่อยู่รอบตัว

จากข้อมูลทั้งหมดที่กล่าวมาทำให้ผู้วิจัยสนใจว่า หากนำแนวคิดวรรณคดีชาติพันธุ์มาศึกษาชื่อหนังสือไทยและการเล่าเรื่องของผู้ผลิตหนังสือในฐานะผู้ใช้ภาษาไทยแล้วนั้น ผู้ผลิตจะมีระบบความคิด มโนทัศน์ที่สะท้อนความเชื่อและวัฒนธรรมของคนไทยเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องผี ความกลัว และเรื่องเหนือธรรมชาติอย่างไร เพื่อพาคณูที่เป็นคนไทยไปสู่การตีความเส้นเรื่อง (plot) แก่นความคิด (theme) และตัวละคร (character) ได้อย่างเข้าใจ ประกอบกับการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ผ่านมายังไม่พบงานวิจัยเชิงวรรณคดีชาติพันธุ์ที่นำไปศึกษาชื่อหนังสือไทยและการเล่าเรื่อง ซึ่งงานวิจัยนี้จะฉายภาพให้เห็นการวิเคราะห์ส่อมูลชนในมิติทางภาษาผ่านแนวคิดวรรณคดีชาติพันธุ์ อันจะเป็นประโยชน์ต่อแวดวงวิชาการต่อไป

วัตถุประสงค์การศึกษา

เพื่อศึกษามโนทัศน์การตั้งชื่อและการเล่าเรื่องของหนังสือไทยตามแนววรรณคดีชาติพันธุ์

ทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดวรรณคดีชาติพันธุ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อเข้าถึงระบบความรู้ ความคิด ค่านิยม ทศนคติของชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยมีพื้นฐานที่ว่าภาษาเป็นสิ่งที่สะท้อนการมองโลกของผู้พูด Prasitratasin & others (2012) กล่าวว่าวิธีการทางวรรณคดีชาติพันธุ์มุ่งเน้นการวิเคราะห์คำ เพราะเป็นตัวแทนของมโนทัศน์ในระบบปริชาน (cognitive system) ซึ่งประกอบด้วยความรู้สึกรู้ (sensation) ความสนใจ (attention) และการรับรู้ (perception) จนกลายเป็นมโนทัศน์ (concept) และผลของการเข้าถึงความรู้ด้วยวิธีการวิเคราะห์รูปภาษาทำให้เข้าถึงวัฒนธรรมในลักษณะนามธรรมได้

Frake (1961, as cited in Jiranuntanaporn & Singnoi (2009) เป็นผู้หนึ่งที่นำแนวทางการศึกษาวัฒนธรรมมาวิเคราะห์ภาษา เพื่อให้เห็นถึงมโนทัศน์พื้นฐานในการศึกษาคุณค่าต่าง ๆ ในแต่ละวัฒนธรรม Frake ชี้ให้เห็นว่า การศึกษาตามแนวทางวรรณคดีชาติพันธุ์มีกานำเสนอแบบแบ่งกลุ่ม หรือจัดประเภทของคำ เพื่อทำความเข้าใจ แยกแยะความเหมือนหรือต่าง หรือคุณลักษณะร่วมของคำ รวมถึงมิติความสัมพันธ์ระหว่างคำแต่ละประเภท ตามโครงสร้างการจัดลำดับขั้น ประกอบด้วย ประเภท (category) และประเภทย่อย (subcategory) เพื่อสะท้อนมโนทัศน์ทางสังคมในการแยกแยะระบบคำ

ขณะที่ Tyler (1987, as cited in Hengsuwan, 2014) กล่าวว่า การที่เราเรียกสิ่งนั้นว่าอะไรได้นั้น เพราะเรากำลังจัดกลุ่มกับสิ่งนั้นและเมื่อเรามี “คำเรียก” ก็ย่อมกินความหมายของการจัด “ประเภท” โดยอัตโนมัติ เช่น คนไทยแยกกลุ่มให้คนตายไปแล้วออกจากคนเป็น และใช้คำว่า “ผี” (phi) แทนคนตาย

เราจึงสามารถอนุมานได้ว่าคนไทยมีภาพของสิ่งนี้อยู่ในระบบปริชาน ซึ่งภาพเช่นนี้ก็คือ “มนต์ศน์” นั่นเอง สำหรับ Brown (1958, as cited in Jiranuntanaporn & Singnoi, 2009) แบ่งการจัดประเภทของคำออกเป็น 3 ระดับ คือระดับทั่วไป (most general) ระดับพื้นฐาน (basic general) และระดับเฉพาะเจาะจง (most specific) เช่น สัตว์>สุนัข>โกเดรียร์ฟเวอร์ ขณะที่ Key and McDaniel (1978, as cited in Jiranuntanaporn & Singnoi, 2009) กล่าวว่าสำหรับบางคำแล้วไม่สามารถจัดอยู่ในกลุ่มใด เรียกลักษณะเช่นนี้ว่า “คำไม่พื้นฐาน” ซึ่งเป็นวิธีคิดตามทฤษฎีกลุ่มความคลุมเครือ (fuzzy set theory) ทั้งนี้ น่าสนใจว่าจากข้อหนึ่งนี้ที่ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกต อาจมีบางข้อที่ไม่สามารถจัดกลุ่มของคำที่เชื่อมโยงกับผีได้ จึงน่าจะกล่าวแล้วคนดูตีความหน่วยคำเหล่านั้นผ่านมโนทัศน์ทางวัฒนธรรมอย่างไร

แนวคิดการเล่าเรื่องผีในหนังสือไทย Louisyapong & Hinwiman (2009) กล่าวว่า หนังสือ คือสายสัมพันธ์สามเ้าระหว่างโลกของภาพยนตร์ โลกของผี และสังคมของมนุษย์ อันเป็นลักษณะของการประกอบสร้างความหมายระหว่างการเล่าเรื่องผ่านภาพยนตร์กับความเชื่อในโลกความจริงของสังคมมนุษย์ ซึ่งในแต่ละยุคสมัยนั้นหนังสือผีแตกต่างกันไป โดย Louisyapong & Hinwiman (2009) ได้แบ่งยุคของหนังสือ ดังนี้ **ยุคแรก**ของหนังสือไทย (2520-2529) เป็นการผลิตซ้ำเรื่องเล่าตำนานผีไทยที่มีในสังคมก่อนหน้า เช่น แม่นาคพระโขนง (2521) กระสือ (2524) กระทั่งใน **ยุคที่สอง** (2530-2539) พบหนังสือวัยรุ่นเข้ามาผสมผสานกับหนังสือแบบดั้งเดิม หากนำเสนอในแง่มุมของวัยรุ่นที่บังเอิญไปเกี่ยวพันกับผี ทั้งในหนังสือตลก เช่น สยัมภีร์ (2534) ไอ้คนผี (2534) และ ผีโรมานซ์ ที่นำเสนอมุมมองความรัก เช่น คู่แท้สองโลก (2537) เกิดอีกทีต้องผี (2538) **ยุคที่สาม** (2540-2547) พบว่าหนังสือเล่าด้วยมุมมองที่หลากหลาย **ทั้งแบบธรรมนิยมนิยมใหม่** กล่าวคือแม้จะเป็นหนังสือตลก แต่มีการสร้างมุกใหม่ ๆ เช่น หลบผีผีไม่หลบ (2546) และ **แบบหนังสือยุคใหม่** ที่มีความสลับซับซ้อนของการเล่าเรื่อง อาศัยการตีความแบบใหม่มากขึ้น เช่น นางนาก (2542) หรือแบบผสมกับแนวสืบสวนสอบสวน เช่น ผีช่องแอร์ (2547) ทั้งนี้ผู้วิจัยสังเกตได้ว่า จากยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลง ข้อหนึ่งนี้ก็อาจเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย เพื่อให้สอดคล้องกับแนวทาง แนวทางเล่าเรื่อง นอกจากนี้ยังอาจพบการข้ามแนวของหนังสือ ซึ่งไม่ใช่สูตรสำเร็จอีกต่อไป (invention)

มโนทัศน์เกี่ยวกับผีในสังคมไทย Charoenwong & Chanrueang (2020) กล่าวถึง มโนทัศน์หรือกรอบการมองโลกตามหลักปรัชญาว่า มี 3 มโนทัศน์ ประกอบด้วย

- **มโนทัศน์ทางศาสนา** สามารถแยกย่อยมโนทัศน์ได้เป็น เรื่องความเชื่อศรัทธาใน *ธรรมชาติและเหนือธรรมชาติ* ซึ่งเป็นความเชื่อก่อนมนุษย์จะรู้จักศาสนา มีศรัทธาและเคารพต่อธรรมชาติที่เอื้อประโยชน์แต่หาผลแล้วและยังเคารพต่อธรรมชาติที่โทษ เกิดกรอบแนวคิดเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือผีบางเทวดาเพื่อพยายามอธิบายความดีความร้ายของธรรมชาติที่มองไม่เห็น (Meetaisong, 2017; Ketthet, 2014) กระทั่งมี *ศาสนาและพุทธศาสนา* เข้ามาเกิดเป็นกรอบแนวคิดใหม่เกี่ยวกับบุญบาป ตนและกรรมของตน การเวียนว่ายตายเกิด ทว่าแม้ศาสนาและพุทธศาสนาจะเข้ามารุ่งเรืองในไทยหากคนไทยยังมีการผสมระหว่างความเชื่อผี พุทธ พราหมณ์ ให้เห็น Uitekeng (2017) เรียกลักษณะหลอมรวมนี้ว่า “ศาสนาไทย”

- **มโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์** เป็นระบบความเชื่อของมนุษย์ที่ใช้การหาความรู้ ทดลอง พิสูจน์ความจริง ดังนั้นผู้ที่มิวิทยาศาสตร์เป็นกรอบการมองโลก จะพยายามหาคำตอบเป็นที่ยอมรับ จะเชื่อเมื่อพิสูจน์ได้และสิ่งที่พิสูจน์ไม่ได้ไม่ถือว่าเป็นความจริง

- **มโนทัศน์ปรัชญา** ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ ๆ เช่น ปรัชญาการเมืองการปกครอง โดยเฉพาะสังคมไทยเป็นสังคมแห่งชนชั้นโดยรับเอามโนทัศน์สมมติเทพเข้าใช้กับการปกครองแบบทวารวาช

การปกครองไทยจึงมีมโนทัศน์ชั้นทางสังคมแบบชายเป็นใหญ่ ผลักให้ความเป็นหญิงคือความเป็นอื่น อ่อนแอและมลายา ดังนั้น ฝัที่มีฤทธิ์ในทางชั่วร้าย ใช้เรื้อนร่างในการยั่ววนบุรุษให้ลุ่มหลง (Louisyapong & Hinwiman, 2009) มักปรากฏในเรื่องเล่าและนิทานพื้นบ้านกระทั่งผลิตซ้ำในภาพยนตร์จึงเป็นผู้หญิง เช่น นางตานี นางตะเคียน นางนาก เป็นต้น

จวบจนยุคหลังเมื่อพื้นที่ทางความรู้ความจริงเปิดรับเอามโนทัศน์ตะวันตกเข้ามา ผ่านยุคสมัยใหม่ (modernism) สังคมเสื่อมถอยด้วยวัตถุและการบริโภคประติฐกรรมของวิทยาศาสตร์ นักคิดทั้งหลายต่างไม่เชื่อในแก่นแท้ (essentialism) ไม่สมาทานความจริงมีเพียงชุดเดียว นำมาสู่การรื้อถอนชุดความคิดแบบวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ เรียกว่า มโนทัศน์ความเป็นหลังสมัยใหม่นิยม (post modernism) ผู้คนไม่ติดอยู่กับกรอบเดิม ๆ หากต้องการความหลากหลายและไร้ขอบเขต (Hick, 2004, as cited in Charoenwong & Chanrueang, 2020) ฝัในยุคนี้จึงมีความหลากหลาย เรื่องเล่าในหนังยุคหลังจึงพบการตีความและนำเสนอ ฝัในแง่มุมใหม่ หรือหนังไปล้อเลียนขนบความเชื่อและการเล่าเรื่องฝัแบบไทยๆ ลักษณะเช่นนี้ Boonmee (2009) เรียกว่า “การยำใหญ่” (eclectic) อันเป็นผลมาจากอิทธิพลของแนวคิดหลังสมัยใหม่ ซึ่งถือว่ามีบทบาทสูงต่อแวดวงภาพยนตร์ไทยในยุคหลัง

แนวคิดการเล่าเรื่องผ่านภาพยนตร์ การเล่าเรื่องผ่านสื่อภาพยนตร์ เป็นศาสตร์และศิลป์ที่ผ่านการคิดและวางแผนอย่างรัดกุม เนื่องจากข้อจำกัดเรื่องเวลาและการแข่งขันของตลาดอุตสาหกรรมภาพยนตร์ การสร้างหนังหนึ่งเรื่องจึงมีขั้นตอนที่ซับซ้อนกว่าจะเป็นหนังที่ตื่นตาตรึงใจ โดยมีขั้นตอนอย่างน้อย 3 ขั้นตอน

- ขั้นตอนการผลิต (pre-production) หรือ ขั้นตอนวางแผนการผลิต เริ่มจากการวางแผนเรื่อง หรือพล็อต (plot) หรืออาจเรียกเค้าโครงเรื่อง หรือแนวทางการเล่าเรื่อง จากนั้นจะนำไปสู่การวางแผนเรื่อง (treatment) เพื่อให้เห็นภาพรวมของเรื่องราว มีทั้งหมดกี่ตอนกี่องก์ เดินเรื่องอย่างไร ตัวละครใดเป็นตัวขับเคลื่อน (Rungwongpanich, 2018)
- ขั้นตอนการผลิต (production) ขั้นตอนถ่ายทำ ส่วนใหญ่จะยึดตามโครงข่ายโดยไม่ได้เรียงลำดับการถ่ายตามบทหนัง โดยไล่ลำดับจากช็อตหรือคัท (Shot/Cut) ไปเรียงเป็นฉาก (Scene) หลาย ๆ ฉาก เป็นตอน (Sequence) และลำดับภาพ หลาย ๆ ตอน เป็นเรื่องราว (Story) จากนั้น ใส่เทคนิคพิเศษต่าง ๆ ทั้งแสง สี ดนตรี ซาวด์เอฟเฟกต์ (Kullaphat, 1996)
- ขั้นตอนหลังการผลิต (post-production) การตรวจสอบเพื่อคุณภาพรวมทั้งหมด รวมถึงคำนึงถึงการควบคุม (censorship) เนื้อหา จากนั้นไปสู่การวางแผนเพื่อการสื่อสาร ประชาสัมพันธ์และวิจารณ์

แนวคิดเกี่ยวกับการตั้งชื่อหนัง Jongthakul (2018) ที่ศึกษาการตั้งชื่อและการสื่อความหมายของชื่อภาพยนตร์ พบว่า การตั้งชื่อภาพยนตร์อาศัยปัจจัยสำคัญ 3 ประการ คือ ประเภทของภาพยนตร์ (genre) แก่นของเรื่อง (theme) และตัวละครนำ (character) เพื่อต้องการให้เกิดการสื่อความหมายหรือเข้าใจความหมายที่ต้องการสื่อผ่านชื่อภาพยนตร์ สร้างความน่าสนใจและดึงดูดคนดู Kittikorn (2003) กล่าวว่า หากมองในแง่การตลาดชื่อหนังเป็นเหมือนการจับจองที่ดินที่แสดงความเป็นเจ้าของ ชื่อเรื่องถูกตั้งไว้เพื่อให้คนจดจำ เรียกขาน ให้ความรู้ถึงเรื่องราวในหนัง หลักการตั้งชื่อหนัง ต้องไม่ซ้ำกับเรื่องอื่น ต้องให้อารมณ์ของหนัง บอกยุคสมัย บอกประเภท บอกจุดหมาย บอกสิ่งที่น่าสนใจน่ากระทำ

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ต้องการศึกษามโนทัศน์ในสังคมไทยผ่านชื่อหนังผีไทยที่เขียนด้วยภาษาไทย มีตัวละครหลักเป็นคนไทย เรื่องราวของผีถูกเล่าในบริบทสังคมไทย โดยเลือกศึกษาชื่อหนังผีไทย 20 อันดับที่ทำรายได้สูงสุด ไม่จำกัดผู้ผลิต สืบค้นโดย ponson (2017) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

เรื่องที่	ชื่อเรื่อง (ปีที่ฉาย)	ผีในเรื่อง	ผู้ผลิต	รายได้
(1)	ที่มากพระโขนง (2556)	ผีผู้หญิงตายทั้งกลม	GTH	1,000 ล้านบาท
(2)	นางนาก (2542)	ผีผู้หญิงตายทั้งกลม	โท เอ็นเตอร์เทนเมนต์	149.6 ล้านบาท
(3)	ลัดดาแลนด์ (2554)	ผีคนรับใช้ (ผู้หญิง) ถูกฆาตกรรม	GTH	117 ล้านบาท
(4)	ห้าแพร่ง (2552)	- ผีเปรต กรรมจากการฆ่าพ่อ - ผีดิบตายหมู่จากการลอบเข้าเมือง - ผีเด็กตายจากการกระทำของพ่อแม่ - ผีตายจากโรคหัวใจวายขณะถ่ายหนัง - ผีคนแก่เล่นคุณไสย พยายามหาร่างใหม่	GTH	113.5 ล้านบาท
(5)	ซัดเตอร์ กตติวิญญาน (2547)	ผีหญิงสาวถูกรังแก	GTH	107.1 ล้านบาท
(6)	ผีสามบาท (2544)	- ผีผู้หญิงตายจากการฆาตกรรม - ความสยองจากการเล่นคุณไสย - ผีผู้หญิงตายจากการฆาตกรรม ถูกจัดฉากให้คล้ายว่าฆ่าตัวตาย	RS Film	90 ล้านบาท
(7)	สี่แพร่ง (2551)	- ผีผู้ชายตายจากอุบัติเหตุ - ความสยองจากการใช้คุณไสยแก่กัน - ผีผู้ชายตายจากการจมน้ำ - ผีผู้หญิงตายจากการฆาตกรรม	GTH	85 ล้านบาท
(8)	ผีหัวขาด (2545)	ผีผู้ชายถูกตัดหัว	พระนครฟิล์ม	73.6 ล้านบาท
(9)	บุปผาราตรี 2 (2548)	ผีผู้หญิงตกเลือดจากการทำแท้ง	สหมงคลฟิล์ม	73 ล้านบาท
(10)	ฝากไว้ในกายเธอ (2557)	ผีผู้หญิงฆ่าตัวตายเพราะตั้งท้อง	GTH	66.43 ล้านบาท
(11)	โกยเอะโยม (2549)	ผีเด็กตายจากการทำแท้ง	GTH	66.2 ล้านบาท
(12)	แฝด (2550)	ผีผู้หญิงตายจากการฆ่าตัด	GTH	62.18 ล้านบาท
(13)	หอนแต่มดก แหกกระเจิง (2552)	ผีกะเทยตายจากอุบัติเหตุ	พระนครฟิล์ม	56.32 ล้านบาท
(14)	อารมณ์ อารมณ์ อาฆาต (2545)	ผีที่ตายจากการป่วยใช้แต่หัวของ	สหมงคลฟิล์ม	51.2 ล้านบาท
(15)	เยียน (2546)	ผีผู้หญิงตายจากการทำแท้ง	สหมงคลฟิล์ม	48 ล้านบาท
(16)	ปอบ หัวิด สยอง (2544)	ผีปอบผู้หญิงได้รับเชื้อ	สหมงคลฟิล์ม	48 ล้านบาท
(17)	เด็กโง่ (2549)	ผีเด็กโง่ ตายจากการจมน้ำ ไปเกิดใหม่เมื่อมีคนมาตายแทนที่	GTH	47.75 ล้านบาท
(18)	แฟนเก่า (2552)	ผีผู้หญิงตายจากการทำแท้ง	RS Film	47.40 ล้านบาท
(19)	โปรแกรมหน้าวิญญาณอาฆาต (2551)	ผีผู้หญิงตายจากการฆาตกรรม	GTH	47.14 ล้านบาท
(20)	ล่องของ 2 (2551)	การตายที่ละคนของวัยรุ่นที่ต้องการลงคุณไสย	ไพโรสตาร์โปรดักชัน	44.86 ล้านบาท

งานวิจัยนี้ทำการศึกษาการตั้งชื่อหนังสือไทยตามแนวทางอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์ โดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาชื่อหนังสือกับประเภทคำเรียก ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ตัวบท (textual analysis) จากชื่อหนังสือไทยจำนวน 20 ชื่อเรื่อง จากนั้นจัดกลุ่มประเภทชื่อหนังสือ ตามแนวคิดของ Brown และ Key and McDaniel 4 ระดับ คือ **ระดับทั่วไป** (most general) คือ ชื่อหนังสือที่รู้ว่าเป็นหนังสือ เช่น คำว่าผี วิญญาณ เป็นต้น **ระดับพื้นฐาน** (basic general) คือ ชื่อหนังสือที่บ่งบอกลักษณะของผี เช่น คำว่าเอียน หลอน เป็นต้น **ระดับเฉพาะเจาะจง** (most specific) คือ ชื่อหนังสือที่เจาะจงประเภทผี หรือชื่อเฉพาะและรู้จักในกลุ่มคน เช่น ปอบ ปอบผีฟ้า กระสือ เป็นต้น และ **ระดับคำไม่พื้นฐาน** (fuzzy) หรือ คลุมเครือไม่ชัดเจนว่าเป็นหนังสือ เช่น ลัตดาแลนด์ เด็กหอ เป็นต้น

ขั้นที่ 2 ศึกษาชื่อหนังสือกับองค์ประกอบการเล่าเรื่องของหนังสือ วิเคราะห์ว่าชื่อเรื่องหนังสือสะท้อนองค์ประกอบของหนังสือในมิติใดและเกี่ยวข้องอย่างไร ใน 4 มิติ นี้ **หนึ่ง** แนวหนังสือ (genre) **สอง** เส้นเรื่อง (plot) **สาม** แก่นความคิด (theme) **สี่** ตัวละคร (character)

ขั้นที่ 3 ศึกษาชื่อหนังสือกับมโนทัศน์ในสังคมไทย วิเคราะห์ว่าชื่อหนังสือและองค์ประกอบการเล่าเรื่องของหนังสือนั้น สอดคล้องกับมโนทัศน์ความเชื่อเรื่องผีในสังคมไทยในมโนทัศน์ใดบ้าง เช่น มโนทัศน์ก่อนพระพุทธศาสนา (ผีและเรื่องเหนือธรรมชาติ) มโนทัศน์ทางพุทธศาสนา (เวรกรรม ความไม่เที่ยงวัฏสงสาร หรือการเวียนว่ายตายเกิด) มโนทัศน์ชายเป็นใหญ่ มโนทัศน์วิทยาศาสตร์ มโนทัศน์หลังสมัยใหม่นิยม เป็นต้น

ผลการวิจัย

1. ชื่อหนังสือกับประเภทคำเรียก

จากการศึกษาชื่อหนังสือ 20 เรื่องที่ได้รับการจัดอันดับว่าเป็นหนังสือที่ทำรายได้สูงจากการรวบรวมของ Ponsan (2017) โดยใช้แนวคิดของ Brown และ Key and McDaniel มาจัดกลุ่มชื่อหนังสือ 5 กลุ่ม ดังนี้

1.1 ชื่อหนังสือในระดับทั่วไป หมายถึงชื่อหนังสือนั้นเป็นที่รับรู้โดยทั่วไปว่าเป็นหนังสือ โดยไม่ต้องตีความเป็นอย่างอื่น มีการเลือกใช้คำที่สะท้อนว่าเป็นหนังสือชัดเจน เช่น ปรากฏคำว่าผี เช่นตัวอย่างที่ (6) ฝึสมาบาศ (8) ผีหัวขาด นอกจากนี้ยังปรากฏคำที่ไม่ปรากฏคำว่าผี แต่สื่อสารถึงผี เช่น วิญญาณ (19) โปรแกรมหน้าวิญญาณอาฆาต (5) ซัดเตอร์กอดติดวิญญาณ คำเรียกผีที่ปรากฏในชื่อหนังสือในกลุ่มนี้มีคำว่า ผีและวิญญาณ คนไทยเชื่อว่าผี คือ วิญญาณของคนหลังความตาย เป็นไปได้ทั้งวิญญาณดีที่เรียกว่า เทวดา (angel) หรือ วิญญาณร้าย ที่เรียกว่าปีศาจ (satan) เป็นสิ่งมีอำนาจในการให้โทษและโทษแก่มนุษย์ HRH Prince Damrong Rajanubhab (as cited in Ketthet, 2014) Playnoi (2009) เรียกวิญญาณผู้ตายว่า **เจตภูต** ซึ่งหมายถึงวิญญาณที่อยู่ในร่างมนุษย์ทุกคน มองไม่เห็นด้วยตาเปล่า ซึ่งเมื่อร่างกายแตกดับเจตภูตจะหาที่สิงสถิตใหม่

1.2 ชื่อหนังสือในระดับพื้นฐาน หมายถึงชื่อหนังสือนั้นแม้ไม่ปรากฏคำว่าผี หรือ วิญญาณ แต่รับรู้ในระดับพื้นฐานว่า เกี่ยวข้องกับผีในมิติใดมิติหนึ่ง เช่น ชื่อหนังสือบอกลักษณะของผี แสดงให้เห็นอิทธิฤทธิ์ของผี ดังตัวอย่างที่ (14) อารมณ์ อารรพณ์ อาฆาต (15) เอียน (19) โปรแกรมหน้าวิญญาณอาฆาต หรือบอกความกลัวที่มีต่อผีในฐานะคนที่โดนผีกระทำ ดังตัวอย่างที่ (16) ปอบ **หวีด** **สยอง** หรือมีลักษณะแสดงออก

ถึงความอยากเผชิญหน้าหรือท้าทายผี เช่น (20) ลองของ (11) โกยเถอะโยม (12) หอแก้วแตกแหกกระเจิง

ข้อหนึ่งในกลุ่มระดับพื้นฐาน พบคำว่า **อาถรรพณ์** **อาฆาต** **เฮี้ยน** ซึ่งสะท้อนว่าผีในเรื่องเป็นผีมีพลัง ดังที่ Playnoi (2009) กล่าวถึงเจตภูตที่อยู่ในร่างมนุษย์ทุกคนเมื่อร่างกายแตกดับเจตภูตจะหาที่สิงสถิตใหม่ ทว่าการแตกดับของเขามีสองแบบ คือ แตกดับแบบเจตภูตรู้ตัว เช่น เจ็บป่วย หมดยาอายุไข กับแตกดับแบบเจตภูตไม่รู้ตัว เช่น ตายเพราะอุบัติเหตุ หรือถูกฆ่า เรียกการตายเช่นนี้ว่าตายโหง การตายเช่นนี้จะกลายเป็นผีดู น่าเศร้าทำให้เห็น วนเวียนก่อความวุ่นวาย หวงของ และอาฆาตแค้น จากลักษณะอิทธิฤทธิ์ของผีดังที่กล่าวมานี้ยังทำให้พบลักษณะอาการกลัวของฝ่ายที่ถูกผีกระทำปรากฏในข้อหนึ่งด้วย เช่น คำว่า **หวีด** แทนลักษณะของการกรีดร้องอันเกิดจากความกลัวหรือความเจ็บปวด ส่วน **สยอง** แทนความรู้สึกสยดสยองจากสิ่งที่ผีแสดงให้เห็น คำว่า **ลองของ** ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน แปลว่า ก. ทดลองดูว่าเครื่องรางของขลังนั้นจะขลังจริงหรือไม่, โดยปริยายหมายความว่า ลองดี จากความหมายดังกล่าวจะพบคำว่า ‘เครื่องรางของขลัง’ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในสิ่งแทนทางไสยศาสตร์อันเป็นสื่อเกี่ยวเนื่องกับผีและวิญญาณ เช่น กุมารทองเป็นเครื่องรางหนึ่งที่ปลุกเสกจากเด็กที่ถูกควักจากท้องแม่ ดังปรากฏในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ที่ขุนแผนควักเอาเด็กจากท้องนางบัวคลี่มาปลุกเสก (Khun Chang Khun Phaen as cited in Sangmanee, 1998) ขณะที่คำว่า **โกย** ที่หมายถึงการเล่นหนี หรือวิ่งหนีด้วยความเร็ว หรือคำว่า **แหกกระเจิง** แปรมาจากสำนวนไทย “ร้องแแรกแหกกระเชอ” ที่หมายถึงอะอะไววาย หรืออีกนัยหนึ่งคือกลัวจนหนีแตกฝ่ายไปคนละทิศละทาง ซึ่งรวม ๆ แล้วเป็นลักษณะของการหลบหนีจากการเผชิญหน้ากับผี

1.3 ข้อหนึ่งผีในระดับเฉพาะเจาะจง หมายถึงข้อหนึ่งผีที่เจาะจงลงไปว่าผีในเรื่องเป็นผีชนิดใด โดยระบุชื่อเรียกของผีชัดเจนในชื่อเรื่องจนคนดูเห็นว่าเป็นผีที่มีลักษณะอย่างไร ดังตัวอย่างที่ (1) ที่มากพระโขนง (2) นางนาก (3) ผีหัวขาด (16) ปอบ หวิด สยอง โดยเฉพาะชื่อเรื่องที่มากพระโขนง และนางนาก แม้จะเจาะจงว่าเป็นเรื่องราวของผีแม่นากหากแต่ผู้ผลิตไม่ได้ตั้งชื่อเรื่องซ้ำกับหนึ่งผีแม่นากที่ผ่านมา แต่ปรากฏคำที่ทำให้คนดูที่เป็นคนไทยสามารถเข้าใจโอนการรับรู้กับตำนานแม่นากพระโขนง ในลักษณะที่เรียกว่าสหบท (intertextual) โดยมีคำว่า พระโขนงและนาก ปรากฏในชื่อเรื่อง ทั้งนี้แม้ไม่ได้รับชมเรื่องราวของหนึ่งแต่ผู้ชมจะเชื่อมโยงเค้าโครงเรื่องแม่นากจากความทรงจำและประสบการณ์

1.4 ข้อหนึ่งผีในระดับคำไม่พื้นฐาน หมายถึง หนึ่งผีนั้นไม่สามารถระบุได้ว่าเป็นหนึ่งผี หรือไม่สะท้อนว่าเกี่ยวข้องกับผีในมิติใด ดังตัวอย่าง (3) ลัดดาแลนด์ (9) บุปผาราตรี 2 (10) ผากไว้ในกายเธอ (12) แผล (17) เด็กหอ (18) แฟนเก่า ซึ่งทุกคำในชื่อล้วนไม่สะท้อนว่าเกี่ยวข้องกับผีในมิติใด เช่น ลัดดาแลนด์ สื่อว่าเป็นชื่อสถานที่แต่ไม่คำขยายว่าเกี่ยวข้องกับการตาย ผี หรือเหตุการณ์เกี่ยวกับผียังไร บุปผาราตรี ให้ความหมายถึงชื่อดอกไม้ แต่อาจมีคำว่าราตรี ที่ทำให้นึกถึงบรรยากาศกลางคืน แต่ไม่ชัดเจนว่าเกี่ยวข้องกับผียังไร ผากไว้ในกายเธอ เป็นวลีหนึ่งที่อาจหมายถึง ผากความรัก ความปรารถนาดี ส่วนเด็กหอ อาจหมายถึง หนึ่งที่นำเสนอชีวิตนักเรียนที่พักในหอพักซึ่งอาจสื่อถึงหนึ่งประเภทวัยรุ่นและมิตรภาพ และ แฟนเก่า สื่อถึงความสัมพันธ์ที่อาจเป็นหนึ่งรักแรกมา

1.5 ข้อหนึ่งผีที่มีความกำกวม เช่นตัวอย่างที่ (7) สี่แพร่ง (4) ห้าแพร่ง กล่าวคือ คำว่าสี่แพร่ง และห้าแพร่ง เป็นชื่อหนึ่งที่มีความกำกวมทั้งนี้อาจอยู่ในกลุ่มระดับคำไม่พื้นฐาน เนื่องจากไม่ได้มีความหมาย

ชัดเจนว่าเป็นหนังสือ หรืออาจอยู่ในกลุ่มระดับคำพื้นฐาน เพราะยังสามารถเชื่อมโยงกับคำว่า ทางสามแพร่ง ที่หมายถึง ทางหรือตำแหน่งที่มีอาภรรพ ทั้งนี้ ผู้ชมอาจเชื่อมโยงได้ว่า สี่แพร่งและห้าแพร่ง อาจมีลักษณะ เช่นเดียวกับทางสามแพร่ง ที่เป็นทางแยกที่มีทางสัญจรหลายสายมาชนกัน คนไทยเชื่อกันว่าตรงทางสามแพร่งเป็น “จุดหัวเลี้ยวหัวต่อ” หรือเป็น “พื้นที่อันตราย” มาก บางคนก็ว่าเป็น “ทางผีผ่าน” เหมือนประตูลูกผีภูมิที่มองไม่เห็นด้วยตาเปล่า จึงมักพบของเช่นไหว้วางอยู่ตรงนั้น (Thongpan, 2018)

2. ชื่อหนังสือกับองค์ประกอบของหนังสือ

การศึกษาชื่อหนังสือในมิติองค์ประกอบของหนังสือ เพื่อเชื่อมโยงให้เห็นว่า จากข้อค้นพบในประเด็นที่หนึ่งแม้ชื่อหนังสือส่วนใหญ่จะไม่สะท้อนว่าเป็นหนังสือ ดังตัวอย่าง (3) ลัดดาแลนด์ (9) บุปผาราตรี 2 (10) ผাগไไว้ในกายเธอ (12) ผัด (17) เด็กหอ (18) แฟนเก่า หากพิจารณาในแง่องค์ประกอบของหนังสืออาจพบว่าชื่อเรื่องนั้นไปสะท้อนในองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งได้ เช่น แนวหนังสือ เรื่อง แก่นความคิด หรือตัวละคร ดังนี้

2.1 ชื่อหนังสือสะท้อนแนวหนังสือ หรือ มอง (genre) หมายถึง ประเภทหรือแนวของหนังสือ ซึ่งหนังสือแต่ละแนวนั้นจะมีสูตรสำเร็จในการเล่าเรื่อง (convention) เช่น หนังสือเล่าด้วยการค่อยไต่ระดับความหลอนระทึกขวัญ และคลี่คลายด้วยการจัดการผีในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง โดยพบว่าชื่อหนังสือส่วนใหญ่ที่เลือกมาศึกษานั้นสะท้อนว่าเป็นหนังสือ หรือหนังสือระทึกขวัญ (horror) ที่เน้นความน่ากลัวสยองและระทึกขวัญ (thriller) จากการศึกษพบว่า หนังสือไทยไม่ได้เล่าผ่านสูตรสำเร็จเสียทีเดียว หากมีการข้ามแนว (invention) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

(1) **แนวหนังสือผีสมโรมาเนสส์ (romance)** คือ หนังสือเล่าให้เห็นความรักความสัมพันธ์ระหว่างคู่รัก ที่อาจให้ความรู้สึกรสชาติ หรือให้ความรู้สึกรสชาติ ในกรณีศึกษานี้ อาจหมายถึงความสัมพันธ์ระหว่างผีกับคนในฐานะคู่รัก เช่น ผাগไไว้ในกายเธอ ชื่อหนังสือสอดคล้องกับแนวหนังสือสะท้อนความสัมพันธ์ของคู่รักที่ต้องพลัดพรากแต่ยังมีสิ่งที่ผูกพันไว้หลังความตาย

(2) **แนวหนังสือผีสมโศกนาฏกรรม (tragedy)** คือ เนื้อหาที่เน้นนำเสนอความทุกข์ระทมของมนุษย์ เน้นให้เห็นชะตากรรมอันสาหัส ชะตากรรมนี้จะนำเสนอให้คนดูสลดใจ เนื่องจากผลของการกระทำนั้นอยู่เหนือเรื่องความดีชั่ว หมายถึงต่อให้ทำดีหรือสำนึกได้ก็อาจไม่มีผลต่อชะตากรรมที่จะได้รับ เช่น ชื่อหนังสือ เด็กหอที่สะท้อนชะตากรรมของเด็กในโรงเรียนประจำที่ถูกโดดเดี่ยวจากครอบครัว บุปผาราตรี สื่อถึงบุปผาที่หมายถึงดอกไม้ใช้แทนผู้หญิง ราตรี แทนเวลาค่ำคืนที่อ้างว้างโดดเดี่ยว บุปผาราตรีจึงสื่อถึงคำคืนของนางเอกในเรื่องที่ต้องตายอย่างทุกข์ทรมานเพียงลำพัง

(3) **แนวหนังสือผีสมตลก (comedy)** คือ หนังสือนำเสนอให้เห็นอารมณ์ความสนุกของตัวละคร เช่น ใช้ขันขื่นแสดงตลก การเล่นมุขตลก หรือหักมุมความรู้สึก เช่น หอแก้วแตกแหกกระเจิง ความตลกอยู่ที่มีความขาด ๆ เกิน ๆ ของเพศที่สาม ขณะที่หนังสือ โถยเถอะโยม ใช้แนวคิดอารมณ์ขันความไม่เข้ากันของสถานะเพศบรรพชิต ที่สังคมคาดหวังว่าจะไม่กลัวผี แต่แท้จริงแล้วพระก็คือปูลูชนียที่ยังมีความรู้สึกกลัว

(4) **แนวหนังสือสืบสวน (investigate)** คือ หนังสือเล่าเรื่องการตายอย่างเป็นปริศนา ฆาตกรรมต่อเนื่อง การถูกฆาตกรรมมีเงื่อนไข เรื่องราวอื้อฉาว ที่ผูกปมไว้ให้คลายข้อสงสัย ด้วยเนื้อเรื่องซับซ้อนต่อเนื่อง ทำให้ผู้ชมลุ้นและคาดเดาเหตุการณ์ต่าง ๆ รวมถึงตัวบุคคลที่คิดว่าจะเป็นคนร้าย วิธีการแบบไหนที่คนร้ายทำและมีแรงจูงใจอย่างไร เช่น ชื่อหนังสือ แฟนเก่า หนังสือถึงความเจ้าชู้ของพระเอกที่มีความสัมพันธ์กับผู้หญิงหลายคน คำว่าแฟนเก่า จึงหมายถึงการไขข้อสงสัยว่าผีแฟนปริศนาที่ตามรังควานพระเอกนั้นเป็นใคร หรือหนังสือลงของ หนังสือค่อย ๆ คลี่คลายให้เห็นว่า อาภรรพณ์ที่เกิดขึ้นกับคนในกลุ่มให้

ต้องล้มตายทีละคนนั้น สุดท้ายใครกันแน่ที่เล่นของ

(5) **นวนิพนธ์นิรบรรส** คือ หนังสือที่รวมเอาหนังสือทุกแนว อาจเป็นหนังสือ ตลก โศกนาฏกรรม สืบสวนมาไว้ในเรื่องเดียวกัน เช่น พื้มาทพระโขนง สี่แพร่ง (ตอนคนกลาง) ห้าแพร่ง (ตอนคนกอง) เป็นหนังสือแนวขนบของการเล่าเรื่อง เป็นการผสมผสานระหว่างความระทึกขวัญ อารมณ์ขันจากการแสดงออกและมุกตลก รวมถึงรวมสืบสวนว่าใครกันแน่ที่เป็นผีในกลุ่ม ทั้งยังเป็นหนังสือที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผีกับคน เป็นที่น่าสังเกตว่าหนังสือทั้ง 3 เรื่องผลิตโดย GTH โดยใช้นักแสดงกลุ่มเดียวกันหนังสือคนเขียนบทและผู้กำกับทีมเดียวกันจึงมีความคล้ายคลึงกันในแง่ของแนวทางการนำเสนอ

2.2 ชื่อหนังสือสะท้อนเส้นเรื่อง หรือ พล็อต (plot) คือ แนวทางการเล่าเรื่อง โจทย์ของเรื่อง หมายถึงเค้าโครง (proposal) แนว (style) ความนิยม (trend) หรือ ขนบ (tradition) ของเรื่องที่จะเล่า (Porapakpralai, 2010) ทั้งนี้จากชื่อหนังสือที่ศึกษาสะท้อนทางการเล่าเรื่อง หรือเส้นเรื่อง ดังนี้

(1) **พล็อตความสัมพันธ์เกี่ยวกับมนุษย์** เช่น *ความสัมพันธ์เชิงมิตรภาพ* ชื่อหนังสือ เด็กหอ สะท้อนความสัมพันธ์ของเด็กชายสองคนที่ต่างอยู่ในสถานะไร้ตัวตนจากทั้งเพื่อนและครอบครัวจนนำมาซึ่งความเข้าใจ เรื่องหอแต่แตกหักกระเจิง มิตรภาพระหว่างผีกับเพื่อนกะเทยที่ต้องร่วมมือกันปราบผีหรือหนังสือ แผ่น สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างแผ่นผีแผ่นน้อง คนหนึ่งตายอีกคนรอดจากการผ่าตัดแยกร่าง ความสัมพันธ์นั้นนำมาซึ่งเรื่องราวสองขวัญ *ความสัมพันธ์เชิงขัดแย้ง* เช่น ชื่อหนังสือ แฟนเก่า สะท้อนความสัมพันธ์ที่สับสนด้วยใจที่ไม่เข้าใจ ทำให้การเริ่มต้นใหม่ถูกตามติดด้วยความอาฆาตแค้น

(2) **พล็อตเกี่ยวกับการเผชิญหน้ากับอันตราย** เป็นพล็อตที่เกี่ยวกับ เรื่องแค้นช่น เหย้าขวัญสองขวัญ เช่น การป้องกันชีวิต กอบกู้โลก สู้กับวิกฤตธรรมชาติและสิ่งเหนือธรรมชาติ เช่น ชื่อหนังสือ โปรแกรมนักวิญญานอาฆาต เรื่องราวการสร้างหนังสือผู้กำกับที่ต้องเผชิญกับสิ่งลึกลับพร้อมกับความอาฆาตจากอภิบาย ปอบหวีดสยอง เรื่องราวการเผชิญหน้ากับความสยองระหว่างปอบจากอีสานกับผู้คนในเมืองหลวง ชื่อหนังสือ อารมณ์อารมณ์อาฆาต สะท้อนเรื่องราวของสามเรื่องย่อยที่เล่าถึงการเผชิญหน้ากับอารมณ์ และความอาฆาตแค้นของดวงวิญญาณร้าย ชื่อหนังสือ โกละเยอโยม สะท้อนมุมมองของพระที่พยายามบอกชาวบ้านว่าอย่าเผชิญหน้ากับผี

(3) **พล็อตที่เกี่ยวกับการก้าวไปสู่หายนะ** เป็นพล็อตเกี่ยวกับความโลภ ความโกรธ ความแค้น ความหลงใหลที่นำไปสู่ความหายนะ เช่น หลงใหลในอำนาจ หลงใหลในเรื่องเพศ ฯลฯ เช่น ชื่อหนังสือ ลองของ สะท้อนเส้นเรื่องของตัวละครที่ท้าทายและเต็มใจก้าวเข้าไปสู่หายนะจากการเล่นคุณไสย ถึงแม้จะรู้ว่าผลที่ตามมาอาจส่งผลร้ายแรงแก่ตนเองก็ลองเสี่ยง

2.3 ชื่อหนังสือสะท้อนแก่นความคิด (theme) แก่นของเรื่องถือเป็น “หัวใจและสมอง” ของหนังสือ กล่าวคือ แก่นเรื่อง จะช่วยให้การเล่าเรื่องคงเส้นคงวาไม่เช่นนั้นหนังสือจะล่องลอยหาหลักยึดไม่พบ อย่างไรก็ตามแก่นเรื่องเองต้องไม่ใช้การสั่งสอน แต่จะถูกใส่เข้าไปในเรื่องอย่างแนบเนียนในทุกรายละเอียดของงานทั้งตัวละคร เสื้อผ้า ข้าวของเครื่องใช้ ฉาก บทสนทนา และเหตุการณ์ทุก ๆ เหตุการณ์ เพราะคนต้องการความสนุกไม่ใช่อรรถนะ (Porapakpralai, 2010) แก่นความคิดของเรื่องมีลักษณะเป็นนามธรรม สามารถตีความและเข้าใจได้ ทั้งนี้จากหนังสือที่เลือกมาศึกษาผู้วิจัยพบแก่นเรื่องที่ชัดเจนที่สุดคือแก่นเรื่องของการจองเวร ใครทำกรรมใดไว้ กรรมนั้นย่อมตามสนอง เช่น ชื่อหนังสือ อารมณ์อารมณ์อาฆาต เอียน ชัดเตอร์ กตติวิญญาน ผ่ากัไว้ในกายเธอ โปรแกรมนักวิญญานอาฆาต

2.4 ชื่อหนังสือสะท้อนตัวละคร (character) ตัวละคร คือ การสร้างและกำหนดบุคลิกของตัวแสดง (actor) มีความสำคัญมากเพราะมันช่วยให้คนดูแยก “บันเทิงคดี” (fiction) ออกจาก “สารคดี” (non-fiction) ได้ชัดเจน โดยเฉพาะตัวละครเอกนั้นต้องแสดงออกให้สะท้อน “แก่นของเรื่อง” เป็นตัวหลักต้นและขับเคลื่อนเรื่องราวด้วยสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างไรก็ดีตามนอกจากตัวละครหลักแล้วยังมีตัวละครอื่นที่ทำให้หนังสือสนุก ทั้งนี้จากชื่อหนังสือพบว่าชื่อหนังสือสะท้อนตัวละครต่าง ๆ ดังนี้

(1) **ชื่อหนังสือสะท้อนบทบาทหรือตัวละครเอกคนเดียว** ทั้งที่เป็นชื่อตัวละครสะท้อนชื่อตัวแสดงนำ เช่น พม่ากระโจนง นางนาก บุปผาราตรี หรือชี้ให้เห็นว่าเป็นประเภทของผีซึ่งเป็นตัวนำของเรื่อง เช่น ผีหัวขาด ปอบหวัดสยอง

(2) **ชื่อหนังสือสะท้อนบทบาทหรือตัวละครเอกหลายคน** ทั้งนี้แตกต่างจากข้อแรกตรงที่ชื่อหนังสือไม่สามารถระบุได้ว่านักแสดงนำเป็นใคร เช่น แผล เด็กหอ หอแก้วแตกแหกกระเจิง

(3) **ชื่อหนังสือสะท้อนตัวร้ายหรือผู้กระทำ** เช่น แพนแก เอียน โปรแกรมหน้าวิญญานอาฆาต ซัดเตอร์กตติวิญญาน ที่สื่อถึงวิญญานอาฆาตแค้นที่ทำให้ตัวเอกต้องเผชิญกับระทึกขวัญสืบประสาทในฐานะผู้ถูกกระทำ

(4) **ชื่อหนังสือสะท้อนผู้ช่วยตัวเอง** เช่น โกยเถาะโยม สื่อถึงหลวงพ่อบุญเข้ามาช่วยในเรื่องราวคลี่คลาย

2.5 ชื่อหนังสือสะท้อนฉาก บรรยากาศ หรือสถานที่ (scene/location) คือ ชื่อหนังสือเน้นนำเสนอเหตุการณ์ ตำแหน่ง แห่งที่ บรรยากาศ ยุคสมัย เวลา เช่น พม่ากระโจนง (พระโจนง ในยุคราชกาลที่ 4) สี่แพร่ง ห้าแพร่ง (ทางแยก ทางร่วม) โกยเถาะโยม (สถานการณ์คับขัน) หอแก้วแตกแหกกระเจิง (อพาร์ทเมนต์ บรรยากาศน่าเวลาย) และ เด็กหอ (หอพักในโรงเรียน บรรยากาศโดดเดี่ยว) บุปผาราตรี (ยามค่ำคืน) โปรแกรมหน้าวิญญานอาฆาต (โรงหนัง) เอียน อารมณ์อาถรรพ์อาฆาต ปอบหวัดสยอง ล่องของ (บรรยากาศวังเวง สดสยอง เข้มขลัง)

3. ชื่อหนังสือกับโน้ตชนในสังคมไทย

การศึกษารายชื่อผ่านแนวคิดบรรณศาสตร์ชาติพันธุ์ ชวนให้เราเชื่อว่าภาษาสะท้อนระบบความรู้ ความคิด ค่านิยม ทศนคติของชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ๆ ซึ่งเรียกรวม ๆ ว่ามโนทัศน์ทางสังคม ทั้งนี้จากการศึกษาชื่อหนังสือ ผู้วิจัยพบว่าหนังสือที่นำมาศึกษานี้ดูเผิน ๆ คล้ายว่าจะฉาบด้วยอารมณ์เร้าระทึกและดึงดูดด้วยลีลาทางภาษา หากเมื่อพิจารณาตามแนวทางบรรณศาสตร์ชาติพันธุ์แล้วกลับพบโน้ตชนของสังคมไทยแฝงอยู่ในชื่อหนังสือด้วย ทั้งนี้ในหัวข้อมโนทัศน์ทางสังคมนี้ ผู้วิจัยได้นำมิติทางภาษา และการเล่าเรื่องผ่านหนังสือมาร่วมวิเคราะห์ โดยพบโน้ตชนในสังคมไทย ดังนี้

3.1 มโนทัศน์ธรรมชาติและเหนือธรรมชาติ เมื่อพิจารณาจากเส้นเรื่องและแก่นเรื่องของหนังสือพบว่า ทุกเรื่องมีมโนทัศน์ชัดเจนเกี่ยวกับเรื่องธรรมชาติและเหนือธรรมชาติ เช่น วิญญานหลังความตาย โดยมีส่วนใหญ่ในหนังสือตายอย่างผิดธรรมชาติ ทำให้วิญญานวนเวียนอาฆาต เอียน หลอกหลอน โดยเฉพาะการตายจากการฆาตกรรม อุบัติเหตุ หรือฆ่าตัวตาย เช่น หนังสือ บุปผาราตรี ซัดเตอร์กตติวิญญาน ลัดดาแลนด์ การดลบันดาลให้เป็นไปด้วยอิทธิฤทธิ์ของผี เช่น ลม ฝน พายุ การแปลงกาย รวมถึงการปรากฏตัวในรูป กลืน เजा เสีย ทั้งหมดเชื่อมโยงกับภัยธรรมชาติที่มนุษย์เผชิญ สร้างความรู้สึกหวาดกลัวมนุษย์จึงแสดงออกด้วยความนอบน้อมต่อธรรมชาติ จนกลายเป็นพิธีกรรม เช่น การบนบาน ขอขมา เลี้ยงผี หรือเซ่นไหว้ (Meetaisong, 2017) ทั้งนี้เมื่อพิจารณาถึงชื่อหนังสือพบว่า หนังสือหลายเรื่องสะท้อน

มนทัศน์ธรรมชาติและเหนือธรรมชาติได้ชัดเจน เช่น การตายจากวิธีผิดธรรมชาติอย่างหิวขาดหรือทำแท้ง และหลังความตายมีมักแสดงอาการอื่น หรือแสดงความสามารถร้ายด้วยวิธีต่างๆ ทำให้คนกลัว ซึ่งลักษณะอาการเหล่านี้ไปปรากฏเป็นข้อหนึ่ง เช่นชื่อเรื่อง ผีหิวขาด ผีสามบาท โกละโยม หอแก้วแตก แหกกระเจิง อารมณ์อาถรรพณ์อาฆาต เอียน เป็นต้น

3.2 มโนทัศน์ศาสนาและพุทธศาสนา เป็นมโนทัศน์ที่หนังสือส่วนใหญ่เชื่อมโยงให้เห็น ทั้งนี้เมื่อพิจารณาจากเส้นเรื่องและแก่นเรื่องของหนังสือพบว่า หนังสือเล่าเรื่องด้วยมโนทัศน์ย่อยๆ ดังนี้ *การจองเวร* เช่น แพนเก่า บุพผารัตริ ผาโวกในกายเธอ ซึ่งมีจองเวรกับคนที่ทำให้ตนเองท้องและไร้ความรับผิดชอบ *การเวียนว่ายตายเกิด* เช่น เด็กหอ เล่าถึงผีเด็กคนเดิมได้ไปเกิดหลังจากมีเด็กคนใหม่มาตายแทน โกละโยม ผีเด็กไปเกิดใหม่หลังจากรู้ความจริงเกี่ยวกับการตายของตน *การรับกรรมจากการกระทำ* เช่น ห้าแพร่ง ตอนหลาวชะโอน การกลายเป็นเปรตของเด็กหนุ่มที่ฆ่าพ่อ *กรรมจากการยึดติดในความสัมพันธ์* เช่น นางนาก ที่มากพระโขนง ยึดติดกับการเป็นผัวเมีย แผล ยึดติดกับการเป็นพี่น้อง ทั้งนี้เมื่อพิจารณาถึงชื่อหนังสือพบว่า ชื่อหนังสือ ผาโวกในกายเธอ โปรแกรมหน้าวิญญาณอาฆาต ซัดเตอร์กตติวิญาณสะท่อนการจองเวร ของวิญาณที่วนเวียนแก้แค้นคนเป็นอันเป็นผลกรรมที่คนเป็นได้สร้างไว้กับคนตาย

3.3 มโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์ เป็นมโนทัศน์ที่ท้าทายความคิดของเรื่องเหนือธรรมชาติและพุทธศาสนา ทั้งนี้เมื่อพิจารณาจากเส้นเรื่องและแก่นเรื่องของหนังสือพบว่า แก่นเรื่องต้องการนำเสนอให้เห็นว่า *ผีหรือเรื่องเหนือธรรมชาติมีจริงหรือไม่* ผ่านผัสสะ ตา หู จมูก ลิ้น สัมผัส เช่น ลองของ สะท่อนความอยากรู้อยากลองของวัยรุ่น เรื่องซัดเตอร์กตติวิญาณ โปรแกรมหน้าวิญญาณอาฆาต ซึ่งชื่อหนังสือทั้งสองเรื่องถูกตั้งขึ้นให้มีส่วนผสมของสื่อสมัยใหม่ให้คนรุ่นใหม่สัมผัสกับผีผ่านผัสสะที่จับต้องได้ รวมถึงเพื่ออธิบายว่า *ผีมีหน้าที่ใดทางสังคม* เช่น ดำรงความยุติธรรมให้กับเพศแม่ ในหนังสือ ผาโวกในกายเธอ เอียน บุพผารัตริ หรือความเป็นผีถูกใช้เพื่อประโยชน์ใด เช่น ใช้เพื่อตั้งคำถามต่อสังคมชนชั้นนำในเมืองใหญ่ ในเรื่องปอบหวิดสยอง ตั้งคำถามต่อความชอบธรรมในการทำแท้งของผู้หญิง ในเรื่องโกละโยม

3.4 มโนทัศน์ชนชั้นทางสังคมแบบชายเป็นใหญ่ เป็นมโนทัศน์ที่หนังสือส่วนใหญ่นำเสนอให้เห็นในสองแง่มุม คือ การผลิตซ้ำการใช้ความเป็นหญิง เช่น เรือนร่าง ความเช่ชีเยื่ออารมณ์ และในมุมต่อผู้ต้องรออำนาจชายเป็นใหญ่ของผู้หญิงหลังความตาย ทั้งนี้จากหนังสือทั้งหมด 20 เรื่องพบเป็นเรื่องราวของผู้หญิงกว่า 14 เรื่อง เมื่อพิจารณาจากเส้นเรื่องและแก่นเรื่องของหนังสือพบว่า *หนังสือการผลิตซ้ำภาพความเป็นหญิงในแง่ลบ* โดยเฉพาะภาพ *ผู้หญิงหลายใจ* เช่น ไอซ์ในเรื่องผาโวกในกายเธอ แม้มีแฟนอยู่แล้วยังนอกใจ ไปมีสัมพันธ์กับเพื่อนของแฟนจนนำมาสู่เรื่องราวสยองขวัญ *ผู้หญิงใจง่าย* เช่น บุพผาในเรื่องบุพผารัตริ นักศึกษาแพทย์ที่ปล่อยตัวงานตั้งท้องนำไปสู่การทำแท้งและเรื่องราวชวนขนหัวลุก *ผู้หญิงเสียคน* เช่น ปอในเรื่องเอียน เด็กสาวติดยาที่ปล่อยตัวงานท้อง

อย่างไรก็ตามแม้หนังสือจะนำเสนอภาพผู้หญิงในแง่ลบ แต่ในอีกหนึ่งมิติภายหลังการตายหนังสือพยายามนำเสนอให้เห็นการต่อรออำนาจชายเป็นใหญ่ของผู้หญิง โดยเฉพาะ *การไม่ยอมจำนนต่อความอยุติธรรมทั้งต่อร่างกายและจิตใจ* เช่น ผาโวกในกายเธอ ที่หลังตายเป็นผีไอซ์ใช้อิทธิฤทธิ์บันดาลให้ฝ่ายชายรับรู้ความเจ็บปวดจากการตั้งท้องไม่พึงประสงค์ *การสร้างความหมายใหม่ให้ผู้หญิงและผู้หญิง* เช่น ผีแม่นากในเรื่องพี่มากพระโขนงลบความหมายผีผู้หญิงเอียน ด้วยการชี้ให้เห็นว่าแท้จริงแล้วความเอียนเป็นเพียงเรื่องเล่าขานที่เกิดจากข่าวลือของคนไม่หวังดี ผีมีชีวิตจิตใจ คนชั่วนากลัวกว่าผีเอียน

นอกจากนี้ยังพบ *ผีเพศทางเลือก* เช่น ผีกะเทยชื่อแพนเค้กในเรื่องหอแก้วแตกแหกกระเจิง หนังสือเสนอให้เห็นว่าผู้ชายตกอยู่ภายใต้อำนาจของกะเทย ซึ่งเป็นการท้าทายอำนาจในโลกจริงที่กะเทยตกเป็นเบี้ยล่างของผู้ชายเสมอ

3.5 มโนทัศน์ความเป็นหลังสมัยใหม่นิยม หรือ โพสต์โมเดิร์นนิซึม (post modernism) เป็นมโนทัศน์ที่หนึ่งในยุคหลังปี 2552 เลื่อนนำเสนอให้เห็นความท้าทายขนบการเล่าเรื่องผีแบบเดิม ๆ ของสังคมไทย รวมถึงการแหกขนบของไทยที่ไม่จำกัดอยู่ในแนวหนึ่งแบบเดิม ๆ แต่มีการข้ามสายของการเล่าเรื่องหนังสือจึงสามารถนำเสนอในมิติอื่นที่ไม่ใช่ความน่ากลัวอย่างเดียว เช่น *เล่นกับความเชื่อเกี่ยวกับผี* ในหนังสือ *สี่แพร่ง* ตอนคนกลาง ที่เชื่อว่าคนที่นอนริมจะถูกผีหลอกจึงแย่งกันนอนตรงกลาง แต่สุดท้ายกลายเป็นว่าทุกคนที่กลัวผีนั้นกลายเป็นผีไปหมดเสียแล้ว *ผีใช้ชีวิตร่วมกับคนได้* เช่น ที่มากพระโขนง หนึ่งไปท้าทายตำนานแม่นากที่สุดท้ายต้องถูกพรากให้อยู่กับคนละโลก ให้สามารถใช้ชีวิตร่วมกับคนอย่างมีความสุข ทำให้โลกของผีและคนกลายเป็นโลกเดียวกัน หรือ *ห้าแพร่ง* ตอนคนกอง ซีให้เห็นว่าผีมีความรับผิดชอบ แม้ต่อให้ตายระหว่างทำงานในกองถ่าย แต่ด้วยต้องการให้หนังผ่านไปด้วยดี การทำงานร่วมกันระหว่างผีกับคนจึงเกิดขึ้น ทั้งนี้เมื่อพิจารณาชื่อหนัง พบการที่ *ท้าทายขนบการตั้งชื่อหนังผี* เช่น โกลิเอะโยม นำเอาคำพูดสะท้อนอารมณ์ว่าเป็นหนังตลกมาตั้งชื่อหนัง ทั้งยังสะท้อนเส้นเรื่องว่าเป็นเรื่องของพระที่เผชิญหน้ากับผี ทำลายขนบหนังผีที่เน้นนำเสนอความน่ากลัว ที่มากพระโขนง เป็นการแหกขนบการตั้งชื่อหนังเกี่ยวกับแม่นากในอดีตโดยนำเอาชื่อมากผัวแม่นากเป็นตัวนำ พลิกแง่มุมการนำเสนอภาพยนตร์มากและนางมาก ให้เห็นความสัมพันธ์แบบคู่รักหนุ่มสาวที่มีความหวังและพลังในการครองรักแบบต่างภพชาติ พบชื่อหนังที่สะท้อนลักษณะการรวมเรื่องสั้นหลายแนวไว้ในหนังหนึ่งเรื่อง เช่น *สี่แพร่ง* *ห้าแพร่ง* *ผีสามบาท* *อารมณ์* *อาถรรพณ์อาฆาต* เป็นต้น ทั้งนี้หากสังเกตจะพบว่า หนังที่แหกขนบการเล่าเรื่องนี้ส่วนใหญ่ผลิตโดยบริษัท GTH

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาชื่อหนังผี 20 เรื่อง ซึ่งผู้วิจัยเลือกจากหนังผีที่มีรายได้สูงเพื่อนำชื่อหนังผิวนั้นมาวิเคราะห์ภาษาตามแนววรรณคดีชาตินิยม หวังข้อนี้ต้องการนำเสนอให้เห็นภาพรวมและการเชื่อมโยงข้อค้นพบ พร้อมอภิปรายถกเถียงให้เห็นองค์ความรู้ที่เกิดจากข้อค้นพบ ดังนี้

ชื่อหนังผีไม่จำเป็นต้องน่ากลัว จากข้อค้นพบในประเด็นชื่อหนังกับประเภทคำเรียก ผู้วิจัยพบว่า การตั้งชื่อหนังผีไม่จำเป็นต้องน่ากลัว ไม่ต้องสะท้อนความเป็นผีหรือชวนขนหัวลุก โดยเฉพาะชื่อหนังทำเงินในห้าอันดับแรก เช่น ที่มากพระโขนง นางนาก ลัดดาแลนด์ ห้าแพร่ง นอกจากนี้ยังมี แพนเค้ก หั๊กหอ แผล หอแก้วแตกแหกกระเจิง ผ่ากไว้ในกายเธอ สี่แพร่ง ซึ่งไม่ปรากฏคำว่าผี คำถามคือหากชื่อหนังเหล่านี้ไม่ได้สะท้อนถึงผีโดยตรง แล้วสะท้อนอะไร คำตอบที่น่าสนใจคือชื่อหนังหลายเรื่องไปสะท้อนอารมณ์หนัง เส้นเรื่อง และแก่นความคิดของเรื่อง ดังรายละเอียดที่จะกล่าวต่อไป

ชื่อหนังผีมักสะท้อนเส้นเรื่อง แก่นความคิด และมีการแตกแถวข้ามแนว ดังที่กล่าวไปแล้วว่าชื่อหนังผีไทยส่วนหนึ่งไม่ได้ใช้คำที่สื่อความหมายถึงผีและไม่ชัดเจนว่าเป็นหนังผีหรือไม่ หากเมื่อนำชื่อหนังมาศึกษาผ่านองค์ประกอบของหนัง กลับพบประเด็นที่น่าสนใจ โดยเฉพาะชื่อหนังไปสะท้อนเส้นเรื่อง

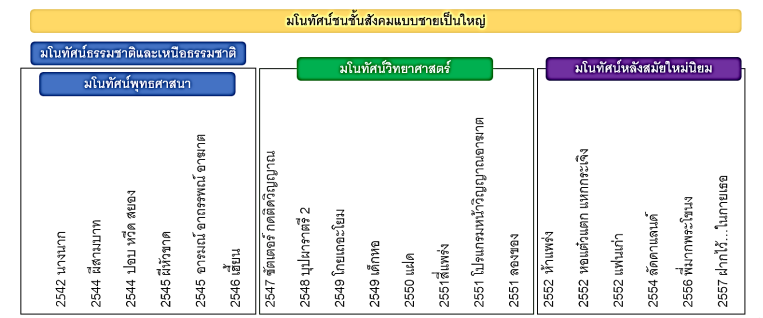
หรือแนวทางการเล่าเรื่อง เช่น *ความสัมพันธ์ของมนุษย์* ทั้งเชิงมิตรภาพ เช่น เด็กหอ หอแหวแตก แผล หรือ ความสัมพันธ์แบบขัดแย้ง เช่น แพนเก่า เส้นเรื่องแบบ *เผชิญหน้ากับอันตราย* เช่น โปรแกรมหน้าวิญญาณ อาฆาต อารมณ์อาถรรพ์อาฆาต เส้นเรื่อง *เกี่ยวกับการก้าวไปสู่หายนะ* เช่น ลงของ ขณะที่เมื่อพิจารณาที่ แก่นความคิดของเรื่อง ชื่อหนังสือส่วนใหญ่สะท้อนแก่นความคิดอันเกี่ยวกับการจองเวร และการชดใช้กรรม เช่น อารมณ์อาถรรพ์อาฆาต เอียน ชัตเตอร์กตติวิญญาน ผากไว้ในกายเธอ โปรแกรมหน้าวิญญาณ อาฆาต ขณะที่เมื่อศึกษาชื่อหนังสือกับตัวละคร พบว่ามีจำนวนไม่น้อยที่ชื่อหนังสือไปสะท้อนตัวละคร เนื่องจาก ใช้ชื่อตัวละครไปตั้งเป็นชื่อเรื่อง เช่น พี่มากพระโขนง นางนาก บุปผาราตรี ผีหัวขาด ปอบ และบางเรื่อง สะท้อนชื่อสถานที่ เช่น หอ (เด็กหอ หอแหวแตก) ทางแยกทางร่วม (สี่แพร่ง ห้าแพร่ง) ย่าน (พระโขนง) ทั้งนี้ ชื่อเรื่องยังไปสะท้อนแนวของหนังสือ โดยพบว่า ในยุคหลังปี 2550 มีการนำแนวหนังสือไปผสมกับนวนิยาย เช่น ผีผสมโรมานซ์ (ผากไว้ในกายเธอ) ผีผสมไซกานาฏกรรม (บุปผาราตรี) ผีผสมตลก (โกยเอะโยม) ผีสืบสวน (แพนเก่า) ผีครบรส (พี่มากพระโขนง)

Kaewthep (2009, 2010) and Hongprayoon (2007) กล่าวว่า ปัจจุบันมักพบการแตกหน่อ หรือข้ามสาย (invention) หรือ ‘การปรับปรุงสูตร’ ของหนังสือและรายการต่าง ๆ ที่ต้องการความแปลก ใหม่ โดยไม่ได้ยึดขนบหรือธรรมเนียมการนำเสนอแบบเดิม (similarity/convention) ซึ่งเป็นผลสืบเนื่อง มาจากการปรับตัวของผู้ผลิตตามการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีการสื่อสาร ที่ต้องคำนึงถึงกระแสและนิยมและการคงอยู่

ชื่อหนังสือในยุคหลังสะท้อนมโนทัศน์ท้าทายมโนทัศน์เดิม เป็นที่น่าสนใจว่ามโนทัศน์หรือกรอบ ความเข้าใจเรื่องผีของสังคมไทยนั้น ซ่อนอยู่ภายใต้ชื่อหนังสือทุกเรื่อง โดยเฉพาะ *มโนทัศน์ธรรมชาติและเรื่องเหนือธรรมชาติ* เป็นมโนทัศน์ที่มีรากลึกในสังคมก่อนการเข้ามาของศาสนาและมักถูกหยิบนำมาถ่ายทอด ผ่านหนังสือไทย เช่น วิญญาณหลังความตาย การดลบันดาลให้เป็นไป มโนทัศน์ทางพระพุทธศาสนา เช่น การจองเวร การเวียนว่ายตายเกิด การรับกรรมจากการกระทำ กรรมจากการยึดติดในความสัมพันธ์ *มโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์* เช่น การพิสูจน์ว่ามีจริงหรือไม่ ผีมีหน้าที่ใดทางสังคม ผีถูกใช้เพื่อประโยชน์ใด *มโนทัศน์ชนชั้นทางสังคมแบบชายเป็นใหญ่* เช่น การผลิตซ้ำภาพความเป็นหญิงในแง่ลบ การต่อรองอำนาจ ชายเป็นใหญ่ของผีผู้หญิง ที่น่าสนใจคือ พบมโนทัศน์หลังสมัยใหม่นิยม อันเป็นมโนทัศน์ที่ท้าทายขนบ เดิม ๆ ของ การเล่าเรื่องผีผ่านหนังสือ โดยเฉพาะหนังสือที่เล่าด้วยวิธีการใหม่ เล่าด้วยความเชื่อใหม่ เช่น ทุกคนที่กล่าวคืออาจเป็นผีเสียเอง ผีอยู่ร่วมกับคนได้อย่างมีความสุข หรือการเล่าหนังสือหลาย ๆ เรื่องใน หนังสือเรื่องเดียว

ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสามมิติที่กล่าวมานี้ สามารถอธิบายด้วยแนวคิดอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์ ที่กล่าวถึง การเชื่อมโยงระหว่างภาษากับมโนทัศน์สังคมและวัฒนธรรม โดยพบว่า ผู้ผลิตตั้งชื่อหนังสือและ เล่าเรื่องผีจากมโนทัศน์ทางสังคมด้วยมโนทัศน์ใดมโนทัศน์หนึ่ง หรือ เป็นมโนทัศน์ที่หลอมรวมเอาหลาย มโนทัศน์มาไว้ในหนังสือเรื่องเดียว หรือมีมโนทัศน์ที่ท้าทายมโนทัศน์เดิม กล่าวคือ **หนังสือก่อนปี 2547** มีลักษณะสอดคล้องกับมโนทัศน์ธรรมชาติและเรื่องเหนือธรรมชาติ รวมถึงมโนทัศน์ทางพระพุทธศาสนา **หนังสือระหว่างปี 2547-2551** สอดคล้องกับมโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์ โดยพบชัตเตอร์ที่กตติวิญญาน (ชัตเตอร์กตติวิญญาน) หรือผีปรากฏในฟิล์มภาพยนตร์ (โปรแกรมหน้าวิญญาณอาฆาต) **ขณะที่ตั้งแต่ ปี 2552 เป็นต้นมา** หนังสือไทยสะท้อนมโนทัศน์หลังสมัยใหม่นิยม โดยเฉพาะหนังสือที่ผลิตโดย บริษัท GTH

ส่วนมโนทัศน์ชนชั้นทางสังคมแบบชายเป็นใหญ่ สอดแทรกอยู่ในทุกยุคเนื่องจากหนังสือยังเน้นนำเสนอผีผู้หญิงเป็นหลัก โดยมีรายละเอียดดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงความสัมพันธ์ระหว่าง รายชื่อหนังสือไทย ปีที่ฉายกับมโนทัศน์ทางสังคม

จะสังเกตได้ว่า หนังสือก่อนปี 2547 นั้น ถูกตั้งชื่อและเล่าเรื่องผ่านมโนทัศน์ธรรมชาติและเหนือธรรมชาติ รวมถึงมโนทัศน์ทางพระพุทธศาสนา กล่าวคือ มีลักษณะที่ชี้ชัดว่าเป็นหนังสือผีในเรื่องมีความอาสาศักดิ์และต้องการจورเวรใช้อำนาจอิทธิฤทธิ์ในการลงทัณฑ์คนที่เคยทำร้ายตนก่อนตายให้ได้ รับกรรมเช่นที่ทักกับตน ต่อเมื่อได้ชำระแค้นแล้วก็ขัดใช้กรรมจึงไปเกิด ตามความเชื่อทางพระพุทธศาสนา ขณะเดียวกันคนที่เคารพและยำเกรงธรรมชาติและกลัวตอบาปจะถูกเลือกให้ได้รับผลกรรมน้อยกว่าผู้ก่อกรรมมาก เช่น ผีนางนางเลือกทำร้ายคนแต่ละคนไม่เท่ากัน ปอบเลือกกินเฉพาะชายหนุ่มที่ลุ่มหลงในโลภีย์ เป็นต้น

หนังสือหลังปี 2547-2551 มีลักษณะของการตั้งชื่อและเล่าเรื่องผ่านมโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์ กล่าวคือ มีลักษณะของการทำพิสูจน ให้นิยามว่ามีรูปร่างลักษณะอย่างไร โดยใช้เครื่องมือที่ทันสมัย เช่น จิตเตอร์กิดลิตติญาณ ภาพภาพยนตร์สำหรับถ่ายหนัง หรือฝึกคนรุ่นใหม่ที่ต้องการทำหายอาญา ลึกกลับ หนังสือตั้งแต่ปี 2552 เป็นต้นมา มีลักษณะของการทำทลายมโนทัศน์ก่อนหน้าโดยปรากฏให้เห็นว่า ชื่อหนังสือและหนังสือที่ผลิตผ่านมโนทัศน์หลังสมัยใหม่นิยมมีลักษณะต่อไปนี้ **หนึ่ง** ชื่อหนังสือสะท้อนว่าเป็นหนังสือ **สอง** มีการข้ามสายของแนวหนังสือ **สาม** มีลักษณะเล่าเรื่องที่แหกขนบการเล่าเรื่องผีแบบเดิมๆ **สี่** นำเสนอความสัมพันธ์ระหว่างคนกับผีในภาพลักษณ์ใหม่ ทั้งนี้ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงของมโนทัศน์สังคม ที่เกิดจากการตั้งคำถามต่อวิธีคิดดั้งเดิมของคนไทย เช่น จริงหรือที่คนนอนริมทะเลจะมีหลอก? จริงหรือที่ผีกับคนจะอยู่ด้วยกันไม่ได้? อย่างไรก็ตามก็ปฏิเสธไม่ได้ว่า แม้มโนทัศน์สังคมไทยจะเปลี่ยนไปหากยังพบการนำเสนอผีผู้หญิงเป็นหลัก ทั้งภาพลักษณ์ผีผู้หญิงในทางลบ และผีผู้หญิงต่อสู้ต่อมัจจุรณ แม้สังคมจะเปิดรับความหลากหลายทางเพศแล้วก็ตาม ดังนั้นมโนทัศน์ชนชั้นทางสังคมแบบชายเป็นใหญ่จึงยังแทรกปนอยู่กับหนังสือทุกสมัย เป็นไปได้ว่าปัจจัยหนึ่ง คือ อุตสาหกรรมภาพยนตร์เป็นพื้นที่ของผู้ชาย การเลือกนำเสนอผีผู้หญิงที่มีความอ่อนไหวทางอารมณ์และแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรง จึงสะท้อนอำนาจของผู้ชายในแวดวงดังกล่าว

หากจะกล่าวอย่างที่สุดแล้ว มโนทัศน์ทั้งหมดที่กล่าวมา สะท้อนได้ว่าการตั้งชื่อหนังผีไทย ไม่ได้เกิดขึ้นอย่างล่องลอยไร้ที่มา หากถูกตั้งขึ้นผ่านมโนทัศน์ทางสังคม ดังนั้น การศึกษาภาษาผ่านชื่อหนังผีไทย จึงไม่ใช่การศึกษาภาษาเพื่อเข้าใจภาษาอย่างเดียว แต่ยังสามารถรับรู้และเข้าใจวิถีคิดของผู้คนในสังคมในแต่ละยุคสมัย เข้าใจมิติทางวัฒนธรรม ความเชื่อ ค่านิยม และคลังความรู้ของผู้คน เพื่อทบทวนอดีต เรียนรู้ปัจจุบัน และนำไปสู่การสร้างสรรค์ คิดใหม่ และต่อยอดไม่มีที่สิ้นสุดในอนาคต ด้วยการเล่าเรื่องผ่านสื่อที่เรียกว่า “หนังผีไทย”

References

- Boonmalert, P. (2011). Spirit Terms and Beliefs in Northern Thai Dialect. **Humanities and Social Sciences. Veridian E-Journal SU**, 4 (1), 587-604. (In Thai)
- Boonmee, T. (2009). **World, Modern & Postmodern**. Bangkok: Saitarn. (In Thai)
- Charoenwong, S., & Chanrueang, T. (2020). **Philosophy in film**. Bangkok: Ploi. (In Thai)
- Hengsuwan, M. (2014). **An Ethnosemantic Study of The Terminology and Conceptual System of Ghosts and Spirits in Southeast Asian Languages** [Doctoral dissertation]. Chulalongkorn University. (In Thai)
- Hongprayoon, S. (2007). **Genres of television news programs in Thailand, 2005** [Master's thesis]. Chulalongkorn University. (In Thai)
- Jiranuntanaporn, S., & Singnoi, A. (2009). **Tai Ethnic Tase Terms in the Lower Northern Part of Thailand: A case Study in Ethnosemantics**. [Grant]. Naresuan University. (In Thai)
- Jongthakul, P. (2018). **The Process of Naming and Sinifying of Thai Fime Tittles and Thai Names Of Amarican Films**. [Master's thesis]. Rangsit University. (In Thai)
- Kaewthep, K. (2009). **Media Analysis Concept and Techniques**. Bangkok: Parbpim. (In Thai)
- Kaewthep, K. (2010). **New approaches in communication studies**. Bangkok: Parbpim. (In Thai)

- Ketthet, B.(2014). **Human spirits, beliefs and dependencies between humans and ghosts**. Maha Sarakham: Kakayia. (In Thai)
- Kittikorn, R. (2003). **Igniting dreams, Script writing day**. Bangkok: Dokya. (In Thai)
- Kullaphat, R. (1996). **Plae-Kao: From Novel to Film** [Master's thesis]. Chulalongkorn University. (In Thai)
- Lordee, S. (2018). **An Analysis of Spirit Terms In Lanna Language**. [Grant]. Phayao University. (In Thai)
- Louisyapong, K., & Hinwiman, S. (2009). **Harmonize, Love, Confusion in Thai Film, Thai Film in the Past Three Decades (1977-2004), A Case Study of Horror Film, Love Film and Postmodern Film Genre**. Bangkok: Siam. (In Thai)
- Meetaisong, T. (2017). **Spirit and Buddhism, A combination of beliefs**. Bangkok: Inthaninpress. (In Thai)
- Playnoi, S. (2009). **Thai Ghost Legend**. Bangkok: Pimkham. (In Thai)
- Ponsan, S. (2017, September 8). **Top 20 Thai ghost movies that make the most money of all time from all film studio**. Mangozero. <https://www.mangozero.com/20-best-thai-horror-movie-ever/> (In Thai)
- Porapakpralai, J. (2010). **Story maker**. Bangkok: Children's Foundation. (In Thai)
- Prasitrattasin, A., & others. (2012). **Key figures and ideas in ethnosemantics: Approaching culture through language**. Bangkok: Chulalongkorn University. (In Thai)
- Rungwongpanich, N. (2018). **Writing a dialogue in Television Script Writing Training with Professionals**. [Unpublished manuscript]. (In Thai)
- Sangmanee, W. (1998). **Ghosts in literature**. Bangkok: Dokya. (In Thai)
- Thongpan, S. (2018). **Sam Phraeng**. Sarakadee. <https://www.sarakadee.com/2018/01/29/samprang/> (In Thai)
- Uitekeng, K. (2017). **Parata-Siam? Ghost, Brahmin, Buddha?**. Bangkok: Matichon. (In Thai)

สัตว์ในเรื่องเล่าของชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ

Animals in the Community Narrative of Si Sa Ket Province

ชานนท์ ไชยทองดี / Chanont Chaithongdee

สาขาวิชาภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ 33000, ประเทศไทย
Program in Thai, Faculty of Education, Sisaket Rajabhat University, Si Sa Ket 33000, Thailand

Email : pronont@gmail.com

Received: March 7, 2023

Revised: March 30, 2023

Accepted: April 27, 2023

Abstract

This article aims to study community stories in Si Sa Ket Province involving sacred animals. The study was conducted with a qualitative research methodology using data obtained from field interviews by selecting subjects together with the study of folklore documents in 11 communities, including 1) Ban Khon Kam, Khon Kam Sub-district, Yang Chum Noi District 2) Ban Huai Tik Chu, Huai Tik Chu Sub-district, Phu Sing District 3) Ban Nong Ngu Lueam, Nong Ngu Lueam Sub-district, Benchalak District 4) Ban Chan, Chan Sub-district, Kanthararom District 5) Ban kham moei, Kham Naim Sub-district, Kanthararom District 6) Ban Phue Mai, Mueang Sub-district, Kantharalak District 7) Ban Khamin, Khaem Sub-district, Uthumphon Phisai District 8) Ban Lao Sen, Bok Sub-district, Non Khun District 9) Ban Nong Maklua, Non Kho Sub-district, Non Khun District 10) Ban Nong Nok Chao, Rang Raeng Sub-district, Uthumphon Phisai District and 11) Ban Samrong Phlan, Samrong Phlan Sub-district, Phrai Bueng District. The study found stories about sacred animals: insects, reptiles, mammals and poultry. The narratives found are linked to the implications of beliefs reflecting the identity as a community culture about memories, important people, nature, and the supernatural of the community. There was also a relationship between ethnic groups lifestyles, and well-being including the wisdom of the villagers in the community.

Keyword: Animals, Si Sa Ket Province, Narrative

บทคัดย่อ

บทความวิจัย สัตว์ในเรื่องเล่าของชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา เรื่องเล่าของชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ โดยใช้วิธีศึกษาด้วยระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ภาคสนามโดยเลือกแบบเจาะจงร่วมกับการศึกษาเอกสารในด้านคติชนวิทยา นำเสนอข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เกี่ยวข้องกับสัตว์ในชุมชน 11 ชุมชน ซึ่งเป็นชุมชนที่พบเรื่องเล่าเกี่ยวกับสัตว์ที่สื่อความหมายศักดิ์สิทธิ์และมีความสำคัญกับชุมชนในด้านวัฒนธรรม ได้แก่ 1) บ้านคอนกาม ตำบลคอนกาม อำเภอยางชุมน้อย 2) บ้านห้วยตึกขุ ตำบลห้วยตึกขุ อำเภอภูสิงห์ 3) บ้านหนองงูเหลือม ตำบลหนองงูเหลือม อำเภอเบญจลักษ์ 4) บ้านจาน ตำบลจาน อำเภอกันทรารมย์ 5) บ้านคำเมย ตำบลคำเมย อำเภอกันทรารมย์ 6) บ้านผือใหม่ ตำบลเมือง อำเภอกันทรลักษ์ 7) บ้านขมิ้น ตำบลแหม อำเภอกุทุมพรพิสัย 8) บ้านเหล่าเสน ตำบลบก อำเภอโนนคูณ 9) บ้านหนองมะเกลือ ตำบลโนนค้อ อำเภอโนนคูณ 10) บ้านหนองนกเจ้า ตำบลรังแร้ง อำเภออุทุมพรพิสัย และ 11) บ้านสำโรงพลัน ตำบลสำโรงพลัน อำเภอไพรบึง ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนดังกล่าวมีเรื่องเล่าที่เกี่ยวกับแมลง สัตว์เลื้อยคลาน สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม และสัตว์ปีก เรื่องเล่าที่พบมีความเชื่อมโยงกับนัยของความเชื่อที่สะท้อนอัตลักษณ์ เป็นวัฒนธรรมชุมชนที่เกี่ยวกับความความทรงจำ บุคคลสำคัญ ธรรมชาติ และสิ่งเหนือธรรมชาติของชุมชน อีกทั้งยังมีความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์กับวิถีชีวิต และความเป็นอยู่ รวมถึงภูมิปัญญาของชาวบ้านในชุมชน

คำสำคัญ: สัตว์ เรื่องเล่า จังหวัดศรีสะเกษ

บทนำ

“สิ่งมีชีวิตชนิดอื่น ๆ ใช่ว่าจะเลือกเพราะเหมาะสมที่เอามา ‘กิน’ เท่านั้น
แต่เหมาะสมที่เอามา ‘คิด’ ด้วย”

“[N]atural species are chosen not because they are “good to eat”
but because they are “good to think.”

[The Savage Mind (1966), แปลโดย Edmund Leach]
(Wisudthiluck, 2017)

คติชนวิทยา (folklore) เป็นศาสตร์แขนงหนึ่งในวิชาการด้านมนุษยศาสตร์ที่มีขอบข่ายและเป้าหมายสำคัญ คือ การศึกษาวัฒนธรรมการแสดงออกของมนุษย์ที่อยู่ร่วมกันในสังคม โดยเฉพาะการแสดงออกทางศิลปะทั้งรูปแบบของศิลปะการใช้ถ้อยคำในการเล่านิทานประเภทต่าง ๆ บทเพลงพื้นบ้าน สุภาษิต ปริศนาคำทาย ศิลปะการแสดงพื้นบ้าน ศิลปะในการทำเครื่องใช้พื้นถิ่นรวมถึงความเชื่อ ประเพณีและพิธีกรรม ซึ่งล้วนเป็น การแสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์ทั้งสิ้น ทั้งนี้คติชนวิทยามีความเชื่อมโยงกับประเด็นทางธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอย่างมีนัยสำคัญ (Nathalang, 2003)

ข้อมูลประเภทเรื่องเล่าเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคติชน Wheat (2007, as cited in Sangkaphan- thanon, & Sangkaphanthanon, 2018) เห็นว่าการศึกษาตำนาน และคติชนวิทยาสามารถเปิดทัศนียภาพ ใหม่สู่ความเข้าใจลึกซึ้งยิ่งขึ้นเกี่ยวกับรากเหง้าของปัญหาทางนิเวศวิทยา และการสถาปนาวัฒนธรรมที่ยึดเอานิเวศวิทยาเป็นศูนย์กลาง (ecocentrism) ขึ้นมาแทนที่วิถีคิดแบบมนุษย์เป็นศูนย์กลาง นอกจากนี้ Sangkaphanthanon & Sangkaphanthanon ได้อธิบายถึงกรณีที่เกี่ยวข้องกับสัตว์และพืชในเรื่องเล่าของ “เผ่าหิมะ” (tribes of snow) ว่า มีตำนานกล่าวถึงเหตุการณ์ช่วงที่โลกร้อนเป็นไฟ จากนั้นก็เกิดหิมะสีแดงตกลงมายังพื้นโลกสามครั้ง โดยชนเผ่าหิมะประกอบด้วยสองกลุ่ม คือกลุ่มของพืช และสัตว์ ซึ่งมีการจำแนกอย่างเป็นระบบ เป็นกลุ่มที่ไม่มีเมล็ด ประกอบด้วยพืชพรรณ ต้นไม้ และหญ้า กลุ่มที่สองคือกลุ่มที่มีเมล็ด ได้แก่ สัตว์ ต่าง ๆ เช่น กบ งู นกยูง หงส์ นกอินทรี หมี สิง และมนุษย์ ทั้งนี้สิ่งที่น่าสนใจคือการจำแนกสัตว์นั้น มีการแยกเป็นสัตว์ป่า และสัตว์เลี้ยง แสดงให้เห็นถึงการจัดระบบองค์ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติของคนโบราณที่มีความใกล้เคียงกับความรู้ทางธรรมชาติวิทยาในปัจจุบันเป็นอย่างมาก Nathalang (2003) อธิบายว่า ข้อมูลประเภทตำนานปรัมปราของมนุษย์ในสังคมวัฒนธรรมต่าง ๆ ทั่วโลก มีจินตนาการความคิดว่าโลกนี้มีผู้สร้าง แต่จินตนาการว่า “ใครเป็นผู้สร้างโลก” อาจหลากหลายแตกต่างกันไป เช่นคิดว่าผู้สร้างโลกคือ นก (ฮาวาย) เทพยว (อินเดียแดง) นกปีกดำ (กรีก) แมงมุม (อินเดีย) แมงเต่าทอง (อินเดียแดง) หนอน (อินเดียแดง) น่าสนใจว่าผู้สร้างโลกไม่ได้มีแต่พระเจ้าที่สูงส่งดังปรากฏในศาสนาหลักของโลก แต่สัตว์เล็กสัตว์น้อย เช่น แมงมุม แมงเต่าทอง หรือแม้แต่หนอนก็เป็นผู้สร้างโลกได้

จากข้อมูลข้างต้นพบว่าเรื่องเล่าเกี่ยวกับสัตว์มีความสำคัญในระดับวัฒนธรรมที่ทำให้เกิดการรับรู้ และตีความในหลายมิติ การศึกษาเกี่ยวกับสัตว์ในเรื่องเล่ามีความน่าสนใจในประเทศไทยมีการศึกษาเกี่ยวกับสัตว์ในเรื่องเล่าหลายประเภท เช่น สัตว์ที่เป็นสัญลักษณ์ในเรื่องสั้นไทย ของ Anuwatkasem (2005) ที่พบว่าเรื่องสั้นของไทยมีการใช้สัตว์เป็นสัญลักษณ์เพื่อการนำเสนอจุดประสงค์สำคัญของผู้แต่งเพื่อเลื่องที่จจะกล่าวอย่างตรงไปตรงมาในเรื่องศีลธรรม การเมือง การปกครอง วิธีการใช้สัตว์เป็นสัญลักษณ์พบว่าการสร้างสรรค์ขึ้นจากลักษณะทางกายภาพ พฤติกรรม อุปนิสัยโดยอาศัยความหมายที่สัมผัสไว้ในประสบการณ์ เช่น ภาษา สุภาษิต คำพังเพย ศิลปกรรม และวรรณคดีในครั้งอดีต

การศึกษาสัตว์ในนวนิยายของ Rithisrithorn (2019) ที่พบว่าภาพแทนของสัตว์ในนวนิยายปรากฏเกี่ยวกับภาพแทนธรรมชาติด้านร้ายและด้านดี ภาพแทนธรรมชาติด้านร้ายมีการนำเสนอผ่านตัวละครอมมนุษย์ (สัตว์ สัตว์ประหลาด) ภาพแทนธรรมชาติด้านดีมีการนำเสนอผ่านตัวละครอมมนุษย์ (สัตว์) การศึกษารั้ครั้งนี้ยังทำให้เห็นว่าอำนาจของมนุษย์ และอำนาจของธรรมชาติต่างก็ไม่ได้นำมาซึ่งชัยชนะต่อกันและกันอย่างเบ็ดเสร็จ

การศึกษาสัตว์ในนิทานไทยของ Chaowalitprapan (2004) ที่พบอนุภาคสมพาสที่ผิดธรรมชาติในนิทานไทยเกี่ยวกับสัตว์ ได้แก่ อนุภาคคนสมพาสกับสัตว์ อนุภาคสิ่งเหนือธรรมชาติสมพาสกับสัตว์ และอนุภาคสัตว์สมพาสกับสัตว์ต่างชนิดกัน ความหมายของอนุภาคสมพาสที่ผิดธรรมชาติในนิทานไทยเป็นอนุภาคที่มีความหมายในเชิงสากล และมิติทางวัฒนธรรม

ความเชื่อเกี่ยวกับสัตว์ที่ปรากฏในวัฒนธรรมชุมชน Kongpim (2019) พบว่าชาวชุมชนบ้านขาวมีความนับถือทวดนางเรียน โดยมีเรื่องเล่าเกี่ยวกับพญาจระเข้เข้าเค็มที่ชื่อทวดนางเรียน หรือทวดคลองนางเรียน มีสามีชื่อว่าทวดตาขุนที่อาศัยในอำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของสัตว์ในฐานะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นอัตลักษณ์ด้านความเชื่อของชุมชน

นอกจากนี้ยังพบว่าการศึกษาของ Muengluang & Buahom (2020) พบว่าสัตว์ที่พบในหนังสือเรียนมีคุณค่าในฐานะของข้อมูลคติชนวิทยาในหนังสือเรียนภาษาไทย ได้แก่ สัตว์ที่มาจากนิทานพื้นบ้านท้องถิ่นภาคต่าง ๆ สัตว์ที่มาจากนิทานเทียบสุภาษิต สัตว์ที่มาจากนิทานอีสป สัตว์ที่มาจากเพลงกล่อมเด็ก สัตว์ที่มาจากเพลงร้องเล่น สัตว์ที่มาจากสำนวนภาษิตซึ่งมีความสัมพันธ์ในฐานะบทบาทของการเป็นข้อมูลคติชนวิทยาในมิติการศึกษาเป็นการให้ความรู้อบรมระเบียบแบบแผนอันพึงปฏิบัติซึ่งเป็นบทบาทที่สำคัญและเป็นสากล

จากข้อมูลที่ผู้วิจัยเสนอทำให้เห็นถึงความสำคัญของสัตว์ที่ปรากฏอยู่ในเรื่องเล่ารูปแบบต่าง ๆ ทั้งนี้เมื่อพิจารณาจากแนวคิดที่ว่าวรรณกรรมพื้นบ้านอีสานมีองค์ความรู้ในเวทแบบดั้งเดิมที่สื่อถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การเคารพธรรมชาติ การเรียนรู้กับธรรมชาติ การศึกษาเรื่องสัตว์ในเรื่องเล่า นิทาน ตำนานมีแง่มุมในการศึกษาอย่างหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นอุปลักษณ์เกี่ยวกับสัตว์ เพื่อตรวจสอบแนวคิดใน การแบ่งแยกระหว่างมนุษย์ และสัตว์ ผ่านการนำเสนอภาพแทนของสัตว์ ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์ และจริยธรรมเกี่ยวกับสัตว์ การกลายร่างจากมนุษย์เป็นสัตว์ หรือสัตว์เป็นมนุษย์ในนิทานพื้นบ้าน เป็นต้น (Sangkaphanthanon & Sangkaphanthanon, 2018) จากการศึกษาทางคติชนวิทยาในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษพบว่า มีข้อมูลที่น่าสนใจประการหนึ่ง คือ เรื่องเล่าของชุมชนที่มีเรื่องเล่าเกี่ยวข้องกับสัตว์ ทั้งนี้เรื่องเล่าดังกล่าวมักมีการให้ความสำคัญกับสัตว์ในชุมชนโดยเฉพาะประเด็นเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ ที่ผ่านมามีการศึกษา เกี่ยวกับสัตว์ที่เกี่ยวกับเรื่องเล่าในจังหวัดศรีสะเกษ เช่น สัตว์ในนิทานพื้นบ้านเขมรถิ่นตำบลศรีสะอาด อำเภอขุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ ของ Munturaj (2004) ที่พบว่านิทานเกี่ยวกับสัตว์ประเภททั่วไป ซึ่งสัตว์ที่พบ ได้แก่ หอย แมลง กระต่าย เสือ คางคก ช้าง สุนัขจิ้งจอก ไก่ เต่า สิงโต นอกจากนี้ยังมีงานที่ศึกษาเกี่ยวกับสัตว์ที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ เรื่องเล่า ตำนาน ของ Sukkum (2021) ที่พบว่าชาวบ้านชุมชนตำบลภู อำเภอปรังค์ภู จังหวัดศรีสะเกษยังคงให้ความสำคัญกับอารักษ์ ซึ่งพบว่าปรากฏในเรื่องเล่าเกี่ยวกับสัตว์ เช่น ม้าตัวใหญ่ สุนัขตัวใหญ่ นอกจากนี้จากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นพบว่าแต่ละชุมชนยังคงสืบทอดเรื่องเล่าเกี่ยวกับชุมชน ดังนั้นผู้วิจัยจึงเกิดคำถามในการวิจัยว่าจังหวัดศรีสะเกษยังปรากฏเรื่องเล่าเกี่ยวกับสัตว์ในมิติใดบ้าง และตั้งสมมติฐานในการวิจัยว่าเรื่องเล่าดังกล่าวยังคงหลงเหลือปรากฏในบางชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ

วัตถุประสงค์

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเรื่องเล่าเกี่ยวกับสัตว์ในชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ

ทบทวนวรรณกรรม: ความรู้เกี่ยวกับสัตว์ที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลทางคติชนวิทยา

ข้อมูลทางคติชนมีลักษณะสำคัญประการหนึ่งคือ มีรูปแบบและโครงสร้างที่แน่นอนและตายตัวแม้มีเนื้อหาที่แตกต่างกันไปบ้าง เช่น รูปแบบของนิทาน ปรีศนา ภาษิต ฯลฯ การศึกษาด้วยวิธีนี้ทำให้ผู้ศึกษาสามารถ จำแนกรูปแบบ และโครงสร้างได้อย่างแน่นอนตายตัวซึ่งผลการศึกษายังสามารถตรวจสอบได้ (Maneerat, 1982)

การศึกษาศัญลักษณ์จัดว่าเป็นวิธีการศึกษาทางคติชนวิทยาอีกวิธีหนึ่ง ซึ่งสัญลักษณ์เป็นการใช้แนวความคิดหนึ่งหรือของอย่างหนึ่งเพื่อแทนแนวความคิดอื่นหรือของอย่างอื่น ด้วยเนื้อหาบางประเภทของคติชนวิทยาไม่สามารถกล่าวออกมาตรง ๆ ได้ จึงต้องใช้สัญลักษณ์ ทั้งนี้ การศึกษาคติชนด้วยวิธีศึกษาความหมายของสัญลักษณ์ที่ชาวบ้านใช้เพื่อเข้าใจถึงแนวคิด อารมณ์ และจิตใจของชาวบ้าน รวมถึงเพื่อให้เข้าใจถึงสัญลักษณ์ที่แท้จริงของสังคม สัญลักษณ์ที่ปรากฏในคติชนมักอยู่ในบทเพลงพื้นบ้าน ความฝัน นิทานเรื่องตลก เป็นต้น ด้วยเหตุผลที่ว่าทุกสังคมย่อมมีกฎระเบียบให้อยึดถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติ ซึ่งบางครั้งกฎระเบียบต่าง ๆ สร้างความกดดันให้กับคนในสังคม จึงพบเรื่องเล่าประเภทล้อเลียน ตลกขบขันปรากฏอยู่ในคติชนอยู่เสมอเพื่อเป็นการผ่อนคลายความตึงเครียดนั้นลง ซึ่งเรื่องที่น่าสนใจมักเป็นเรื่องเกี่ยวกับเพศ การเมือง ศาสนา เช่น เรื่องความสัมพันธ์ทางเพศระหว่างบุคคลในครอบครัวที่ห้ามอยู่ใกล้ชิดกัน เช่น ลูกเขยกับแม่ยาย พี่เขยกับน้องเมีย (Maneerat, 1982)

นักคติชนวิทยา และนักมานุษยวิทยาอาจคุ้นเคยเรื่องเล่าระหว่างมนุษย์และสัตว์ โดยเฉพาะเรื่องราวในนิทานปรัมปราหรือในพิธีกรรม โคลด เลวี สโตรสส์ (Claude Levi-Strauss) ได้วิเคราะห์เรื่องราว และเรื่องเล่าเกี่ยวกับสัตว์ในนิทานปรัมปราของชนพื้นเมืองหลายแห่งเขาพบว่า รูปลักษณ์ของสัตว์หรือพฤติกรรมบางอย่างมีส่วนช่วยอธิบายปัญหาข้อขัดแย้งที่แก้ไม่ตกในความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสัตว์ (Winithasathitkul & Phramaha-chirachant, 2015)

งานวิชาการด้านคติชนวิทยาที่ศึกษาเกี่ยวกับสัตว์ ได้แก่ การศึกษาของ Lakul & Tularak (2017) ที่ศึกษาแบบเรื่องและอนุภาคสัตว์สี่เือกในตำนานเมืองลุ่มที่แปรสภาพเป็นบึงน้ำในอีสาน โดยใช้กรอบแนวคิดแบบเรื่องและอนุภาคทางคติชนวิทยา พบว่า ตำนานเมืองลุ่มทั้งหมด 10 เรื่อง จาก 30 ส่วน สามารถจัดอนุภาคได้ 5 ประเภท คือ อนุภาคการกินปลาไหลเผือก อนุภาคการกินกระรอกเผือก อนุภาคการจับปลาตุ๊กเผือก อนุภาคการกินงูเผือก และอนุภาคการกินปลาเผือก โดยสาเหตุของเมืองลุ่มทั้งหมดนั้นเกิดจากการกระทำของสัตว์เผือก และเหล่าภาคสัตว์สี่เือกจึงมีลักษณะแทนสัญลักษณ์ของ “นาค” และ “การทำลาย” อย่างไรก็ตามในตำนานเมืองพานั้นได้ให้พ้องเผือกแทนสัญลักษณ์ของสัตว์ที่คอยคุ้มครองบ้านเมือง ซึ่งต่างจากตำนานเมืองลุ่มฉบับอื่น ดังนั้นนิทานของสัตว์สี่เือกในภาคอีสานจึงมีลักษณะแทนลางบอกเหตุหรือสิ่งผิดปกติ มีความหมาย สองนัย กล่าวคือ สัตว์สี่เือกน้อยของการทำลาย และสัตว์สี่เือกน้อยของการคุ้มครอง อนึ่ง นำสังเกตว่า ตำนานเหล่านี้มีการเล่าเรื่องกระจายอยู่ในพื้นที่ภาคอีสานตอนบน และตอนกลางเท่านั้น

Thongkaw et al. (2018) ได้ศึกษาความเชื่อทางวิญญาณทวดที่มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมท้องถิ่นภาคใต้โดยศึกษาวัฒนธรรมความเชื่อเกี่ยวกับเรื่อง “ทวด” อันเป็นวิญญาณนิยม (animism) ที่มีส่วนผสมของ ความเชื่อ (beliefs) มานา (mana) หรือเรื่องความเชื่อเรื่องสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ (totemism) อันส่งผลให้เกิดรูปแบบทางความคิดความเชื่อทางจิตวิญญาณเทวรูปสัตว์ เช่น ทวดงู ทวดเสือ ทวดช้าง ที่มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นการขยายรากความรู้เดิมของทฤษฎี totemist จากอดีตมาถึงยุคปัจจุบัน ทั้งนี้ Ongkeaw (2010) ได้ศึกษาความเชื่อที่เป็นมงคลและอวมงคลเกี่ยวกับพืช และสัตว์ของชาวบ้าน อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ในส่วนที่เกี่ยวกับสัตว์ พบว่า ความเชื่อเกี่ยวกับสัตว์ที่เป็นมงคลด้านความสุขความเจริญ เช่น แมว ผึ้ง สุนัข ไก่ โดย เชื่อว่าสัตว์ที่มีลักษณะพิเศษอยู่แล้วมีความสง่างาม มีคุณประโยชน์ ทำให้ผู้เลี้ยงมีความสุขความเจริญ มีลูก มีบุญบารมี นอกจากนี้ยังเป็นสัตว์เลี้ยงที่น่ารัก เป็นเพื่อนยามเหงา เนื่องจากมีความกตัญญูรู้คุณ ส่งผลให้ผู้เลี้ยงสัตว์เหล่านี้มีจิตใจเยือกเย็นมีความสุข สัตว์ที่เป็นมงคลด้านโชคลาภ เช่น กง จิ้งจก สุนัข งูเห่า ปากเปิด สำหรับความเชื่อที่เป็นมงคลเกี่ยวกับสัตว์ ผลการวิจัยพบว่า ชาวบ้านอำเภอสิงหนครเชื่อว่าสัตว์ที่เป็นมงคลเนื่องจากทำให้เกิดความทุกข์ได้แก่ นกฮูกนกเค้าแมว นกแสก

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้นทำให้ทราบถึงความสำคัญของสัตว์ในมิติของการศึกษาทางคติชนวิทยาที่ให้ความหมายของสัตว์ในฐานะเรื่องเล่าที่มีความสำคัญเกี่ยวกับความศักดิ์สิทธิ์ รวมถึงการเป็นตัวแทนของกลุ่มชนต่าง ๆ นอกจากนี้ยังมีความหมายในทางเชิงวัฒนธรรมทั้งในแง่ความหมายมงคล และอวมงคล

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ มีขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

1. สืบหาข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนที่มีเรื่องเล่าเกี่ยวกับสัตว์จากเขตชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ

2. คัดเลือกชุมชนเพื่อรวบรวมข้อมูลประเภทขุปาฐะโดยคัดเลือกจากชุมชนที่ยังคงมีการเล่าเรื่อง เกี่ยวกับสัตว์ในฐานะข้อมูลทางคติชน 11 ชุมชน ได้แก่ 1) บ้านคอนกาม ตำบลคอนกาม อำเภอยางชุมน้อย 2) บ้านห้วยตึกขุ ตำบลห้วยตึกขุ อำเภออุทุมพรพิสัย 3) บ้านหนองงูเห่า ตำบลหนองงูเห่า อำเภอเบญจลักษ์ 4) บ้านจาน ตำบลจาน อำเภอกันทรารมย์ 5) บ้านคำเมย ตำบลคำเมย อำเภอกันทรารมย์ 6) บ้านผือใหม่ ตำบลเมือง อำเภอกันทรลักษ์ 7) บ้านขมิ้น ตำบลแหม อำเภอยุทธพรพิสัย 8) บ้านเหล่าเสน ตำบลบก อำเภอนาคู 9) บ้านหนองมะเกลือ ตำบลโนนค้อ อำเภอนาคู 10) บ้านหนองนกเจ้า ตำบลรังแร้ง อำเภอยุทธพรพิสัย และ 11) บ้านสำโรงพลัน ตำบลสำโรงพลัน อำเภอไพรบึง

3. เก็บข้อมูลเรื่องเล่าเกี่ยวกับสัตว์ด้วยการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชากรที่อาศัยในพื้นที่ 11 ชุมชน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ด้วยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเลือกผู้ให้สัมภาษณ์ที่เป็นผู้ที่มีความรู้ดี ได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้นำพิธีกรรม ผู้นำด้านวัฒนธรรม และ

ประชาชนในพื้นที่ จากนั้นคัดเลือกเรื่องเล่าจากการสัมภาษณ์ที่มีความสมบูรณ์ และเกี่ยวข้องกับ สัตว์รวมถึงสื่อความหมายที่เกี่ยวข้องกับชุมชน จำนวน 11 เรื่อง จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 11 คน

4. จำนวนข้อมูลจากเรื่องเล่าตามประเภทของสัตว์ ได้แก่ แมลง สัตว์เลื้อยคลาน สัตว์เลี้ยง ลูกด้วยนม และสัตว์ปีก

5. วิเคราะห์ข้อมูลโดยอิงกับความรู้เกี่ยวกับสัตว์ที่สอดคล้องกับข้อมูลทางคติชนวิทยา

6. เรียบเรียงผลการวิจัย สรุปผล อภิปรายผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

การศึกษาสัตว์ในเรื่องเล่าของชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลมาประสมจากชาวบ้านในชุมชนทั้งหมด 11 ชุมชน เพื่อนำข้อมูลมาจำแนกตามประเภทของสัตว์ ประกอบการพรรณนาวิเคราะห์เชื่อมโยงกับบริบทของแต่ละชุมชน ผลการศึกษามีดังนี้

5.1 แมลง

จิ้งนาโมบ้านคอนกาม ตำบลคอนกาม อำเภอยางชุมน้อย

บ้านคอนกาม ตำบลคอนกาม อำเภอยางชุมน้อย เป็นหมู่บ้านหนึ่งของจังหวัดศรีสะเกษ มีพื้นที่ครอบคลุมไปถึงบางส่วนของอำเภอราชีไศล จังหวัดศรีสะเกษ อำเภอค้อวัง จังหวัด ยโสธร และอำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งเป็นบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำมูล และแม่น้ำชี บ้านคอนกามเดิมชื่อนครก้าม ขึ้นตรงอำเภอคง (ราชีไศล) จังหวัดอุษัณธ์ ต่อมามีการเปลี่ยนแปลง เขตการปกครอง ขึ้นกับอำเภอเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ ปัจจุบันเมืองนครก้าม หรือบ้าน คอนกาม ตำบลคอนกามจึงเป็นส่วนหนึ่งของอำเภอยางชุมน้อยในปัจจุบัน

บ้านคอนกาม มีเรื่องเล่าว่าท้าวคันธนาม ขุนนางฝ่ายลาว (บางสำนวนกล่าวว่า เป็น ตัวละครสำคัญในนิทานพื้นบ้านอีสาน) เป็นมนุษย์แปดศอก มีพลังกำลังแข็งแรงได้เดินทางผ่านมา พักที่โนนพัก (ปัจจุบันอยู่ทางทิศตะวันตกของบ้านคอนกามริมถนนสายราชีไศล-ยางชุมน้อยมี ต้นตาลล้อมรอบ) ได้ออกไปหาอาหารจึงพบจิ้งนาโมไม้ที่โนนขาติมนจากนั้นจึงพูดเพื่อจับตัวจิ้งนาโม โดยใช้เถาวัลย์ผูกขาติดกัน แล้วนำด้ามเสียมคอนกกลับที่พัก ในระหว่างทางจิ้งนาโมได้หลุดหนีไป เหลือก้ามสองก้ามให้ท้าวคันธนามคอนกกลับที่พักจึงเป็นที่มาของชื่อ “คอนก้าม” หรือ “นครก้าม” ตั้งแต่นั้นมา คอนขาจิ้งนาโม ปัจจุบันอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ (C. Sihawong, personal communication, September 11, 2022)

5.2 สัตว์เลื้อยคลาน

5.2.1 จะเข้าบ้านห้วยตึกชู ตำบลห้วยตึกชู อำเภอภูสิงห์

ชาวบ้านห้วยตึกชูเล่าว่าตนเองเป็นชาติพันธุ์เขมรที่อพยพจากเขมรร้อม (เขมรล่าง)

โดยแต่งตั้งให้นายขึ้นเป็นผู้ดูแลปกครองลูกบ้าน ภาษาที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นภาษาเขมร พื้นที่รอบหมู่บ้านเป็นป่าอุดมไปด้วยสัตว์ป่านานาชนิด มีลำห้วยตึกซุซึ่งที่เป็นแหล่งทำมาหากินของชาวบ้าน ชาวบ้านเชื่อกันว่าเป็นลำห้วยที่ศักดิ์สิทธิ์ มี การเล่าสืบกันมาว่าลำห้วยแห่งนี้มีโดนกะแซไท (ภาษาเขมร คำว่าโดน ใช้เรียกน้าหน้าชื่อผู้หญิงวัยชราที่เป็นอารักษ์หรือพระภูมิเจ้าที่ กะแซไท แปลว่าเศรษฐี) เป็นอารักษ์ มีเรื่องเล่าว่ายายกะแซไทใช้ชีวิตตัวคนเดียว หุงข้าวด้วยน้ำมะพร้าว ต้มแต่น้ำมะพร้าว อาบน้ำจากน้ำบ่อที่ดีและเป็นอย่างดี จนกระทั่งยายกะแซไทเสียชีวิตลงจึงไปเป็นอารักษ์ดูแลรักษาลำห้วยตึกซุ ยังมีเรื่องเล่าอีกว่านกที่บินข้ามลำห้วยนั้นต้องตายทุกตัว หากผู้ใดไปรบกวหรือกระทำการสิ่งที่ไม่ดีก็มีอันเป็นไป เมื่อชาวบ้านพากันไปหาปลาไปเก็บผักหักพินก็เคารพบูชา หากผู้ใดต้องการปลาไปทำอาหารต้องนำดอกไม้ไปกราบบอกกล่าวขอปลากับท่านแล้วจะมีปลากระโดดขึ้นมาบนฝั่ง ชาวบ้านจึงรำลึก และเคารพนับถือมาตลอด นอกจากนี้ยังมีเรื่องเล่าว่า มีเนรสองรูปอยากทดลองวิชาเนื่องจากได้ยินชาวบ้านรำลึกกันว่าห้วยตึกซุมืออาถรรพ์ จึงได้ลงไปในลำห้วย หลังจากนั้นไม่มีวิ้วของเนรรูปนั้นที่ขึ้นฝั่ง เหตุประหลาดเกิดขึ้นทำให้ชาวบ้านตกใจเมื่อชาวบ้านพบจะเข้เผือกอยู่ในลำห้วย จึงสันนิษฐานว่านั่นคือเนรที่ลงไปในน้ำ (N. Matkhao, personal communication, September 15, 2022)

5.2.2 ภูบ้านหนองงูเห่ล้อม ตำบลหนองงูเห่ล้อม อำเภอบึงฉลือชัย

บ้านหนองงูเห่ล้อมเกิดขึ้นจากการตั้งถิ่นฐานของชาวส่วย เมื่อปี พ.ศ. 2444 ผู้ก่อตั้ง คือ นายบน มาสุข (คนในหมู่บ้านเรียกพ่อโตส่วยหรือพ่อโตแท่น) ตามชื่อของบุตรสาวที่ได้เดินสำรวจเพื่อจับจองที่นาจนมาพบหนองน้ำอยู่กลางป่าดง บริเวณดังกล่าวมีดินดีมีทำเลเหมาะแก่การทำการจึงได้กลับไปชวนนายโสภา บุญเลิศ และนายบุญมา บุญเลิศ โดยบอกว่าพบที่ดินใกล้หนองน้ำแห่งมีดินดีอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การทำการ เป็นที่ราบแต่มีงูเห่ล้อมมาก จึงเรียกหนองแห่งนี้ว่าหนองงูเห่ล้อม และเรียกป่าที่อยู่เหนือหนองนี้ว่าดงหนองงูเห่ล้อม หากเหล่างูเห่ล้อมลงเล่นน้ำในหนองน้ำจะทำให้สัตว์ต่าง ๆ ไม่กล้าลงไปในหนองน้ำ มีเรื่องเล่าว่าประมาณ พ.ศ. 2450 ชาวบ้านได้ช่วยกันถางป่าซึ่งอยู่ทางด้านทิศเหนือและทิศตะวันออกของหนองน้ำ เพื่อขับไล่เหล่างูเห่ล้อมให้หนีไปหลังจากชาวบ้านช่วยกันถางเสร็จจึงสร้างกุฏิขึ้นด้านทิศตะวันออกของหนองน้ำในตอนกลางคืนได้ยินเสียงฆ้องกลองตีดังลั่นรบกวพระเนรในวัด ทั้งยังทำให้พระเนรมีอาการเจ็บป่วยจนชาวบ้านได้นิมนต์พระรูปหนึ่งที่ ชาวบ้านเรียก “ยาคุพา” มาจำพรรษาเป็นสมภารวัด แต่ยังคงมีเรื่องพระเนรในวัดเกิดการเจ็บป่วยอยู่เช่นเดิม ทำให้ไม่มีผู้ใดกล้าอยู่จำวัด ชาวบ้านและยาคุพา จึงได้ปรึกษากันนำเอาทิลีคนบ้านโนนค้อ มาสอง (เข้าทรง) พบว่าพญางูเห่ล้อมไม่ให้ชาวบ้านมาอยู่อาศัยบริเวณนี้ จึงมารบกวทำให้พระเนรเจ็บป่วย และบอกให้ไปอยู่สถานที่แห่งใหม่ ชาวบ้านจึงได้ปรึกษาหารือกันจากนั้นจึงได้กุฏิพระออกนำไปสร้างฝั่งตรงข้ามหนองน้ำด้านทิศตะวันตกซึ่งเป็นที่ตั้งของวัดหนองงูเห่ล้อมได้ในปัจจุบันหลังจากนั้นพระเนรในวัดไม่มีการเจ็บป่วยอีก (K. Tamthong, personal communication, September 16, 2022)

5.2.3 ภูบ้านจาน ตำบลจาน อำเภอกันทรารมย์

บ้านจานเป็นหมู่บ้านที่มีพื้นที่ราบลาดเขา มีแหล่งน้ำที่สำคัญหลายแห่ง ได้แก่ หนองแก หนองขมิ หนองจอก ฯลฯ บ้านจานตั้งอยู่ทิศตะวันออกของอำเภอเมือง และตั้งอยู่ทางทิศใต้ของอำเภอกันทรารมย์ เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2320 นายจ้อย ซึ่งเดิมเป็นชาวบ้านผักบุ้งได้อพยพ

มาทำไร่ทำนา และได้ตั้งบ้านเรือนอยู่ที่โนนหนองมะเลทางทิศตะวันออกของหมู่บ้านจามในปัจจุบัน ต่อมาได้เห็นว่าโนนจามเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์มากจึงได้ชวนชาวบ้านอีกประมาณ 4 ครอบครัว มาตั้งบ้านเรือนอาศัยอยู่ที่โนนจาม เนื่องจากมีต้นจามเป็นจำนวนมากจึงได้ตั้งชื่อหมู่บ้านว่า “บ้านจาม” มีเรื่องเล่าเกี่ยวกับหนองโง้งว่า เป็นหนองน้ำเก่าแก่ประจำหมู่บ้านตั้งอยู่ทางทิศใต้ของหมู่บ้าน มีน้ำขังตลอดทั้งปีเป็นดอนดินบริเวณกว้างอยู่ตรงกลางหนอง พื้นที่บริเวณหนองโง้งเป็นพื้นที่ที่ชาวบ้านเชื่อว่ามีคุณศักดิ์สิทธิ์ มีเรื่องเล่าว่าครั้งหนึ่งมีหญิงสาวที่บ้านอยู่ละแวกหนองโง้งชื่อ “จ้อย” ได้ออกไปหาเห็ดบริเวณป่าหนองโง้งในตอนเช้าได้พบงูยักษ์ตัวสีดำขนาดใหญ่เท่าต้นมะพร้าว มีดวงตากลมโตสีแดงเลื้อยออกมาจากหนองน้ำจากนั้นเลื้อยหายไป ในป่า ทำให้นางเกิดความตกใจกลัว จึงวิ่งกลับไปในหมู่บ้านเพื่อเล่าเหตุการณ์ดังกล่าวให้ผู้คนที่สร้างความตื่นกลัวเป็นอย่างมาก เหตุการณ์ดังกล่าวทำให้ “นางจ้อย” ผู้ที่ได้พบเห็นงูยักษ์มีอาการป่วยด้วยความตกใจกลัวจนถึงขั้นเสียชีวิตในเวลาต่อมา มีเรื่องเล่าเกี่ยวกับหนองโง้งอีกว่า มีครอบครัวหนึ่งได้จัดงานบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่ญาติที่ล่วงลับไปแล้วจ้างดนตรีมาเปิดเพลงในงาน แต่ไม่ได้บอกเจ้าที่ ทำให้ชายคนที่มีหน้าที่เปิดเพลงหายตัวไปยังกลางหนองโง้งที่มีพื้นที่เป็นดอน พร้อมด้วยอุปกรณ์ทั้งหมดที่ใช้ในงาน เช้าของวันใหม่จึงเห็นว่าชายคนนี้ได้อยู่กลางหนองโง้ง เขาได้ขอมาเจ้าที่เหตุการณ์จึงกลับเป็นปกติ นอกจากนี้ยังมีเรื่องเล่าว่ามีชาวบ้านอายุประมาณ 14-15 ปี ได้พากันออกไปหาเก็บของป่ากับเพื่อนในบริเวณป่าหนองโง้ง ขณะที่เดินออกมาได้เรียกหาเพื่อนให้รีบออกมาอยู่นานพอสมควร แต่ก็ยังไม่เห็นจึงตัดสินใจเข้าไปในหมู่บ้านตามผู้ใหญ่บ้านรวมถึงผู้อาวุโสให้มาช่วยออกตามหา และได้จัดพิธีกราบไหว้ขอขมาที่อาจเข้าไปทำผิดกับเจ้าที่เจ้าทางเข้า (A. Kraisi, personal communication, September 18, 2022)

5.2.4 เตาบ้านขมิ้น ตำบลแหม อำเภอกุพทองบุรี

บ้านขมิ้นก่อตั้งเมื่อประมาณ พ.ศ. 2348 เดิมพื้นที่แห่งนี้เป็นป่า มีเพียงหนองน้ำ ปัจจุบันได้ขุดลอกใหม่ ผู้ก่อตั้งหมู่บ้านนำโดย นายขันธ แหมคำ ซึ่งอพยพมาจากบ้านแหม จากนั้นจึงปรับพื้นที่ป่าเพื่อสร้างที่อยู่อาศัย ส่วนการตั้งชื่อหมู่บ้านมีการตั้งตามลักษณะทางกายภาพที่พบคือมีต้นขมิ้น (ชาวบ้านเล่าว่าเป็นขมิ้นเครือแต่ปัจจุบันไม่พบขมิ้นเครือแล้ว) ทั้งนี้มีเรื่องเล่าว่า ก่อนก่อตั้งบ้านขมิ้นมีการอพยพ และตั้งถิ่นฐานของชุมชนซึ่งเป็นกลุ่มเดียวกับกลุ่มที่สร้างปราสาทสระกำแพงใหญ่ คาดว่าชนกลุ่มนี้คงหาพื้นที่ในการตั้งถิ่นฐานที่อยู่อาศัยเพื่อสร้างปราสาท โดยมารวมตัวกันในบริเวณพื้นที่บ้านขมิ้นในปัจจุบันเพื่อสร้าง “นครผือ ประตุมขมิ้น” ไว้เป็นที่พักอาศัย มีเรื่องเล่าเกี่ยวกับหนองสะซอนว่า ในอดีตการตั้งถิ่นฐานต้องเลือกทำเลที่มีแหล่งน้ำ จึงมีการปรับพื้นที่ป่าเพื่อปลูกบ้านเรือน และเป็นดอนปู่ตา มีการสร้างที่พักสงฆ์บริเวณทิศใต้หนองสะซอน ชาวบ้านเคยพบอูฐสีแดง (เรียกตามชาวบ้าน) ในหนองน้ำจำนวนมาก ชาวบ้านเชื่อว่าเป็นแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ หนองสะซอนตั้งอยู่ระหว่างสำนักสงฆ์บ้านขมิ้นกับดอนปู่ตา ชาวบ้านเล่ากันว่าหนองสะซอนแห่งนี้หากมีวัว ควาย ลงไปกินน้ำหรือนอนแช่น้ำ น้ำก็ไม่มีวันขุ่นและไม่ส่งกลิ่นเหม็น ชาวบ้านเล่าว่ามีเตาจำนวนมากอยู่ในหนองสะซอนนี้ เรื่องเล่าเกี่ยวกับเตาในหนองสะซอนมีรายละเอียดว่า เมื่อมีปรากฏการณ์ต่างๆ หรือมีการจัดงานบุญงานที่มีเสียงอึกทิกครึกโครมชาวบ้านจะพบเตาขึ้นมาจากหนองน้ำ การที่เตามาปรากฏให้เห็นนั้นเป็นการมาเพื่อบอกกลางบอกเหตุ หากแก้ไขแล้วไม่สำเร็จลุล่วง จะมีคนในหมู่บ้านเจ็บไข้ได้ป่วย หรือ

เกิดอุบัติเหตุ เคยมีปรากฏการณ์ในการจัดงานบุญกฐินที่ชาวบ้านพบตะพานน้ำ นักประมาณ อยู่ภายในงาน คาดว่าคงขึ้นมาจากหนองสะซอนเพื่อมารับบุญกฐินเพิ่มความศักดิ์สิทธิ์ เป็นอย่างมาก (S. Chittakot, personal communication, September 15, 2022)

5.3 สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม

5.3.1 สุนัขบ้านหนองมะเกลือ ตำบลโนนค้อ อำเภอโนนคูณ

บ้านหนองมะเกลือตั้งอยู่ที่ตะวันออกเฉียงใต้ของจังหวัดศรีสะเกษ เป็นหมู่บ้านหนึ่งในอำเภอโนนคูณ ในอดีตเป็นส่วนหนึ่งของบ้านหนองมะเกลือ หมู่ 8 ตำบลโนนค้อ หลังจากนั้น ได้แยกตำบลหนองจากตำบลโนนค้อ ผู้มาตั้งหมู่บ้านคือ ผู้ใหญ่สิง โพธิ์คำ สาเหตุที่ตั้งชื่อบ้านหนองมะเกลือเนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีต้นมะเกลือใกล้หนองน้ำ ชาวบ้านเล่าว่าได้มีการย้ายถิ่นฐาน โดยมีเรื่องเล่าว่ามีสุนัขตัวหนึ่งไปเจออยู่บริเวณหนองงูเหลือม แล้ววิ่งหนีมาเจอเตาที่หนองตาก จากนั้นสุนัขถูกเตากัดขา สุนัขจึงวิ่งสามขาเนื่องจากเจ็บขาข้างที่เตากัดและไปหยุดอยู่บริเวณหนองน้ำซึ่งมีคนไปเห็นจึงเรียกหนองนั้นว่าหนองสามขา จากนั้นสุนัขวิ่งต่อไปจนถึงบ้านหนองมะเกลือและพบกระซกักตักใจวิ่งย้อนกลับไปทางหนองน้ำจึงได้ชื่อว่าหนองบักจ่อยน้อย ตามลักษณะของสุนัขตัวดังกล่าว สุนัขได้วิ่งต่อไปทางหนองน้ำอีกแห่งหนึ่ง ดังนั้นหนองน้ำแห่งนั้น จึงได้ชื่อว่าหนองบักจ่อยใหญ่ จากนั้นมันก็วิ่งต่อไปทางหนองน้ำอีกแห่งและเหนื่อย (โซ) อยู่บริเวณนั้น จึงได้เรียกหนองแห่งนั้นว่าหนองบักโซ หายที่สุดมันไปตายที่หนองน้ำในอีกหมู่บ้านหนึ่ง หนองน้ำนั้นจึงได้ชื่อว่า หนองหมาตาย (บ้านโนนคูณ) (P. Kaewkantho, personal communication, September 10, 2022)

5.3.2 ตัวเมียบ้านคำเมย ตำบลคำเนียม อำเภอกันทรารมย์

บ้านคำเมย เป็นหมู่บ้านตั้งขึ้นเมื่อประมาณ 100 ปีมาแล้ว แต่เดิมตั้งอยู่บริเวณโนนคำเมย มีเรื่องเล่า ว่าในอดีตพื้นที่บ้านคำเมยเป็นป่าไม้ขนาดใหญ่ มีสัตว์ป่าหลายชนิด มีน้ำซับหรือน้ำคำไหลซึมอยู่ตลอดเวลาจนเกิดเป็นลำธารแหล่งน้ำ สัตว์ป่าเหล่านั้นก็ได้ลงมากินน้ำคำแห่งนี้เป็นประจำ โดยเฉพาะสัตว์ป่าที่มีชื่อว่าตัวเมยได้ลงมากินน้ำและนอนแช่น้ำ ชาวบ้านจึงได้เรียกที่แห่งนี้น้ำคำเมย คำ หมายถึง น้ำคำ เมยคืออีกชื่อหนึ่งของกระต๊อ ซึ่งเป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมที่มีนัยของความเข้มแข็งและการต่อสู้ จึงเรียกว่าคำเมย (บ้านคำเมย) (Y. Charoensap, personal communication, September 18, 2022)

5.3.3 วัวบ้านเหล่าเสน ตำบลบก อำเภอโนนคูณ

บ้านเหล่าเสนเป็นหมู่บ้านชาติพันธุ์ลาว ตั้งอยู่ตำบลบก อำเภอโนนคูณ จังหวัดศรีสะเกษ ตั้งขึ้น เมื่อ พ.ศ. 2470 ผู้ที่มาตั้งบ้านคนแรกคือพ่อใหญ่บัว หมุดหมั่น ซึ่งย้ายถิ่นฐานมาจากบ้านโพนเมือง ตำบลโนนทะเล็น อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี บ้านเหล่าเสนเมื่อแรกตั้งเป็นหมู่บ้าน อดมด้วยสัตว์ป่าโดยเฉพาะสิง จึงตั้งชื่อหมู่บ้านว่าบ้านสิงสอง เนื่องจากทุกเช้ามีฝูงลิงปิ่นขึ้นไปบนต้นไม้แล้วสองคนในหมู่บ้าน ภายหลังไม่เป็นที่พอใจแก่ผู้ที่มาตั้งหมู่บ้าน จึงเปลี่ยนมาเป็นชื่อบ้านดงบัง เนื่องจากภูมิประเทศของหมู่บ้านเป็นปรกหลังจากนั้นจึงเปลี่ยนชื่อเป็นบ้านเหล่าเสน มีเรื่องเล่าว่าในอดีตชาวบ้านพบผีที่ห้องอีต้าง (ร่อนน้ำ) เป็นผีที่เป็นวัวตัวใหญ่สีดำลายขาว ไม่มีใครกล้าเข้าไปในป่านั้นหลังจากที่เห็นวัวผี ครอบครัวยองนางจวนและนางเขียน

ผู้เป็นเจ้าของที่ดินพยายามที่เข้าไปถางป่าเพื่อใช้เป็นที่ทำนา จนเป็นเหตุให้นางจวนและนางเขียนกลายเป็นหม้ายเนื่องจากสามีเสียชีวิตหลังจากถางป่า ชาวบ้านเชื่อว่าหากผู้ใดเข้าไปในท้องที่ต่างกลับออกมาก็เจ็บไข้ได้ป่วย จนนางจวน และนางเขียนต้องปล่อยให้เป็นที่รกร้างหลายปี ปัจจุบันพื้นที่บริเวณนั้นเป็นที่นา ลูกหลานสืบเชื้อสายของ นางจวนและนางเขียนจึงบริเวณนั้นว่าท้องที่ต่าง (P. Boonchalee, personal communication, September 10, 2022)

5.3.4 เสือโคร่งบ้านผือใหม่ ตำบลเมือง อำเภอกันทรลักษ์

บ้านผือใหม่ เป็นชุมชนที่ห่างจากตัวเมือง 6 กิโลเมตร มีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าและทุ่งนา ชาวบ้านส่วนใหญ่มีสำนึกทางชาติพันธุ์ตนเองเป็นชาวเขมรถิ่นไทยที่อพยพมาจากกัมพูชา โดยเรียกตนเองว่าเขมรในหมู่บ้านมีหนองน้ำเป็นแหล่งอาหารที่สำคัญของชาวบ้าน มีนกเป็ดน้ำ และต้นผือ (ต้นกก) เป็นจำนวนมาก ด้วยเหตุนี้ชาวบ้านจึงตั้งชื่อหมู่บ้านว่า บ้านผือใหม่ ส่วนคำว่า “ใหม่” มาจากการแยกหมู่บ้านออกจากหมู่บ้านเดิม

มีเรื่องเล่าว่าบ้านผือใหม่ในอดีตมีเสือโคร่งขนาดใหญ่มาในหมู่บ้านเป็นวันมีคนในหมู่บ้านตั้งวงดื่มสุรา และเล่นการพนัน (ชาวบ้านเรียกว่าเล่นโบก) แล้วเสียจนหมดตัว จึงพาลโกรธคนอื่นและไว้วางเสียงดัง มี การกล่าวคำต่อตากลางเมือง (ศาลกลางบ้าน) หว่าไม่ศักดิ์สิทธิ์ ไม่ยอมช่วยตนให้ชนะพนัน จากนั้นได้เอารูปปั้นปู่ตามาชนกัน ในคืนวันเดียวกันได้มีเสือโคร่งขนาดใหญ่เดินรอบหมู่บ้าน ประมาณ 2-3 วัน แต่ไม่ได้ทำร้ายคนในหมู่บ้าน ชาวบ้านสันนิษฐานว่าเสือโคร่งตัวนี้คงมาหาชายคนดังกล่าวที่ไปปลงหลู้งค์ศักดิ์สิทธิ์ประจำหมู่บ้านหลังจากที่ชาวบ้านไปขอขมากับเสือโคร่งตัวนั้น เช้าวันรุ่งขึ้นเสือตัวดังกล่าวได้หายไปจากวันนั้นทำให้ไม่มีใครกล้าปลงหลู (V. Viman, personal communication, September 15, 2022)

5.4 สัตว์ปีก

5.4.1 นายบ้านหนองนกเง้า ตำบลสร้างแร้ง อำเภอกอหมวกพรพิสัย

บ้านหนองนกเง้าในอดีตมีชื่อว่าบ้านเก่าและบ้านแดง ชาวบ้านเล่าว่าในอดีตพื้นที่ของหมู่บ้านเป็นป่าใหญ่เต็มไปด้วยสัตว์ป่า มีแหล่งน้ำบริบูรณ์ ทางทิศเหนือจรดแม่น้ำมูล มีห้วยสำคัญล้อมรอบโนนทราย คือ ห้วยแคน และห้วยตาโดมีลักษณะเป็นที่ลุ่มที่เหมือนเกล็ดกระดองเต่า ผู้นำทั้งสองหมู่บ้านได้เรียกบุคคลสำคัญมาปรึกษามีชายคนหนึ่งเสนอว่าควรตั้งชื่อหมู่บ้านว่าบ้านยังก้า แต่มีชายวัยอีกคนค้านเนื่องจากคำว่าก้า มีนัยเหมือน สีด่ากันหม้อ จากนั้นได้มีผู้เฒ่าท่านหนึ่งเสนอว่า “บ้านเฮามีหนองน้ำนายขอยืมนกเง้าขึงปากใหญ่มาใส่เอาชื่อสัตว์เหล่านั้นมาประกอบเป็นชื่อหมู่บ้าน” เหตุผลคือ นกเง้าตัวสีขาวหากินเป็นฝูง จึงขอให้ตั้งชื่อหนองน้ำว่า หนองนกเง้า ชื่อหมู่บ้านก็ขอตั้งว่าบ้านหนองนกเง้าตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา (N. Khamnal, personal communication, September 15, 2022)

5.4.2 นายบ้านสำโรงพลัน ตำบลสำโรงพลัน อำเภอยางชุมน้อย

บ้านสำโรงพลัน เป็นหมู่บ้านเก่าแก่ เหตุที่ได้ชื่อสำโรงพลัน เนื่องจากว่ามีหนองน้ำที่ชาวบ้านเรียก เป็นภาษาเขมรว่า ตรีเปียงคลัน (หนองคลัน) มีต้นไม้ขนาดใหญ่ขึ้นอยู่ ชาวบ้านเรียกต้นไม้นี้ชนิดนี้เป็นภาษาเขมรว่า เตอมสำรอง (ต้นสำโรง) ได้ต้นสำโรงมิ่งเหลื่อมอาศัยอยู่

เป็นจำนวนมากจนชาวบ้านเกิดความเคารพยำเกรง เมื่อชาวบ้านเกิดโรคภัยไข้เจ็บได้พากันไปบนบานกับหนองดังกล่าว และหายอย่างน่าอัศจรรย์ทำให้ชาวบ้านนำมาตั้งเป็นชื่อหมู่บ้านว่า สำรองคลัน และเรียกกันจนถึงทุกวันนี้ โดยเรียกเป็นภาษาไทยว่า สำรองพลัน

มีเรื่องเล่าว่าเคยมีฝูงนกยูงบินเข้าหมู่บ้านซึ่งชาวบ้านเชื่อว่าเป็นลางไม่ดีหากอยู่ต่อไปอาจมีเภทภัย จึงได้มาอพยพอยู่ที่ภูมิมะมอล ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกบ้านกระแมต ประมาณหนึ่งกิโลเมตร ต่อมาได้มีแก๊งเข้ามาในหมู่บ้าน ชาวบ้านเชื่อว่าเป็นลางไม่ดีจึงได้ย้ายมาอยู่บริเวณหนองปิด อยู่บริเวณทางด้านทิศตะวันออกหนองปิด ซึ่งเป็นที่ตั้งของอำเภอไพรบึงปัจจุบัน จากนั้นได้เกิดโรคระบาดทำให้ผู้คนล้มตาย จึงพากันอพยพมาอยู่ที่บริเวณตระเปียงป็นรว (หนองป็นรว) ซึ่งเป็นป่าช้าของบ้านสำรองพลันอยู่ทางทิศใต้โรงเรียนบ้านสำรองพลัน บริเวณดังกล่าวมีฝูงลิงจำนวนมาก ทำให้ชาวบ้านพากันอพยพมาอยู่ที่ตั้งของบ้านสำรองพลันในปัจจุบัน (A. Whanwong, personal communication, September 10, 2022)

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าในเรื่องเล่าของชุมชนจังหวัดศรีสะเกษพบว่าชุมชนดังกล่าวมีเรื่องเล่าที่เกี่ยวกับแมลง สัตว์เลื้อยคลาน สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม และสัตว์ปีก ผลของการศึกษาสามารถอภิปราย ดังนี้

เรื่องเล่าของแมลงปรากฏในรูปของเรื่องเล่าพื้นบ้านที่เชื่อมโยงกับการอธิบายสถานที่หรือภูมินาม คือ เรื่องท้าวคันธนาม ที่มีฉายาโม้เป็นตัวละครสำคัญที่ก่อให้เกิดเป็นพื้นที่ทางวัฒนธรรมเป็นส่วนหนึ่งของความเชื่อและพิธีกรรมของคนในชุมชน ในวรรณกรรมอีสานมักมีอนุภาคของเรื่องเล่าเกี่ยวข้องกับแมลง เช่น แมลงที่ปรากฏในเรื่องพญาคันคากที่สะท้อนการต่อสู้ระหว่างผู้ด้อยกำลังกับผู้มากกว่า คือ พญาแถน เรื่องของพญาคันคากที่มีบริวาร คือ สัตว์ต่าง ๆ รวมถึงแมลง เช่น มด ปลวก ผี ต่อ แตน ที่ขึ้นไปรบกับพญาแถนบนสวรรค์ ปัจจุบันเรื่องเกี่ยวกับพญาคันคากยังคงมีบทบาทสำคัญและดำรงอยู่ในวิถีชีวิตของชาวอีสานนับตั้งแต่อดีตเรื่อยมา ยังคงนิยมนำไปให้พระใช้เทศน์ในพิธีกรรมการขอฝน และใช้เทศน์ร่วมในพิธีจุดบั้งไฟขอฝน ทั้งนี้ในทางวิทยาศาสตร์แมลงได้ทำหน้าที่ที่เป็นประโยชน์ เช่น ยารักษาโรค อาหารทั้งนี้มนุษย์มีความผูกพันกับแมลงมาตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ คนอีสานเรียกแมลงว่า แมง ปัจจุบันมีการศึกษาแมลงในศาสตร์ต่าง ๆ เช่น สัตววิทยาพื้นบ้าน นิเวศวิทยาพื้นบ้าน และกีฏวิทยาพื้นบ้าน (Wongprom & Rojanawong, 2019)

เรื่องเล่าของสัตว์เลื้อยคลาน พบว่า จะเห็นในเรื่องเล่ามีบทบาทเป็นวิญญาณศักดิ์สิทธิ์ที่มีฤทธิ์ อำนาจ สามารถให้คุณให้โทษแก่ผู้ใดก็ได้ นอกจากนี้ยังเป็นความเชื่ออีกรูปแบบหนึ่งที่ยังคงมีอิทธิพลต่อจิตใจ และวิถีการดำเนินชีวิตของชาวบ้านที่เชื่อในเรื่องของสัตว์ผู้คอยปกป้องรักษาสถานที่ต่าง ๆ สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ ธรรมชาติ และสัตว์ ส่วนเรื่องเล่าเกี่ยวกับงู มักถูกใช้ในเชิงเปรียบเทียบในเรื่องความเชื่อ ทั้งในเรื่องงูใหญ่หรือพญานาคที่ถูกมองว่าเป็นสัตว์ศักดิ์สิทธิ์เป็นพลังอำนาจ (Singlumpom, 2018) สามารถนำมาเชื่อมโยงกับความเชื่อ

ที่มีความเกี่ยวข้องกับศาสนา และเรื่องลึกลับ ทั้งในโลกตะวันออกและตะวันตก (Tandikul, 2018) ความเชื่อของชาวบ้านทำให้ทราบถึงการคงอยู่ของความเชื่อเกี่ยวกับงู ซึ่ง Wongthes (2000) กล่าวถึงพัฒนาการด้านความเชื่อของชาวอีสานตั้งแต่ยุคเริ่มแรกเป็นต้นมาว่ายุคแรกเริ่มในอีสานยังไม่มีศาสนาคนในสมัยนั้นย่อมมีความเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติ ทั้งนี้ความเชื่อยุคเริ่มแรกของกลุ่มชนบริเวณแม่น้ำโขงคือลัทธิบูชานาหรือบูชางูซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของน้ำ เมื่อรับศาสนาพุทธและพราหมณ์จากอินเดียลัทธิบูชานาจึงผนวกเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของศาสนาที่เข้ามาใหม่ ดังเห็นบรรดานาคกลายเป็นผู้พิทักษ์พระพุทธศาสนา นอกจากนี้เรื่องเล่าเกี่ยวกับเต่าซึ่งเป็นสัตว์ที่มีความหมายเป็นสากล เช่น มินิทานพื้นบ้านเรื่องเต่าคารวมถึงความเชื่อในเรื่องเต่าที่มีบทบาทเป็นแม่สื่อในนิทานเรื่องมีเน็ก (แม่สื่อ) ซึ่งเล่ากันในกลุ่มชาวเขมรและส่วยในจังหวัดสุรินทร์ รวมถึงละแวกใกล้เคียง อีกทั้งยังทำหน้าที่เป็นนิทานอธิบายพิธีแต่งงานของชาวเขมร นอกจากนี้ยังพบว่ามีความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับกระดองเต่า คือ ชาวเปลือกที่เก็บไว้ในยุงฉางของบ้านมีการคลุมด้วยกระดองเต่าซึ่งเชื่อว่าช่วยชะลอให้ข้าวหมดช้าลง เป็นอีกตัวอย่างของวิถีคิดเชิงสัญลักษณ์เนื่องจากเต่าเป็นสัตว์ที่เคลื่อนไหวช้าจึงเป็นเหตุผลว่าการเอากระดองเต่าคลุมข้าวที่เก็บช่วยชะลอให้ดวงข้าวเปลือกออกไปใช้เท่าที่จำเป็น

เรื่องเล่าของสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมมีทั้งเรื่องเล่าเกี่ยวกับสุนัขที่เนื้อหาเกี่ยวข้องกับ การอธิบายภูมินามของชุมชน สามารถเชื่อมโยงกับความเชื่อเรื่องหมาศักดิ์สิทธิ์ เช่น หมาในตำนาน และพิธีกรรมของชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ความเชื่อเกี่ยวกับหมาสามารถแยกบทบาทออกได้ 4 กลุ่มใหญ่ คือ 1) บรรพชน 2) ผู้นำทางวัฒนธรรม 3) สัญลักษณ์ของการสืบเผ่าพันธุ์ และความอุดมสมบูรณ์ และ 4) ผู้เชื่อมโยงโลกมนุษย์กับโลก (Hongsuwan, 2006) Wongthes (2000) ยังเสนอว่าในวัฒนธรรมบ้านเชียงเมื่อคนเคารพยกย่องหมาเป็นสัตว์ศักดิ์สิทธิ์จึงมีพิธีกรรมฆ่าหมาเช่นวกเลี้ยงผีแล้วคนกินหมาที่เลี้ยงผีนั่นด้วยความเชื่อว่าจะเพิ่มพูนพลังศักดิ์สิทธิ์เพื่อป้องกันสิ่งชั่วร้าย ในอดีตคนกินหมาเฉพาะโอกาสพิเศษในพิธีเช่นวกเลี้ยงผีปีละครั้ง ไม่กินเป็นอาหารในชีวิตประจำวัน เรื่องเล่าเกี่ยวกับวัวปรากฏในวัฒนธรรมความเชื่อโทเท็ม (totems) ซึ่งเป็นความเชื่อที่มีอำนาจพึ่งพากันระหว่างคนกับธรรมชาติ พบพิธีกรรมที่สัตว์ในความเชื่อลักษณะนี้ปรากฏในรูปของสัตว์บูชาญ เช่น การบูชาญด้วยวัว ทั้งนี้พบว่าความเชื่อเกี่ยวกับการทำให้วัวร้องเสียงดังหมายถึงสัญลักษณ์ของเสียงฟ้าร้อง (Nillakarn, 2018) เรื่องเล่าข้างต้นมีเนื้อหาสื่อความหมายถึงการนับถือสัตว์ใหญ่ต่าง ๆ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของความเชื่อ ทั้งนี้สัตว์ใหญ่ที่นับถือต้องเป็นสัตว์พิเศษ ความเชื่อในเรื่องสัตว์พิเศษสื่อออกมาในการนับถือและการบูชาสัตว์ที่มีลักษณะพิเศษ เช่น การนับถือโคของชาวฮินดู (Pattanathanapha et al., 2018) เรื่องเล่าเกี่ยวกับเสียมินยของการเป็นเจ้าป่าเชื่อมโยงกับความเชื่อเรื่องเสือทั้งความเชื่อในรูปลักษณ์และความเชื่อในรูปของอวัยวะ เช่น หนังเสือไฟ กระดุกเสือ หน้าผากเสือ และเล็บเสียมียังไสยศาสตร์ในตัว (Phrakruchirattummathat, 2014)

เรื่องเล่าของสัตว์ปีกซึ่งสะท้อนความเชื่อเกี่ยวกับนกที่เกี่ยวข้องกับป่าอันมีความลึกลับ ช้อนทับระหว่างความเป็นมงคล และความเป็นอวมงคลผ่านเรื่องเล่าที่เกี่ยวข้อง (Sindhuprama et al., 2018) เรื่องเล่าเกี่ยวกับสัตว์ปีกยังทำให้สามารถเชื่อมโยงได้ว่ามนุษย์มีความผูกพันและใกล้ชิดกับนกมาเป็นเวลานาน เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันทั้งในแง่ของ

การนำมาเป็นสัตว์เลี้ยงและนำมาเป็นอาหาร หนึ่งนกกมีบทบาทเป็นผู้ที่ช่วยรักษาระบบนิเวศธรรมชาติให้สมดุล ความเชื่อในเรื่องนกพบว่า มีทั้งความเชื่อที่เป็นมงคลและอวมงคล ความเชื่อที่เป็นอวมงคล ในอดีตเมื่อพบนกบางชนิดอาจเชื่อว่าเป็นลางร้าย นำมาซึ่งความตาย และเป็นพาหนะนำโรค เช่น อีแร้ง หรือนกกสาก เป็นต้น (Tarachai, 2020) ส่วนความเชื่อในทางมงคล เช่น สัตว์ปีกประเภทหงส์มีความหมายเชิงสัญลักษณ์ในทางความดี และความเป็นมงคลอยู่เสมอ ทั้งยังมีความหมายของการเป็นพาหนะศักดิ์สิทธิ์ (Vechasat, 1991) ดังนั้นเรื่องเล่าเหล่านี้ล้วนทำหน้าที่เชื่อมโยงโลกของจินตนาการที่มีความเกี่ยวข้องกับธรรมชาติและสิ่งเหนือธรรมชาติ

การศึกษาข้อมูลที่ได้จากมุขปาฐะภาคสนามในจังหวัดศรีสะเกษอาจทำให้ทราบถึงการดำรงอยู่ของเรื่องเล่าที่ยังแสดงอัตลักษณ์ของชุมชนซึ่งแม้สังคมมีการพัฒนาทางเทคโนโลยี แต่เรื่องเล่าที่นำเสนอความศักดิ์สิทธิ์ของสัตว์ต่าง ๆ ยังคงทำหน้าที่ถ่ายทอดเรื่องราว และผูกโยงกับวัตถุสิ่งของสถานที่ รวมถึงบรรยากาศต่าง ๆ ของชุมชน Tanta-Ariya (2018) กล่าวว่า ข้อมูลทางคติชนเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้วัฒนธรรมซึ่งเป็นเรื่องราวของวิถีชีวิต ความเชื่อ ภูมิปัญญา ดังนั้นการที่เรื่องเล่าต่าง ๆ เหล่านี้ยังคงอยู่อาจช่วยให้ชุมชนดังกล่าวได้เรียนรู้ตัวตนจากสิ่งที่เรื่องเล่าทำหน้าที่ กล่าวคือ เรื่องเล่ามีบทบาทหน้าที่ ดังที่ Kawi (2015) เสนอว่าเรื่องเล่าในประวัติศาสตร์ของชุมชนชี้ให้เห็นถึงรากฐานที่มาของกลุ่มคนว่ามีที่มาจากกรอบพหุภาพที่ทำกินใหม่ มีข้อตกลงร่วมกัน มีความเชื่อพิธีกรรมร่วมกัน งานวิจัยของ Aungthongkamnerd (2019) พบว่า นิทานพื้นบ้านสะท้อนให้เห็นบทบาทหน้าที่ในการบันทึกสภาพสังคมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ คือ บันทึกเกี่ยวกับสังคมพุทธศาสนาแบบผสมผสานความเชื่อดั้งเดิม บันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ บันทึกข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรม บันทึกข้อมูลเกี่ยวกับระบบการศึกษาและระบบการดูแลสุขภาพโรคในสังคม นอกจากนี้ Chaiklam (2020) ยังพบว่าบทบาทหน้าที่ของนิทานพื้นบ้านที่มีต่อกลุ่มคน ให้ความเพลิดเพลินและเป็นทางออกให้กับความคับข้องใจของบุคคล รongลงมา คือ การให้การศึกษาในสังคมที่ใช้ประเพณีบอกเล่า การอธิบายที่มา และเหตุผล รวมถึงการรักษามาตรฐานทางพฤติกรรมที่เป็นแบบแผนของสังคม ทั้งนี้หากพิจารณาเรื่องเล่าในด้านบทบาทของคติชนแล้ว เรื่องเล่ามีบทบาทต่อชุมชนเป็นอย่างมาก

References

- Anuwatkasame, N. (2005). *The Use of Animals as Symbol in Thai Short Stories between B.E. 2500 - B.E. 2545*. [Master's thesis, Srinakharinwirot University]. [http://thesis.swu.ac.th/swuthesis/Tha\(M.A.\)/Ngamthip_A.pdf](http://thesis.swu.ac.th/swuthesis/Tha(M.A.)/Ngamthip_A.pdf). (In Thai)
- Aungthongkamnerd, C. (2019). Rakhine Folk Tales: Function of Recording the Social and Lifestyle Aspects of Rakhine People. *The Golden Teak: Humanity and Social Science Journal (GTHJ.)*, 25 (3), 15-27. (In Thai)
- Boonsong, B. (2013). Mythologies: Principles in the World of Maya. *Journal of Humanities (Naresuan University)*, 10 (2), 1-10. (In Thai)

- Charoenwong, P., & Khemnag, P. (1987). Take a Tour of Cave Art Pha Taem Khong Chiam. **Silpakorn Journal**, 3 (12), 4-31. (In Thai)
- Chaiklam, S. (2020). The Roles and Upakkilesa in the Lower Northern Folk Tales. **Journal of Humanities and Social Sciences Mahasarakham University**, 39 (6), 115-127. (In Thai)
- Chaowalitprapan, P. (2004). **Unusual Marriage Motif in Thai Tales**. [Master's thesis, Chulalongkorn University]. <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/66085>. (In Thai)
- Hongsuwan, P. (2006). The role of "Dogs" in the myths and rituals of various ethnicities in Southeast Asia. **Journal of Letters**, 35 (2), 213-241. (In Thai)
- Kawi, R. (2015). **Tale Myth Toponymy and History: Function Value and Identity of Thaphapum Community in Maelanoi, MAEHONGSON Province**. [Master's thesis, Chiang Mai Rajabhat University]. http://www.graduate.cmru.ac.th/core/km_file/345.pdf (In Thai)
- Khemnak, P. (1989). **Rock art of the historic period in Pha Taem Khong Chiam**. Bangkok: Office of Archaeology Fine Arts Department. (In Thai)
- Kongpim, N. (2020). **Study of Cultural Identity for Bankhaw Community of Ranot Distract Songkhla Province to Conduct Creative Tourism Route**. [Master's thesis, Prince of Songkla University]. <http://https://kb.psu.ac.th/psukb/handle/2016/17689>. (In Thai)
- Lakul, A., & Tularak, U. (2017). Tale Type and White Animal's Motifs In Ruined City Legends of North Eastern Region. **Journal of Language, Religion and Culture**, 6 (2), 37-50. (In Thai)
- Maneerat, P. (1982). **Anthropology and Folklore Studies**. Bangkok: Thammasat University Press. (In Thai)
- Marknuan, P. (2013). **The Role and Transmission of Magic and Rituak in Folk Healers at Ban Nong Khai Changwat Kanchanaburi**. [Master's thesis, Chulalongkorn University]. Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR). <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/42820>. (In Thai)

- Muengluang, P., & Buahom, K. (2020, November 28). Benefits of Folklore Mentioned in “WannakhadiLamnam”, a Set of Secondary School Book toward Thai Literature. **Lecture notes in 8th Nontri Isan National Graduate Research Conference**. Kasetsart University Chalermphrakiat Sakon Nakhon Province Campus. <http://wb.yru.ac.th/xmlui/handle/yrui/6509>. (In Thai)
- Munturaj, W. (2004). **An analysis of khmer folktales of Si Sa-At Sub-District, Khukhan District, Si Sa Ket province**. [Master’s thesis, Silpakorn University]. <http://www.sure.su.ac.th/xmlui/handle/123456789/2820>. (In Thai)
- Nathalang, S. (2003). **Folklore Theories A methodology for analyzing legends and folktales**. Faculty of Arts Chulalongkorn University. (In Thai)
- Nathalang, S. (2020, July 30). **Read fairy tales, read humans**. cufolklorecenter <https://www.arts.chula.ac.th/folklore/index.php/2020/07/30/siraporn-2/> (In Thai)
- Nillakarn, L. (2018). Belief culture with the faith management of the community. **Narkbhut Paritat Journal Nakhon Si Thammarat Rajabhat University**, 10 (2),11-20. (In Thai)
- Ongkeaw, W. (2010). **Auspicious and unlucky beliefs about plants and animals of the villagers, Singhanakhon District, Songkhla Province**. [Master’s Thesis]. Taksin University. (In Thai)
- Pattananathanapha, J. (2018). Naga Beliefs in Isan: Buddhist and Brahmanical. **Lecture notes in The 14th International Conference on Humanities and Social Sciences (IC-HUSO) 2018 Khon Kaen University, Khonkaen**. (In Thai)
- Phrakruchiratummathat. (2014). **Study of the relationship between the Chao Mae Song Nang ritual and supporting social ethics community on the bank of the Mekong River Nong Khai Province**. Mahachulalongkorn Rajavidyalaya University. (In Thai)
- Rithisrithorn, O. (2019). **Representation and Construction of Nature in Thai Fantasy Novels**. [Doctoral dissertation, Mahasarakham University]. <http://202.28.34.124/dspace/bitstream/123456789/60/1/56010161505.pdf>. (In Thai)

- Sangkaphanthanon, T., & Sangkaphanthanon L. (2018). Green Folklore: Folklore studies, in the View of Ecocriticism. **Journal of Social Sciences and Humanities Research in Asia (JSHRA)**, 243 (1), 3-30. (In Thai)
- Singlumpong, O. (2018). The comparison of female representation between Chinese movie “The sorcerer and the white snake” and Thai movie “Maebia”. **Apheit Journal**, 24 (2), 109-118. (In Thai)
- Sindhuprama, S. (2012). Tales of change Field-notes at Ban Kong, Po Karen, Lao Wiang and Lao Kang, Uthai Thani Province. **Journal of Sociology and Anthropology**, 31 (2), 191-202. (In Thai)
- Srisuchat, A. (1989). **Rock art of the historic period in Kanchanaburi**. Bangkok: Office of Archaeology Fine Arts Department. (In Thai)
- Sriton, A., & Tularak, U. (2021, March 25). Sacred Water and Cultural Communication of Phu Wiang Mountain Community, Wiang Kao, Khon Kaen. **Lecture notes in The 22nd National Graduate Research Conference**, Khon Kaen University.
- Sukkom, B. (2021). History, Story and Legend: Values, Roles and Identity of Kui Ethnic Group At Ku Village, Ku Sub-District, Prangku District, Sisaket Province. **Journal of Multidisciplinary in Humanities and Social Sciences**, 4 (3), 1067-1080. (In Thai)
- Tanta-Ariya, S. (2018). **Processes for Tourism Management by the Folklore of the Community**. [Doctoral dissertation, Silpakorn University]. DSpace Silpakorn University. <http://ithesisir.su.ac.th/dspace/bitstream/123456789/2385/1/56251802.pdf>. (In Thai)
- Tandikul, N. (2018, November 16). **mysterious animals and why to kill them. The Momentum**. <https://themomentum.co/mysterious-animals-and-why-to-kill-them/> (In Thai)
- Tarachai, P. (2020). **Conservation management of Nature Birds**. [Unpublished manuscript]. Faculty of Animal Science and Technology, MAEJO University. (In Thai)

- Thongkaw, S., et al. (2018). **Tuat spiritual beliefs that influence local culture** [Grant]. Department of Cultural Promotion. (In Thai)
- Vechasat, K. (1991). **The Mythical Swan in Thai Art**. Bangkok: Silpakorn University, Research and Development Institute. (In Thai)
- Winithasathitkul, P., & Phramahachirachant. (2015). Folklore: Beliefs in Thai Society. **Journal of MCU Humanities Review**, 1 (1), 31-44. (In Thai)
- Wisudthiluck, S. (2017). **Animal kingdom: Anthropology of animals and animal studies**. Kobfai. (In Thai)
- Wongprom, P., & Rojanawong, N. (2019). **Insects of Life: Learning Ways from Thung Kula to Community Forest**. Bangkok: Foundation of Rural Youth. (In Thai)
- Wongthes, S. (2000). **Naga in the history of Southeast Asia**. Bangkok: Matichon. (In Thai)
- Wongthes, S. (2016, May 30). **Dogs are the ancestors who gave birth to people in the Ban Chiang culture 3,000 years ago**. Matichon Online.
https://www.matichon.co.th/columnists/news_154206. (In Thai)

การสลับภาษาในการแคสต์เกม SEKIRO: Shadows Die Twice ของช่องยูทูป เอค HEARTROCKER

Code-switching in the casting game SEKIRO: Shadows Die Twice of the Ak HEARTROCKER YouTube channel

อภิขญา งอกงาม¹ / ดำรงค์ นันทผาสุข² / อรทัย สุทธิ³
Apichaya Ngokngam¹ / Dumrong Nuntapasuk² / Orathai Sutthi³

¹⁻³ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาสารคาม 44150, ประเทศไทย

¹⁻³Department of Thai and Eastern Languages, Faculty of Humanities and Social Sciences, Mahasarakham University
Mahasarakham 44150, Thailand

Corresponding author: 62010110097@msu.ac.th

Received: November 11, 2022

Revised: April 16, 2023

Accepted: April 27, 2023

Abstract

This article aimed to study Code-switching in the casting game SEKIRO: Shadows Die Twice of the Ak HEARTROCKER YouTube channel based on Ho (2007)'s classification framework by collecting 5 video clips of the game casting SEKIRO: Shadows die twice. The results of the study revealed that 3 languages were used to switch languages with Thai language including English language, Japanese language and Northeastern Thai dialect. The characteristics of Thai-English code-switching were found 7 characteristics including Lexical words was the highest occurrence of code-switching, followed by Phrases, Short forms, Proper nouns, Letters of the alphabet, Incomplete sentences and Single full sentences. The characteristics of Thai-Japanese code-switching were found 5 characteristics including Proper nouns was the highest occurrence of code-switching, followed by Lexical words, Short forms, Phrases, and Single full sentences. Lastly, The characteristics of Thai-Northeastern Thai dialect code-switching were found 2 characteristics including Phrases and Single full sentences.

Keyword: Code-switching, Game casting, Ak HEARTROCKER YouTube channel,
Use of language in social media, Standard Thai language

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะของการสลับภาษาในการแคสต์เกม SEKIRO: Shadows Die Twice ของช่องยูทูบ เอก HEARTROCKER ตามกรอบแนวคิดของ Ho (2007) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลวิดีโอการแคสต์เกม SEKIRO: Shadows die twice จำนวน 5 คลิป ผลการศึกษาพบภาษาที่ใช้สลับภาษากับภาษาไทยมาตรฐาน จำนวน 3 ภาษา ได้แก่ ภาษาอังกฤษ ภาษาญี่ปุ่น และภาษาไทยถิ่นอีสาน โดยพบลักษณะของการสลับภาษาระหว่างภาษาไทยมาตรฐานกับภาษาอังกฤษทั้งหมด 7 ลักษณะ ได้แก่ การใช้คำศัพท์ทั่วไปพบมากที่สุด รองลงมาคือ การใช้วลี การใช้คำลดรูป การใช้คำนามเฉพาะ การใช้อักษร การใช้ประโยคไม่สมบูรณ์ และการใช้ประโยคสมบูรณ์ ตามลำดับ ลักษณะของการสลับภาษาระหว่างภาษาไทยมาตรฐานกับภาษาญี่ปุ่น พบทั้งหมด 5 ลักษณะ ได้แก่ การใช้คำนามเฉพาะพบมากที่สุด รองลงมาคือ การใช้คำศัพท์ทั่วไป การใช้คำลดรูป การใช้วลี และการใช้ประโยคสมบูรณ์ ตามลำดับ และลักษณะของการสลับภาษาระหว่างภาษาไทยมาตรฐานกับภาษาไทยถิ่นอีสาน พบทั้งหมด 2 ลักษณะ ได้แก่ การใช้วลีและการใช้ประโยคสมบูรณ์

คำสำคัญ: การสลับภาษา, การแคสต์เกม, ช่องยูทูบ เอก HEARTROCKER, การใช้ภาษาในสื่อสังคมออนไลน์, ภาษาไทยมาตรฐาน

บทนำ

การแคสต์เกม หมายถึง การที่มีคนเล่นเกมและมีผู้พูดหรือผู้บรรยายเป็นคนเดียวกัน อัปเดตวิดีโอการเล่นเกม และจัดทำเป็นคลิปเผยแพร่ลงในสื่อออนไลน์ผ่านช่องทางที่เรียกว่า ยูทูบ (YouTube) รูปแบบการแคสต์เกมมี 2 รูปแบบ ได้แก่ การแคสต์เกมแบบถ่ายทอดสดผ่านทางออนไลน์และการแคสต์เกมในรูปแบบของการทำเป็นคลิปวิดีโอที่ผ่านการตัดต่อแล้วอัปโหลดผ่านช่องทางออนไลน์ (Chiakram, 2020, p. 1) อาชีพเกมแคสต์เตอร์มีต้นกำเนิดมาจากยูทูบ แรกเริ่มอาจจะจะมีเพียงเกมแคสต์เตอร์จากต่างประเทศ แต่ภายหลังเริ่มได้รับความนิยมผ่านยุคบุกเบิกจนกลายเป็นที่รู้จักอย่างมากในประเทศไทย เรียกได้ว่าเป็นทั้งงานอดิเรก และอาชีพหลักของยูทูบเบอร์บางคนเลยทีเดียว สิ่งพิเศษสำหรับเกมแคสต์เตอร์ในประเทศไทยนั้น มักจะมีเรื่องของการแปลภาษา การแปลเนื้อเรื่องของเกมเข้ามาเกี่ยวข้อง (Phukowluan, 2017, p. 6) การแปลภาษาดังกล่าวเป็นปัจจัยหนึ่งทำให้เกิดการสลับภาษาในการแคสต์เกมในประเทศไทย

การสลับภาษา (code-switching) หมายถึง การใช้ภาษาหรือระบบการสื่อสารใดก็ตามมากกว่า 1 ภาษาหรือมากกว่า 1 ระบบสลับกันไปมาในระดับประโยค เช่น พูดภาษาไทย 2-3 ประโยค แล้วต่อด้วยภาษาอังกฤษ 1 ประโยค แล้วกลับมาใช้ภาษาไทยอีก 5-6 ประโยค แล้วตามด้วยภาษาอังกฤษอีก 3-4 ประโยค รวมไปถึงการใช้วิธภาษาสลับกันด้วย เช่น พูดภาษาไทย

กรุงเทพสลับกับภาษาไทยถิ่นสงขลา พุทธภาษาทางการสลับกับภาษาไม่ทางการ (The Royal Institute, 2010, p. 67) ส่วนการปนภาษา หมายถึง การใช้ภาษาหนึ่งในทุกระดับหรือทุกรูปแบบปนกับอีกภาษาหนึ่งของผู้พูด เช่น ใช้คำ วลี ลักษณะทางเสียง ประโยค หรือข้อความต่อเนื่องยาว ๆ ในภาษาอังกฤษปนเข้าไปในการพูดภาษาไทย เป็นต้น อย่างไรก็ตามนักวิชาการบางท่านใช้คำว่า การปนภาษาในความหมายที่แคบลงมา คือ หมายถึงเฉพาะการปนในระดับคำหรือสำนวนเท่านั้น (Prasithrathsint, 2002, p. 94, as cited in Narkkaew, 2013, p. 5) นอกจากนี้ Romaine ยังได้แบ่งการสลับภาษาออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ การสลับภาษาภายในประโยคเดียวกัน (intra-sentential switching) และการสลับภาษาระหว่างประโยค (inter-sentential switching) (Romaine, 2000, p. 57, as cited in Srinarawat et al, 2018, p. 228)

ช่องยูทูป HEARTROCKER เป็นช่องของเกมแคสสเตอร์นามว่า “เอก” หรือที่คนทั่วไปรู้จักกันในนาม “พี่เอก HEARTROCKER” ปัจจุบันมีผู้ติดตามมากกว่า 7,620,000 คน ซึ่งเป็นช่องยูทูปของคนไทยช่องแรกที่มียอดผู้ติดตามถึง 1 ล้านคน และปัจจุบันมียอดการเข้าชมบนยูทูปสูงถึง 2,585,322,690 ครั้ง (ข้อมูลเมื่อวันที่ 18 มกราคม 2565) ช่องยูทูป HEARTROCKER เข้าร่วมกับทางยูทูปครั้งแรก เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2555 เนื้อหาในช่องเป็นการทำคลิปวิดีโอเกี่ยวกับการแคสต์เกมหรือการเล่นเกมนลงบนยูทูป ประเภทของเกมที่ใช้ได้แก่ เกมสยองขวัญ เกมผี เกมต่อสู้ เกมผจญภัย และเกมเนื้อเรื่อง เป็นต้น โดยมีการบรรยายและแปลเนื้อเรื่องของเกมเป็นภาษาไทย นอกจากนี้ยังมีการสอดแทรกความคิดเห็น ความรู้สึก ตลอดจนข้อเสนอแนะต่าง ๆ ลงไปในการแคสต์เกมอีกด้วย

เอก HEARTROCKER เป็นเกมแคสสเตอร์ที่มีทักษะในด้านการใช้ภาษาไทยและภาษาอังกฤษที่ดีมาก จึงมีการใช้ภาษาไทยสลับกับภาษาอังกฤษในการแคสต์เกมอย่างสม่ำเสมอ ทำให้ผู้ชมสามารถเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษที่สอดแทรกอยู่ในการแคสต์เกมได้อีกด้วย นอกจากนี้ยังมีความสามารถในการใช้ภาษาอื่น ๆ เช่น ภาษาญี่ปุ่น และภาษาไทยถิ่นอีสาน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1

มาฝั่งนี้ก่อนนะครับ มิของแน่ ๆ เลยอะ โอ้ เศษเหล็ก Upgrade เลย

(SEKIRO: Shadows die twice - Part 4, 2019)

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นสถานการณ์ที่กำลังตามเก็บสิ่งของในเกม ได้แก่ เศษเหล็ก ซึ่งสามารถใช้ในการยกระดับหรือปรับปรุงแผนกลของตัวละครหลักให้ไปสู่ระดับที่สูงขึ้น เพื่อเพิ่มความสามารถในการต่อสู้ จึงมีการสลับภาษาระหว่างภาษาไทยมาตรฐานกับภาษาอังกฤษ คำว่า Upgrade หมายถึง ยกระดับหรือปรับปรุงไปสู่ระดับที่สูงขึ้น

ตัวอย่างที่ 2

เย็นไว้ไอ้หนุ่ม ข้าขอไล่เก็บของให้หมดก่อน เจ้าน่ะต้องรอ เข้าใจหรือเปล่า มัดตะ

(SEKIRO: Shadows die twice - Part 3, 2019)

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นสถานการณ์ที่กำลังเตรียมตัวเพื่อต่อสู้กับศัตรูที่อยู่ในเกม เมื่อมองเห็นศัตรูจึงบอกให้ศัตรูรอก่อน โดยมีการสลับภาษาระหว่างภาษาไทยมาตรฐานกับภาษาญี่ปุ่น คำว่า มัตเตะ หมายถึง รอ

ตัวอย่างที่ 3

ข้าเรียนรู้แล้ว ขอบยิงจิงเลยนะเพื่อน เห้ย ห้าม บ่ได้ได้ มานิดี มาสู้กันในถ้ำ

(SEKIRO: Shadows die twice - Part 5, 2019)

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นสถานการณ์ที่กำลังต่อสู้กับศัตรู เมื่อศัตรูยิง จึงมีการสลับภาษาเพื่อปฏิเสธ ในที่นี้เป็นกรปฏิเสธศัตรูไม่ให้ยิง โดยมีการสลับภาษาระหว่างภาษาไทยมาตรฐานกับภาษาไทยถิ่นอีสาน วลีที่ว่า บ่ได้ได้ หมายถึง ไม่ได้นะ

จากที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่าเอก HEARTROCKER มีการสลับภาษาที่หลากหลายในการแคสต์เกม ด้วยเหตุนี้ผู้ศึกษาจึงสนใจศึกษาลักษณะของการสลับภาษาในการแคสต์เกม SEKIRO: Shadows Die Twice ของช่องยูทูป เอก HEARTROCKER

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาลักษณะของการสลับภาษาในการแคสต์เกม SEKIRO: Shadows Die Twice ของช่องยูทูป เอก HEARTROCKER

ทบทวนวรรณกรรม

Ho (2007) ได้จำแนกลักษณะการสลับภาษาตามเกณฑ์หน่วยทางภาษาศาสตร์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การใช้อักษร (Letters of the alphabet) หมายถึง การใช้ตัวอักษรหรือกลุ่มตัวอักษรแทนคำ ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ชื่อตัวอักษรและอักษรย่อ ชื่อตัวอักษร คือ ตัวอักษร เช่น กรด A, B, C, D, F และ I ส่วนอักษรย่อ คือ การใช้ตัวอักษรของคำเพื่อแทนคำหรือวลี เช่น MTR เป็นอักษรย่อที่ย่อมาจาก Mass Transit Railway

2. การใช้คำลดรูป (Short forms) หมายถึง การลดทอนของคำ ซึ่งเกิดขึ้นจากการตัดคำหรือย่อคำให้สั้นลง เช่น คำว่า Pre หรือ Present มาจากคำเต็มคำว่า Presentation และคำว่า Hi-so ผสมคำจากอักษรสองตัวแรกของคำว่า High และสองตัวแรกของคำว่า Society

3. การใช้คำนามเฉพาะ (Proper nouns) หมายถึง การใช้ชื่อเฉพาะบุคคล สถานที่ องค์กร หรือสิ่งของ เช่น Olympia, Barack Obama, และ Thailand.

4. การใช้คำศัพท์ทั่วไป (Lexical words) หมายถึง การใช้คำนาม คำกริยา คำคุณศัพท์ และคำวิเศษณ์ เช่น ฉัน Design ห้องครัวเอง

5. การใช้วลี (Phrases) หมายถึง การใช้วลีหรือโครงสร้างที่รวมคำเป็นหน่วยของประโยค แต่ไม่มีการเชื่อมต่อระหว่างภาคประธานและภาคแสดงของอนุประโยค เช่น laughing wildly and prostate cancer

6. การใช้ประโยคไม่สมบูรณ์ (Incomplete sentences) หมายถึง การใช้ประโยคบางส่วนหรืออนุประโยค ประกอบด้วยคำตั้งแต่หนึ่งคำขึ้นไปในกลุ่มคำที่เป็นเพียงส่วนหนึ่งของแนวคิดสมบูรณ์ เช่น If it is good, ผู้บริโภคจะมากขึ้น “if it is good” เป็นอนุประโยค ซึ่งไม่สามารถเข้าใจได้หากไม่มีประโยคหลัก รวมถึงข้อความหรือคำถามที่ไม่มีคำกริยาหรือประธาน เช่น คำว่า What?

7. การใช้ประโยคสมบูรณ์ (Single full sentences) หมายถึง การใช้ประโยคหรือข้อความที่มีภาคประธานและภาคแสดงที่มีความหมายชัดเจน

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับลักษณะของการสลับภาษาตามกรอบแนวคิดของ Ho มี 7 ลักษณะ แบ่งเป็นการสลับภาษาระดับตัวอักษร ระดับคำ ระดับวลี และระดับประโยค ผู้ศึกษาจึงได้นำกรอบแนวคิดของ Ho (2007) มาเป็นแนวทางในการศึกษาลักษณะของการสลับภาษาในการแคสต์เกม SEKIRO: Shadows Die Twice ของชองยูทูป เอก HEARTROCKER

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสลับภาษาและการแคสต์เกม
2. เก็บรวบรวมข้อมูลการสลับภาษาที่ปรากฏในวิดีโอการแคสต์เกม SEKIRO: Shadows die twice ของชองยูทูป HEARTROCKER จำนวน 5 คลิป
3. วิเคราะห์ลักษณะของการสลับภาษาในการแคสต์เกม SEKIRO: Shadows Die Twice ของชองยูทูป เอก HEARTROCKER ตามกรอบแนวคิดของ Ho (2007) ความถี่และร้อยละของการปรากฏในแต่ละลักษณะ
4. นำเสนอผลการวิจัยใช้การพรรณนาวิเคราะห์และตารางแสดงข้อมูลความถี่และร้อยละของการปรากฏในแต่ละลักษณะ
5. สรุปผลการศึกษาและอภิปรายผล

ผลการวิจัย

การศึกษาลักษณะของการสลับภาษาในการแคสต์เกม SEKIRO: Shadows Die Twice ของชองยูทูป เอก HEARTROCKER พบลักษณะของการสลับภาษาทั้งหมด 3 กลุ่ม ได้แก่ การสลับ

ภาษาระหว่างภาษาไทยมาตรฐานกับภาษาอังกฤษ การสลับภาษาระหว่างภาษาไทยมาตรฐานกับภาษาญี่ปุ่น และการสลับภาษาระหว่างภาษาไทยมาตรฐานกับภาษาไทยถิ่นอีสาน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ลักษณะของการสลับภาษาระหว่างภาษาไทยมาตรฐานกับภาษาอังกฤษ

ผลการศึกษาพบลักษณะของการสลับภาษาทั้งหมด 7 ลักษณะ ได้แก่ การใช้อักษร การใช้คำลดรูป การใช้คำนามเฉพาะ การใช้คำศัพท์ทั่วไป การใช้วลี การใช้ประโยคไม่สมบูรณ์ และการใช้ประโยคสมบูรณ์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 การใช้อักษร (Letters of the alphabet)

การใช้อักษร พบจำนวน 14 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 2.43 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เตี้ยวนะ ได้ *EXP* ด้วยเหรอ ผมเห็นหลอด *EXP* ฟังเห็นครับ

(SEKIRO: Shadows die twice - Part 1, 2019)

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นสถานการณ์ที่ต่อสู้กับศัตรู ทำให้ค่าประสบการณ์ หรือ *EXP* เพิ่มขึ้น จึงมีการสลับภาษาโดยการใช้อักษร *EXP* ซึ่งย่อมาจากคำว่า *Experience point* หมายถึง ค่าประสบการณ์

1.2 การใช้คำลดรูป (Short forms)

การใช้คำลดรูป พบจำนวน 46 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 7.97 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ผมรู้สิกว่า มือผมจับ *Joy* ไม่ค่อยอยู่ มือผมสั้น

(SEKIRO: Shadows die twice - Part 2, 2019)

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นสถานการณ์ที่เดินทางไปพบกับศัตรูซึ่งเป็นงูขนาดใหญ่ ทำให้ผู้เล่นเกิดอาการกลัวจนมือสั่น และกล่าวว่า “มือผมจับ *Joy* ไม่ค่อยอยู่” ซึ่งมีการสลับภาษาโดยการใช้คำลดรูป คำว่า *Joy* ลดรูปมาจาก คำว่า *Joystick* เป็นอุปกรณ์ชนิดหนึ่งที่มีสายเสียบต่อกับเครื่องคอมพิวเตอร์หรือเครื่องปลายทาง มีคันโยก ทำหน้าที่เหมือนเมาส์

1.3 การใช้คำนามเฉพาะ (Proper nouns)

การใช้คำนามเฉพาะ พบจำนวน 20 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 3.47 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เราต้องไปทางนี้อะเหรอ โอโฮ ต้องบอกว่า *Spider man* จัด ๆ

(SEKIRO: Shadows die twice - Part 3, 2019)

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นสถานการณ์ที่กำลังหาทางเข้าไปในปราสาท แต่บริเวณรอบปราสาทถูกไฟไหม้ ทำให้ต้องปีนต้นไม้เข้าไป จึงมีการสลับภาษาการใช้คำนามเฉพาะ คำว่า *Spider man* เป็นชื่อของตัวละครยอดนิยมที่มีความสามารถไต่แมงมุมเพื่อการปีนป่ายหรือโหนข้ามสิ่งกีดขวาง

1.4 การใช้คำศัพท์ทั่วไป (Lexical words)

การใช้คำศัพท์ทั่วไป พบจำนวน 412 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 71.40 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอะไรอะ เสื้อขนชะด้วยนะเนี่ย เลือดเราหมดแล้วด้วยนะครับ น่าจะเป็นยามเฝ้า
เป็นพวกหน่วยสอดแนมอะไรอย่างเงี้ยแหละ *Watchtower*

(SEKIRO: Shadows die twice - Part 5, 2019)

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นสถานการณ์ที่กำลังปีนขึ้นไปบนหลังคาของปราสาท เพื่อหาทางเข้าไปในปราสาท เมื่อพบศัตรูอยู่บนหอสังเกตการณ์ จึงมีการสลับภาษาโดยการใช้คำศัพท์ทั่วไป คำว่า *Watchtower* มีความหมายว่า หอสังเกตการณ์

1.5 การใช้วลี (Phrases)

การใช้วลี พบจำนวน 76 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 13.17 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

อู๋อ โห้เห้ย มึงยิงมาจากไหนเนี่ย โอ้โห มึง Coop มึง *Cooperation shooting*

(SEKIRO: Shadows die twice - Part 5, 2019)

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นสถานการณ์ที่กำลังต่อสู้กับศัตรู เมื่อมีศัตรูอีกหนึ่งตัวเพิ่มขึ้นมา จึงมีการสลับภาษาโดยการใช้วลี *Cooperation shooting* มีความหมายว่า การร่วมมือยิง เป็นการรวมคำนาม 2 คำ ได้แก่ คำว่า *Cooperation* หมายถึง การร่วมมือ และคำว่า *Shooting* หมายถึง การยิงปืน

1.6 การใช้ประโยคไม่สมบูรณ์ (Incomplete sentences)

การใช้ประโยคไม่สมบูรณ์ พบจำนวน 5 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.87 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ไม่นับตายครั้งนี้ ถือว่าไม่นับ กูเกิดใหม่ได้เว้ย *Die more than twice* กูบอกแล้ว

(SEKIRO: Shadows die twice - Part 3, 2019)

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นสถานการณ์ที่กำลังต่อสู้กับศัตรู เมื่อถูกศัตรูตีจนตาย จึงกล่าวว่า กูเกิดใหม่ได้เว้ย และมีการสลับภาษาเพื่ออธิบายว่าทำไมถึงสามารถฟื้นคืนชีพได้โดยการใช้ประโยคไม่สมบูรณ์ *Die more than twice* มีความหมายว่า ตายได้มากกว่าสองครั้ง เป็นประโยคไม่สมบูรณ์ ขาดภาคประธาน ไม่สามารถเข้าใจได้

1.7 การใช้ประโยคสมบูรณ์ (Single full sentences)

การใช้ประโยคสมบูรณ์ พบจำนวน 4 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.69 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

แอบฟังอะไรละ ปิดประตูป้อมชมจันทร์เรียบร้อยแล้วหรือไม่
เห้ย *Why you bully me.* มันโหดมาก

(SEKIRO: Shadows die twice - Part 1, 2019)

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นสถานการณ์ที่กำลังหาทางเข้าไปในปราสาทอาซิงะ ในระหว่างทางพบกับกลุ่มซามูไร จึงหยุดเพื่อแอบฟังบทสนทนา แต่โดนหัวหน้าซามูไรฆ่า จึงมีการสลับภาษาเพื่อถาม โดยการใช้อยู่ประโยคสมบูรณ์ *Why you bully me.* มีความหมายว่า ทำไมคุณถึงรังแกฉัน

2. ลักษณะของการสลับภาษาระหว่างภาษาไทยมาตรฐานกับภาษาญี่ปุ่น

ผลการศึกษาพบลักษณะของการสลับภาษาทั้งหมด 5 ลักษณะ ได้แก่ การใช้คำสรูป การใช้คำนามเฉพาะ การใช้คำศัพท์ทั่วไป การใช้วลี และการใช้ประโยคสมบูรณ์ แต่ไม่พบการใช้อักษรและการใช้ประโยคไม่สมบูรณ์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 การใช้คำสรูป (Short forms)

การใช้คำสรูป พบจำนวน 8 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 6.72 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ไอ้ เกือบตาย ดอกเดียวเท่านั้น *ยามาอุจิ* นายนี้มันสุดยอด

(SEKIRO: Shadows die twice - Part 1, 2019)

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นสถานการณ์ที่กำลังต่อสู้กับศัตรูและมีการกล่าวชื่อเพื่อชื่นชมความสามารถด้านการต่อสู้ จึงมีการสลับภาษาโดยใช้คำสรูป คำว่า *ยามาอุจิ* สดรูปมาจากคำว่า *ยามาอุจิ ชิงโนริ* เป็นชื่อของตัวละครในเกม

2.2 การใช้คำนามเฉพาะ (Proper nouns)

การใช้คำนามเฉพาะ พบจำนวน 56 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 47.06 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

สารจากเจ้านายหรือเปล่าครับ เจ้านายน่าจะยังมีชีวิตอยู่ *โอคามิ* บอกคนกำลังจะนอน

(SEKIRO: Shadows die twice - Part 1, 2019)

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นสถานการณ์ที่ตัวละครหลักอย่าง โอคามิ กำลังนอนหลับอยู่ในถ้ำ เมื่อมีจดหมายขอความช่วยเหลือจากเจ้านายส่งมาถึง จึงมีการสลับภาษาโดยใช้คำนามเฉพาะ คำว่า *โอคามิ* เป็นชื่อของตัวละครหลักในเกม

2.3 การใช้คำศัพท์ทั่วไป (Lexical words)

การใช้คำศัพท์ทั่วไป พบจำนวน 51 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 42.86 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ข้ามก่อนนะจ๊ะ เขาเรียกว่า ขึ้นที่สูง เพื่อสอดส่อง นี่คือวิถีของ **ชิโนบิ (忍び)**

(SEKIRO: Shadows die twice - Part 2, 2019)

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นสถานการณ์ที่กำลังหาทางเข้าไปข้างในปราสาท จึงเลือกใช้วิธีปีนขึ้นไปสูงเพื่อสอดส่องศัตรูและหาช่องทางเข้าไปข้างในปราสาท ซึ่งเป็นวิถีของชิโนบิ (忍び) จึงมีการสลับภาษาโดยการใช้คำศัพท์ทั่วไป คำว่า **ชิโนบิ (忍び)** มีความหมายว่า ผู้คงทน ซึ่งเป็นชื่อเรียกกลุ่มนักฆ่าหรือสายลับของประเทศญี่ปุ่น

2.4 การใช้วลี (Phrases)

การใช้วลี พบจำนวน 2 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 1.68 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ไปเลยเพื่อน มัตเตะ (待って) **มัตเตะ คุดาไซ (待って 下さい)** เจ้านาย เจ้านายจำ

(SEKIRO: Shadows die twice - Part 1, 2019)

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นสถานการณ์ที่กำลังเดินทางไปตามหาเจ้านายที่ถูกจับตัวไป จึงมีการสลับภาษาเพื่อการร้องขอ โดยการใช้วลี **มัตเตะ คุดาไซ (待って 下さい)** หมายถึง กรุณารอ เป็นการรวมคำ 2 คำ ได้แก่ คำว่า **มัตเตะ (待って)** หมายถึง รอ และคำว่า **คุดาไซ (下さい)** หมายถึง กรุณา

2.5 การใช้ประโยคสมบูรณ์ (Single full sentences)

การใช้ประโยคสมบูรณ์ พบจำนวน 2 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 1.68 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

หวังว่าตรงนี้จะไม่มีใครดักนะจ๊ะ **มินนาซัง มัตเตะคุดาไซ (みんなさん 待って 下さい)**

(SEKIRO: Shadows die twice - Part 1, 2019)

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นสถานการณ์ที่กำลังหาทางเข้าไปในปราสาท จึงมีการสลับภาษาเพื่อการร้องขอ ให้ผู้ชมทุกคนโปรดรอก่อน โดยการใช้ประโยคสมบูรณ์ **มินนาซัง มัตเตะคุดาไซ (みんなさん 待って 下さい)** มีความหมายว่า ทุกคนกรุณารอ ภาคประธานคือ คำว่า **มินนาซัง (みんなさん)** หมายถึง ทุกคน ภาคแสดงคือ คำว่า **มัตเตะ คุดาไซ (待って 下さい)** หมายถึง กรุณารอ

3. ลักษณะของการสลับภาษาระหว่างการสลับภาษาไทยมาตรฐานกับภาษาไทยถิ่นอีสาน

ผลการศึกษาพบลักษณะของการสลับภาษาทั้งหมด 2 ลักษณะ ได้แก่ การใช้วลีและการใช้ประโยคสมบูรณ์ แต่ไม่พบการใช้อักษร การใช้คำสรุปรูป การใช้คำนามเฉพาะ การใช้คำศัพท์ทั่วไป และการใช้ประโยคไม่สมบูรณ์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 การใช้วลี (Phrases)

การใช้วลี พบจำนวน 2 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 66.67 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เอละครับคุณผู้ชมครับ รอบนี้เราจะไม่ประมาทใด ๆ ทั้งสิ้น
มา แทะข้าเรียนรู้แล้ว ขอบึงจิงเลยนะเพื่อน เห้ย ห้าม **บ่ได้เด** มานี้ดิ มาสู้กันในถ้ำ
(SEKIRO: Shadows die twice - Part 5, 2019)

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นสถานการณ์ที่กำลังต่อสู้กับศัตรูเมื่อศัตรูยิง จึงมีการสลับภาษาเพื่อปฏิเสธ ในที่นี้เป็นกรการปฏิเสธศัตรูไม่ให้ยิง โดยการใช้วลี **บ่ได้เด** หมายถึง ไม่ได้นะ เป็นการรวมคำ 2 คำ ได้แก่ คำว่า บ่ได้ หมายถึง ไม่ได้ และคำว่า เด หมายถึง นะ เป็นคำลงท้ายในภาษาไทยถิ่นอีสาน

3.2 การใช้ประโยคสมบูรณ์ (Single full sentences)

การใช้ประโยคสมบูรณ์ พบจำนวน 1 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 33.33 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ต้องฆ่ามันให้ได้ ภูแคนมึง มึงเอา EXP ภูคินมา **มึงอยู่สื่อ ๆ เด้อ**
(SEKIRO: Shadows die twice - Part 2, 2019)

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นสถานการณ์ที่กำลังต่อสู้กับศัตรู แต่สู้ไม่ได้ เมื่อตายค่าประสบการณ์จะลดลง จึงกลับมาสู้อีกครั้ง เพื่อเก็บค่าประสบการณ์คืน ในระหว่างการต่อสู้ มีการสลับภาษาเพื่อออกคำสั่งกับศัตรู โดยการใช้ประโยคสมบูรณ์ **มึงอยู่สื่อ ๆ เด้อ** หมายถึง มึงอยู่นิ่ง ๆ นะ ภาคประธานคือ คำว่า มึง ภาคแสดงคือ คำว่า อยู่สื่อ ๆ เด้อ หมายถึง อยู่นิ่ง ๆ นะ

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาลักษณะของการสลับภาษาในการแคสต์เกม SEKIRO: Shadows Die Twice ของช่องยูทูบ เอก HEARTROCKER สามารถสรุปผลการศึกษาในรูปแบบตารางเรียงลำดับความถี่ที่ปรากฏจากมากไปน้อยดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ลักษณะของการสลับภาษาในการแคสต์เกม SEKIRO: Shadows Die Twice ของช่องยูทูบ เอก HEARTROCKER

ลักษณะของการสลับภาษา	จำนวน/ครั้ง	ร้อยละ
1. การสลับภาษาระหว่างภาษาไทยมาตรฐานกับภาษาอังกฤษ		
1.1 การใช้คำศัพท์ทั่วไป	412	71.40
1.2 การใช้วลี	76	13.17
1.3 การใช้คำลดรูป	46	7.97
1.4 การใช้คำนามเฉพาะ	20	3.47
1.5 การใช้อักษร	14	2.43
1.6 การใช้ประโยคไม่สมบูรณ์	5	0.87
1.7 การใช้ประโยคสมบูรณ์	4	0.69
รวม	577	100
2. การสลับภาษาระหว่างภาษาไทยมาตรฐานกับภาษาญี่ปุ่น		
2.1 การใช้คำนามเฉพาะ	56	47.06
2.2 การใช้คำศัพท์ทั่วไป	51	42.86
2.3 การใช้คำลดรูป	8	6.72
2.4 การใช้วลี	2	1.68
2.5 การใช้ประโยคสมบูรณ์	2	1.68
รวม	119	100
3. การสลับภาษาระหว่างภาษาไทยมาตรฐานกับภาษาไทยถิ่นอีสาน		
3.1 การใช้วลี	2	66.67
3.2 การใช้ประโยคสมบูรณ์	1	33.33
รวม	3	100

จากตารางข้างต้น พบภาษาที่ใช้สลับภาษากับภาษาไทยมาตรฐาน จำนวน 3 ภาษา ได้แก่ ภาษาอังกฤษพบมากที่สุด รองลงมาคือ ภาษาญี่ปุ่น และพบน้อยที่สุดคือ ภาษาไทยถิ่นอีสาน สาเหตุที่พบการสลับภาษาอังกฤษมากที่สุด เพราะภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่เอก HEARTROCKER ถนัด และใช้ในการแคสต์เกมอย่างสม่ำเสมอ สาเหตุที่พบการสลับภาษาญี่ปุ่นรองลงมาจากภาษาอังกฤษ เนื่องจากเป็นเกมแอ็กชันที่ผลิตโดยค่ายเกมในประเทศญี่ปุ่น ใช้ภาษาญี่ปุ่นดำเนินเกม ตัวละครหลักในเกมเป็นนินจา จึงมีการใช้ภาษาญี่ปุ่นเพื่อทำให้ผู้ชมเข้าถึงบรรยากาศของเกมมากขึ้น และสาเหตุที่พบการสลับภาษาไทยถิ่นอีสาน เพราะต้องการเพิ่มความน่าสนใจและสร้างความสนุกสนาน ในระหว่างการแคสต์เกม ด้วยบุคลิกของคนไทยถิ่นอีสานที่มีความตลกและสนุกสนาน ทำให้

กลุ่มตลกมักนำบุคลิกของคนไทยถิ่นอีสานและภาษาไทยถิ่นอีสานไปล้อเลียน แม้กระทั่งตัวละครในภาพยนตร์ และละครโทรทัศน์ก็มักจะสร้างตัวละครตลกให้เป็นคนไทยถิ่นอีสาน ทำให้ผู้รับสารมีภาพจำเกี่ยวกับภาษาไทยถิ่นอีสานในลักษณะนี้

ลักษณะของการสลับภาษาระหว่างภาษาไทยมาตรฐานกับภาษาอังกฤษ ผลการศึกษาพบลักษณะของการสลับภาษาทั้งหมด 7 ลักษณะ ได้แก่ การใช้คำศัพท์ทั่วไปพบมากที่สุด รองลงมาคือ การใช้วลี การใช้คำลดรูป การใช้คำนามเฉพาะ การใช้อักษร การใช้ประโยคไม่สมบูรณ์ และพบน้อยที่สุดคือ การใช้ประโยคสมบูรณ์ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Janhom (2011) ที่ศึกษาเรื่อง การปนภาษาอังกฤษกับภาษาไทยในนิตยสารสุขภาพไทย คือ พบลักษณะของการสลับภาษา 7 ลักษณะ แต่ที่แตกต่างจากผลการศึกษาของ Janhom (2011) คือ พบการใช้คำศัพท์ทั่วไปมากที่สุด เนื่องจากแคสต์เกมเป็นการบรรยายในขณะที่กำลังเล่นเกม จึงมีการสลับภาษาโดยการใช้คำศัพท์ทั่วไปเพื่อกล่าวถึงรายละเอียดของเกม ชื่อสิ่งของ และการกระทำที่เกิดขึ้นในเกม

ลักษณะของการสลับภาษาระหว่างภาษาไทยมาตรฐานกับภาษาญี่ปุ่น ผลการศึกษาพบลักษณะของการสลับภาษาทั้งหมด 5 ลักษณะ ได้แก่ การใช้คำนามเฉพาะพบมากที่สุด รองลงมาคือ การใช้คำศัพท์ทั่วไป การใช้คำลดรูป และพบน้อยที่สุดคือ การใช้วลีและการใช้ประโยคสมบูรณ์ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Janhom (2011) คือ พบการใช้คำนามเฉพาะมากที่สุด เนื่องจากเกม SEIRO: Shadows die twice เป็นเกมแอ็กชันที่ผลิตโดยค่ายเกมในประเทศญี่ปุ่น จึงมีการสลับภาษาโดยการใช้คำนามเฉพาะเพื่อกล่าวถึงชื่อตัวละครและชื่อสถานที่ที่ปรากฏในเกม

ลักษณะของการสลับภาษาระหว่างภาษาไทยมาตรฐานกับภาษาไทยถิ่นอีสาน ผลการศึกษาพบลักษณะของการสลับภาษาทั้งหมด 2 ลักษณะ ได้แก่ การใช้วลีและการใช้ประโยคสมบูรณ์ ซึ่งไม่สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Kumtani & Srisakorn (2016) ที่ศึกษาเรื่อง การปนกันระหว่างภาษาไทยกับภาษาอังกฤษในสื่อสิ่งพิมพ์ไทย: กรณีศึกษาหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ คือ ไม่พบการสลับภาษาในระดับคำ เนื่องจากภาษาไทยถิ่นอีสานเป็นภาษาที่เอก HEARTROCKER ไม่ถนัดและใช้สลับภาษากับภาษาไทยมาตรฐานในระดับวลีและประโยคเพื่อออกคำสั่งกับศัตรูในเกมเท่านั้น ไม่ได้ใช้เพื่อสื่อสารกับผู้เล่น

การใช้อักษรปรากฏในการสลับภาษาระหว่างภาษาไทยมาตรฐานกับภาษาอังกฤษ แต่ไม่ปรากฏในการสลับภาษาระหว่างภาษาไทยมาตรฐานกับภาษาญี่ปุ่น และการสลับภาษาระหว่างภาษาไทยมาตรฐานกับภาษาไทยถิ่นอีสาน เนื่องจากอักษรย่อในภาษาอังกฤษ เช่น EXP ที่ย่อมาจากคำว่า Experience point หมายถึง ค่าประสบการณ์ หรือ HP ที่ย่อมาจากคำว่า Hit point หรือ Health point หมายถึง ค่าพลังชีวิตของตัวละครในเกม เป็นอักษรย่อที่ใช้ในวงการเกม ผู้ชมการแคสต์เกมสามารถเข้าใจความหมายของอักษรย่อได้ การใช้อักษรย่อภาษาอื่นอาจทำให้ผู้ชมไม่เข้าใจความหมายของอักษรย่อเหล่านั้น

การใช้คำลดรูปภาษาอังกฤษและภาษาญี่ปุ่นมีลักษณะแตกต่างกัน คำลดรูปภาษาอังกฤษ

พบ 2 ลักษณะ ได้แก่ การตัดคำ เช่น “ผมอยากให้ทุกคนอ่าน Sub ด้วยตัวเองนะครับ” คำว่า Sub ตัดมาจากคำเต็ม คำว่า Subtitle และการย่อคำให้สั้นลง เช่น “เตรียมน้ำมันไว้ก่อน Combo กับปืนไฟ” คำว่า Combo ย่อมาจากคำว่า Combination ส่วนคำสกรูภาษาญี่ปุ่นพบเพียง 1 ลักษณะ ได้แก่ การตัดคำ ตัวอย่างเช่น “หอกเอ็งมันไม่ได้ผลหรอกนะ เอ็นชิน เจ้าสามารถกลับตัวกลับใจได้” คำว่า เอ็นชิน ตัดมาจากคำว่า มิเซ็นอิน เอ็นชิน ซึ่งเป็นชื่อของตัวละครในเกม

การใช้คำนามเฉพาะภาษาอังกฤษและภาษาญี่ปุ่นมีลักษณะแตกต่างกัน คำานเฉพาะภาษาอังกฤษ ได้แก่ ชื่อเกม ชื่อค่ายเกม ชื่อตัวละครในภาพยนตร์ และชื่อภาพยนตร์ที่ผลิตโดยค่ายหนึ่งในประเทศสหรัฐอเมริกา ส่วนคำนามเฉพาะภาษาญี่ปุ่น ได้แก่ ชื่อของตัวละคร ชื่อสถานที่ที่ปรากฏในเกม และชื่อของตัวละครในการ์ตูนที่มีชื่อเสียงของประเทศญี่ปุ่น

การใช้คำศัพท์ทั่วไปภาษาอังกฤษและภาษาญี่ปุ่นมีลักษณะแตกต่างกัน คำศัพท์ทั่วไปภาษาอังกฤษ เป็นคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับการแคสต์เกม เช่น Stun, Warp, Juke ส่วนคำศัพท์ทั่วไปภาษาญี่ปุ่น เป็นคำศัพท์ที่ใช้เรียกชื่ออาชีพของตัวละครในเกม เช่น ซามูไร (侍), ชิโนบิ (忍), ชูโมะ (相撲)

การใช้คำนามเฉพาะและการใช้คำศัพท์ทั่วไป ไม่ปรากฏในการสลับภาษาระหว่างภาษาไทยมาตรฐานกับภาษาไทยถิ่นอีสาน เนื่องจากการใช้ภาษาไทยถิ่นอีสานเป็นเพียงการเพิ่มความน่าสนใจและสร้างความสนุกสนานในระหว่างการแคสต์เกมเท่านั้น ด้วยบุคลิกของคนไทยถิ่นอีสานที่มีความตลกและสนุกสนาน จึงมักถูกนำไปล้อเลียน ทำให้ผู้รับสารมีภาพจำเกี่ยวกับภาษาไทยถิ่นอีสานว่าเป็นภาษาที่สามารถสร้างความสนุกสนานได้ นอกจากนี้ยังมีลักษณะภาษาที่ห้วน จึงปรากฏใช้เพียงวลีและประโยคสมบูรณ์เพื่อใช้ต่อว่าหรือออกคำสั่งกับศัตรูเท่านั้น

การใช้วลีภาษาอังกฤษ ภาษาญี่ปุ่น และภาษาไทยถิ่นอีสานมีลักษณะเหมือนกัน

การใช้ประโยคสมบูรณ์ภาษาอังกฤษ ภาษาญี่ปุ่น และภาษาไทยถิ่นอีสานมีลักษณะแตกต่างกัน ประโยคสมบูรณ์ภาษาอังกฤษ พบประโยคบอกเล่าและประโยคคำถาม ประโยคสมบูรณ์ภาษาญี่ปุ่น พบประโยคบอกเล่าและประโยคคำสั่ง ส่วนประโยคสมบูรณ์ภาษาไทยถิ่นอีสาน พบเพียงประโยคคำสั่งเท่านั้น

References

Chiakram, C. (2020). *Use of words and motivation in casting children's games by Naiyarat Thanawaigoses (PANG ZBING Z.)*. Department of Thai Language, Faculty of Humanities and Social Sciences, Mahasarakham University. (In Thai)

FromSoftware. (2019). *SEKIRO: Shadows Die Twice*. (Video Game). AK Heartrocker.

- Ho, J.W.Y. (2007). Code-mixing: Linguistic form and socio-cultural meaning. **The International Journal of Language Society and Culture**, 21, 23-30.
- Janhom, W. (2011). **English-Thai Code-Mixing in Thai Health Magazines (Master's thesis)**. Srinakharinwirot University. (In Thai)
- Kumtanit, S., & Srisakorn, P. (2016). Code-Mixing Between Thai and English in Thai Printed Media: A Case Study of the Thairath Newspaper. **KKU Res J HS (GS)**, 4 (2), 52-66. (In Thai)
- Narkkaew, N. (2013). **English Code Mixing In Thai: A case study in Thoey Thiaw Thai (Master's thesis)**. Silpakorn University. (In Thai)
- Phukowluan, A. (2017). **Characteristics and Formats of successful gamecasters in Thailand: A case study of ZBING Z. Channel (Master's thesis)**. Thammasat University. (In Thai)
- Srinarawat, D. (2018). **Language and Linguistics**. (2nd Ed.) Bangkok: Thammasat University Press. (In Thai)
- The Royal Institute. (2010). **Dictionary of linguistic terms (Applied linguistics)**. Bangkok: The Royal Institute. (In Thai)

คำรื่นหูในนวนิยายกลิ่นอายพื้นถิ่นไทย

Euphemism in Novels with local aura of Thai culture

กานต์พิชชา เชื้อสะอาด¹ / วรวรรธน์ ศรียาภย์² / วรัญญา ยิ่งยงค์ศักดิ์³ / ปาริชาติ โพธิ⁴
Karnpitcha Chuesa-art¹ / Warawat Sriyabhaya² / Warunya Yingyongsak³ / Parichart Pothi⁴

^{1,2,3,4}คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา, พะเยา 56000, ประเทศไทย
^{1,2,3,4}School of Liberal Arts, University of Phayao, Phayao 56000, Thailand

Corresponding author. Email: thirawan.cartoon@gmail.com

Received: January 4, 2022

Revised: April 8, 2023

Accepted: April 28, 2023

Abstract

This article aimed to study the meaning and to semantically classify the euphemism used in local novels of the northern and the central regions. The study was based on the conceptual framework on euphemism's meaning and semantic classification of Chatchawadee Saralamba (2016) and Kaewjai Charncharoen (1990). The data for analysis included novels with a local aura of Thai cultures which consisted of 2 northern region's novels, namely Pimpa and Sinehamonta of Lanna, as well as 2 central region's novels, namely The Karma cage and Life Hunter. The research results can be summarized that the euphemism with denotative meaning in local novels of the northern and central regions could be semantically classified into 11 groups, namely body organs, sexual activities, abnormality of physical appearance, abnormality of intelligence/mental states, conditions/status, occupations, diseases, excretion/excreta, corpses/dead bodies, death, and locations. Furthermore, the euphemism with connotative meaning in local novels of the northern and central regions could be semantically classified into 8 groups, namely, death, body organs, sexual activities, happiness/end of suffering, suffering/acceptance of fate, behaviors/characteristics, senility, and locations.

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง “คุณค่าของนวนิยายกลิ่นอายพื้นถิ่นไทยในรอบ 5 ทศวรรษ”
หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยพะเยา ของ นางสาวกานต์พิชชา เชื้อสะอาด

Keyword: Euphemism, Novels containing a local aura of Thai culture

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความหมายและจัดกลุ่มประเภทตามความหมายของคำร่ำในนวนิยายพื้นถิ่นภาคเหนือและภาคกลาง โดยศึกษาตามกรอบแนวคิดความหมายและจัดกลุ่มประเภทตามความหมายของคำร่ำของชัชวดี ศรีลัมพ์ (2016) และ แก้วใจ จันทร์เจริญ (1990) ข้อมูลในการวิเคราะห์จากนวนิยายกลืนอวยพื้นถิ่นไทย ได้แก่ ภาคเหนือ 2 เรื่อง คือ ปิมปา, ลีเนหานตาแห่งลานนา และ ภาคกลาง 2 เรื่อง คือ กรงกรรม, พรานชีวิต ผลการศึกษาสรุปได้ว่า คำร่ำที่มีความหมายตรงในนวนิยายพื้นถิ่นภาคเหนือและภาคกลาง สามารถนำมาจัดกลุ่มตามความหมายได้ 11 กลุ่ม ได้แก่ อวัยวะในร่างกาย กิจกรรมทางเพศ ความบกพร่องด้านรูปลักษณ์ ความบกพร่องด้านสติปัญญา/ร่างกายหรือสภาพจิต ฐานะ/สถานภาพ อาชีพ โรคภัยไข้เจ็บ การขับถ่าย/ของเสียจากร่างกาย ศพ/ร่างที่เสียชีวิต ความตาย และ สถานที่ ส่วนคำร่ำที่มีความหมายแฝงในนวนิยายพื้นถิ่นภาคเหนือและภาคกลาง สามารถนำมาจัดกลุ่มตามความหมายได้ 8 กลุ่ม ได้แก่ ความตาย อวัยวะในร่างกาย กิจกรรมทางเพศ สุขภาพ/การหลุดพ้นจากทุกข์ ความทุกข์/การยอมรับในชะตากรรม พฤติกรรม/ลักษณะนิสัย ความแค้น และสถานที่

คำสำคัญ: คำร่ำ, นวนิยายกลืนอวยพื้นถิ่นไทย

บทนำ

ภาษาเป็นเครื่องมือที่มนุษย์คิดสร้างสรรค์ขึ้นเพื่อใช้ประโยชน์ในการถ่ายทอดความนึกคิด อารมณ์ ความรู้สึก และความต้องการต่างๆ ไปยังบุคคลอื่นที่อยู่ร่วมกันในสังคม ด้วยการใช้ทักษะการส่งสารสื่อสารกันผ่านการพูดและการเขียน เพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างกัน ในทางภาษาศาสตร์ ภาษา หมายถึง เสียงพูดที่เป็นระบบระเบียบ โดยมนุษย์กำหนดขึ้น เรียนรู้และถ่ายทอดกัน ใช้เสียงประกอบกันเป็นหน่วยที่ใหญ่ขึ้นเป็นพยางค์ หากพยางค์มีความหมายจะกลายเป็นคำ เมื่อคำเดียวไม่อาจสื่อความหมายได้เพียงพอก็ประกอบคำเป็นกลุ่มคำ ใช้สื่อความหมาย (สาร) จากฝ่ายหนึ่ง (ผู้ส่งสาร) ไปยังอีกฝ่ายหนึ่ง (ผู้รับสาร) (Sriyaphai, 2020, p.3) นอกจากการใช้ภาษาเพื่อการติดต่อสื่อสารกันในชีวิตประจำวันแล้ว คำนิยมในการใช้ภาษาสุภาพตามฐานะของบุคคลและกาลเทศะ ถือเป็นสิ่งที่ทุกคนในสังคมพึงมี และพึงหลีกเลี่ยงการใช้ภาษาทั้งการพูดและการเขียนที่ให้ความหมายไปในทางที่ไม่ดี ไม่เป็นมงคลทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น กรณีที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงคำที่ไม่ควรพูดหรือคำต้องห้ามได้นั้น ผู้พูดควรเลือกสรรถ้อยคำอื่นมาใช้แทนคำที่นำมาใช้แทนคำต้องห้ามนี้เรียกว่า คำร่ำ (Euphemism) (Kullavanijaya, 1984, p.36)

การใช้ถ้อยคำของคนในแต่ละสังคมนั้นย่อมมีความแตกต่างกัน แต่สิ่งหนึ่งที่เหมือนกันคือ การหลีกเลี่ยงการใช้ถ้อยคำที่ไม่สุภาพ ดังนั้นจำเป็นต้องพิจารณาเลือกสรรถ้อยคำให้เหมาะสม เพื่อจะช่วยสร้างความเข้าใจหรือสื่อความหมายให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยคำนึงถึงกาลเทศะและความหมายของคำ ว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ ดังคานิยามของคำว่า “ความหมาย” 3 ประการ

ดังนี้ ประการแรก ความหมาย คือคุณสมบัติประจำรูปภาษาต่างๆ มีความหมายที่กำหนดไว้เป็นระเบียบ เป็นที่เข้าใจและใช้ร่วมกันในกลุ่มคนที่พูดภาษาเดียวกัน ประการที่สอง ความหมาย คือสารที่ผู้พูดเจตนาหรือตั้งใจสื่อไปยังผู้ฟัง และประการที่สาม ความหมาย คือ สารที่ผู้ฟังรับหรือตีความได้จากการฟังหรือการอ่านสิ่งที่ผู้พูดหรือผู้เขียนสื่อมา เมื่อพิจารณาการนิยามคำว่าความหมายทั้งสามประการแล้ว สามารถแยกประเภทของคำว่าความหมายได้สองประเภทคือ ประเภทแรก คือ คำที่มีความหมายตรง เป็นความหมายประจำรูปคำ ที่มีความหมายอยู่ในพจนานุกรม ผู้พูดและผู้ฟังสามารถเข้าใจได้ตรงกันทันที และประเภทที่สอง คือ คำที่มีความหมายแฝง ผู้ฟังหรือผู้อ่านต้องอาศัยการตีความเพื่อทำความเข้าใจความหมายที่แท้จริงของถ้อยคำ เพื่อให้เข้าใจเจตนาของผู้พูดว่าต้องการสื่อถึงอารมณ์ความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับเรื่องใดหรือสิ่งใด (Vongvipanond, 1983, p.291)

จากการทบทวนวรรณกรรมประเด็นการศึกษาเกี่ยวกับคำรึ้นหูที่ผ่านมา พบว่ามีการศึกษาคำรึ้นหูในภาษาต่างๆ เช่น ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน ภาษาเขมร และภาษาไทย ศึกษาทั้งจากเว็บไซต์ บทสนทนาในชีวิตประจำวัน รายการโทรทัศน์ สถานีวิทยุ และสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ แต่ยังไม่มีการศึกษาคำรึ้นหูในนวนิยายมากนัก และยังไม่มีการศึกษาคำรึ้นหูในนวนิยายพื้นถิ่น ดังนั้นผู้วิจัยจึงอ่านทบทวนนวนิยายพื้นถิ่นทั้ง 6 ภาค คือ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก ภาคอีสาน และภาคใต้ พบว่าภาคตะวันออก ภาคตะวันตก ภาคอีสาน และภาคใต้ พบการใช้ถ้อยคำสื่อความหมายตามรูปคำอย่างตรงไปตรงมา ส่วนภาคเหนือและภาคกลางพบการใช้ถ้อยคำรึ้นหูสื่อความหมายแทนคำต้องห้ามจำนวนมาก ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาคำรึ้นหูในนวนิยายพื้นถิ่นภาคเหนือและภาคกลาง โดยมุ่งศึกษาความหมายและจัดกลุ่มประเภทตามความหมายของคำรึ้นหูว่าทั้งสองภาคมีการใช้คำรึ้นหูประเภทใดบ้าง และเพื่อเปรียบเทียบว่าทั้งสองภาคใช้คำรึ้นหูเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร และหากมีการศึกษาย่อมก่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้คำรึ้นหูในนวนิยายพื้นถิ่นมากขึ้น ซึ่งงานวิจัยนี้จะช่วยเพิ่มเติมงานวิจัยที่ผ่านมาในคุณค่าด้านภาษาและวรรณศิลป์และคุณค่าด้านสังคมให้ชัดเจนยิ่งขึ้นอีกด้วย

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

เพื่อศึกษาความหมายและจัดกลุ่มประเภทตามความหมายของคำรึ้นหูในนวนิยายพื้นถิ่นภาคเหนือและภาคกลาง

แนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดความหมายและจัดกลุ่มประเภทตามความหมาย เพื่อเป็นกรอบแนวคิด คือ แนวคิดความหมายและการจัดกลุ่มประเภทตามความหมายของคำรึ้นหู ของ Saralamba (2016) และ Charncharoen (1990)

Saralamba (2016, pp.176-182) จำแนกความหมายในภาษาระดับคำไว้ 3 ประเภท คือ

1. ความหมายตรง (denotation/denotative meaning) บางครั้งอาจพบว่ามีการใช้คำว่าความหมายหลักหรือความหมายแก่น (core meaning) ความหมายประจำรูปหรือความหมายตรงตามตัวอักษร (literal meaning) ความหมายอ้างอิง (referential meaning) ความหมาย

พื้นฐาน ความหมายโดยพ้องชนะ ทั้งหมดที่กล่าวแสดงมโนทัศน์เดียวกัน ดังที่ แก้วใจ จันทรเจริญ (Charncharoen, 1990, p.40) กล่าวว่า ความหมายตรงเป็นความหมายที่เป็นคุณสมบัติประจำของภาษาอันเป็นที่เข้าใจ ยอมรับ และใช้ร่วมกันในหมู่หรือสังคมของผู้พูดภาษาเดียวกัน เป็นความหมายในเชิงวัตถุวิสัย (objective) ความหมายชนิดนี้ถูกเรียกว่าความหมายตามพจนานุกรมประจำรูปคำ ทั้งผู้พูดและผู้ฟังสามารถเข้าใจได้ตรงกันทันที

2. ความหมายแฝงหรือความหมายโดยนัย (connotation/ connotative meaning) การแฝงความหมายเป็นนัยความหมายที่เกิดจากรวมอยู่ในคำที่มีความหมายตรง ซึ่งอาจจะเป็นความหมายที่เกิดจากลักษณะทางสังคม สติการใช้ภาษา อารมณ์ความรู้สึกและผลจากการได้ยินส่วนแก้วใจ จันทรเจริญ (Charncharoen, 1990, p.41) กล่าวว่าความหมายแฝงนี้เป็นความหมายที่นอกเหนือไปจากความหมายประจำรูปคำ เป็นความหมายในเชิงอัตวิสัย (subjective) กล่าวคือมีเจตนาของผู้พูดที่ต้องการสื่อความรู้สึกนึกคิดของตนและมีความเข้าใจที่เกิดจากการตีความของผู้ฟังเข้าไปเกี่ยวข้องด้วย ความหมายแฝงไม่ปรากฏอยู่ในพจนานุกรม หากแต่ผู้ฟังหรือผู้รับสารต้องใช้ประสบการณ์ที่เคยมีความเกี่ยวข้องด้วย นำมาใช้ในการตีความจึงจะเกิดความเข้าใจในสิ่งที่ผู้พูดต้องการให้รับรู้

3. ความหมายเปรียบหรือความหมายเชิงอุปลักษณ์ (figurative/ metaphorical meaning) หมายถึงความหมายที่เกิดจากการนำคำที่มีความหมายตรง โดยหมายถึงหรืออ้างถึงสิ่งหนึ่งไปเปรียบเทียบกับอีกสิ่งหนึ่ง ทำให้มีความหมายใหม่เกิดขึ้นจากการเปรียบเทียบนั้นและแตกต่างไปจากความหมายตรง

จากการจำแนกความหมายในภาษาระดับคำข้างต้น ผู้วิจัยนำแนวคิดเรื่องความหมายและการจัดกลุ่มความหมายมาเป็นแนวคิดในการวิเคราะห์ประเภทความหมายของคำรันทุในนวนิยายพื้นถิ่นภาคเหนือและภาคกลาง คือ คำรันทุที่มีความหมายตรง และคำรันทุที่มีความหมายแฝง

ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้คัดเลือกข้อมูลนวนิยายพื้นถิ่นไทยเพื่อศึกษาคำรันทุในนวนิยายพื้นถิ่นภาคเหนือและภาคกลาง โดยอาศัยหลักเกณฑ์การพิจารณาคัดเลือกข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยนวนิยายพื้นถิ่นไทยที่เป็นทั้งผลงานของนักเขียนชายและนักเขียนหญิงที่มีรายชื่อไม่ซ้ำกัน เป็นนวนิยายที่มีเนื้อหาและเรื่องราวของตัวละครที่อาศัยอยู่ในพื้นถิ่นภาคเหนือและภาคกลางที่ได้รับการตีพิมพ์ในรอบ 5 ทศวรรษ ช่วงปี พ.ศ.2514-2564

นวนิยายที่ผู้วิจัยคัดเลือกต้องอยู่ในกรอบเกณฑ์การคัดเลือกอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนี้

- 1) เป็นนวนิยายที่ได้รับรางวัลทางวรรณกรรม อาทิ รางวัลจากคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ รางวัลจากสำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน รางวัลจากสุภาว เทวกุล 2) เป็นนักเขียนที่ได้รับรางวัลผู้ได้รับรางวัลทางวรรณกรรม อาทิ รางวัลนราธิปพงศ์ประพันธ์ รางวัลช่อการะเกด เกียรติยศ รางวัลศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์ รางวัลศิลปินแห่งชาติกลุ่มน้ำเจ้าพระยา สาขาวรรณศิลป์

3) เป็นนวนิยายที่มียอดตีพิมพ์สูงสุดในช่วงสองเดือนแรกจำนวนสองหมื่นเล่ม

จากหลักเกณฑ์การพิจารณาคัดเลือกข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยนวนิยายพื้นถิ่นไทยข้างต้น ผู้วิจัยได้คัดเลือกนวนิยายพื้นถิ่นไทยทั้งหมดจำนวน 4 เรื่อง ได้แก่ ภาคเหนือ 2 เรื่อง คือ ปิมปา, ลินหามาตาแห่งลานนา และภาคกลาง 2 เรื่อง คือ พรานชีวิต, กรงกรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การเก็บข้อมูล ผู้วิจัยเก็บข้อมูลคำรันทุในนวนิยายพื้นถิ่นภาคเหนือและภาคกลาง โดยวิธีการอ่านเรื่องราวในนวนิยายทั้ง 4 เรื่อง จากนั้นบันทึกข้อมูลในประเด็นต่างๆ ลงในตารางแบบบันทึกข้อมูล

2. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยมีขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

- 2.1 นำข้อมูลมาจัดหมวดหมู่ลงในตารางแบบบันทึกข้อมูล

- 2.2 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้กรอบแนวคิดความหมายและการจัดกลุ่มประเภทตามความหมายของคำรันทุ ของ Saralamba (2016) และ Charncharoen (1990)

3. การนำเสนอผลการวิเคราะห์ นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลคำรันทุในนวนิยายพื้นถิ่นภาคเหนือและภาคกลาง ด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) แล้วจึงสรุปอภิปรายผล และให้ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย

จากการศึกษาคำรันทุในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย จำนวน 4 เรื่อง ได้แก่ ภาคเหนือ 2 เรื่อง คือ ปิมปา, ลินหามาตาแห่งลานนา และภาคกลาง 2 เรื่อง คือ พรานชีวิต, กรงกรรม พบทั้งคำรันทุที่มีความหมายตรง และคำรันทุที่มีความหมายแฝง มีรายละเอียดดังนี้

1. **คำรันทุที่มีความหมายตรง** เป็นความหมายตรงตามหน่วยคำที่ปรากฏในพจนานุกรม และเป็นหน่วยคำที่มีความหมายตรงตามบริบท จากการศึกษาคำรันทุในนวนิยายพื้นถิ่นไทย พบคำรันทุที่มีความหมายตรงในนวนิยายพื้นถิ่นภาคเหนือ จำนวน 107 คำ และคำรันทุที่มีความหมายตรงในนวนิยายพื้นถิ่นภาคกลาง จำนวน 61 คำ การวิเคราะห์ความหมายของคำรันทุที่มีความหมายตรงในนวนิยายพื้นถิ่นทั้งภาคเหนือและภาคกลาง สามารถจัดกลุ่มประเภทตามความหมายของคำรันทุ ดังตาราง

ตารางที่ 1 การจัดกลุ่มตามความหมายของคำรันทูที่มีความหมายตรงในนวนิยายพื้นถิ่นภาคเหนือและภาคกลาง

ประเภทตามความหมาย	ภาคเหนือ ปิมปา, สีนามันตาแห่งลานนา	ภาคกลาง กรงกรรม, พรานชีวิต
1 อวัยวะในร่างกาย	27	3
2 กิจกรรมทางเพศ	3	2
3 ความบกพร่องด้านรูปลักษณ์	34	27
4 ความบกพร่องด้านสติปัญญา สภาพจิต	7	6
5 ฐานะ/สถานภาพ	9	7
6 อาชีพ	4	9
7 โรคภัยไข้เจ็บ	6	3
8 การขับถ่าย/ของเสียจากร่างกาย	2	0
9 ศพ/ร่างที่เสียชีวิต	7	1
10 ความตาย	6	3
11 สถานที่	2	0
รวม	107	61

จากตารางที่ 1 จะเห็นได้ว่า คำรันทูที่มีความหมายตรงในนวนิยายพื้นถิ่นภาคเหนือและภาคกลางสามารถจัดกลุ่มตามความหมายได้ 11 กลุ่ม ได้แก่ อวัยวะในร่างกาย กิจกรรมทางเพศ ความบกพร่องด้านรูปลักษณ์ ความบกพร่องด้านสติปัญญา/สภาพจิต ฐานะ/สถานภาพ อาชีพ โรคภัยไข้เจ็บ การขับถ่าย/ของเสียจากร่างกาย ศพ/ร่างที่เสียชีวิต ความตาย และ สถานที่ มีรายละเอียดดังนี้

1.1 อวัยวะในร่างกาย คำที่กล่าวถึงอวัยวะเพศ ทั้งเพศชายและเพศหญิง โดยทั่วไปถือเป็นคำต้องห้ามที่ไม่ควรกล่าวถึงโดยตรง เป็นคำหยาบคายและน่าอับอาย จำเป็นต้องใช้คำรันทูแทนอวัยวะของเพศชาย ได้แก่คำว่า ความเป็นชาย ค้อนใหญ่ ดาบใหม่แห่งหัวใจ ด้ามดาบ งา ใบดาบ ฟิม เป้ากางเกง ปีกที่แข็งโป๊ก ตอ ตอไต้หวัน ระบบสืบพันธุ์ ส่วนอวัยวะเพศหญิง ได้แก่ คำว่า ของสงวน ถัน ปทุมถัน ซ่อปทุมถัน เนินถัน ถันใหญ่ สองถานนม เนินเนื้อ เนินเนื้อหน้น เส้นด้ายพุ่ง ส่วนบน ท่อนบน บั้นท้าย ส่วนล่าง ดากไหล ดังตัวอย่าง

“ในท้องหอคำ พระญาผาสूरียาใช้**ปีกที่แข็งโป๊ก**จิมหมักจารสารถักลงทั้งกายา
สอนอักขระล้านนา จิมซ้ายจิมขวา บะไดอยู่ไต่ย่าง...”

(Lamsam, 2013, p.335)

จากตัวอย่างข้างต้น **ปีกที่แข็งโป๊ก** เป็นคำรันทูที่ใช้แทนการกล่าวถึงอวัยวะเพศชาย เพื่อแสดงความสุภาพและหลีกเลี่ยงการกล่าวถึงอวัยวะเพศชายอย่างตรงไปตรงมา

1.2 กิจกรรมทางเพศ กิจกรรมทางเพศถือเป็นข้อจำกัดในการกล่าวถึง เนื่องจากเป็นเรื่องที่คนในสังคมถือว่าไม่สุภาพ หยาดโลน และไม่ควรรำมากล่าวอย่างเปิดเผยในที่สาธารณะ ดังตัวอย่าง

“มงคลที่เพิ่งผิดหวังจากวรรณ และกึ่งง่วนตามประสาวัยเจริญพันธุ์เห็นว่าการที่เขาหนีหน้าไม่มาหาหลังจากที่หลับนอนด้วยกันไปแล้ว...”

(Tiangtam, 2017, p.358)

จากตัวอย่างข้างต้น **หลับนอน** เป็นคำร่ำนุเพื่อแสดงความสุภาพ ใช้แทนการกล่าวถึงกิจกรรมทางเพศโดยตรง

1.3 ความบกพร่องด้านรูปลักษณ์ รูปลักษณ์เป็นบุคลิกและภาพลักษณ์ของมนุษย์ที่สามารถมองเห็นได้จากภายนอก หากกล่าวถึงความบกพร่องด้านรูปลักษณ์ออกมาโดยตรง ถือว่าหยาดคายและเป็นคำไม่สุภาพ ต้องใช้คำร่ำนุหมากกล่าวแทน อันได้แก่คำว่า ความแก่ (ชรา วัยชรา วัยที่สูงขึ้น คนวัยชรา อาวุโส วัยอาวุโส มีอายุ ผู้เฒ่า หญิงวัยกลางคน หญิงสูงวัย ผู้หญิงมีอายุ หญิงชรา ผู้ชายคูมีวัย ชายมีอายุ อายุมาก อายุค่อนข้างมาก อายุก็พอเข้าวัด หนุ่มใหญ่ ชายหนุ่มใหญ่มีอายุ) ความซีเห้ (หล่อน้อย ไม่หล่อเหลา รูปร่างหล่อ หล่อเหมือนตอไผ่) รูปร่าง (ท้วม สาวร่างท้วม) สภาพร่างกาย (ไม่เตียน พูดได้ตอบไม่ได้ ใบ้) ส่วนสูง (ตัวสั้น คอสั้น มะขามข้อเดียว) ผิวพรรณ (คล้ำ ผิวคล้ำ) ดังตัวอย่าง

“...แต่กระนั้นก็ยังเคลื่อนไหวไปมาอย่างคล่องแคล่วไม่มีอาการเหน็ดเหนื่อยเหมือนสตรีสูงอายุเจ้าเนื้อทั้งหลาย...”

(Siriwong, 1977, p.235)

จากตัวอย่างข้างต้น **สตรีสูงอายุเจ้าเนื้อ** เป็นคำร่ำนุเพื่อแสดงความสุภาพ ใช้แทนการกล่าวถึงความแก่และรูปร่างอ้วนของสตรี

1.4 ความบกพร่องด้านสติปัญญาหรือสภาพจิต สติปัญญาเป็นความสามารถทางปัญญาของบุคคล ส่วนสภาพจิตเป็นภาวะทางจิตในความนึกคิดที่ควบคุมได้ ส่วนคนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา หรือควบคุมความนึกคิดไม่ได้ มักนำคำร่ำนุมาใช้แทนคำที่ไม่เหมาะสม อันได้แก่คำว่า โง่ บ้า ปัญญาอ่อน ดังตัวอย่าง

“ข้าบาทสติปัญญาน้อยไม่เข้าใจถ่องแท้ พญาสิทธิชนสมบัติพิรุฒตามตรง”

(Lamsam, 2013, p.526)

จากตัวอย่างข้างต้นคำว่า **สติปัญญาน้อย** เป็นคำร่ำนุใช้กล่าวแทนคำว่า โง่ เพื่อแสดงความสุภาพ

1.5 ฐานะและสถานภาพ ฐานะเป็นลำดับหรือสภาพความเป็นอยู่ของบุคคลในสังคม เช่น บุคคลใดร่ำรวยถือว่าเป็นบุคคลที่มีฐานะดี สำหรับคนที่มีฐานะไม่ดี มักใช้คำร่ำรวยแทนคำที่ไม่เหมาะสม ส่วนสถานภาพเป็นสิ่งที่สังคมกำหนดขึ้น เป็นสิ่งกำหนดตัวบุคคลให้มีความแตกต่างจากผู้อื่น เช่น สถานภาพทางเพศ และสถานภาพทางสังคม สถานภาพที่ได้มาภายหลังการแต่งงาน มีครอบครัว การใช้คำร่ำรวยเพื่อความสุขภาพ ได้แก่คำว่า ผู้เสีย คนอ่อนแอ นหญิงในร่างชาย บ่งเป็นผู้ชาย ทำตัวเป็นหญิง แม่เรือน ดังตัวอย่าง

“...ถึงคนในหมู่บ้านจะยอมรับสภาพความเป็นผู้เสียหญิงในร่างชายของเขา เขาก็รู้สึกเจ็บปวดเมื่อเห็นความงามของดอกเอื้องนั้ๆ อย่างเด็กหญิงปีมา...”

(Srisukho, 1998, p.83)

จากตัวอย่างข้างต้นคำว่า **ผู้เสียหญิงในร่างชาย** เป็นคำร่ำรวยที่ใช้แทนการกล่าวถึงชายที่มีจิตใจเป็นหญิง เพื่อหลีกเลี่ยงการกล่าวถึงสถานภาพทางสังคมของบุคคลด้วยถ้อยคำที่ไม่สุภาพ

1.6 อาชีพ การประกอบอาชีพเป็นรูปแบบของการดำรงชีพในสังคม ผู้ประกอบอาชีพต้องมีความรู้ความสามารถ เป็นอาชีพที่มีค่าตอบแทน และเป็นอาชีพที่สังคมยอมรับ มีเกียรติสำหรับอาชีพที่สังคมไม่ยอมรับ ต่ำต้อย ไร้เกียรติ ผู้คนดูถูก จำเป็นต้องนำคำร่ำรวยมาใช้แทนเพื่อลดความอับอายหรือความกระดากหู ได้แก่ อาชีพโสเภณี คนขับรถ หมอตาแย ดังตัวอย่าง

“อ้าว บ้านเดียวกับที่ แล้วเขารู้หรือเปล่าว่าที่มาขายนาแปลงน้อยอยู่ที่นี้”

(Tiangtam, 2017, p.25)

จากตัวอย่างข้างต้นคำว่า **ขายนาแปลงน้อย** เป็นคำร่ำรวยที่ใช้แสดงความสุภาพ แทนการกล่าวถึงอาชีพโสเภณีที่ต้องขายเรือนร่างเพื่อเลี้ยงชีพ

1.7 โรคภัยไข้เจ็บ คำร่ำรวยที่มีความหมายเกี่ยวกับโรคภัยไข้เจ็บมักใช้กล่าวแทนโรคที่น่ากลัวหรือรักษายาก หากกล่าวถึงโรคร้ายแรงโดยตรงอาจทำให้ผู้ฟังหรือคนใกล้ชิดรู้สึกไม่ดี หากต้องพูดควรใช้วิธีกล่าวถึงควรใช้คำร่ำรวยแทน ได้แก่คำว่า โรคเยียวหวาน ฝีในท้อง ไข้ป่า โรคผิวดิน โรคลม ลมผิวดิน ดังตัวอย่าง

“นางจันเป็นผู้เป็นน้องสาวของแม่ท้าวพองจันนั้นเป็นหญิงหม้าย ผัวตายมาหลายปีด้วย ฝีในท้อง”

(Lamsam, 2013, p.254)

จากตัวอย่างข้างต้นคำว่า **ฝีในท้อง** เป็นคำร่ำรวยที่ใช้แทนการกล่าวถึงวัณโรคโดยตรงเพื่อลดความน่ากลัว

1.8 การขั้บถ่าย/ของเสียจากร่างกาย การขั้บถ่ายของเหลวหรือขั้บของเสียออกมาจากร่างกายเป็นสิ่งที่พึงหลีกเลี่ยงกล่าวถึงโดยตรงเพราะไม่น่าฟังและน่ารังเกียจ ได้แก่ การอุจจาระหรือการขั้บของเหลวออกมาหลังคลอด ดังตัวอย่าง

“...ข้างๆ แคร่มีกรอบเตาไฟรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสกว้างหนึ่งเมตรยาวหนึ่งเมตร ชาวบ้านเรียกว่า แม่ชีไฟ มีไฟฟืนลุกตลอดเวลาไว้อย่างให้น้ำคาวปลาแม่ไก่เดือนแห้ง...”

(Srisukho, 1998, p.31)

จากตัวอย่างข้างต้นคำว่า **น้ำคาวปลา** เป็นคำรึ้นหูที่ใช้แทนการกล่าวถึงของเสียในร่างกายที่ขั้บออกมาทางช่องคลอดหลังจากคลอดลูก เพื่อลดความน่าขยะแขยง

1.9 ศพ/ร่างที่เสียชีวิต ศพคือร่างกายที่ไม่มีลมหายใจแล้ว หากกล่าวถึงคนตายอย่างตรงไปตรงมา บางครั้งอาจสร้างความสอคร้าเสียใจแก่ผู้ฟัง จึงนำคำรึ้นหูมาใช้แทน ดังตัวอย่าง

“...แสงแดดยามบ่ายส่องเข้ามาต้องร่างที่ปราศจากลมหายใจเห็นได้ถึนัด”

(Siriwong, 1977, p.894)

จากตัวอย่างข้างต้นคำว่า **ร่างที่ปราศจากลมหายใจ** เป็นคำรึ้นหูที่ใช้แทนการกล่าวถึงร่างคนเสียชีวิต เพื่อลดความสอคร้า และลดความสะเทือนใจแก่ผู้ฟังหรือบุคคลใกล้เคียง

1.10 ความตาย ความตายเป็นวัฏจักรของชีวิตมนุษย์ไม่มีใครหลีกเลี่ยงความตายได้ คนส่วนใหญ่เลือกใช้คำรึ้นหูแทนเพื่อให้ผู้ฟังรู้สึกสอคร้าสะเทือนใจ ได้แก่คำว่า ถึงแก่ชีวิต ละสังขาร อายุขัยน ปันนอีกเลย บรอด บมึแล้ว ดังตัวอย่าง

“...หลังจากนางลื้มถึงแก่กรรมไปแล้ว นายหลักไถ้ก็ให้ทุนรอนลูกชายคนเล็กพาครอบครัวขั้บขยายมาเปิดร้านโชห่วยอยู่ถึตลาดชุมแสง”

(Tiangtam, 2017, p.17)

จากตัวอย่างข้างต้นคำว่า **ถึงแก่กรรม** เป็นคำรึ้นหูที่ใช้แทนการกล่าวถึงการตายหรือเสียชีวิต เพื่อลดความหดหู่สอคร้าใจ

1.11 สถานที สถานทีหมายถึงที่ซึ่งเป็นที่ตั้ง หรือที่อยู่อาศัยถึงของปูถุน อริยบุคคล และผีหรือวิญญาณ หากต้องกล่าวถึงสถานทีที่น่ากลัว บางครั้งต้องหลีกเลี่ยงการกล่าวถึงสถานทีนั้น โดยการนำคำรึ้นหูมาใช้แทน เช่น เรือนจำ อบายภูมิ ดังตัวอย่าง

“...เลือดทะลั้กออกทางปากลึนใจไปถึ้วยความเจ็บและทรมาน ดวงวิญญาณหลุดลอย นายนิรบาลอรึบไปส่งลงอบายภูมิ”

(Lamsam, 2013, p.473)

จากตัวอย่างข้างต้นคำว่า **อบายภูมิ** เป็นคำรันทูที่ใช้แทนการกล่าวถึงนรก สถานที่ที่ชาวพุทธเชื่อว่าหลังความตายคนที่ทำไม่ดีต้องไป

2. คำรันทูที่มีความหมายแฝง เป็นความหมายเชิงเปรียบเทียบ เจตนาของผู้พูดต้องการสื่อทัศนคติ ความรู้สึกนึกคิดของตน และมีความเข้าใจที่เกิดจากการตีความของผู้ฟังไปเกี่ยวข้องด้วย เมื่อได้ยินคำรันทูที่มีความหมายแฝงต้องอาศัยการตีความก่อนจึงจะเข้าใจถึงความหมายที่แท้จริงจากการศึกษาคำรันทูในนวนิยายพื้นถิ่นไทย พบคำรันทูที่มีความหมายแฝงในนวนิยายพื้นถิ่นภาคเหนือ จำนวน 53 คำ และคำรันทูที่มีความหมายแฝงในนวนิยายพื้นถิ่นภาคกลาง จำนวน 31 คำ จากการวิเคราะห์ความหมายของคำรันทูที่มีความหมายแฝงในนวนิยายพื้นถิ่นทั้งภาคเหนือและภาคกลาง สามารถจัดกลุ่มประเภทตามความหมายของคำรันทู ดังตาราง

ตารางที่ 2 การจัดกลุ่มตามความหมายของคำรันทูที่มีความหมายแฝงในนวนิยายพื้นถิ่นภาคเหนือและภาคกลาง

ประเภทตามความหมาย	ภาคเหนือ ปิมปา, สีนทามตาแห่งลานนา	ภาคกลาง กรงกรรม, พรานชีวิต
1 ความตาย	21	14
2 อวัยวะในร่างกาย	2	0
3 กิจกรรมทางเพศ	3	5
4 ความสุข/การหลุดพ้นจากทุกข์	9	5
5 ความทุกข์/การยอมรับในชะตากรรม	5	1
6 พฤติกรรม ลักษณะนิสัย	8	6
7 ความแก่	1	0
8 สถานที่	4	0
รวม	53	31

จากตารางที่ 2 จะเห็นได้ว่า คำรันทูที่มีความหมายแฝงในนวนิยายพื้นถิ่นภาคเหนือและภาคกลางสามารถจัดกลุ่มตามความหมายได้ 8 กลุ่ม ได้แก่ ความตาย อวัยวะในร่างกาย กิจกรรมทางเพศความสุข/การหลุดพ้นจากทุกข์ ความทุกข์/การยอมรับในชะตากรรม พฤติกรรม/ลักษณะนิสัย ความแก่ และสถานที่ มีรายละเอียดดังนี้

2.1 ความตาย ความตายเป็นการสิ้นสุดของสิ่งมีชีวิต สิ่งที่น่ามาซึ่งความตาย ได้แก่ โรคชรา ความเจ็บป่วย อัถวินิบาตกรรม การถูกฆาตกรรม หรืออุบัติเหตุ ความตายเป็นเรื่องที่เศร้าและไม่แน่นอนดี คำรันทูที่มีความหมายแฝงที่น่ามาใช้แทนคำที่ต้องห้าม มักเปรียบเทียบกับการสิ้นสุดดับ สิ้น หหมด ขาด เดินทาง จาก ไป ไปเที่ยว ดังตัวอย่าง

“วันที่กองแก้วตั้งห้องกลับมากับยายคำแปง กองแก้วอายุย่างสิบหกปี
เมื่อเกิดเหตุการณ์ลูกตกฟากแม่ตากหงายนั่นเธอได้มีชีวิตอยู่ดูละโลกยังไม่ครบ 17 ฤดู”
(Srisukho, 1998, p49)

จากตัวอย่างข้างต้นคำว่า **ลูกตกปากแม่ตากหงาย** เป็นคำรันทูที่มีความหมายแฝงใช้แทนการกล่าวถึงตลอดลูกแล้ว จากนั้นแม้จะเสียชีวิต เพื่อหลีกเลี่ยงการกล่าวถึงการเสียชีวิตอย่างตรงไปตรงมา และเพื่อลดความรู้สึกสะเทือนใจกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

2.2 อวัยวะในร่างกาย คำรันทูที่มีความหมายแฝงเกี่ยวกับผลไม้นำมาใช้เปรียบเทียบกับแทนการกล่าวถึงอวัยวะที่ไม่ควรเปิดเผยในที่สาธารณะ ได้แก่คำว่า มะเต้า มะเชื้อหำม้า ดังตัวอย่าง

“พระญาผาสุริยาคว่ำได้มะเต้าสองใบ อ้นดาวดินกระเสือกกระสนกลิ้งไปชนต้นมะเชื้อหำม้า กลัวหลุดเลยหนีบไว้ที่หว่างขา ผนตกเต็มท่าเืองนองทั่วท้องนางจี...”
(Lamsam, 2013, p.245)

จากตัวอย่างข้างต้นคำว่า **มะเต้าสองใบ** และ **มะเชื้อหำม้า** เป็นคำรันทูที่มีความหมายแฝงใช้แทนการกล่าวถึง เต้านมของเพศหญิง คือ มะเต้า (เต่งโม่่ง) และอวัยวะเพศชาย มะเชื้อหำม้า (มะเชื้อยาว) เพื่อแสดงความสุภาพ

2.3 กิจกรรมทางเพศ การเปรียบเทียบการมีเพศสัมพันธ์กับการนอนหรือการกระทำกิจกรรมอย่างอื่นด้วยการใช้คำเปรียบที่บอกถึงความเกี่ยวข้องกันหรือสัมพันธ์กัน อันได้แก่คำว่า เอาไปเข้าหอ ได้เสีย พลอดรักกัน ผิดผี ดังตัวอย่าง

“ก็ตั้งแต่เตี้ยตาย เฮียเขาก็ต้องทำงานตัวเป็นเกี๋ยวแทนเตี้ย ฉันทเองก็เอ๋อ...มัวแต่คิดแต่เรื่องอิเรณุกี่เลยไม่ค่อยได้ยุ่งกัน พิไลตอบอย่างอายๆ...”
(Tiangtam, 2017, p.598)

จากตัวอย่างข้างต้นคำว่า **ไม่ค่อยได้ยุ่งกัน** เป็นคำรันทูที่มีความหมายแฝงใช้แทนการกล่าวถึงการมีเพศสัมพันธ์ เพื่อลดความกระดากอายในการกล่าวถึงกิจกรรมทางเพศโดยตรง

2.4 ความสุขและการหลุดพ้นจากทุกข์ ความสุขคือการหลุดพ้นจากความยากลำบาก ความทรมาน โดยเฉพาะการหลุดพ้นจากทุกข์ทั้งกายหรือความเจ็บป่วย คำรันทูที่มีความหมายแฝงเกี่ยวกับความสุขและการพ้นทุกข์ ได้แก่คำว่า ขึ้นสวรรค์ ตายตาหลับ พันทุกข์ทรมาน ไปสู่ที่ดี หมดเวรหมดกรรม สิ้นทุกข์ สิ้นกรรม ดังตัวอย่าง

“...คนเรานั้นต้องตายทุกคน ตายช้าตายเร็วเท่านั้น คนที่ตายไปแล้วก็นับว่าสิ้นทุกข์สิ้นกรรมไป”
(Srisukho, 1998, p.164)

จากตัวอย่างข้างต้นคำว่า **สิ้นทุกข์สิ้นกรรม** เป็นคำรันทูที่มีความหมายแฝงใช้แทนการกล่าวถึงการตายที่ส่งผลให้เกิดความสุขและการหลุดพ้นจากความทุกข์ยากลำบาก เพื่อให้เกิดความไพเราะน่าฟัง

2.5 ความทุกข์และการยอมรับในชะตากรรม ความทุกข์คือความยากลำบากทั้งทางร่างกายและจิตใจ การตกอยู่ในสภาพที่ทนได้ยาก สภาพที่บีบคั้น เช่น ความเจ็บป่วย ความยากลำบาก โชคชะตา แต่สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ต้องยอมรับในความเป็นไป ได้แก่ คำว่า บุญน้อย กรรมกรรม ใช้กรรมเก่า ชดใช้เวรกรรม เป็นเวรเป็นกรรม ดังตัวอย่าง

“สี่เขาไปดีแล้ว อยู่ก็แต่พวกเราที่ยังต้องใช้เวรใช้กรรมกันไป”

(Tiangtam, 2017, p.578)

จากตัวอย่างข้างต้นคำว่า **ใช้เวรใช้กรรม** เป็นคำร่ำนุที่ที่มีความหมายแฝงใช้แทนการกล่าวถึงความทุกข์และเวรกรรมที่ต้องยอมรับ เพราะเป็นสิ่งที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้

2.6 พุติกรรมและลักษณะนิสัย พุติกรรมเป็นสิ่งที่บุคคลกระทำหรือแสดงออกมาในสภาพการณ์ใดสภาพการณ์หนึ่งที่สามารถสังเกตได้ ส่วนลักษณะนิสัยเป็นพฤติกรรมทางกาย วาจาและใจเป็นพฤติกรรมหรือลักษณะนิสัยที่เชื่อมโยงมาสู่การแสดงตัวตนออกมาว่าเป็นคนอย่างไร ได้แก่คำว่า ชี้อ้ว (ข่มสามมี) มีหลายใจ ปากเก่ง ปากจัด เฒ่าหัวงู บ่อน้ำตาตื้น กินก่อนทานมานานก่อนแต่ง เค็ม คนไม่เอาถ่าน ไก่อ่อน เสือร้าย ดังตัวอย่าง

“หมดสุดแก่ควรจะมีชื่อเสียงมากกว่านี้ แต่เป็นคนไม่เอาถ่าน จึงกลายเป็นหมอที่ไม่ร่ำรวย...”

(Siriwong, 1977, p.50)

จากตัวอย่างข้างต้นคำว่า **คนไม่เอาถ่าน** เป็นคำร่ำนุที่ที่มีความหมายแฝงใช้แทนการกล่าวถึงคนที่มีนิสัยไม่เอาการเอางาน ไม่ทำอะไรเป็นชิ้นเป็นอัน เพื่อความสุภาพในการกล่าวพาดพิงถึงบุคคลอื่น

2.7 ความแก่ ความชราเป็นความเสื่อมสภาพของเซลล์ต่าง ๆ ภายในร่างกาย อายุมากขึ้น ร่างกายย่อมมีความเสื่อมและสึกหรอไปตามวัย ดังตัวอย่าง

“ปิมปาย่างตัวยายก็รู้อ้วนจะตายวันไหน คนแก่ก็เหมือนไม้ผุ บางทีมันก็หลุดหล่นเองตามกาลเวลา”

(Srisukho, 1998, p.35)

จากตัวอย่างข้างต้นคำว่า **ไม้ผุ** เป็นคำร่ำนุที่ที่มีความหมายแฝงใช้แทนการกล่าวถึงคนแก่ที่วันวันร่างกายก็จะเสื่อมสภาพลงไปเรื่อย ๆ

2.8 สถานที่ คำร่ำนุที่ที่มีความหมายแฝงเปรียบเทียบกับสถานที่ เพื่อหลีกเลี่ยงที่จะกล่าวถึงสถานที่ต้องห้าม ได้แก่คำว่า เรือนเย็น เมืองบน เมืองล่าง เมืองฟ้า เมืองผี ดังตัวอย่าง

“ข้าหลวงทั้งหลายเข้าแถวมาวางดอกไม้ธูปเทียนส่งแม่ไปเมืองฟ้า”
(Lamsam, 2013, p.410)

จากตัวอย่างข้างต้นคำว่า **เมืองฟ้า** เป็นคำรันทูที่มีความหมายแฝงใช้แทนการกล่าวถึงสวรรค์ที่คนเสียชีวิตคาดหวังว่าจะได้ไปที่นั่น

สรุปและอภิปรายผล

การศึกษาเรื่องคำรันทูในนวนิยายกลืนอายุพื้นถิ่นไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความหมายและจัดกลุ่มประเภทตามความหมายของคำรันทูในนวนิยายพื้นถิ่นภาคเหนือและภาคกลาง แนวคิดที่ใช้ในการวิเคราะห์คือแนวคิดความหมายและการจัดกลุ่มประเภทตามความหมายของคำรันทู ผลการศึกษาความหมายและจัดกลุ่มประเภทตามความหมายของคำรันทูในนวนิยายพื้นถิ่นภาคเหนือและภาคกลาง พบว่านวนิยายพื้นถิ่นภาคเหนือปรากฏการใช้คำรันทูที่มีความหมายตรงมากกว่าภาคกลาง คำรันทูที่มีความหมายตรงที่นวนิยายพื้นถิ่นภาคเหนือใช้มากที่สุดคือ ความบกพร่องด้านรูปลักษณ์ รองลงมา คือ อวัยวะในร่างกาย ฐานะ/สถานภาพ ความบกพร่องด้านสติปัญญาและสภาพจิต ศพ/ร่างที่เสียชีวิต โรคภัยไข้เจ็บ ความตาย อาชีพ กิจกรรมทางเพศ การขบถ/ของเสียจากร่างกาย และ สถานที่ ตามลำดับ จะเห็นว่าคำรันทูที่มีความหมายตรงที่นวนิยายพื้นถิ่นภาคเหนือใช้มากที่สุด คือ ความบกพร่องด้านรูปลักษณ์ และรองลงมาคืออวัยวะในร่างกาย เนื่องจากการกล่าวถึงความบกพร่องด้านรูปลักษณ์โดยตรงเป็นการพูดที่ไม่เหมาะสมและไม่สุภาพอย่างยิ่ง ซึ่งผลการศึกษาที่ได้แตกต่างจากการศึกษาคำรันทูของ Hien (2019, p.174) โดยการศึกษาพบว่า คำรันทูที่มีความหมายตรงเกี่ยวกับอวัยวะพบมากที่สุด รองลงมาคือความผิดปกติทางรูปลักษณ์ เนื่องจากการกล่าวถึงอวัยวะในร่างกายโดยเฉพาะอวัยวะเพศเป็นเรื่องที่น่าอับอายจึงต้องนำคำที่มีความหมายสุภาพกว่ามาใช้แทน แม้ว่าผลการศึกษาที่ได้จะแตกต่างกัน แต่สิ่งที่เหมือนกันคือการพยายามหลีกเลี่ยงการใช้คำที่ไม่สุภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Charncharoen (1990, p.31) ที่กล่าวถึงคำรันทูเพื่อคุณภาพตามหลักของอัลล์มานน์ว่าการใช้ถ้อยคำที่สุภาพและตกแต่งคำรันทูเป็นคำนิยมและเอกลักษณ์สำคัญประการหนึ่งในการใช้ภาษา เพราะความสุภาพทำให้เกิดความราบรื่นในการสื่อสาร ดังนั้นการกล่าวถึงความบกพร่องด้านรูปลักษณ์ อวัยวะเพศ ถือเป็นเรื่องที่ไม่ควรนำมากล่าวอย่างเปิดเผย หากจำเป็นต้องเลือกคำรันทูมากล่าวแทนเพื่อคุณภาพตามเงื่อนไขของสังคม

ส่วนการใช้คำรันทูที่มีความหมายแฝง พบว่านวนิยายพื้นถิ่นภาคเหนือปรากฏการใช้คำรันทูที่มีความหมายแฝงมากกว่าภาคกลางอีกเช่นกัน คำรันทูที่มีความหมายแฝงที่นวนิยายพื้นถิ่นภาคเหนือใช้มากที่สุด คือ ความตาย รองลงมา คือ ความสุขและการหลุดพ้นจากทุกข์ พฤติกรรมและลักษณะนิสัย ความทุกข์และการยอมรับในชะตากรรม สถานที่ กิจกรรมทางเพศ อวัยวะในร่างกาย และความแก่ ตามลำดับ จะเห็นได้ว่าคำรันทูที่มีความหมายแฝงที่นวนิยายพื้นถิ่นภาคเหนือใช้มากที่สุด คือ ความตาย ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาคำรันทูของ Hien (2019, p.174) ที่พบว่าการใช้คำรันทูที่มีความหมายแฝงเกี่ยวกับความตายมากที่สุด เนื่องจากการกล่าวถึงความตายโดยตรงทำให้ผู้ฟังรู้สึกเศร้าโศก และสะเทือนใจอย่างมาก แต่ต้องมีการห้ามไม่ให้ใช้คำที่ไม่ควรพูด

ถึงเท่าใด คนในสังคมก็ยังพยายามหาวิธีที่จะพูดคำต้องห้ามเหล่านั้นด้วยการนำคำอื่นมาใช้แทนนั่นเอง

ประเด็นข้อค้นพบใหม่คือนอกจากนวนิยายพื้นถิ่นภาคเหนือจะใช้คำอื่นหุครบทุกกลุ่มประเภท และปรากฏการใช้คำอื่นหุมากกว่านวนิยายพื้นถิ่นภาคกลางแล้ว ยังพบว่านวนิยายพื้นถิ่นภาคกลางไม่ปรากฏการใช้คำอื่นหุที่มีความหมายตรงและความหมายแฝงเกี่ยวกับการขับถ่าย/ของเสียจากร่างกาย อวัยวะในร่างกาย ความแก่ และสถานที่ด้วย แม้ว่าทั้งสองภาคจะปรากฏการใช้คำอื่นหุแตกต่างกัน ด้วยปัจจัยสภาพทางสังคมฐานะความสัมพันธ์ของคนในสังคม หรือทัศนคติของสังคมที่แตกต่างกันในการหลีกเลี่ยงใช้คำต้องห้าม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Prasithrathsint (2002, pp.74-75) กล่าวว่าปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดการใช้ภาษาของคนในสังคมให้มีความแตกต่างกัน คือ กาลเทศะ เรื่องที่พูด ความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง และทัศนคติของผู้พูด ปัจจัยทั้งสี่ประการนี้เป็นบริบทในการใช้ภาษาและเป็นองค์ประกอบของสถานการณ์การใช้ภาษาที่มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้ภาษาให้เหมาะสม และข้อค้นพบนี้ก็แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการเลือกใช้ภาษาให้เหมาะสมกับสถานการณ์และสภาพแวดล้อมทางสังคม กล่าวคือหากพูดไม่ถูกกาลเทศะ ใช้ถ้อยคำที่ฟังแล้วไม่รื่นหู ความไม่เหมาะสมย่อมเกิดขึ้น ดังนั้น การศึกษาคำอื่นหุนี้ย่อมสะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลของสังคมและสิ่งแวดล้อมที่มีต่อภาษา และทำให้ผู้ใช้ภาษามีความระมัดระวังเรื่องความหมายและบริบทของการใช้คำอื่นหุแทนคำต้องห้ามในการสื่อสารได้อย่างเหมาะสม

References

- Charncharoen, K. (1990). *Euphemism in Thai* (Master's thesis). Chulalongkorn University, Bangkok. (In Thai)
- Hien, S. (2019). *Euphemism in Khmer: An Ethno-semantic study* (Master's thesis). Naresuan University, Phitsanulok. (In Thai)
- Kullavanijaya, P. (1984). *Etymology of 'Death'*. *Science of Language*, 4 (1), 36-41. (In Thai)
- Lamsam, B. (2013). *Sinehamonta of Lanna*. Nan: Pukhananfahotel. (In Thai)
- Prasithrathsint, A. (2002). *Language in Thai Society: Diversity, Change, and Development*. (3rd ed.). Chulalongkorn University, Bangkok. (In Thai)
- Saralumba, C. (2016). Meaning System. In Srinarawat, D. (Ed.), *Language and Linguistics* (2nd ed.). Bangkok: Thammasat University. (In Thai)

Siriwong, S. (1977). **Life Hunter**. Bangkok: Bannakarn. (In Thai)

Srisukho, C. (1998). **Pimpa**. Bangkok: Double Nain. (In Thai)

Sriyaphai, W. (2022). **Language in Modern Society and Culture**, Bangkok: The Book plus. (In Thai)

Tiangtam, N. (2017). **The Karma cage**. Bangkok: Saengdao. (In Thai)

Vongvipanond, P. (1983). **Thai Textbook Unit 13: Meaning**. In Suwanthada, N. (Ed.), Thai Textbook 3 Unit 7-15 (pp.287-368). Sukhothai Thammathirat Open University, Nonthaburi. (In Thai)

ลักษณะเด่นและองค์ความรู้ที่ปรากฏในคัมภีร์ใบลานตำรายา โบราณอีสาน จังหวัดบุรีรัมย์

The Dominant feature and Body of Knowledge Appearing in the Palmleaf Manuscript of Isan Ancient Medicinal Texts in Buri Ram Province

พิพัฒน์ ประเสริฐสังข์¹ / ศรัญญา มณีทอง²
Phiphat Prasertsang¹ / Saranya Maneethong²

¹ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, บุรีรัมย์ 31000, ประเทศไทย
Faculty of Humanities and Social Science, Buriram Rajabhat University, Buri Ram 30000, Thailand
² คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, บุรีรัมย์ 31000, ประเทศไทย
Faculty of Science, Buriram Rajabhat University, Buri Ram 30000, Thailand

Corresponding author. Email: phiphat.pr@bru.ac.th

Received: March 28, 2023

Revised: April 17, 2023

Accepted: April 29, 2023

Abstract

This research aimed at transcription of the ancient medical texts from palm leaf manuscript and study of the knowledge and wisdom from medical ancient texts by means of transcribing and studying the knowledge from two bundles of palm leaf manuscript at Wat Manee Chan, Phutthaisong district, Buri Ram province. The results showed that in transcription of dharma script from palm leaf manuscripts, a one-time transcription method was used. It was a blended transcription of the original manuscript and some suitability for recording in the current Thai language and attempt had been made to preserve the orthography of the old writing in some of the original words and some words are recorded in modern Thai for the general public to be able to understand. As for the essence of knowledge and wisdom that appeared in the manuscript, it was found that naming

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง การแปลตำรายาโบราณและการวิเคราะห์หาสาระสำคัญในการออกฤทธิ์ เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นและสืบสานภูมิปัญญาชุมชน วัดมณีจันทร์ อำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์

of diseases and symptoms had specific forms of language. The languages used in this medical ancient text were traditional Isan languages and the Dhamma-Isan script was recorded. The form of treatment ranged from using a single medicine dose to the treatment to multiple medicine doses. The use of a variety of medicines, divided into plant objects, animal objects, elemental objects, and there was a solvent to mix medicine together, namely sap water. As well as to strengthen the morale of the ill patient in the treatment, there were incantations and rituals.

Keyword: transcription of ancient medical texts, palm leaf manuscript, ancient medical texts.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการปริวรรตคัมภีร์ใบลานประเภทตำรายาโบราณ และองค์ความรู้ภูมิปัญญาจากคัมภีร์ใบลานประเภทตำรายาโบราณ โดยได้เลือกปริวรรตและศึกษาวิเคราะห์องค์ความรู้จากคัมภีร์ใบลานสันประเภทตำรายาจำนวน 2 ผูก (2 ฉบับ) จากวัดมณีจันทร์ อำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่า การปริวรรตตัวอักษรธรรมจากคัมภีร์ใบลานใช้วิธีถอดความครั้งเดียว โดยเป็นการถอดความแบบผสมผสาน ระหว่างการถอดความจากต้นฉบับเดิมและความเหมาะสมบางประการสำหรับการบันทึกเป็นภาษาไทยปัจจุบัน พยายามรักษาอักษรวิธิตามการเขียนแบบเก่าในบางคำซึ่งเป็นคำดั้งเดิม และบางคำบันทึกเป็นภาษาไทยปัจจุบันเพื่อคนทั่วไปสามารถเข้าใจได้ ส่วนสาระตถะความรู้ภูมิปัญญาที่ปรากฏในคัมภีร์ใบลาน ปรากฏการเรียกชื่อโรคและลักษณะอาการมีรูปแบบเฉพาะทางภาษา ภาษาและตัวอักษรที่ใช้จารตำรายาฉบับนี้เป็นภาษาอีสานดั้งเดิม และใช้อักษรธรรมอีสานในการบันทึก รูปแบบการรักษา มีตั้งแต่การใช้ยาขนานเดียว ไปจนถึงการรักษาที่ต้องใช้ยาหลายขนาน การนำใช้ตัวยาทิ่หลากหลาย โดยแบ่งเป็น พิษวัตถุ สัตว์วัตถุ ธาตุวัตถุ และมีตัวทำลายผสมยาให้เข้ากันคือน้ำกระสายยาตลอดจนเพื่อเสริมสร้างกำลังใจให้คนเจ็บใช้ในการรักษาที่มีคาถาอาคมและการประกอบพิธีกรรมเข้ามาด้วย

คำสำคัญ: การปริวรรต, คัมภีร์ใบลาน, ตำรายาโบราณอีสาน

บทนำ

องค์ความรู้ภูมิปัญญาของมนุษย์นั้น เป็นองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นมาอย่างยาวนาน มีการสั่งสมสืบสานและถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น ปัจจุบันองค์ความรู้เหล่านั้นถูกลดบทบาทลงและกำลังจะเลือนหายไปด้วยเหตุผลบางประการ ในปัจจุบันแหล่งโบราณคดี โบราณวัตถุ นั้น ก็เปรียบเสมือนภาษาของบรรพบุรุษองค์ความรู้ผ่านการอยู่มาถ้านับไม่ถ้วน ซึ่งคนในปัจจุบันสามารถนำเอาองค์ความรู้ภูมิปัญญาของผู้อื่นในอดีตประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างไม่สิ้นสุด ด้วยเหตุนี้ โบราณวัตถุ และแหล่งโบราณคดีจึงถูกจัดไว้เป็น “ทรัพยากรทางวัฒนธรรม” หรือ “ทรัพย์สินทางวัฒนธรรม” หรือ “มรดกทางวัฒนธรรม” ของแต่ละชาติ

เอกสารโบราณประเภทคัมภีร์ใบลานเป็นมรดกทางวัฒนธรรมตลอดจนเป็นเอกสารชิ้นต้นที่มีความสำคัญต่อแวดวงวิชาการด้านวัฒนธรรมเป็นอย่างมาก เนื่องจากในอดีตมีการบันทึกความรู้ ความคิด วัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรม บทสวด ตำรายา วิถีชีวิตและการสร้างสรรค์ของผู้คนในท้องถิ่น ซึ่งจะบันทึกเรื่องราวต่างๆ โดยใช้ตัวอักษรที่สืบทอดและใช้ในวัฒนธรรมของตน ตัวอย่าง เช่น อักษรขอม อักษรธรรม อักษรไทยน้อย องค์ความรู้ที่หลากหลายสามารถจำแนกสาระความรู้ที่บันทึกในใบลานได้หลายหมวดหมู่ Thamwat (1994, p. 10) กล่าวว่า คัมภีร์ใบลานมีบทบาทสำคัญต่อผู้อ่านและชุมชนที่เป็นเจ้าของวรรณกรรม เพราะมีบทบาทที่จะจรรโลงใจผู้อ่านเป็นสำคัญ ซึ่งในอดีตผู้ที่สามารถอ่านตัวอักษรเหล่านี้ได้ก็เห็นจะมีแต่ผู้ที่มีความรู้ผ่านการบวชเรียนมาก่อนซึ่งเป็นส่วนน้อย สิ่งเหล่านี้สะท้อนภาพการเรียนรู้ในอดีตได้เป็นอย่างดี “วรรณกรรมท้องถิ่นมีบทบาทต่อผู้อ่านและชุมชนที่เป็นเจ้าของวรรณกรรมหลายประการ สังคมไทยในอดีตผู้อ่านออกเขียนได้ เป็นเพียงกลุ่มน้อยที่จำกัดในหมู่ผู้นำ พระภิกษุและผู้บวชเรียน ประชาชนทั่วไปรับรู้สรวรรณกรรมต่างๆ โดยการฟังจากผู้อ่านหนังสือแตก (ชำนาญการอ่าน)”

Nathalang (2001, pp. 47 - 48) ได้กล่าวว่า ชาวอีสานมีระบบการสืบสานวัฒนธรรมและกระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์และความรู้ที่สั่งสมจากบรรพชนที่น่าสนใจและมีคุณค่าอย่างยิ่ง คือ การจารึกเรื่องราวต่าง ๆ ลงในใบลานที่รู้จักกันทั่วไปว่า “หนังสือขอม” ในการจารึกเรื่องราวต่าง ๆ ลงในใบลานนิยมใช้อักษรธรรมสำหรับเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ บทสวด ในพิธีกรรมและคาถาอาคม และใช้อักษรไทยน้อยในเรื่องเกี่ยวกับกฎหมาย โคลง กาพย์ ร่าย ร้อยแก้ว คำสอนต่างๆ ภาษาที่ใช้เป็นภาษาไทยอีสาน ผสมคำบาลีสันสกฤต กล่าวโดยในสารประโยชน์หนังสือขอมเป็นจุดคงคลังความรู้และภูมิปัญญาอันหลากหลายที่ชาวบ้านได้ช่วยกันสร้างไว้เพื่อเป็นเครื่องมือการดำรงชีวิตตามโครงสร้างและหน้าที่ทางสังคม หมู่บ้าน เช่น ความเชื่อ จารีต ประเพณี การรักษาโรค การปกครอง และเศรษฐกิจ หนังสือเหล่านี้ได้รับการเก็บรักษา และนำไปใช้สืบทอดมาแต่ปัจจุบันจึงเป็นหนังสือสำคัญของชนอีสานที่มีส่วนในการบันทึก และปลูกฝังทัศนะของปราชญ์ชาวบ้านไว้เป็นอย่างดี

องค์ความรู้ปรากฏในคัมภีร์ใบลานนั้นใช้ภาษาที่ทันสมัยในการบันทึกเรื่อง ภาษาเหล่านั้นเป็นภาษาที่ไม่ถูกนำไปใช้ในปัจจุบัน คนทั่วไปไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลองค์ความรู้ภูมิปัญญาที่อยู่ข้างในได้ มีเพียงบุคคลบางส่วนที่ทำงานด้านการอนุรักษ์เอกสารโบราณที่บรรจรรดอดแต่คัมภีร์ใบลานซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมาก บุคลากรด้านนี้จึงไม่เพียงพอ งานวิจัยนี้จึงเล็งเห็นความสำคัญของการบรรจรรดอดความรู้ที่อยู่ในคัมภีร์ใบลาน โดยมุ่งไปที่การบรรจรรดอคัมภีร์ใบลานประเภทตำรายา

การบรรจรรดอตำนายาโบราณ ซึ่งตำรายาโบราณในแต่ละท้องถิ่นที่มีความแตกต่างกัน ถือได้ว่าเป็นภูมิปัญญาของแต่ละท้องถิ่นที่ปราชญ์ชาวบ้านได้เป็นผู้ค้นพบการรักษาโรคนั้นๆ โดยในการบรรจรรดอตำนายาธรรมจากคัมภีร์ใบลาน เป็นวิธีการถอดความครั้งเดียว ซึ่งเป็นการถอดความแบบผสมผสานระหว่างการถอดความจากต้นฉบับเดิมและความเหมาะสมบางประการสำหรับการบันทึกเป็นภาษาไทยปัจจุบัน เนื่องจากภาษาที่ปรากฏในเอกสารใบลานเป็นภาษาถิ่นซึ่งการออกเสียงวรรณยุกต์แตกต่างจากภาษาไทย ขณะเดียวกันภาษาที่ใช้ในการบรรจรรดเป็นภาษาไทยปัจจุบัน จึงพยายามรักษาอักขรวิธีตามการเขียนแบบเก่าใน

บางคำซึ่งเป็นคำดั้งเดิม และบางคำบันทึกเป็นภาษาไทยปัจจุบันเพื่อให้บุคคลทั่วไปสามารถอ่านทำความเข้าใจได้ (Chanawet, 2009)

มีนักวิชาการได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับภูมิปัญญาด้านแพทย์พื้นบ้านดังต่อไปนี้ การศึกษาดำรยาแผนโบราณจากสมุดไทย ของจังหวัดสุพรรณบุรี นครปฐม และสมุทรสาคร ในด้านภาษาและคติความเชื่อ สรุปผลได้ดังนี้คือ ด้านภาษาเป็นรูปแบบการเขียนที่มีลักษณะเฉพาะ กล่าวคือ การบันทึกตำรายาส่วนใหญ่เป็นร้อยแก้ว อักษรวิธีที่ใช้ส่วนใหญ่ต่างจากปัจจุบัน การสะกดการันต์หรือประสมอักษรไม่มีกฎเกณฑ์ที่แน่นอน ถ้อยคำและภาษาเป็นสำนวนเก่าพื้นสมัย ด้านคติความเชื่อที่ปรากฏได้แก่ความเชื่ออันเนื่องมาจากศาสนา ความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และความเชื่อเรื่องเคล็ด และข้อห้าม (Trichan, 1985) การศึกษาดำรยาพื้นบ้านจากสมุดข่อย จากวัดบึง อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เพื่อศึกษาภาษา วิธีการเขียน คติความเชื่อเรื่องโรคเกิดโรค และการฟื้นฟูสมรรถภาพ ซึ่งปรากฏในตำรายาพื้นบ้านที่บันทึกไว้ในสมุดข่อย จำนวน 12 ฉบับ นอกจากนี้ยังศึกษาโลกทัศน์ของชาวบ้านบึงที่เคยได้รับการรักษาโรคด้วยยาสมุนไพรที่สอดคล้องกับตำรายาพื้นบ้านที่ศึกษา ใช้วิธีการศึกษาด้วยวิธีวิจัยเอกสารและวิจัยสนาม เสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์และสถิติร้อยละ (Piyawit, 1989) และการศึกษาเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคใต้ด้านการแพทย์พื้นบ้านจากหนังสือชุด โดยมุ่งศึกษาหนังสือชุดหรือสมุดข่อยอันเป็นหนังสือโบราณของภาคใต้และสัมพันธ์หมอพื้นบ้าน วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อปริวรรต ตำรายาพื้นบ้านและบันทึกเป็นภาษาปัจจุบัน เพื่อจัดระบบข้อมูลที่ได้จากการปริวรรต เป็นฐานข้อมูลและคลังข้อมูลประเภทเอกสาร และเพื่อวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลเป็นองค์ความรู้โดยจำแนกตามสารัตถะเพื่อประโยชน์ในการสืบค้นวิจัยและนำไปใช้ประโยชน์ด้านอื่นๆ (Sonpradit, 2003)

ผู้วิจัยจึงได้เล็งเห็นความสำคัญของคัมภีร์ใบลานตำรายา จึงได้ทำการศึกษาปริวรรตโดยการลงพื้นที่สำรวจและจัดระบบข้อมูลคัมภีร์ใบลานในจังหวัดบุรีรัมย์ และคัดเลือกคัมภีร์ใบลานที่มีสภาพสมบูรณ์เนื้อหาสาระเกี่ยวกับภูมิปัญญาการรักษาโรค โดยทำการปริวรรตคัมภีร์ใบลานจากวัดมณีจันทร์ บ้านมะเฟือง อำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อศึกษาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ต่อไป

ความสำคัญของการวิจัย

1. ทำให้เกิดกระบวนการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ
2. ทำให้เกิดการเผยแพร่องค์ความรู้ภูมิปัญญาด้านการรักษาโรคของคนในอดีต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อปริวรรตคัมภีร์ใบลานประเภทตำรายาโบราณฉบับวัดมณีจันทร์ อำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์
2. เพื่อศึกษาองค์ความรู้ภูมิปัญญาจากคัมภีร์ใบลานประเภทตำรายาโบราณฉบับวัดมณีจันทร์ อำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตของเอกสารที่นำมาศึกษาวิเคราะห์ ในการวิจัยนี้ได้เลือกปริวรรตและศึกษาวิเคราะห์องค์ความรู้จากคัมภีร์ไบเบิลสันประภทตำรายาจำนวน 2 ผูก (2 ฉบับ) จารด้วยอักษรธรรมอีสาน จากวัดมณีจันทร์ อำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์

2. ขอบเขตด้านการศึกษา

2.1 ในการวิจัยครั้งนี้ได้เลือกทำการปริวรรตถอดแปลจากตัวอักษรธรรมอีสาน มาเป็นตัวอักษรไทยปัจจุบัน

2.2 ศึกษาวิเคราะห์องค์ความรู้ภูมิปัญญาที่ปรากฏในคัมภีร์ไบเบิลสันประภทตำรายา

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินงานในครั้งนี้เป็นการศึกษาจากเอกสารชั้นต้น คือ คัมภีร์ไบเบิลสัน หรือเรียกอีกอย่างว่าลานก้อม จารด้วยอักษรโบราณอีสาน (อักษรธรรมอีสาน) เนื้อหาเวชศาสตร์ ตำรายาโบราณ หลังจากท่อนุรักษ์ จัดระบบคัมภีร์ไบเบิลสัน ทำให้คณะทำงานสามารถคัดเลือกคัมภีร์ไบเบิลสันที่น่าสนใจและมีลักษณะทางกายภาพค่อนข้างสมบูรณ์ เพื่อนำมาปริวรรต จัดรูปแบบ และสังคายนา วิธีการดำเนินงานมีดังต่อไปนี้

1. จัดระบบ แยกหมวดหมู่ และอนุรักษคัมภีร์ไบเบิลสัน และคัดเลือกเรื่องที่นำเสนอมาปริวรรต

2. ปริวรรตคัมภีร์ไบเบิลสันที่คัดเลือกมา ได้แก่ คัมภีร์ไบเบิลสันขนาดสั้น หรือเรียกอีกอย่างว่าไบเบิลสันก้อม เนื้อหาเกี่ยวกับเวชศาสตร์ตำรายาโบราณ จำนวน 2 ฉบับ

3. ตรวจสอบความถูกต้องในการปริวรรตและจัดรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญทางด้านอักษรโบราณ

4. ปรับแก้ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

5. วิเคราะห์องค์ความรู้ภูมิปัญญาจากคัมภีร์ไบเบิลสันประภทตำรายาที่ได้จากการปริวรรต

ผลการศึกษา

ในบทความนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอประเด็นการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการปริวรรตและศึกษาองค์ความรู้ภูมิปัญญาที่ปรากฏในคัมภีร์ไบเบิลสันประภทตำรายาของวัดมณีจันทร์ อำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 2 ฉบับ ผลการศึกษาปรากฏดังต่อไปนี้

1.แนวทางการปริวรรตและเรียบเรียงตำรายาจากคัมภีร์ไบเบิลสัน

การปริวรรตและเรียบเรียงตำรายาจากคัมภีร์ไบเบิลสันได้ใช้แนวทางการถอดความแบบผสมผสานดังต่อไปนี้

1.1 ปริวรรตตัวอักษรธรรมจากคัมภีร์ไบเบิลสัน โดยใช้วิธีถอดความครั้งเดียว โดยเป็นการถอดความแบบผสมผสาน ระหว่างการถอดความจากต้นฉบับเดิมและความเหมาะสมบาง

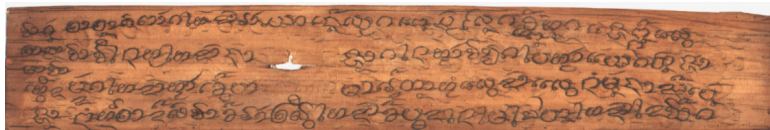
ประการสำหรับการบันทึกเป็นภาษาไทยปัจจุบัน ด้วยเหตุผลว่า ภาษาที่ปรากฏในเอกสารใบลานเป็นภาษาถิ่นซึ่งออกเสียงวรรณยุกต์แตกต่างจากภาษาไทย ขณะเดียวกัน ภาษาที่ใช้ในการปริวรรตเป็นภาษาไทยปัจจุบัน จึงพยายามรักษาอักขรวิธีตามการเขียนแบบเก่าในบางคำที่เป็นคำดั้งเดิม และคำทั่วไปบันทึกเป็นภาษาไทยปัจจุบันเพื่อคนทั่วไปสามารถเข้าใจได้ ส่วนการวางรูปสระและตัวสะกดที่วางไว้บนและล่างบรรทัด ซึ่งเป็นอักขรวิธีแบบอักษรธรรมอีสาน ไม่รักษาไว้เนื่องจากมีข้อจำกัดในระบบการสะกดคำที่แตกต่างจากภาษาไทยปัจจุบัน ตลอดจนระบบการพิมพ์จึงเขียนเป็นแบบภาษาไทยปัจจุบันแทน (Chanawet, 2009, p. 12)

1.2 การจัดรูปแบบการปริวรรตของตำรายา เพื่อคำนึงถึงผู้อ่านที่จะต้องเทียบเคียงตัวอักษรหรือเรียนรู้ลักษณะการถอดความและต้องการตรวจสอบความถูกต้อง จึงนำเสนอต้นฉบับคัมภีร์ใบลานที่ทำการปริวรรตทุกใบลานมาจัดเรียงไว้ร่วมกับคำปริวรรต ซึ่งประกอบด้วย

1. สำเนาต้นฉบับเอกสารใบลาน เป็นข้อมูลรูปภาพที่ได้จากการสแกน
2. เลขบอกหน้าเอกสารใบลาน เช่น ใบลานที่ 1 หน้า 1
3. คำปริวรรตหรือคำที่ถ่ายทอดเป็นคำภาษาไทยปัจจุบัน โดยการปริวรรตแต่ละ

บรรทัดตามเอกสารโบราณ

ตัวอย่าง

ลานที่ 5 หน้า 1 (ยาคันทมลา, ยาเหือดซาง)

- บรรทัดที่ 1** ทาทาง(นอก)แล ฯ พาก 1 ให้เอารากเสี้ยวเงินเสี้ยว 1 แก่นส้มลม 1 แก่นขี้หนู 1 แขน้ำกินแล
- บรรทัดที่ 2** ยาฝึโนหุ ให้เอางาช้าง 1 ในหมากฝ้าย 1 ใบหมากแปบ 1 ต้น
- บรรทัดที่ 3** สะมัด 1 ให้เอาหมากเชือบ้ามาเอ็ดต่างหม้อแล้วเอาน้ำมันงาดิบเป็น
- บรรทัดที่ 4** น้ำหุงทาดีแล ฯ ยาขี้ฮากแล้ว ให้เอาขี้พวดโนไม้ไผ่บ้านให้เอาได้หยิบ

1.3 คำชี้แจงเกี่ยวกับการแปลเป็นคำไทยปัจจุบัน

คำศัพท์ที่ใช้บันทึกในคัมภีร์ใบลานนั้นเป็นคำศัพท์ภาษาลาวซึ่งเป็นภาษาถิ่นที่ส่วนใหญ่นักติดตามเสียงที่ได้ยิน ไม่ว่าจะเป็น ชื่อยา ชื่ออาการ ชื่อโรค ระบบการสะกดคำไม่เหมือนกับภาษาไทยปัจจุบัน เช่น การบันทึกแบบโบราณไม่มีตัวควบกล้ำ สะกดบนบรรทัด สะกดใต้บรรทัด แต่ในการปริวรรตครั้งนี้ได้ปริวรรตแบบผสมผสานหรือถอดความครั้งเดียว คำส่วนมากที่ปริวรรตจึงถ่ายทอดเป็นภาษาไทยปัจจุบันได้ซึ่งไม่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางความหมายของคำนั้น ๆ เช่น

เบี	อ่านว่า	เป็ก	ปวิรรตเป็น	เปลือก
ม๒๕	อ่านว่า	สะหมุด	ปวิรรตเป็น	สมุทร
เลื่อ๑๑	อ่านว่า	เข้าจ้าว	ปวิรรตเป็น	ข้าวจ้าว
ธ๑	อ่านว่า	ฮาก	ปวิรรตเป็น	ราก
ต๑	อ่านว่า	พั่ว	ปวิรรตเป็น	พริ้ว
เดี	อ่านว่า	เคือ	ปวิรรตเป็น	เครือ
เดี	อ่านว่า	เกือ	ปวิรรตเป็น	เกลือ
บ๑	อ่านว่า	ปา	ปวิรรตเป็น	ปลา
เลื่อ๒๑	อ่านว่า	เข้าหมิ่น	ปวิรรตเป็น	ขมิ้น
ฉี๑๑	อ่านว่า	ชีข้าง	ปวิรรตเป็น	ชีข้าง

แต่บางคำยังคงรูปศัพท์ตามเสียงเดิม เช่น

แม๑	อ่านว่า	แม่เอ็ง	คงรูปศัพท์	แม่เอ็ง
อิ๑	อ่านว่า	อิฮุม	คงรูปศัพท์	อิฮุม
แ๑	อ่านว่า	แก่นแซง	คงรูปศัพท์	แก่นแซง
ฉ๑	อ่านว่า	ชุมแสง	คงรูปศัพท์	ชุมแสง
ฉี๑	อ่านว่า	สีชมขึ้น	คงรูปศัพท์	สีชมขึ้น
โฮ๑	อ่านว่า	โฮย	คงรูปศัพท์	โฮย

2. ลักษณะเด่นและองค์ความรู้ที่ปรากฏในคัมภีร์ใบลาน

องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ปรากฏในตำรายามีกระบวนการและวิธีการรักษาที่หลากหลายตามแบบฉบับของหมอพื้นบ้านแต่ละบุคคล มีการใช้พืชสมุนไพร สัตว์วัตถุ ธาตุวัตถุ ที่มีอยู่ในท้องถิ่นด้วยภูมิปัญญาอย่างเหมาะสม ตลอดจนลักษณะทางภาษาและตัวอักษรที่ใช้บันทึก

องค์ความรู้ก็เป็นอัตลักษณ์เฉพาะตน ประเด็นนี้จะเป็นการวิเคราะห์เนื้อหาสาระที่ปรากฏในตำรายาตามประเด็นดังต่อไปนี้

2.1 การเรียกชื่อโรคและลักษณะอาการ

กลวิธีการตั้งชื่อโรค หรือลักษณะอาการที่ปรากฏในตำรายาโบราณนั้นมีรูปแบบเฉพาะทางภาษาในการเรียกชื่อ แบ่งออกเป็น 5 ลักษณะ คือ

2.1.1 ชื่อเฉพาะ

จากการวิเคราะห์ตำรายาในด้านการตั้งชื่อโรค ปรากฏว่ามีการตั้งชื่อแบบเฉพาะเจาะจง มีการนำใช้และเข้าใจความหมายของกลุ่มหมอยาพื้นบ้านในสังคมและวัฒนธรรมอีสาน เช่น

“คันทะมาลา/คันทะมาลาซุน” “ประดง/ป็นดง” “กระบูน”

“ยากะเอ็น” “ออกเหือด/ออกเหือดจม” “สาระบาด”

“พุทธรักษ์” “ยามีนทะกิด”

2.1.2 ชื่อที่บ่งบอกชื่อโรคหรืออาการ

จากการวิเคราะห์ตำรายาในด้านการตั้งชื่อโรค ปรากฏว่ามีการตั้งชื่อแบบบ่งบอกชื่อโรคหรืออาการ เช่น

“ยาชะดวง” (ริดสีดวง) “ยาแม่เอ็ง” (มะเร็ง)

“ยานิว” “ยาไค” (ฟกช้ำ) “ยาตาเข้าฝ้า” (มองไม่ชัด)

“เป็นเปลี่ยน” (อัมพฤกษ์ อัมพาต) “ชีเอือน” (เรื้อน)

“ไข่ออกฮ้อน” (ไข่ออกร้อน) “ยากะหิดกะยื้อ”

2.1.3 ชื่อบอกอาการของโรคแล้วตามด้วยอวัยวะที่เกิดโรค

จากการวิเคราะห์ตำรายาในด้านการตั้งชื่อโรค ปรากฏว่ามีการตั้งชื่อแบบบอกอาการหรือลักษณะของโรคและตามด้วยอวัยวะที่เกิดโรคหรืออาการนั้น ๆ เช่น

“เจ็บแหว่” (ปวดฟัน) “ชะดวงดัง” (ริดสีดวงจุก)

“กางเลือดออกแหว่” (เลือดออกตามไรฟัน)

“เสียบหัวฝายเดียว” (ปวดหัวข้างเดียว) “ผีในท้อง” “ผีในหู”

2.1.4 ชื่อบอกอาการหรือลักษณะของโรคและตามด้วยการเปรียบเทียบ

จากการวิเคราะห์ตำรายาในด้านการตั้งชื่อโรค ปรากฏว่ามีการตั้งชื่อแบบบอกอาการและตามด้วยการเปรียบเทียบ เช่น

“ชะดวง + เดื่อย”

ชะดวง คือ อาการที่เป็นริดสีดวงทวาร ส่วนคำว่า **เดื่อย** เป็นการเปรียบเทียบให้เห็นลักษณะของริดสีดวงที่ไผ่ล่อออกมาจากทวารหนักเป็นลักษณะเรียวแหลมคล้ายเดื่อยไถ่

“ผี + ปลาค่อม”

ผี คือลักษณะอาการของโรค ส่วนคำว่า **ปลาค่อม** (ปลาช่อน) เป็นการเปรียบเทียบให้เห็นภาพลักษณะของผีว่ามีลักษณะเหมือนเกล็ดปลาช่อน

“ผี + หัวเอียน”

ผี คือลักษณะอาการของโรค ส่วนคำว่า **หัวเอียน** (หัวปลาไหล) เป็นการเปรียบเทียบให้เห็นภาพลักษณะของผีว่ามีลักษณะเม็ดกลมเล็ก ๆ โผล่ขึ้นมาเหมือนหัวปลาไหล

“คันทมาลา (ผีในลำคอ) + เตือยไก่”

คันทมาลา คือ ลักษณะอาการของโรค เป็นชื่อเรียกโรคผี ส่วนคำว่า **เตือยไก่** เป็นการเปรียบเทียบให้เห็นภาพลักษณะของผีว่ามีลักษณะเหมือนเตือยไก่ซึ่งเกิดในลำคอ

จากลักษณะทางภาษาที่กล่าวมาข้างต้น เป็นการกล่าวถึงลักษณะของโรคโดยการเปรียบเทียบให้เห็นภาพอย่างชัดเจน เช่น ผีปลาค่อม ผีหัวเอียน ผีปลาค่อมลักษณะเหมือนหัวปลาค่อม (ปลาช่อน) กลมมน ส่วน ผีหัวเอียน (ปลาไหล) เล็กแหลม จากคำเรียกชื่อที่กล่าวมาทำให้สามารถแยกลักษณะของโรคที่มาจากชื่อเรียกได้อย่างแม่นยำและมีประสิทธิภาพในการรักษามากยิ่งขึ้น

2.1.5 ชื่อแบบการเปรียบเทียบทั้งหมด

จากการวิเคราะห์คำรายการในด้านการตั้งชื่อโรค ปรากฏว่ามีการตั้งชื่อแบบการเปรียบเทียบทั้งหมด เช่น

“**ไฟลามโกน**” ลักษณะและอาการของไข้หมาโกน เป็นไข้ที่มีอาการลงท้อง (ท้องเดิน) ทั้งอุจจาระ อาเจียน ร้อนใน กระหายน้ำ ทูรนทูราย อีกสองสามวันต่อมาบวมตามแข้งตามขา เป็นการ**เปรียบเทียบ**ให้เห็นลักษณะของโรคที่ภายในมีอาการร้อนดังไฟ ทูรนทูราย ความร้อนลามไปทั่วร่างกาย คล้ายกับไฟที่ไหม้แล้วลุกลามในโพรงต้นไม้

“**ออกเม็ดดำเม็ดแดง**” เป็นชนิดของไข้หมาโกนที่มีตุ่ม ลักษณะและอาการไข้ร้อนจัด ออกตุ่มสีแดง สีดำ ปลายตุ่มเป็นยอดแหลม เรียกอีกอย่างว่าออกตาออกแดง ร้ายแรงมาก เป็นการ**เปรียบเทียบ**ให้เห็นลักษณะของโรคที่มีตุ่มขึ้น เปรียบเทียบตุ่มนั้นเป็นลักษณะเม็ดสีดำเม็ดสีแดงตามร่างกาย โดยใช้สีกำกับก็เพื่อสามารถวินิจฉัยแยกโรคได้อย่างแม่นยำ

จากที่กล่าวมาข้างต้น ปรากฏกลวิธีการตั้งชื่อโรค หรือลักษณะอาการที่ปรากฏในคำรายการโบราณนั้นมีรูปแบบเฉพาะทางภาษาในการเรียกชื่อ แบ่งออกเป็น 5 ลักษณะ คือ ชื่อเฉพาะ ชื่อที่บ่งบอกชื่อโรคหรืออาการ ชื่อบอกอาการของโรคแล้วตามด้วยอวัยวะที่เกิดโรค ชื่อบอกอาการหรือลักษณะของโรคและตามด้วยการเปรียบเทียบ ชื่อแบบการเปรียบเทียบทั้งหมด การตั้งชื่อโรคของหมอยาในอดีตนั้นสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมการใช้ภาษาในเชิงสร้างสรรค์ มีการใช้ชื่อเฉพาะเข้าใจได้ในเข้าใจได้ในสังคมวัฒนธรรมเดียวกัน หรือในกลุ่มลูกศิษย์ที่เรียนในสำนักของหมอยานั้นๆ ตลอดจนลักษณะการใช้ภาษาการเรียกชื่อโรคที่มีการเปรียบเทียบให้เห็นภาพอย่างชัดเจน นอกจากจะแสดง

ถึงความเชี่ยวชาญทางภาษาเชิงสร้างสรรค์ของหมอยาแล้ว การเรียกชื่อโรคโดยการเปรียบเทียบก็เพื่อการวินิจฉัยและแยกลักษณะของโรคที่แม่นยำเป็นประโยชน์ต่อการรักษาต่อไป

2.2 ภาษาและตัวอักษรที่ใช้จารในตำรายา

2.2.1 ด้านภาษา

ในตำรายานำมาปริวรรตนี้ภาษาที่ใช้ส่วนมากนั้นเป็นภาษาถิ่นอีสาน ลักษณะของถ้อยคำเป็นภาษาเฉพาะถิ่นของคนอีสาน เมื่อเปรียบเทียบกับภาษาไทยพื้นฐานทำให้เห็นอัตลักษณ์ของผู้คนอีสานในอดีตอย่างชัดเจน ดังประเด็นที่จะนำเสนอต่อไปนี้

ด้านการออกเสียง

เสียงบางเสียงไม่มีในระบบเสียงของคนอีสาน เช่น เสียง /ร/ /ข/ แต่จะมีเสียงมาแทน คือ /ฮ/ /ช/

“รากเปล่า”	ออกเสียงเป็น	“ฮากเป่า”
“สีชมชื่น”	ออกเสียงเป็น	“สีชมชื่น”
“ผักชีช้าง”	ออกเสียงเป็น	“ผักชีช้าง”

การออกเสียงควบกล้ำของคนอีสานในอดีตนั้นจะไม่ปรากฏระบบเสียงควบกล้ำ เช่น /พร/ /คว/ /กล/ /กว/

“รากพร้าว”	ออกเสียงเป็น	“ฮากพร้าว”
“กล่ำตาควาย”	ออกเสียงเป็น	“ล่ำตาควาย”
“รากกล้วยดิบ”	ออกเสียงเป็น	“ฮากกล้วยดิบ”
“ต้นตากวาง”	ออกเสียงเป็น	“ต้นตากวาง”

คำนามเรียกชื่อพืช

คำนามที่ใช้เรียกชื่อพืชในตำรายานี้เป็นลักษณะเฉพาะที่เข้าใจได้ในกลุ่มสังคมวัฒนธรรมอีสาน วัฒนธรรมการใช้ภาษาที่จะกล่าวต่อไปแสดงให้เห็นว่าผู้คนรู้จักสิ่งเดียวกันแต่เรียกต่างกัน เนื่องจากเมื่อภาษาแพร่กระจายห่างจากจุดกำเนิดภาษา ยิ่งห่างไกลกันมากก็ยิ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางภาษาโดยเฉพาะเสียง ดังนั้นชื่อพืชสมุนไพรจะมีชื่อเรียกที่แตกต่างในแต่ละภูมิภาค หรือแม้กระทั่งภูมิภาคเดียวกันแต่ต่างพื้นที่ห่างไกลกัน ก็ยังเรียกชื่อพืชแตกต่างกัน เช่น

“พืพ่วน (ผีพ่วน)”	ภาคกลางเรียก	“นมควาย”
“หมากเขือบ้า”	ภาคกลางเรียก	“ลำโพง”
“ตากวง”	ภาคกลางเรียก	“ตะก้อง” “กำแพงเก่าขึ้น”
“มุยแดง”	ภาคกลางเรียก	“ตะลุมพุกแดง” “ตุ้มกาแดง”
“ขามป้อม”	ภาคกลางเรียก	“มะขามป้อม” หรือ “กำทวด”
ภาคกลางบางจังหวัด เช่น จังหวัดเพชรบุรี ภาษาท้องถิ่นเรียก “ตำซวด”		
“ยาหัว”	ภาคกลางเรียก	“ค้อนกระแต ข้าวเย็นเหนือ ข้าวเย็นใต้”
“กอฮอ” “เขาฮอ”	ภาคกลางเรียก	“บอระเพ็ด”

วัฒนธรรมการใช้ภาษาที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่าผู้คนรู้จักสิ่งเดียวกันแต่เรียกต่างกัน เนื่องมาจากเมื่อภาษาแพร่กระจายห่างจากจุดกำเนิดภาษา ยิ่งห่างไกลกันมากก็ยิ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางภาษาโดยเฉพาะการเปล่งเสียง ดังนั้นชื่อพืชสมุนไพรจึงมีชื่อเรียกที่แตกต่างกันออกไปแต่ละพื้นที่แต่ละภูมิภาค

คำดั้งเดิมที่ปรากฏในตำรายา

ปรากฏคำกริยา และคำวิเศษที่ใช้ในการรักษาเป็นคำในภาษาอีสานที่เข้าใจได้เฉพาะกลุ่มสังคมวัฒนธรรมอีสาน คำชนิดนี้เป็นคำที่พื้นสมัย ไม่ค่อยปรากฏในสังคมวัฒนธรรมอีสานในปัจจุบัน ซึ่งสะท้อนลักษณะเฉพาะตนได้เป็นอย่างดี เช่น

เซอะ ยาชะดวง พาก 1 ให้เอา แ้มเฝ้าไฟ สมควันแล ให้เอาฝักงวงช้าง ต้มเซอะ **เซอะ**เป็นคำกริยา ความหมายคือ การประพรม ชำระล้าง

โพะ ยาเสียบหัวช้างฝ่ายเดียว ให้เอา ใบผีเสื้อ 1 ใบบุรา 1 ใบว่านไฟ 1 ใบส้มป่อย 1 ให้เอาชิง 7 กระเทียม 7 ตำเอาน้ำ **โพะ**หัวคันคิงหายปวดหัว **โพะ** เป็นคำกริยาความหมายคือ การนำสมุนไพรไปวางปิดบริเวณที่มีอาการในปริมาณที่มากพอสมควร

เจีย ยากงหนองกินแซ้วให้เอา น้ำมันหมากพร้าวไฟ 1 ดินกะ(ประ)สิ่วขาว 1 หมากพอกเฝ้าไฟเอาน้อย เข้าเหนียวเฝ้าไฟเอาน้ำน้อย น้ำมันงาเป็นน้ำหุงเข้ากันเจียแล **เจีย** เป็นคำกริยา ความหมายคือ การนำสมุนไพรมาผ่านวิธีการปรุงยาแล้ว เอามาขัดหรือถูบริเวณช่องปากหรือฟัน

คำอิด ยาล่องแก้ว ให้เอา หมากบ้ำลาย 1 รากป่าน 1 รากปวกเข้า 1 รากส้มจีน (?) 1 หัวไก่โอก 1 รากตำแย 1 รากหิงหาย 1 รากชะโนด(?) 1 หัวดอกพันมหา 1 อันนี้ฝนให้กินแต่ใช้คำอิดแล **คำอิด** เป็นคำวิเศษณ์ หมายความว่า แรกเริ่มเดิมที ครั้งแรก

จากที่กล่าวมาข้างต้น ปรากฏการใช้คำดั้งเดิมพื้นสมัยเพื่อเป็นเครื่องมือในการสื่อสารและถ่ายทอดองค์ความรู้ของกลุ่มวัฒนธรรมอีสาน หรือที่เรียกว่ากลุ่มภาษาไทยถิ่นอีสาน คำเหล่านี้สะท้อนอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมการใช้ภาษาของผู้คนได้เป็นอย่างดี ปัจจุบันคำเหล่านี้ได้เลือนหายไปจากวัฒนธรรมอีสาน วัฒนธรรมการใช้ภาษาภาคกลาง ภาษาไทยมาตรฐานของคนรุ่นใหม่เข้ามาแทนที่ ซึ่งเป็นธรรมชาติในเรื่องอิทธิพลทางภาษา ทำให้คำดั้งเดิม คำเก่า ของกลุ่มวัฒนธรรมภาษาไทยถิ่นอีสานเปลี่ยนแปลงถูกลดบทบาทลง และกำลังเลือนหายไปในอนาคตอันใกล้หากไม่มีการอนุรักษ์

คำปริศนาที่ใช้ในการรักษา

จากการวิเคราะห์ตำรายาฉบับนี้ปรากฏคำปริศนาที่เป็นชื่อพืชสมุนไพรแฝงไว้ในคำรับยา เหตุผลที่ต้องปิดบังอำพรางนั้นอาจเป็นเพราะการรักษาของหมอโยนาอิตันนั้นเป็นลิขสิทธิ์เฉพาะ บางครั้งการจดบันทึกวิธีการปรุงยาต้องมีปริศนาปิดบังไว้ไม่ให้คนอื่นที่ไม่ใช่ลูกศิษย์รู้สูตรยาส่วนมากแล้วจะเป็นการอำพรางชื่อพืชสมุนไพร อีกทางหนึ่งก็อาจเป็นการทดสอบความสามารถในการตีความของลูกศิษย์ที่มาเรียน โดยคำปริศนาที่นำมาอำพรางก็มีคำพอให้เดาหรือตีความได้ เช่น

เหล็กขีดิน คือ วานตาลเดี่ยว เป็นวานตันไม้ใหญ่ มีรากใหญ่แทงลงไปในพื้นดิน ลักษณะคล้ายเหล็กแทงลงดิน

ร่มสามเมือง คือ ต้นคันทอง หรือลำบิดง คันทองในภาษาอีสานความหมายคือร่ม ต้นคันทองเป็นไม้ยืนต้นค่อนข้างสูง สูงได้ถึง 12 เมตร ลักษณะใบแผ่ออกปกคลุมเกิดการเปรียบเทียบกับว่าคลุมได้ถึงสามเมือง จึงเป็นที่มาของคำว่าร่มสามเมือง

แผ่นดินเย็น คือ เปราะหอม เป็นวานชนิดหนึ่งมีลำต้นเป็นหัวอยู่ใต้ดิน ใบเดี่ยวแผ่ราบไปตามพื้นดิน ใบจะงอกงามหน้าฝนเวลาที่พื้นดินเย็น และจะแห้งไปในหน้าแล้ง จึงเป็นที่มาของชื่อแผ่นดินเย็น

หึ่งอากาศ คือ น้ำผึ้ง เป็นการเปรียบเทียบเสียงบินหึ่ง ๆ ในอากาศ ของผึ้งไว้เป็นปริศนา จึงเป็นที่มาของหึ่งอากาศ

พาดง่าไม้ คือ บอระเพ็ด ภาคอีสานเรียก เครือกอฮอ เป็นลักษณะไม้เถา เป็นเครือเลื้อยไปตามกิ่งไม้จึงเป็นที่มาของคำว่า พาดง่าไม้

ไธรรณี คือ หญ้าหัวหมู มีหัวอยู่ใต้ดินและรากสามารถขบไช จัดแ่งไปในดิน จึงเป็นที่มาของคำปริศนาไธรรณี

จากคำปริศนาที่กล่าวมาข้างต้น นอกจากเป็นการซ่อนการอำพรางตัวซึ่งเป็นสูตรเฉพาะของบุคคล จะส่งต่อความรู้สู่ตรยาให้เฉพาะลูกศิษย์หรือคนใกล้ชิดเท่านั้น นอกจากนั้นหมอยาในอดีตยังเป็นผู้ที่ช่างสังเกต มีความชำนาญทางภาษา เปรียบเทียบลักษณะทางภาษากับชื่อเรียกพืชวัตถุได้อย่างสัมพันธ์ในลักษณะใดลักษณะหนึ่งอย่างสร้างสรรค์และแยบยล

2.3 รูปแบบการรักษา

จากการวิเคราะห์รูปแบบในการรักษาของหมอยาพื้นบ้านในครั้งนี้ มีการรักษาหลายรูปแบบหลายขนาน มีการนำใช้ พืชสมุนไพร สัตว์ วัตถุ มาประกอบเข้ายา มีการรักษาทั่วไปตั้งแต่ใช้ยาขนานเดียว ไปจนถึงการรักษาที่ต้องใช้ยาหลายขนาน ตลอดจนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งกำลังใจให้คนเจ็บไข้ในการรักษาก็มีคาถาอาคม บัตรพาลีพิธีกรรมเข้ามาด้วย รูปแบบการรักษาแบ่งออกได้ดังต่อไปนี้

2.3.1 การรักษาโดยใช้ยาขนานเดียว

รูปแบบการรักษานี้จะขึ้นต้นด้วย ชื่อโรคหรืออาการที่ปรากฏ ตามด้วยปริมาณของพืชสมุนไพร สัตว์ หรือธาตุวัตถุที่ใช้ จบด้วยวิธีการปรุงสมุนไพรในการรักษา ตัวอย่างเช่น

“ยาผีในหู ให้เอางาข้าง 1 ในฝ่าย 1 ใบหมากแปบ 1 ต้นสะมัด 1 ให้เอาเชิบบำมาเอ็ด เป็นหม้อแล้วเอาน้ำมนต์คืบเป็นน้ำหุงทาตีหายแล”

นอกจากนี้การลงท้ายในขนานนั้น ๆ จะจบด้วยคำที่ให้อำลังใจสร้างความเชื่อมั่นให้กับคนไข้ ความน่าเชื่อถือให้กับหมอยาด้วย ส่วนมากจะลงท้ายด้วยคำว่า “ดีแล” “หายแล” ตัวอย่างเช่น

“ยาตาเข้าฝ้า ให้เอาหมากกะโดน 1 ตำปั่นเอาน้ำมนต์นั้น ให้เอาหม้อใหม่มาต้มเคี่ยวให้ขุ่นแล้ว น้ำมนต์นั้นก็ใส่ต้มกัน แล้วจึงหยอดใส่ดีแล”

“**ยาลมพุทธรักษ์** ให้เอา ตาไผ่บ้าน 1 ตาไผ่ขางไฟ 1 ไผ่ขางคำ 1 ตาอ้อยดำ 1 รากหมาก 1 รากท้าว 1 รากหมากชาติ 1 รากไล่ 1 รากข่อย 1 ฝนกินหายแล”

การรักษาโดยใช้ยาขนานเดียวนั้น ผู้เขียนมีความเห็นว่าเป็นการรักษาโรคทั่วไป ซึ่งไม่ใช่โรคที่อันตรายและแรงตัวมากนัก หมอยาจึงรักษาโดยใช้ยาเพียงขนานเดียวก็ทุเลาและหายดีได้

2.3.2 การรักษาโดยใช้ยาหลายขนาน

รูปแบบการรักษานี้จะขึ้นต้นด้วย ชื่อโรคหรืออาการที่ปรากฏ ตามด้วยปริมาณของพืชสมุนไพร สัตว์ หรือธาตุวัตถุที่ใช้ ตามด้วยวิธีการปรุงสมุนไพรในการรักษา ในการรักษาแบบนี้จะมีการใช้ยาหลายขนานเพิ่มเติมเข้ามา ถ้าโรคหรืออาการนั้นรักษายากดาร์บนั้นอาจจะมี 4 – 5 ขนาน โดยใช้คำว่า “**พาก 1**” ซึ่งหมายถึงขนานต่อมาจากขนานแรกที่รักษา เช่น

ยาชะดวงท้องในไส้ก็ตี

ให้เอาฮากชะคิง 1 เคียวพวยสง 1 เอาเคียวหมุทอก 1 ต้มกินดีแล ฯ

พาก 1 ให้เอาผักหวานบ้านต้มกินดีแล ฯ

พาก 1 ให้เอาฮากคัดเค้า 1 ฮากตีนจำ 1 ฮากหนามขอ 1 ต้มกินดีแล ฯ

พาก 1 ให้เอาหนามไผ่ต้มกินดีแล

จากตัวอย่างข้างเป็นการรักษาโรคท้องในท้องในไส้ มีการใช้ยาถึง 4 ขนานด้วยกัน ถ้าใช้ยาขนานแรกไม่หายก็จะใช้ขนานต่อมาเรื่อย ๆ แสดงให้เห็นว่า โรคที่ทำการรักษามีความยากและซับซ้อนขึ้นจึงมีการใช้ยาและแนวทางการรักษาหลายขนาน

2.3.3 การรักษาโดยใช้ยาและคาถาอาคม

รูปแบบการรักษานี้จะขึ้นต้นด้วย ชื่อโรคหรืออาการที่ปรากฏ ตามด้วยปริมาณของพืชสมุนไพร สัตว์ หรือวัตถุที่ใช้ ตามด้วยวิธีการปรุงสมุนไพรในการรักษา และลงท้ายด้วยคาถาอาคม เช่น

“**ยาไค่พอง** ให้เอา ปูผักเสี้ยน ขมิ้น ตำใส่น้ำมันงา แลน้ำมันงาโตะดีแล ให้เสกคาถาอันนี้เปาเทอญ ให้ว่าดังนี้ ฯ อธิปัสสาวกขาโดตังตีสสอปยสวิปลสภิตยัดโด้ง โหมงคา เอมมเมกมปิ เอกทธาปหินยานทุนิทุกขาเขยนโตสกกตวสกวาว้องว้องสวาหะสวาหปวปตติโกโมติสัดติเม กสปลัด”

ตำรายาที่มีคาถาอาคมกำกับเป็นภาษาบาลีนั้น ในมุมมองของผู้เขียนมี 2 ประเด็นดังต่อไปนี้

1. ตำรายาที่มีคาถาอาคมกำกับเป็นภาษาบาลี นั้นแสดงให้เห็นอิทธิพลของพุทธศาสนาที่เข้ามามีบทบาทในการสร้างสรรค์ตำรายา มีนัยแห่งพุทธโอสธ ในตัวอย่างที่ยกมาในคัมภีร์ใบลานใช้บทสมโพชนงค์เข้ามาแทรก ถ้ามีบทในตำรายาย่อมแสดงว่าพุทธมณเฑมีส่วนในการกำกับยาเยียวยาความเจ็บไข้ได้ป่วย สะท้อนให้เห็นว่าหมอยาในอดีตของจังหวัดบุรีรัมย์นั้นได้รับอิทธิพลทาง

2. สะท้อนความเชื่อในการรักษาโดยใช้ยาสมุนไพรและคาถาอาคม เพิ่มความน่าเชื่อถือความเข้มแข็งของตำรับยา ในความเชื่อนั้นคาถาอาคมสามารถดบนัดลให้อาการเจ็บไข้ได้ป่วยหายหรือทุเลาลง แต่ในอีกทางหนึ่งอาจเป็นคุณไสยที่ทำให้ผู้เจ็บไข้ได้ป่วยมีกำลังใจดี ในลักษณะจิตสั่งกาย เมื่อกำลังใจดีก็ส่งผลให้อาการเจ็บไข้ได้ป่วยทุเลาลง

1. เป็นการจัดระเบียบหาจิตใจให้ทั้งหมและผู้ป่วยมีจิตใจที่สงบมีสมาธิ อาการฟุ้งซ่านปั่นป่วนภายในลดลง การเตรียมจิตใจของทั้งหมและผู้ป่วยมีผลต่อการรักษา เพราะเมื่อจิตใจพร้อม มีความเชื่อมั่นในการรักษา สามารถสร้างแรงกระตุ้นให้มีการตอบสนองต่อการรักษาได้ดียิ่งขึ้น หมอพื้นบ้านเชื่อว่า ถ้าสภพหาจิตใจมีศรัทธาทำให้อาการเจ็บป่วยลดลงได้ส่วนหนึ่ง

2.3.4 การรักษาโดยใช้ยา และเครื่องบชา

รูปแบบการรักษานี้จะขึ้นต้นด้วย ชื่อโรคหรืออาการที่ปรากฏ ตามด้วยปริมาณของพืช สมุนไพร สัตว์ หรือวัตถุที่ใช้ ตามด้วยวิธีการปรุงสมุนไพรในการรักษา และลงท้ายด้วยเครื่องบูชา ครุ เช่น

ยาไค่พองเจ็บตุก

ให้เอาไปซื้ก้าน้อย งาดำ วุ้นไฟ ขมิ้นตำใส่ น้ำมันงากวนโพะตีแลคคาบ บาด 1 เหล้าก้อง 1 ไข่หน่วย 1 ชื่นกับแพรรา 1 หวย (กรวย ใบตองกล้วยหรือกระดาดที่ทาปากให้กว้างกันแหลม สำหรับเห็นเบรื่องสักการะ มีดอกไม้รูปเทียน) แลให้ละล้ากินเทอญหายแล

จากตัวอย่างข้างต้นสะท้อนให้เห็นความเชื่อในการรักษาอาการเจ็บไข้ได้ป่วยของผู้คน
อีสานในอดีต ที่ยังยึดโยงอยู่กับความเชื่อดั้งเดิม โดยเชื่อว่าโรคหรืออาการจะหายหรือทุเลาลงนั้น
นอกจากรักษาด้วยตัวยาแล้วต้องมีการบูชาครูซึ่งถือว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ไปพร้อมกัน โดยในตัวอย่าง
ปรากฏเครื่องบูชาครู ซึ่งอีสานเรียกว่า “คาย” ดังนี้ มีเงิน 1 บาท เหล้า 1 ไซ่มั้น ผ้าชิ้นผ้าแพรขาว และ
กรวยใบตองที่มีดอกไม้ธูปเทียนเพื่อสักการะ

2.3.5 การรักษาโดยใช้ยา เครื่องบูชาและพิธีกรรม

รูปแบบการรักษาจะขึ้นต้นด้วย ชื่อโรคหรืออาการที่ปรากฏ ตามด้วยปริมาณของพืชสมุนไพร สัตว์ หรือวัตถุที่ใช้ ตามด้วยวิธีการปรุงสมุนไพรในการรักษา และลงท้ายด้วยเครื่องบูชา และมีพิธีกรรมร่วมด้วย เช่น

“ยาถูกตายในท้องรบก้ออก ให้เอา ฮากหูสาณในน้ำฝั้งกินออกแล ฯ ให้หาหม้อปากบานบับัน ผีว่าค่างหม้อกินยา ให้เอาใบตองกล้วยตีบมาห่อปากหม้อ แล้วจึงเอาข้าวสารใส่แต่ (เล็กน้อย) หมากคำ 1 ตาเหลว หน้าจั่ว (เครื่องหมายที่สานขัดด้วยไม้ไผ่ ใช้ในพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ) 4 อัน ให้แปงก่อนเส้า (นำก้อนหินมาวางเป็นเตา) ฟินค่าศอก ผู้เป็น (ผู้ป่วย) ให้เอา ฟินใส่ทางเดียวกันแล้วจึงปิดเป่าเสียให้แต่งโหง (กระทรวงบัตรพลี) หน้าจั่ว มื้อด้าอด (วันแรก) นั้นให้แต่ง 3 โหง มื้อลุน (วันถัดมา) ให้แต่ง 4 โหงขึ้นไปตาต่อเท่าฮอด (จนถึง) 9 โหง 9 มื้อแล ให้เอา ข้าวดำแดงข้าวเหลือง แกงส้มแกงหวานดั่งเดียวกัน ดอกไม้ ขาว เขียว ดำ แดง ดั่งเดียวกันแลฯฯ คายปัว (เครื่องบูชาในการรักษา) ให้มีหมากเบ็ง (ขันหมากเบ็ง) 3 ฐาน ขวย (กรวยใบตองกันแหลม) ดอกไม้ขาวแห้งเป็นแล เงินบาทก็เป็น เงินฮ้อยก็เป็นแล ฯ ให้สับ คาผา อันนี้ใส่หม้อยา 7 คาบ แล้วจึงค้ำหม้อเทอญ สบข้าวว่าใส่ชูโหง สบใส่โหงไปผอกเสียเท่าหมด 9 โหง 9 มื้อ นั้นเทอญจึงเซาแล โอมดับสกวา สุธสกวา สุธสกวา สุธสกวา สุโอมสวาหับ 7 ทีแล”

จากตัวอย่างข้างต้นปรากฏกระบวนการรักษาตั้งแต่การใช้ตัวยาในการรักษาแล้วตามด้วยพิธีกรรม คือ ก่อนต้มยา ต้องมีเครื่องบูชา คือ หมาก ตาเหลวหน้าจั่ว (ไม้ไผ่สานรูปสามเหลี่ยมเป็นสัญลักษณ์ในการป้องกันสิ่งไม่ดี หรือสิ่งชั่วร้ายตามความเชื่อตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน เช่น เมื่อจะเริ่มปลูกข้าว โดยนำตาเหลวมัดติดกับไม้ไผ่ แล้วปักทั้ง 4 มุม บอกกล่าวว่า ขอให้ได้ข้าวเยอะๆ อย่าให้สัตว์มารบกวน) แล้วปิดเป่า หลังจากนั้นต้องมีพิธีกรรมต่อเนื่องจากการรักษา คือการบัตรพลีสะเดาะเคราะห์ โดยให้แต่งกระทรวงสำหรับบัตรพลี วันแรกแต่งไปบัตรพลี 3 กระทรวง วันที่สอง 4 กระทรวง จนครบ 9 กระทรวง เครื่องบัตรพลีในกระทรวงมี ข้าวดำ แดง ขาว เหลือง แกงส้มแกงหวาน ดอกไม้ ขาว เขียว ดำ แดง ตามด้วยคายคำบูชาครูในการรักษา

ข้างต้นสะท้อนให้เห็นความเชื่อเรื่องการบัตรพลี พิธีกรรม สะเดาะเคราะห์ ที่ปรากฏในช่วงท้ายของการรักษา ความเชื่อของผู้คนอีสานในอดีตเชื่อว่า โรคภัยไข้เจ็บบางอย่างอาจเกิดจากเจ้ากรรมนายเวร หรือกรรมเก่า เพราะฉะนั้นแล้วเมื่อรักษาด้วยยาจากหมอแล้วต้องมีพิธีกรรมการบัตรพลีเสียเคราะห์เสียเชิญ จึงจะทำให้อาการการเจ็บไข้ได้ป่วยหายหรือทุเลาลง อีกทางหนึ่งก็คงเป็นกุศโลบายเพื่อให้ผู้ป่วยมีความกำลังใจในการรักษาโรค

2.4 ตัวยาที่ใช้ในการรักษา

จากการวิเคราะห์รูปแบบในการรักษาของหมอยาพื้นบ้านในครั้งนี มีการ รักษาหลายรูปแบบ หลายขนาน มีการนำใช้ตัวยาที่หลากหลาย โดยแบ่งเป็น พิษขัตตุ สัตว์ขัตตุ ธาตุขัตตุ และมีตัวทำละลายผสมยาให้เข้ากันคือ น้ำกระสายยา

2.4.1 พิษขัตตุ

คือ พิษสมุนไพรตามท้องถิ่นที่นำมารักษาด้วยวิธีทางแพทย์พื้นบ้าน ตัวอย่างเช่น

“ในหมากบ้า เห็ดแดงแห ใบเป้า หมากบวบลิง หมากเขือบ้า เครือหมากขี้กา หุ่งแดง พริก กระเทียม จันแดง จันผา”

2.4.2 สัตว์วัตถุ

คือ ยาที่ได้จากส่วนต่าง ๆ ของสัตว์ เช่น หนัง เขา กระดูก หรือตัวของสัตว์ที่นำมาทำยา ตัวอย่างเช่น

“เขากวาง แมงมุม หนังแรด บิงูเหลื่อม พุงกบ พุงเขียด หางปลากระเบน”

2.4.3 ธาตุวัตถุ

คือ หิน ดิน หรือแร่ธาตุต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติที่นำมาใช้เป็นยา เช่น

“เงิน คำ(ทองคำ) ขามิตสะนา(มิตทองเหลืองตัดหมาก) ดินขยาคา ปูนละคร”

2.4.4 น้ำกระสายยา

คือ น้ำหรือของเหลวที่ใช้สำหรับละลายตัวยาให้เข้ากัน เพื่อแต่งกลิ่นให้กินง่าย ให้ยาออกฤทธิ์เร็ว และทำให้ยาออกฤทธิ์แรงขึ้น เช่น

“น้ำเหล้า น้ำเหล้าเด็ด น้ำพังคาน้ำนมคน น้ำมะนาว น้ำขาวข้าว”

น้ำเหล้ากับน้ำเหล้าเด็ด มีความแตกต่างกันตรงที่น้ำเหล้าเด็ดมีฤทธิ์ที่สูงกว่าส่วนน้ำพังคาน้ำนม จากการสังคายนาได้ข้อความเห็นที่แตกต่างกันออกไป คือ

1. น้ำขยาคาบาน ในอดีตบ้านนั้นมุงด้วยหญ้าคา เมื่อจำเป็นใช้น้ำกระสายยาดังนี้ก็จะเอาน้ำสาตขึ้นไปบนหลังคา แล้วรองเอาน้ำที่ตกผ่านหญ้าคาที่มุงหลังคา
2. น้ำที่ได้จากการหมักเหล้าสาโท แต่เป็นน้ำก่อนที่จะเป็นเหล้าสาโท
3. น้ำที่อยู่ในดินตามแนวขยาคา

สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาวิเคราะห์ตำรายาในคัมภีร์ไบลานทั้ง 2 ฉบับของวัดมณีจันทร์ อำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นการปริวรรตคัมภีร์ไบลานขนาดสั้นจำนวน 2 ฉบับที่จารด้วยอักษรธรรมอีสาน เพื่อมาศึกษาวิเคราะห์องค์ความรู้ที่ปรากฏในคัมภีร์ไบลาน โดยการปริวรรตนั้นเป็นการปริวรรตโดยใช้วิธีถอดความครั้งเดียว โดยเป็นการถอดความแบบผสมผสาน ระหว่างการถอดความจากต้นฉบับเดิมและความเหมาะสมบางประการสำหรับการบันทึกเป็นภาษาไทยปัจจุบัน ด้วยเหตุผลว่า ภาษาที่ปรากฏในเอกสารไบลานเป็นภาษาถิ่นซึ่งออกเสียงวรรณยุกต์แตกต่างจากภาษาไทย ขณะเดียวกัน ภาษาที่ใช้ในการปริวรรตเป็นภาษาไทยปัจจุบัน จึงพยายามรักษารากวิธีตามการเขียนแบบเก่าในบางคำซึ่งเป็นคำดั้งเดิม และบางคำบันทึกเป็นภาษาไทยปัจจุบันเพื่อคนทั่วไปสามารถเข้าใจได้ ส่วนการวางรูปสระและตัวสะกดที่วางไว้บนและล่างบรรทัด ซึ่งเป็นอักขรวิธีแบบอักษรธรรมอีสาน ไม่รักษาไว้เนื่องจากมีข้อจำกัดในระบบการสะกดคำที่แตกต่างจากภาษาไทยปัจจุบัน ตลอดจนระบบการพิมพ์จึงเขียนเป็นแบบภาษาไทยปัจจุบันแทน

ลักษณะเด่นและองค์ความรู้ในคัมภีร์ใบลาน ทำให้ทราบถึงภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้านของผู้คนอีสานในอดีตที่ผ่านมาในประเด็นดังต่อไปนี้ 1. ปรากฏการเรียกชื่อโรคและลักษณะอาการมีรูปแบบเฉพาะทางภาษา ปรากฏกลวิธีการตั้งชื่อโรค หรือลักษณะอาการที่ปรากฏในตำรายาโบราณนั้นมีรูปแบบเฉพาะทางภาษาในการเรียกชื่อ แบ่งออกเป็น 5 ลักษณะ คือ ชื่อเฉพาะ ชื่อที่บ่งบอกชื่อโรคหรืออาการ ชื่อบอกอาการของโรคแล้วตามด้วยอวัยวะที่เกิดโรค ชื่อบอกอาการหรือลักษณะของโรคและตามด้วยการเปรียบเทียบ ชื่อแบบการเปรียบเทียบทั้งหมด การตั้งชื่อโรคของหมอชาในอดีตนั้นสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมการใช้ภาษาในเชิงสร้างสรรค์ มีการใช้ชื่อเฉพาะเข้าใจได้เข้าใจได้ในสังคมวัฒนธรรมเดียวกัน หรือในกลุ่มลูกศิษย์ที่เรียนในสำนักของหมอยานั้น ๆ ตลอดจนจนลักษณะการใช้ภาษาการเรียกชื่อโรคที่มีการเปรียบเทียบให้เห็นภาพอย่างชัดเจน นอกจากนี้จะแสดงถึงความเชี่ยวชาญทางภาษาเชิงสร้างสรรค์ของหมอยาแล้ว การเรียกชื่อโรคโดยการเปรียบเทียบก็เพื่อการวินิจฉัยและแยกลักษณะของโรคที่แม่นยำเป็นประโยชน์ต่อการรักษาต่อไป 2. ภาษาและตัวอักษรที่ใช้จารตำรายาฉบับนี้เป็นภาษาอีสานดั้งเดิม และใช้อักษรธรรมอีสานในการบันทึกสะท้อนอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมการใช้อักษรและภาษาของผู้คนได้เป็นอย่างดี ปัจจุบันวัฒนธรรมการใช้อักษรและภาษากำลังจะเลือนหายไปจากวัฒนธรรมอีสาน วัฒนธรรมการใช้ภาษามากลางภาษาไทยมาตรฐานของคนรุ่นใหม่เข้ามาแทนที่ ซึ่งเป็นธรรมชาติในเรื่องอิทธิพลทางภาษา ทำให้คำดั้งเดิม คำเก่า ของกลุ่มวัฒนธรรมภาษาไทยถิ่นอีสานเปลี่ยนแปลงถูกลดบทบาทลง และกำลังเลือนหายไปในอนาคตอันใกล้หากไม่มีการอนุรักษ์ 3. รูปแบบการรักษา มีตั้งแต่การใช้ยาสมุนไพร ไปจนถึงการรักษาที่ต้องใช้ยาหลายขนาน การนำใช้ด้วยที่หลากหลาย โดยแบ่งเป็นพืชวัตถุ สัตว์วัตถุ ธาตุวัตถุ และมีตัวทำละลายผสมยาให้เข้ากันคือน้ำกระสายยา ตลอดจนเพื่อเสริมสร้างกำลังใจให้คนเจ็บใช้ในการรักษาก็มีคาถาอาคมและการประกอบพิธีกรรมเข้ามาด้วย

การอภิปรายผลในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาวิจัยเกี่ยวกับตำรายาจากคัมภีร์ใบลานที่จารด้วยอักษรธรรมฉบับวัดมณีจันทร์ อำเภอพุทธโสธร จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยเป็นการวิเคราะห์องค์ความรู้ที่ปรากฏในตำรายา ปรากฏงานวิจัยที่สอดคล้องกันคือ Thongpen et al. (2022) ศึกษาเชิงวิเคราะห์เอกสารต้นฉบับตำรายาแพทย์แผนไทยวัดจุนนางตำบลท่าทอง อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก ผลการศึกษาพบตำรับยาในการรักษาโรค และจำแนกสารัตถะของตำรับยาตามกลุ่มอาการ และพบ พืชวัตถุ ธาตุวัตถุ สัตว์วัตถุ และน้ำกระสายยาในการปรุงยา Wonglakhon (2009) ศึกษาความเป็นมาและความสำคัญของหมอพื้นบ้าน ศึกษาถึงจริยธรรมสำหรับหมอพื้นบ้าน และจริยธรรมของหมอพื้นบ้านในการรักษาโรคด้วยสมุนไพร เป็นประเด็นที่สอดคล้องในเรื่องของแนวทางในการรักษาที่ต้องอาศัยพุทธคุณ คาถาอาคม เป็นที่พึ่งทางใจในการรักษา Tanta Ariya (2005) ได้ศึกษาวิเคราะห์ตำรายาแผนโบราณจากสมุดไทยของจังหวัดพังงา ผลการศึกษาพบว่า ด้านกลวิธีการเขียนมีการขึ้นต้นและลงท้ายของตำรายาทุกเล่ม ภาษาที่ใช้บันทึกเป็นร้อยแก้ว ส่วนใหญ่เป็นภาษาไทยกลางและมีภาษาถิ่นใต้แทรกอยู่ด้วย ความเชื่อที่ปรากฏพบว่ามี 2 ประเภท คือ ความเชื่อทางพุทธศาสนาเกี่ยวกับบุญกรรมและนรก ส่วนความเชื่อพื้นบ้านได้แก่ ไสยศาสตร์ ด้านพิธีกรรมพบ 2 วิธี ได้แก่ พิธีไหว้ครู และพิธีบัตร์พลีแม่ขอ การศึกษาเชิงบทบาทหน้าที่จำแนกเป็น 3 ประเด็นได้แก่ หน้าที่ของพิธีกรรม ตำรายา และหมอยา ซึ่งทำให้เห็นวาทัง 3 ประเด็นล้วนมีบทบาทหน้าที่ต่อจิตใจเป็นสำคัญ Sonpradit (2003) ศึกษาเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคใต้ด้าน การแพทย์พื้นบ้านจากหนังสือบุด โดยมีศึกษาหนังสือบุดหรือสมุด

ข่อยอันเป็นหนังสือโบราณของภาคใต้และสัมผัสหมอพินบ้าน วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อปริวรรต ตำรายาพื้นบ้านและบันทึกเป็นภาษาปัจจุบัน เพื่อจัดระบบข้อมูลที่ได้จากการปริวรรตเป็นฐานข้อมูลและคลังข้อมูลประเภทเอกสาร และเพื่อวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลเป็นองค์ความรู้โดยจำแนกตามสารัตถะเพื่อประโยชน์ในการสืบค้นวิจัยและนำไปใช้ประโยชน์ด้านอื่นๆ ในประเด็นด้านความเชื่อในการรักษาได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Trichan (1985) ได้ศึกษาตำรายาแผนโบราณจากสมุดไทยของจังหวัดสุพรรณบุรี นครปฐม และสมุทรสาคร ในด้านภาษาและคติความเชื่อสรุปผลได้ดังนี้คือ ด้านภาษาเป็นรูปแบบการเขียนที่มีลักษณะเฉพาะ กล่าวคือ การบันทึกตำรายาส่วนใหญ่เป็นร้อยแก้ว อักษรวิธีที่ใช้ส่วนใหญ่ต่างจากปัจจุบัน การสะกดการันต์หรือประสมอักษรไม่มีกฎเกณฑ์ที่แน่นอน ถ้อยคำและภาษาเป็นสำนวนเก่าทันสมัย ด้านคติความเชื่อที่ปรากฏได้แก่ความเชื่ออันเนื่องมาจากศาสนา ความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และความเชื่อเรื่องเคล็ดและข้อห้าม

ในงานวิจัยนี้มีความเอกภาพในองค์ความรู้ที่แตกต่างจากที่กล่าวมาข้างต้น คือเป็นงานวิจัยที่มุ่งเน้นไปที่การปริวรรต ศึกษาวิเคราะห์คัมภีร์ใบลานตำรายากลุ่มวัฒนธรรมอีสานในจังหวัดบุรีรัมย์ เป็นการวิเคราะห์ลักษณะเด่นที่ปรากฏในตำรายาซึ่งผลการวิจัยสะท้อนองค์ความรู้ภูมิปัญญาการรักษาของผู้คนในอดีต มีการใช้ภาษาแบบเปรียบเทียบในการเรียกชื่อโรค มีการวิเคราะห์รูปแบบในการรักษา ปรากฏการนำใช้พืชสมุนไพร สัตว์วัตถุ ธาตุวัตถุ ที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการรักษาอาการเจ็บไข้ นอกจากการรักษาทางกายแล้วหมอยาพื้นบ้านยังมีกุศโลบายอันแยบยลผ่านมิติความเชื่อเรื่องพุทธศาสนาแบบชาวบ้าน โดยนำคาถา เครื่องบูชาบัตร์พลี และพิธีกรรม มารักษาทางจิตใจ จนนำไปสู่สุขภาพของผู้คนในชุมชนได้เป็นอย่างดี ตำรายาในคัมภีร์ใบลานทั้ง 2 ฉบับนี้ จึงสะท้อนสภาพวิถีชีวิต องค์ความรู้ภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้านในจังหวัดบุรีรัมย์ในอดีต การพึ่งพาอาศัยของคนกับธรรมชาติแวดล้อมและความเชื่ออย่างสมดุล

References

- Chanawet, C. (2009). **Medical texts of Wat Thamuang, Selaphum district, Roi Et province Vol 1.** Mahasarakham: Mahasarakham University Press. (In Thai)
- Klinhom, U. (1999). **Clarification of Traditional Medicine in Palm Manuscript, Northeastern Thailand: Mak Mai Fever Case Study.** Bangkok: Usa Printing. (In Thai)
- Nathalang, E. (2001). **Isan wisdom** (2nd ed.). Bangkok : Amarin. (In Thai)
- Piyawit, K. (1989). **Language and belief in folk medical texts from Wat Ping, Chokchai district, Nakhonratchasima province** (Master's thesis). Mahasarakham University. (In Thai)
- Sonpradit, C. (2003). **Southern Regional Local Wisdom in folk medicine from paper manuscript.** Suratthani: Suratthani Rajabhat University. (In Thai)
- Tanta Ariya, S. (2005). **An analysis of Traditional Thai formulars of herbal medicines recorded in Pang' Nga manuscripts** (Master's thesis). Silpakorn University. (In Thai)
- Thamwat, J. (1994). **Local literature: Isan-Lan Chang.** Maha Sarakham : Mahasarakham University. (in Thai)
- Thongpen, P. Tankaya, P., Todsieng, S., Phowen, S., & Sangngern, P. (2022). An analytical study of a manuscript documentary of Thai traditional medical texts of Chung Nang temple Muang Phitsanulok district, Phitsanulok province. **Journal of Language and Thai Literature**, 39, (2), 85-132. (In Thai)
- Trichan, A. (1985). **A study of the language and beliefs in folk medicine literature from samut Thai of suphan buri , Nakhon Pathom and Samut Sakhon Province** (Master's thesis). Srinakharinwirot University. (In Thai)
- Wonglakhon, P. K. (2009). **Ethics Study of Local Herbal Medicine Doctor's Treatment in Opinions of Local Herbal Medicine Doctors in Udonthani Municipal Area** (Master's thesis). Mahachulalongkorn Rajavidyalaya University. (In Thai)

คำอุทานภาษาอังกฤษในบทภาพยนตร์ จากแอปพลิเคชันเน็ตฟลิกซ์ English Interjections in Movie Scripts on Netflix Application

ศรารัตน์ คงสมบุญ¹ / อัมไพพรรณ พรหมบุตร² / กรรณิการ์ รักษา³ /
จันทรวรรณ สำราญสำรวจกิจ⁴
Saratat Kongsomboon¹ / Umpaipan Prombut² / Kannika Raksa³ /
Jantarawan Samransamruajkit⁴

^{1,2,3,4} คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม, กรุงเทพฯ 10900, ประเทศไทย
^{1,2,3,4} Faculty of Humanities and Social Sciences, Chandrakasem Rajabhat University, Bangkok 10900, Thailand

Corresponding author. Email: kannika.r@chandra.ac.th

Received: March 28, 2023

Revised: April 25, 2023

Accepted: April 29, 2023

Abstract

The study aimed to 1) classify English interjections in the movie scripts broadcasted on Netflix application and 2) study the use of English interjections in different contexts in the movie scripts. The data were accumulated from five types of movies with five different movie genres filmed from 2017 to 2020 and were ranked the 100 best movies on Netflix application in Thailand in 2020: Those movies were Holiday, the comedies; Dangerous Lies, the thriller; The Devil all the Time, the drama; A California Christmas, the romance; and The Old Guard, the action. The data were collected through qualitative method by classifying types of the interjections found in the movie scripts on Netflix application and recording them in the tables designed and applied based on Durga Prasad's concept revealed in E-English Grammar (Interjection only). Then the English interjections from each genre were analyzed and contextualized based on Richard

Nordquist's concept. The findings from the study revealed that the English interjections in five movie genres were classified into ten categories: (1) interjections of joy or pleasure, (2) grief or sorrow, (3) shock, (4) greeting or welcoming, (5) approval or appreciation, (6) attention, (7) surprise or delight, (8) hatred, (9) hint or indication, and (10) miscellaneous. Among 2,017 interjections found in five movies, the most frequently interjections found were in the comedy movie, *Holidate* (723 interjections or 35.84%). The least frequently interjections found were in the action movie, *The Old Guard* (37 interjections or 11.65%). The 'attention' interjections were found the most (209 interjections) while the 'hatred' interjections were used the least (37 interjections). In additions, the study showed that some interjections were employed in different events according to emotions or feelings of the characters and situations. The result of the study showed that the interjections play very important roles in expressing meanings and emotions of the characters. They may not be a core part of the sentences, but it is necessary to employ them in conversations in order to help complete and understand emotions of the characters and conversation parties.

Keywords : Interjection, Movie Script, Netflix Application, Movie Genre

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อจำแนกคำอุทานภาษาอังกฤษในบทภาพยนตร์ที่ฉายในแอปพลิเคชันเน็ตฟลิกซ์ (Netflix) และ (2) เพื่อวิเคราะห์การใช้คำอุทานในบริบทต่างๆ ที่พบในภาพยนตร์ โดยเก็บข้อมูลจากภาพยนตร์ 5 ประเภท 5 เรื่อง ที่เผยแพร่ระหว่าง พ.ศ. 2560 - 2563 และจัดอยู่ใน 100 อันดับภาพยนตร์ยอดนิยมในแอปพลิเคชันเน็ตฟลิกซ์ (Netflix) ของประเทศไทย ประจำปี พ.ศ. 2563 ได้แก่ ภาพยนตร์ตลก (Comedies) เรื่อง ฮอลิเดท (*Holidate*) ภาพยนตร์ระทึกขวัญ (Thriller) เรื่อง ลวง คร่า ฆาต (*Dangerous Lies*) ภาพยนตร์ดราม่า (Drama) เรื่อง ศรัทธาคนบาป (*The Devil all the Time*) ภาพยนตร์รัก (Romance) เรื่อง คริสต์มาสแคลิฟอร์เนีย (*A California Christmas*) และภาพยนตร์บู๊ (Action) เรื่อง เดอะโอลด์ การ์ด (*The Old Guard*) วิธีการเก็บข้อมูลใช้วิธีการเชิงคุณภาพ โดยใช้เทคนิคการรวบรวมข้อมูล จากการดูภาพยนตร์ในแอปพลิเคชันเน็ตฟลิกซ์ (Netflix) บันทึกคำอุทานและแบ่งประเภทลงในตารางที่ออกแบบไว้ โดยประยุกต์ใช้แนวคิดของเดอร์กา ปราสาท (Durga Prasad) จากหนังสือ E-English Grammar (Interjection Only) จากนั้นนำมาวิเคราะห์และสรุปว่าภาพยนตร์แต่ละประเภทมีการใช้คำอุทานแตกต่างกันอย่างไร และคำอุทานที่พบใช้ในบริบทใดบ้าง โดยอ้างอิงจากแนวคิดของ Nordquist (2019) ผลการวิจัยพบว่า คำอุทานภาษาอังกฤษที่พบในบทภาพยนตร์ทั้ง 5 เรื่อง สามารถจำแนกได้ 10 ประเภท ได้แก่ 1) คำอุทานแสดงความยินดีหรือความสุข 2) คำอุทานแสดงความเศร้าโศก 3) คำอุทานแสดงความตกใจ 4) คำอุทานแสดงการทักทาย 5) คำอุทานแสดงการชื่นชมยินดี 6) คำอุทานแสดงการเรียก

ความสนใจ 7) คำอุทานแสดงความประหลาดใจหรือปลื้มใจ 8) คำอุทานแสดงความเกลียดชัง 9) คำอุทานแสดงการให้และ 10) คำอุทานอื่นที่ไม่สามารถจำแนกประเภทได้อย่างชัดเจน โดยคำอุทานที่พบในภาพยนตร์ทั้ง 5 เรื่องมีทั้งหมด 2,017 คำ และคำอุทานพบมากที่สุด ในภาพยนตร์ตลก เรื่อง ฮอลลีเดย์ จำนวน 723 คำหรือร้อยละ 35.84 และคำอุทานพบน้อยที่สุดในภาพยนตร์บู๊เรื่อง ดี โอลด์ การ์ด จำนวน 132 คำหรือร้อยละ 11.65 นอกจากนี้ประเภทคำอุทานที่พบมากที่สุดคือ คำอุทานแสดงการเรียกความสนใจ จำนวน 209 คำ และคำอุทานที่พบน้อยที่สุดคือ คำอุทานแสดงการเกลียดชัง จำนวน 37 คำ นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่า คำอุทานบางคำเป็นคำอุทานคำเดียวกันแต่สามารถใช้ได้ในบริบทที่ต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับอารมณ์ของผู้พูด และสถานการณ์ที่กำลังเกิดขึ้น จากผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า คำอุทานมีความสำคัญในการสื่อความหมาย สื่ออารมณ์ในบริบทต่างๆ แม้ว่าจะไม่ใช่คำที่จำเป็นในการสร้างประโยค แต่ก็ช่วยเติมเต็มการสนทนาให้สมบูรณ์มากขึ้นเหมาะแก่การศึกษาเพื่อนำไปใช้ในการเสริมประโยคการสนทนา และศึกษาเพื่อให้เข้าใจอารมณ์ความรู้สึกตัวละครในภาพยนตร์ รวมทั้งคู่สนทนาให้มากขึ้น

คำสำคัญ: คำอุทาน, บทภาพยนตร์, แอปพลิเคชันเน็ตฟลิกซ์, ประเภทของภาพยนตร์

บทนำ

ในปัจจุบัน การเรียนรู้ภาษาอังกฤษ มีช่องทางที่หลากหลาย โดยผู้เรียนสามารถเรียนรู้ผ่านช่องทาง หรือสื่อต่างๆ ได้มากมาย เช่น หนังสือ เพลง วิดีโอ โซเชียลมีเดีย และภาพยนตร์ เป็นต้น ภาพยนตร์ยังเป็นอีกหนึ่งตัวเลือกที่ผู้สนใจเรียนภาษาอังกฤษใช้เป็นช่องทางในการเรียนรู้ เพราะไม่เพียงแต่ให้ความบันเทิงเท่านั้น แต่ยังใช้เป็นสื่อสำหรับการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี ในขณะที่ Rao (2018) และ Sari and Syahputri (2017) ได้แสดงทัศนะไปในทิศทางเดียวกันว่าภาษาอังกฤษที่ใช้ในชีวิตประจำวัน หรือการใช้ภาษาอังกฤษสำหรับวัตถุประสงค์ทั่วไป (English for General Purpose) ค่อนข้างจะแตกต่างจากการใช้ภาษาอังกฤษสำหรับวัตถุประสงค์ด้านวิชาการ (English for Academic Purpose) เนื่องจากคำพูดที่ใช้ในประโยคประกอบด้วยคำ ซึ่งมีระดับและประเภทที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ เดวี (Dewi, 2020, p. 4) มีความเห็นว่าภาษาอังกฤษที่ใช้พูดในภาพยนตร์เหมาะแก่การเรียนรู้ เพราะเป็นคำพูดที่เป็นธรรมชาติ และใกล้เคียงกับภาษาที่ผู้เรียนจะได้ยินเมื่อพูดกับเจ้าของภาษาในปัจจุบัน นอกจากนี้ การเรียนภาษาอังกฤษในโลกสมัยใหม่ไม่ได้จำกัดแค่ชั้นเรียน แต่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ผ่านภาพยนตร์ ซึ่งถือว่าเป็นสื่อที่ผู้เรียนภาษาที่สองนิยม เน็ตฟลิกซ์ (Netflix) คือแอปพลิเคชันที่ได้รับความนิยมมากที่สุดอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นบริการสตรีมมิ่งที่ผู้คนทั่วโลกสนใจและใช้ในการรับชมภาพยนตร์ ซีรีส์ หรือรายการต่างๆ เนื่องจากมีภาพยนตร์ ซีรีส์ รายการ ทั้งไทยและต่างประเทศ หลากหลายภาษาและหลากหลายสำเนียง เน็ตฟลิกซ์จึงถือว่าเป็นช่องทางการเรียนภาษาที่ได้อีกแหล่งหนึ่งสำหรับผู้เรียน และผู้ที่สนใจเรียนภาษาอังกฤษจากภาพยนตร์

การวิเคราะห์การใช้ภาษาในภาพยนตร์ และจำแนกลักษณะการใช้คำและชนิดของคำ อย่างเป็นระบบจะสามารถช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ภาษาอังกฤษผ่านสื่อภาพยนตร์

ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น การจัดหมวดหมู่ของคำเป็นแต่ละประเภทในภาพยนตร์พบว่ามีหลากหลาย ซึ่งขึ้นอยู่กับชนิดของคำในประโยคที่ใช้ ได้แก่ คำนาม (Nouns) คำสรรพนาม (Pronouns) คำกริยา (Verbs) คำคุณศัพท์ (Adjectives) คำวิเศษณ์ (Adverbs) คำบุพบท (Prepositions) คำสันธาน (Conjunctions) และคำอุทาน (Interjections) เป็นที่น่าสังเกตว่า คำอุทาน (Interjections) ส่วนใหญ่มักใช้ในภาษาพูด เพื่อช่วยเสริมอารมณ์ อารมณ์ ความรู้สึกของผู้พูด ในบทภาพยนตร์ มีการใช้ประโยคและการสื่อสารภาษาอย่างเป็นธรรมชาติ ซึ่งเป็นคำพูดตามบริบทที่เจ้าของภาษาใช้จริงในชีวิตประจำวัน อีกทั้งการใช้ประโยคในบทสนทนาประกอบด้วยประเภทของคำที่มีความหลากหลายประกอบกัน ในมิติการใช้ภาษาของเจ้าของภาษาในบริบทการสื่อสารตามธรรมชาติคำอุทานเป็นคำประเภทหนึ่งที่มีจะพบบ่อยในการสนทนาของตัวละครในภาพยนตร์ (Reber, 2012)

จากความสำคัญที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการใช้คำอุทานภาษาอังกฤษในบทภาพยนตร์ที่ฉายในแอปพลิเคชันเน็ตฟลิกซ์ ซึ่งเผยแพร่ระหว่างปี พ.ศ. 2560-2563 โดยเป็นแอปพลิเคชันที่มีสมาชิกมากกว่า 200 ล้านคนทั่วโลกให้ความนิยม และเป็นมาตรฐานระดับโลกที่สามารถสร้างความเชื่อมั่นว่ามีภาพยนตร์ครบทุกประเภท ประกอบด้วยคำบรรยายใต้ภาพที่ถูกต้องและแม่นยำตามบทสนทนาของตัวละคร ทั้งนี้ ข้อค้นพบจากการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนในการพัฒนาทักษะการฟัง การพูด และการออกเสียงภาษาอังกฤษในบริบทของการใช้ภาษาอย่างเป็นธรรมชาติจากเจ้าของภาษา รวมถึงการเรียนรู้หลักภาษาที่ใช้ในภาษาพูดได้อย่างเป็นธรรมชาติ และเรียนรู้อย่างสนุกสนานที่นำไปสู่การใช้จริงในโลกของการสื่อสาร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อจำแนกคำอุทานภาษาอังกฤษในบทภาพยนตร์ที่ฉายในแอปพลิเคชันเน็ตฟลิกซ์ (Netflix) 5 ประเภท 5 เรื่อง คือ ภาพยนตร์ตลก (Comedies) เรื่อง ฮอลิเดย์ (Holiday) ภาพยนตร์ระทึกขวัญ (Thriller) เรื่อง ลวง คร่ำ ฆาต (Dangerous lies) ภาพยนตร์ดราม่า (Drama) เรื่อง ศรัทธาคนบาป (The Devil all the Time) ภาพยนตร์รัก (Romance) เรื่อง คริสต์มาสแคลิฟอร์เนีย (A California Christmas) และภาพยนตร์บู๊ (Action) เรื่อง ดี โอลด์ การ์ด (The Old Guard)

2. เพื่อศึกษาการใช้คำอุทานในบริบทต่างๆ ที่พบในภาพยนตร์ทั้ง 5 ประเภท 5 เรื่อง คือ ภาพยนตร์ตลก (Comedies) เรื่อง ฮอลิเดย์ (Holiday) ภาพยนตร์ระทึกขวัญ (Thriller) เรื่อง ลวง คร่ำ ฆาต (Dangerous Lies) ภาพยนตร์ดราม่า (Drama) เรื่อง ศรัทธาคนบาป (The Devil all the Time) ภาพยนตร์รัก (Romance) เรื่อง คริสต์มาสแคลิฟอร์เนีย (A California Christmas) และภาพยนตร์บู๊ (Action) เรื่อง ดี โอลด์ การ์ด (The Old Guard)

ทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดและทฤษฎีการจำแนกคำอุทานภาษาอังกฤษ

คำอุทาน หมายถึง คำที่เป็นไวยากรณ์ชนิดหนึ่ง ซึ่งสามารถเป็นได้ทั้งคำเดี่ยวโดด ๆ หรือ

กลุ่มคำ มักเปล่งออกมาเพื่อแสดงอารมณ์ของผู้พูด ในขณะที่แสดงอาการต่างๆ เช่น ตกใจ ดีใจ เสียใจ เป็นต้น ซึ่งสามารถแบ่งคำอุทานออกเป็น 2 ประเภท คือ ประเภทที่ 1. การอุทานที่เป็นคำเดียวโดด ๆ หรือเป็นกลุ่มคำ (วลี) คำอุทานที่เป็นคำเดียวโดด ๆ ได้แก่ ประหลาดใจ เช่น Oh Indeed Wow เศร้าใจ เช่น Alas! Ah! Alack! ดีใจ เช่น Hurrah Ha! Bravo! รังเกียจ เช่น Ugh! เหยียดหยาม เช่น Damn! Pooh! Bosh! ตีเตือน เช่น Fie! เตือนให้ระวัง เช่น Hark! Hush! เรียกหรือทักทาย เช่น Ho! Hello! Hullo! ส่วนคำอุทานที่เป็นกลุ่มคำ (วลี) ได้แก่ Well done! Just my luck! O dear me! เป็นต้น ประเภทที่ 2. การอุทานที่ออกมาในรูปแบบของประโยค เช่น ประโยคอุทานที่ขึ้นต้นด้วย What เช่น What a pity! What a mess! What a fool he is! What a shame you can't come! What an awful noise! เป็นต้น และประโยคอุทานที่ขึ้นต้นด้วย How เช่น How nice of you to come! How cold this room is! How strong he is! เป็นต้น (“Grammar: Principles in Making English Interjection Sentences”, 2022)

Prasad (2016) จำแนกประเภทของคำอุทานออกเป็น 10 ประเภท ดังนี้

- 1.1 คำอุทานแสดงความยินดีหรือมีความสุข (Joy or Pleasure)
- 1.2 คำอุทานแสดงความเศร้าโศก (Grief or Sorrow)
- 1.3 คำอุทานแสดงความตกใจ (Shock)
- 1.4 คำอุทานแสดงการทักทาย (Greeting or Welcoming)
- 1.5 คำอุทานแสดงการชื่นชมยินดี (Approval or Appreciation)
- 1.6 คำอุทานแสดงการเรียกความสนใจ (Attention)
- 1.7 คำอุทานแสดงความประหลาดใจหรือปลื้มใจ (Surprise or Delight)
- 1.8 คำอุทานแสดงความเกลียดชัง (Hatred)
- 1.9 คำอุทานแสดงการให้คำแนะนำ (Hint or Indication)
- 1.10 คำอุทานอื่น (Others)

ในมุมมองของ Nordquist (2019) แสดงทัศนะเพิ่มเติมว่า ความหมายของคำอุทานจะเปลี่ยนไปตามบริบทที่ใช้อูทาน เช่น Oh! สามารถบ่งบอกได้ทั้งความประหลาดใจ ผิดหวัง หรือยินดี เป็นต้น

สรุป ประเภทของคำอุทาน สามารถแบ่งออกตามอารมณ์ของผู้พูดในขณะนั้น เช่น ความรู้สึกดีใจ เสียใจ ประหลาดใจ ตกใจ เป็นต้น ซึ่งในคำอุทานภาษาอังกฤษ จะมีทั้งคำอุทานที่เป็นคำเดียวๆ วลี และประโยค โดยคำอุทานมักจะมีเครื่องหมายอัศเจรีย์ (!) ลงท้ายตามกฎไวยากรณ์

2. แอปพลิเคชันเน็ตฟลิกซ์ (Netflix Application)

เน็ตฟลิกซ์ (Netflix) คือ บริการสตรีมมิ่งที่นำเสนอความบันเทิงหลากหลายครบรสทั้งรายการทีวี ภาพยนตร์ อนิเมะ สารคดีที่ชนะรางวัล และอีกมากมาย โดยรับชมได้ในอุปกรณ์ที่เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตจำนวนหลายพันรายการ (www.netflix.com) ถือเป็นผู้นำด้านบริการอินเทอร์เน็ตระดับโลกซึ่งมีสมาชิกจำนวน 117 ล้านคนในจำนวนกว่า 190 ประเทศ มีผู้ใช้

คิดเป็นจำนวนชั่วโมงมากกว่า 140 ล้านชั่วโมง ในแต่ละวัน เป็นการรับชมเนื้อหาได้อย่างไร้ขีดจำกัด โดยไม่ต้องรับชมโฆษณา เป็นการสตรีมมิ่งที่เป็นที่รู้จักในการเข้าถึงง่ายและใช้งานได้สะดวกสบาย และรวบรวมภาพยนตร์เอาไว้ให้หลากหลายรูปแบบและทุกแนว แต่แนวที่ได้รับความนิยมมากที่สุดคือภาพยนตร์แนวแอ็กชัน (Chayeenate and Sae-wang, 2019)

เน็ตฟลิกซ์ (Netflix) ได้แบ่งประเภทภาพยนตร์ออกเป็น 18 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

- 2.1 ภาพยนตร์แอ็กชัน ผจญภัย (Action & Adventure)
- 2.2 ภาพยนตร์การ์ตูน (Anime)
- 2.3 ภาพยนตร์สำหรับเด็กและครอบครัว (Children & Family Movies)
- 2.4 ภาพยนตร์เกี่ยวกับเทศกาลคริสต์มาส (Christmas)
- 2.5 ภาพยนตร์คลาสสิก (Classic Movies)
- 2.6 ภาพยนตร์ตลก (Comedies)
- 2.7 ภาพยนตร์สารคดี (Documentaries)
- 2.8 ภาพยนตร์ดราม่า (Dramas)
- 2.9 ภาพยนตร์ต่างประเทศ (Foreign Movies)
- 2.10 ภาพยนตร์สยองขวัญ (Horror Movies)
- 2.11 ภาพยนตร์นอกกระแส (Independent Movies)
- 2.12 ภาพยนตร์เพศทางเลือก (LGBTQ Movies)
- 2.13 ภาพยนตร์เพลง (Music)
- 2.14 ภาพยนตร์ระทึกขวัญ (Thrillers)
- 2.15 ภาพยนตร์รัก (Romantic movies)
- 2.16 ภาพยนตร์วิทยาศาสตร์และเหนือจินตนาการ (Sci-Fi & Fantasy)
- 2.17 ภาพยนตร์กีฬา (Sports Movies)
- 2.18 อื่นๆ (Others)

การแบ่งประเภทของภาพยนตร์ จะแบ่งตามอารมณ์ เนื้อเรื่อง และองค์ประกอบของภาพยนตร์ เช่น ภาพยนตร์ซึ่ง เซ้า จัดอยู่ในภาพยนตร์ดราม่า ภาพยนตร์บู๊ ต่อสู้ จัดอยู่ในภาพยนตร์แอ็กชัน และภาพยนตร์ข้ามัน เฮฮา จัดอยู่ในประเภทภาพยนตร์ตลก เป็นต้น ซึ่งในภาพยนตร์แต่ละเรื่องอาจมีหลากหลายอารมณ์อยู่ในเรื่องเดียวกัน แต่การจัดประเภทจะจัดตามอารมณ์หลัก และองค์ประกอบหลักของเรื่อง

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาคำทวนในภาพยนตร์จากแอปพลิเคชันเน็ตฟลิกซ์ (Netflix) ในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการเชิงพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Research) ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

1. ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาวิจัยประกอบด้วย คำอุทานภาษาอังกฤษในบทภาพยนตร์ที่ฉายในแอปพลิเคชันเน็ตฟลิกซ์ จากภาพยนตร์ทั้งหมด 5 ประเภท 5 เรื่อง คือ ภาพยนตร์ตลก ได้แก่ เรื่อง ฮอลิเดย์ เผยแพร่ในปี พ.ศ. 2563 อันดับที่ 4 ภาพยนตร์ระทึกขวัญ เรื่อง ลวง คร่า ฆาต เผยแพร่ในปี พ.ศ. 2563 อันดับที่ 43 ภาพยนตร์ดราม่า เรื่อง ศรัทธาคนบาป เผยแพร่ในปี พ.ศ. 2563 อันดับที่ 14 ภาพยนตร์รัก เรื่อง คริสต์มาสแคลิฟอร์เนีย เผยแพร่ในปี พ.ศ. 2563 อันดับที่ 13 และ ภาพยนตร์บู๊ เรื่อง ดี โอลด์ การ์ด เผยแพร่ในปี พ.ศ. 2563 อันดับที่ 5 โดยภาพยนตร์แต่ละเรื่อง จัดอยู่ใน 100 อันดับภาพยนตร์ยอดนิยมในแอปพลิเคชันเน็ตฟลิกซ์ ของประเทศไทย ประจำปี พ.ศ. 2563 ที่จัดอันดับโดย www.flixpatrol.com

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้เทคนิคการรวบรวมข้อมูล ผ่านวิธีการชมภาพยนตร์ จากแอปพลิเคชันเน็ตฟลิกซ์และบันทึกคำอุทาน รวมทั้งการแยกประเภทของคำอุทานตามเครื่องมือที่กำหนด โดยมีรูปแบบเป็นตาราง จากนั้นผู้วิจัยนำข้อมูลการรวบรวมคำอุทานมาวิเคราะห์ และสรุปประเภทของคำอุทานตามบริบทการใช้ภาษาที่ปรากฏในภาพยนตร์ ตลอดจนการวิเคราะห์ ลักษณะภาพยนตร์แต่ละประเภทมีการใช้คำอุทานแตกต่างกันในลักษณะใด

3. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจำแนกประเภทของคำอุทาน ตามแนวคิดของเดอร์กา ปราสาท (Durga Prasad, 2016) ในหนังสือ E-English Grammar (Interjection only) ซึ่งประกอบด้วย 10 ประเภท ได้แก่

1. คำอุทานความแสดงยินดีหรือมีความสุข (Joy or Pleasure)
2. คำอุทานแสดงความเศร้าโศก (Grief or Sorrow)
3. คำอุทานแสดงความตกใจ (Shock)
4. คำอุทานแสดงการทักทาย (Greeting or Welcoming)
5. คำอุทานแสดงการชื่นชมยินดี (Approval or Appreciation)
6. คำอุทานแสดงการเรียกความสนใจ (Attention)
7. คำอุทานแสดงความประหลาดใจหรือปลื้มใจ (Surprise or Delight)
8. คำอุทานแสดงความเกลียดชัง (Hatred)
9. คำอุทานแสดงการให้คำแนะนำ (Hint or Indication)
10. คำอุทานอื่นๆ (Others)

จากนั้น ผู้วิจัยจึงนำข้อมูลการแยกประเภทของภาพยนตร์มาวิเคราะห์ และสรุปว่า ภาพยนตร์แต่ละประเภทมีการใช้คำอุทานแตกต่างกันอย่างไร และคำอุทานที่พบใช้ในบริบทใดบ้าง

ผลการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ปรากฏผลดังนี้

1. ผลการศึกษาการจำแนกคำอุทานภาษาอังกฤษในบทภาพยนตร์ที่ฉายในแอปพลิเคชันเน็ตฟลิกซ์ (Netflix) 5 ประเภท 5 เรื่อง สรุปได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลคำถามจากภาพยนตร์ทั้งหมด 5 ประเภท 5 เรื่อง

ชื่อภาพยนตร์	จำนวนคำตอบ										รวม	ร้อยละ
	ความสุข	ความเศร้าโศก	ความตลก	การหักทลาย	การชื่นชมยินดี	การเรียกความสนใจ	ความประหลาดใจหรือปลื้มใจ	ความเกลียดชัง	การให้คำแนะนำ	อื่นๆ		
Holiday	31	51	57	50	25	45	69	14	27	354	723	35.84
Dangerous Lies	0	5	25	25	11	53	7	1	9	198	334	16.55
The Devil all the Time	13	19	22	20	1	55	12	19	22	221	404	20.02
A California Christmas	1	12	14	46	14	30	32	2	7	163	321	15.91
The Old Guard	4	7	24	8	1	26	10	1	22	132	235	11.65
รวม											2,017	

- จากตารางที่ 1 สามารถนำเสนอผลสรุปการวิเคราะห์ข้อมูลคำถาม ดังนี้
- 1.1 ภาพยนตร์ตลก เรื่อง ฮอลิเดย์ พบว่ามีการใช้คำถามแสดงความประหลาดใจหรือปลื้มใจ จำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 9.54 และพบว่ามีการใช้คำถามแสดงความเกลียดชัง (Hatred) จำนวนน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 1.93 และคำถามอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 48.96
- 1.2 ภาพยนตร์ระทึกขวัญ เรื่อง ลวง คร่า ฆาต พบว่ามีการใช้คำถามแสดงการเรียกความสนใจ จำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 15.86 และคำถามแสดงความเกลียดชังจำนวนน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 0.29 และคำถามอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 59.28 ทั้งนี้ เป็นที่น่าสังเกตว่าภาพยนตร์ระทึกขวัญไม่มีการใช้คำถามประเภทความสุข
- 1.3 ภาพยนตร์ดราม่า เรื่อง ศรัทธาคนบาป พบว่ามีการใช้คำถามแสดงการเรียกความสนใจมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 13.61 คำถามแสดงการชื่นชมยินดี จำนวนน้อยที่สุด ร้อยละ 0.24 และคำถามอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 54.70
- 1.4 ภาพยนตร์รัก เรื่อง คริสต์มาสแคลิฟอร์เนีย พบว่ามีการใช้คำถามประเภทการหักทลาย จำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 14.33 คำถามประเภทความสุข จำนวนน้อยที่สุด ร้อยละ 0.31 และคำถามอื่น ๆ ร้อยละ 50.77
- 1.5 ภาพยนตร์บู๊ เรื่อง ดีโอล์ด การ์ด พบว่ามีการใช้คำถามแสดงการเรียกความสนใจจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 11.06 คำถามแสดงการชื่นชมยินดี และคำถามแสดงความเกลียดชัง จำนวนน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 0.42 และคำถามอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 56.17

2. ผลการศึกษาการใช้คำถามในบริบทต่างๆ ที่พบในภาพยนตร์ทั้ง 5 ประเภท 5 เรื่อง
- 2.1 ในภาพยนตร์ตลกเรื่อง ฮอลิเดย์ พบว่ามีการใช้คำว่า Oh My God! ในสถานการณ์ที่ตัวละครรู้สึกตื่นเต้น ตีใจ ซึ่งถือเป็นการใช้คำถามที่แสดงความสุข ทั้งนี้ ยังพบว่าคำว่า Oh My God! สามารถใช้ได้ในสถานการณ์ที่ตัวละครรู้สึกแค้น รู้สึกผิด ซึ่งถือเป็นการใช้คำถามแสดงความเศร้าโศก
- 2.2 ในภาพยนตร์ระทึกขวัญเรื่อง ลวง คร่า ฆาต พบว่ามีการใช้คำว่า Oh! ในสถานการณ์ที่ตัวละครรู้สึกตกใจปนเกรงใจ ซึ่งถือเป็นการใช้คำถามแสดงความตกใจ นอกจากนี้ยังพบว่าคำว่า Oh! สามารถใช้ในสถานการณ์ที่ตัวละครรู้สึกประหลาดใจ ตีใจ และยินดี ซึ่งถือเป็นการใช้คำถามแสดงความประหลาดใจหรือปลื้มใจ
- 2.3 ในภาพยนตร์ดราม่า เรื่อง ศรัทธาคนบาป พบว่ามีการใช้คำว่า No! ในสถานการณ์ที่ตัวละครรู้สึกตีใจ ปลื้มใจ ซึ่งถือเป็นการใช้คำถามแสดงความประหลาดใจหรือปลื้มใจ

นอกจากนี้ยังพบว่า คำว่า No! สามารถใช้ในสถานการณ์ที่ตัวละครต้องการปฏิเสธ ไล่ดู หรือกดดัน ซึ่งถือเป็นการใช้คำอุทานแสดงความเกลียดชัง

2.4 ในภาพยนตร์รัก เรื่อง คริสต์มาสแคลิฟอร์เนีย พบว่ามีการใช้คำว่า Gosh! ในสถานการณ์ที่ตัวละครรู้สึกตื่นเต้น ตีใจ ซึ่งถือเป็นการใช้คำอุทานแสดงความประหลาดใจหรือปลื้มใจ ทั้งนี้ ยังพบว่าคำว่า Gosh! สามารถใช้ในสถานการณ์ที่ตัวละครรู้สึกเสียใจ รู้สึกผิด ซึ่งถือเป็นการใช้คำอุทานแสดงความเศร้าโศก

2.5 ในภาพยนตร์บู๊ เรื่อง ดี โอลด์ การ์ด พบว่ามีการใช้คำว่า Come on! ในสถานการณ์ที่ตัวละครต้องการโน้มน้าวผู้อื่น ซึ่งถือเป็นการใช้คำอุทานแสดงความให้คำแนะนำ ทั้งนี้ ยังพบว่า คำว่า Come on! สามารถใช้ในสถานการณ์ที่ตัวละครต้องการห้ามปรามผู้อื่น ซึ่งถือเป็นการใช้คำอุทานแสดงการปฏิเสธ

เมื่อพิจารณา การใช้คำอุทานในบริบทต่างๆ ทั้ง 10 ประเภทของภาพยนตร์ที่ศึกษา พบว่ามีคำอุทานบางคำที่สามารถใช้ได้ในบริบทที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับอารมณ์ของผู้พูด และสถานการณ์ที่พบ สอดคล้องกับแนวคิดของ Nordquist (2019) ที่กล่าวว่า ความหมายของคำอุทานจะเปลี่ยนไปตามบริบทที่ใช้

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อจำแนกคำอุทานภาษาอังกฤษในภาพยนตร์ที่ฉายในแอปพลิเคชันเน็ตฟลิกซ์ (Netflix) และวิเคราะห์การใช้คำอุทานในบริบทต่างๆ ที่พบในภาพยนตร์ โดยเก็บข้อมูลจากภาพยนตร์ 5 ประเภท 5 เรื่อง ที่เผยแพร่ระหว่างปี พ.ศ. 2560-2563 และจัดอยู่ใน 100 อันดับภาพยนตร์ยอดนิยมในแอปพลิเคชันเน็ตฟลิกซ์ของประเทศไทย ประจำปี พ.ศ. 2563 ผลการศึกษาพบว่า การจำแนกคำอุทานภาษาอังกฤษที่ใช้ในภาพยนตร์ที่ศึกษา ประกอบด้วย คำอุทาน 9 ประเภท และมีคำอุทานประเภทอื่นๆ ที่ไม่สามารถจำแนกได้อีก 1 ประเภท รวมทั้งหมดเป็น 10 ประเภท ซึ่งภาพยนตร์ 3 อันดับแรกที่พบคำอุทานมากที่สุด ได้แก่

1. ภาพยนตร์ตลก เรื่อง ฮอลิเดย์ พบว่ามีการใช้คำอุทานจำนวนทั้งหมด 723 คำ เนื่องจากเป็นภาพยนตร์ที่มีเนื้อเรื่องเกี่ยวกับเทศกาลต่าง ๆ มีบรรยากาศของการเฉลิมฉลองที่สนุกสนาน รื่นเริง และสร้างเสียงหัวเราะ จึงพบคำอุทานในประเภทประหลาดใจหรือปลื้มใจ จำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 9.54 พบคำอุทานประเภทความเกลียดชัง จำนวนน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 1.93 และพบคำอุทานอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 48.96

2. ภาพยนตร์ดราม่า เรื่อง ศรัทธาคนบาป พบว่ามีการใช้คำอุทานจำนวนทั้งหมด 404 คำ เนื่องจากเป็นภาพยนตร์ที่มีเนื้อเรื่องเศร้าและตึงเครียด รวมทั้งมีตัวละครหลากหลาย และมีเหตุการณ์ค่อนข้างซับซ้อน จึงพบคำอุทานแสดงการเรียกความสนใจ จำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 13.61 พบคำอุทานแสดงการชื่นชมยินดี จำนวนน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 0.24 และพบคำอุทานอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 54.70

3. ภาพยนตร์ประเภทระทึกขวัญ เรื่อง ลวง คร่า ฆาต พบว่ามีการใช้คำอุทานจำนวนทั้งหมด 334 คำ เนื่องจากเป็นภาพยนตร์ที่มีเนื้อเรื่องที่ค่อนข้างลุ้นระทึก น่าตื่นเต้น ตัวละครมีความหวาดระแวงหวาดกลัว สืบสนับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น จึงพบคำอุทานแสดงการเรียกความสนใจจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 15.86 พบคำอุทานประเภทความเกลียดชังจำนวนน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 0.29 และพบคำอุทานอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 59.28 และไม่พบคำอุทานแสดงความเป็นดีและความสุข

จากผลการวิเคราะห์การใช้คำอุทานในบริบทต่างๆ ที่พบในภาพยนตร์ทั้ง 5 ประเภทแล้ว พบว่านอกเหนือจากคำอุทานที่แบ่งตามประเภททั้ง 10 ประเภทแล้ว มีคำอุทานบางคำที่สามารถใช้ได้บริบทที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับอารมณ์ของผู้พูด และสถานการณ์ที่พบ สอดคล้องกับแนวคิดของ นอร์ดควิสท์ (Nordquist, 2019) ระบุว่า ความหมายของคำอุทานจะเปลี่ยนไปตามบริบทที่ใช้ อุทาน เช่น คำว่า Oh my God! ใช้ในสถานการณ์ที่ตัวละครรู้สึกตื่นเต้น ดีใจ ซึ่งถือเป็นคำอุทานแสดงความสุข และยังพบได้ในสถานการณ์ที่ตัวละครรู้สึกแค้น รู้สึกผิดอีกด้วย และคำว่า Gosh ! ที่ใช้ในสถานการณ์ที่ตัวละครรู้สึกตื่นเต้น ดีใจ ซึ่งถือเป็นการใช้คำอุทานแสดงความประหลาดใจหรือปลื้มใจ ยังพบในสถานการณ์ที่ตัวละครรู้สึกเสียใจ รู้สึกผิด ซึ่งถือเป็นการใช้คำอุทานแสดงความรู้สึกเศร้าโศก เป็นต้น

เมื่อพิจารณาคำอุทานที่ไม่สามารถแบ่งประเภทตามอารมณ์ของผู้พูดได้ แต่ใช้แค่เฉพาะสถานการณ์เท่านั้น เช่น ในภาพยนตร์ตลก เรื่อง ฮอลิเดย์ พบว่า คำว่า Happy New Year! ใช้เฉพาะเทศกาลวันขึ้นปีใหม่ และ Trick or Treat! ใช้เฉพาะในเทศกาลวันฮาโลวีน ในภาพยนตร์รัก เรื่อง คริสมาสต์แคลิฟอร์เนีย พบว่าคำว่า Amen! ใช้เฉพาะในสถานการณ์ที่ต้องกรากล่าววยพรหรือกล่าวขอบคุณพระเจ้า และในภาพยนตร์ดราม่าเรื่อง ศรัทธาคนบาป ใช้คำว่า Happy Birthday! เฉพาะในวันคล้ายวันเกิด เป็นต้น จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า คำอุทานที่สามารถแบ่งประเภทตามอารมณ์ของผู้พูดได้ มักจะใช้เฉพาะกับบางสถานการณ์เท่านั้น

ผลการวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นว่า คำอุทานมีความสำคัญในการสื่อความหมาย สื่ออารมณ์ของตัวละครในบริบทต่าง ๆ แม้ว่าจะไม่ใช่คำที่จำเป็นในการสร้างประโยค แต่ก็ช่วยเติมเต็มการสนทนาให้สมบูรณ์มากขึ้น เพราะสามารถช่วยสื่อได้ทั้งความหมายและอารมณ์ของผู้พูดให้ผู้ฟังสามารถเข้าใจผู้พูดได้อย่างลึกซึ้ง ทั้งน้ำหนักของเสียง สถานการณ์ขณะพูด สีหน้า และอารมณ์ในขณะที่เปล่งคำอุทาน ทำให้ผู้ชมสามารถสัมผัสอารมณ์ของตัวละคร และอารมณ์หลักของภาพยนตร์ได้ตามความตั้งใจของผู้ผลิตภาพยนตร์ เหมาะแก่การศึกษาเพื่อนำไปใช้ในการเสริมประโยคการสนทนา และศึกษาเพื่อให้อ่านใจอารมณ์ความรู้สึกตัวละครในภาพยนตร์ รวมทั้งคู่สนทนาให้มากขึ้น อีกทั้งยังแสดงให้เห็นถึงการใช้คำอุทานในการสนทนาที่เป็นธรรมชาติมากยิ่งขึ้นอีกด้วย ซึ่งนอกเหนือจากคำอุทานที่สามารถแยกประเภทได้ชัดเจนแล้ว คำอุทานประเภทอื่น ๆ และคำอุทานเฉพาะสถานการณ์ที่พบในภาพยนตร์ทั้ง 5 ประเภท 5 เรื่อง ก็มีความน่าสนใจที่จะนำไปศึกษาเพิ่มเติมในอนาคต สอดคล้องกับแนวคิดของ Reber (2012) ที่สรุปไว้ว่าคำอุทานบ่งชี้ถึงลักษณะความเป็นธรรมชาติของการใช้ภาษาตามบริบทของการสื่อสารที่เป็นจริงในบริบทต่างๆ

References

- Chayeenate, T. & Sae-wang R. (2019). **Tendency of Watching Movies in Thai Society**. Proceedings of the 10th Hatyai National and International Conference, Songkhla, Thailand, 12-13 July 2019. pp. 1055-1066. (In Thai)
- Dewi, S. P. (2020). **Paper Writing Learning English through Watching Movies**. Sepuluh Nopember Institute of Technology Surabaya.
- Grammar: Principles in Making English Interjection Sentences**. Retrieved from <https://www.trueplookpanya.com/knowledge/content/63542/-laneng-lan->.
- Nordquist, R. (2019). **A List of Interjections in English**. Retrieved from <https://docs.google.com/document/preview?hgd=1&id=1I3JWuurvsB-nrDs0Wx6azvnH1icyzYgyARbW9P20er8>.
- Prasad, D. (2016). **E-English Grammar (Interjection only) (E-book on Google)**. Retrieved from https://books.google.co.th/books/about/E_English_Grammar_Interjection_only.
- Rao, C. S. (2018). **The Use of English Language in Research**. SITECH, Hyderabad, India.
- Reber, E. (2012). *Affectivity in Interaction: Sound objects in English*. **English and American Studies in German**, 2012 (1), 19-22. Retrieved from <https://doi.org/10.1515/east-2012-0014>.
- Sari, A.W. & Syahputri, D. (2017). **Interjection in Tangled Movie Script**. English Education Program of Teachers' Training and Education, University of Muhammadiyah Sumatera Utara, Medan.

บทบาทหน้าที่ของพระพุทธศาสนาในเพลงลูกทุ่งหมอลำอีสาน¹

The Functions of Buddhism in Luk Thung Mo Lam Isan (Isan folk Songs)

สุทธินันท์ ศรีอ่อน / Suddhinan Srion

หลักสูตรภาษาไทยและการสื่อสาร คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, อุบลราชธานี 34000, ประเทศไทย
Thai language and communication Program, Faculty of Liberal Arts, Ubon Ratchathani University,
Ubon Ratchathani 34000, Thailand

E-mail: suddhinan77@gmail.com

Received: March 7, 2023

Revised: April 22, 2023

Accepted: April 27, 2023

Abstract

The aim of this research article was to present findings from the study of roles of Buddhism as found in Mo Lam Luk Thung Isan (i.e. Isan folk songs). It was based on the analysis of totally 132 songs available on YouTube during the years 2007-2022, using functionalism in folklore and cultural interpretation. It was found that the songs could be divided into six groups which included a group of 2 songs referring to Lord Buddha, another 3 songs referring to Dharma or Buddha's teachings, another of 39 songs referring to Buddhist monks, another of 46 referring to Buddhist ceremonies or rituals, another of 24 stating Buddhist places and the other group of 17 alluding to Buddhist symbols. All these songs showed respect and appreciation for the virtues of Buddhism as well as wishes for blessings, freedom from sufferings and various kinds of well-being. The most often found kind of wishes was one for financial improvement. Buddhism, therefore, played certain roles in the creation of songs which connect the local Northeastern Thais with those in remote areas. The roles that Buddhism plays in Mo Lam Luk Thung Isan or Isan folk songs reflected the influence of the belief system on the song composition. As a result, singing these songs could be considered an act of using voice in a ritual way. This could be regarded as a kind of ritual entertainment which eradicated mental sufferings, provided pleasure as well as morale for the audience.

¹บทความในโครงการวิจัยเรื่อง “บทบาทหน้าที่พระพุทธศาสนาและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในเพลงลูกทุ่งหมอลำอีสาน”
ทุนสนับสนุนการวิจัยเงินรายได้คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ประจำปีงบประมาณ 2564

Keywords: Function, Buddhism, Luk Thung Mo Lam Isan

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของบทความวิจัยนี้ คือ เพื่อศึกษาบทบาทหน้าที่ของพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในเพลงลูกทุ่งหมอลำอีสาน โดยศึกษาจากข้อมูลเพลงลูกทุ่งหมอลำอีสานจำนวน 132 เพลง จากโปรแกรมยูทูบระหว่างปี พ.ศ. 2550-2565 โดยใช้แนวคิดบทบาทหน้าที่ทางคตินวิทยาและการตีความเชิงวัฒนธรรม การดำเนินการวิจัยศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลตัวบทเพลงที่มีเนื้อหากล่าวถึงพระพุทธศาสนา ผลการวิจัยพบว่า พระพุทธศาสนาได้รับการกล่าวถึงในเพลงลูกทุ่งหมอลำอีสาน 6 ลักษณะ ต่างกัน ดังนี้ พระพุทธเจ้า 2 เพลง พระธรรม 3 เพลง พระสงฆ์ 39 เพลง บุญพิธี-พุทธพิธีกรรม 46 เพลง พุทธสถาน 24 เพลง และ พุทธสัญลักษณ์ 17 เพลง เนื้อหาเพลงทั้งหมดแสดงความเคารพ สรรเสริญคุณ พร้อมทั้งขออานวยพรให้เกิดสิริมงคล ขอให้พ้นจากความทุกข์ และความทุกข์แบบต่างๆ คำร้องขอที่พบมากคือขอให้มีสถานะทางการเงินดีขึ้น ดังนั้น พุทธศาสนาจึงมีบทบาทต่อการรังสรรค์เพลง เชื่อมโยงชาวอีสานที่อยู่ไกลบ้าน บทบาทหน้าที่ของพระพุทธศาสนาในเพลงลูกทุ่งหมอลำอีสานแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของระบบความเชื่อที่มีบทบาทต่อวรรณกรรมเพลง เมื่อมีบทบาทเช่นนี้แล้วจึงทำให้เพลงดังกล่าวเป็นการใช้เสียงเชิงพิธีกรรม มีบทบาทหน้าที่ทำให้เพลงเช่นนี้เป็นความบันเทิงเชิงพิธีกรรมสำหรับปิดเป่าความทุกข์ขำใจ ให้ความบันเทิงขณะฟังพร้อมกับเสริมสร้างกำลังใจให้ผู้ฟังนั่นเอง

คำสำคัญ: บทบาทหน้าที่, พุทธศาสนา, ลูกทุ่งหมอลำอีสาน

บทนำ

ปัจจุบันเพลงลูกทุ่งหมอลำอีสานเป็นเพลงที่ได้รับความนิยมมากทั้งในหมู่คนอีสานเอง และคนไทยในภาคอื่น ดังเช่น เพลงสาวจันทร์กั้งโกบ ของพรศักดิ์ ส่องแสง เคยเป็นเพลงที่ผู้คนชื่นชอบมากและทำให้พรศักดิ์ ส่องแสง เป็นนักร้องหมอลำอีสานที่มีชื่อเสียง ผู้คนรู้จักจำนวนมาก ในปี พ.ศ. 2530 ลักษณะของเพลงที่กล่าวนี้มีภาษาอีสานประสมประสานกับภาษาไทยกลางหรือภาษาไทยมาตรฐาน บ้างประสมท่อนลำ มีดนตรีอีสานแทรกประสมประสานกับดนตรีสากล มีจังหวะช้าบ้างเร็วบ้าง ส่วนเนื้อหาเพลง บางเพลงมีลักษณะคล้ายกับเพลงลูกทุ่งไทยทั่วไป แต่มีลักษณะที่แตกต่างที่สำคัญคือ “เพลงลูกทุ่งหมอลำอีสาน” จะต้องมีภาษาอีสานประสมประสานชัดเจนอีกทั้งนักร้องมักเป็นคนอีสาน ครูเพลง-ผู้ประพันธ์มักเป็นชาวอีสาน ลักษณะเด่นเช่นนี้ทำให้เพลงลูกทุ่งหมอลำอีสานแตกต่างจากเพลงลูกทุ่งทั่วไป ความสำคัญของเพลงดังกล่าวนอกจากจะสะท้อนให้เห็นภาพของความรักของหนุ่มสาวชาวอีสานแล้ว ยังเสนอภาพวิถีวัฒนธรรมของชาวอีสาน เช่น เพลงอาลัยพระธาตุพนม ขับร้องโดยมนต์แคน แก่นคูณ เสนอภาพความเศร้าเมื่อครั้งพระธาตุพนมองค์เดิมหักทรุดลง เมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2518 และ เพลงมหาชาติขาดน้อง ขับร้องโดย วันชัย ทองธรรมชาติ ประพันธ์โดย ดาว บ้านดอน เสนอภาพงานบุญเทศน์มหาชาติแบบท้องถิ่นอ่าน งานวิจัยนี้จะเรียกเพลงที่มีลักษณะดังกล่าวว่า “เพลงลูกทุ่งหมอลำอีสาน” บางเพลง

มักมีทำนองซ้ำแต่กลับได้รับความนิยมอย่างมากจากผู้ฟังที่เป็นชาวอีสานและคนไทยที่ไม่ใช่ชาวอีสานจำนวนมาก ดังมีข้อมูลแสดงว่า เพลงไสว่าลีบลิ้มกัน (ไหนจะไม่ทอดทิ้งกัน) ของ ก้อง ห้วยไร่ มียอดผู้เข้าชมในยูทูบ 7 ปีที่แล้ว 154,812,609 ครั้ง (ข้อมูลวันที่ 1 มิ.ย. 2015) เป็นที่รู้จักของผู้คนทั่วไป นอกจากเพลงลูกทุ่งหมอลำอีสานจะมีบทบาทหน้าที่ที่สำคัญในการนำเสนอภาพสะท้อนทางวัฒนธรรม ความรัก ความเป็นไปของผู้คนในอีสานและให้ความบันเทิงแล้วยังพบว่า เพลงลักษณะดังกล่าวจำนวนมากได้นำเสนอเรื่องราวและสัญลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาและสิ่งศักดิ์สิทธิ์อีกด้วย ดังตัวอย่างเพลงขอพรพ่ออินทร์แปลง ขับร้องโดย ต่าย อรทัย

แสงจันทร์อุ่น	คำคุณคืนเพ็ญเดือนห้า
ผู้คนพากันมุงมา	ขอพรพระเจ้าใหญ่อินแปลง
ผู้สาวอุบล	ใจหม่นคิดฮอดอ้ายแสง
มาราบขอให้อ้อเบิ่งแสง	ให้ความฮักเฮาสมหวัง
	(Watchara chanel Official, 2020)

จากเนื้อหาเพลงข้างต้นจะพบว่า ในวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 5 จะมีผู้คนต่างเดินทางมาขอพรพระเจ้าใหญ่อินทร์แปลง และเนื้อหาเพลงบอกว่า สาวอุบลฯ ได้มาราบขอพรเพราะคิดถึงชายคนรักและมาขอพรพระเจ้าใหญ่อินทร์แปลงอำนวยพรให้รักสมหวัง พระเจ้าใหญ่อินทร์แปลงถือเป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่มืองของชาวอุบลราชธานี และถือเป็นสัญลักษณ์ของพระพุทธศาสนา มีบทบาทสำคัญในการอำนวยพรให้ผู้เดินทางมาราบไหว้สักการะ ลักษณะเช่นนี้ปรากฏในเพลงลูกทุ่งหมอลำอีสาน ซึ่งน่าจะแสดงให้เห็นว่า เพลงลูกทุ่งหมอลำอีสานมีบทบาทสำคัญในการสร้างความบันเทิงให้ผู้ฟัง ขณะเดียวกันพระเจ้าใหญ่อินทร์แปลงถือเป็นสัญลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาที่มีบทบาทหน้าที่ต่อเพลง และอำนวยพรให้ผู้คนทั้งในชีวิตจริงและในวรรณกรรมเพลง

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาบทบาทหน้าที่ของพระพุทธศาสนาผ่านบทเพลงลูกทุ่งหมอลำอีสาน

กรอบแนวคิดและ/หรือทฤษฎี

งานวิจัยนี้จะใช้แนวคิด “บทบาทหน้าที่” ซึ่งเป็นแนวคิดในวงวิชาการคติชนวิทยา คำว่า “บทบาทหน้าที่” เป็นคำที่แปลจากคำในภาษาอังกฤษ “Function” ซึ่งเป็นศัพท์วิชาการที่ใช้กันทางคติชนวิทยา William Bascom (1969, pp. 281-298) ได้จำแนกบทบาทหน้าที่ของคติชนในภาพรวมว่ามีด้วยกัน 4 ประการคือ 1) ใช้อธิบายที่มาและเหตุผลในการทำพิธีกรรม 2) ทำหน้าที่ให้การศึกษานิสัยคัมภีร์ที่ประเพณีบอกเล่า 3) รักษามาตรฐานทางพฤติกรรมที่เป็นแบบแผนของสังคม 4) ให้ความเพลิดเพลินและเป็นทางออกให้กับความคับข้องใจ สอดคล้องกับบทบาทหน้าที่ Nathalie (2009, p. 363) อธิบายและปรับแนวคิดเรื่องบทบาทหน้าที่ของบาสคอมในทฤษฎีเคราะหคติชนในสังคมไทยเหลือ 3 ประการสำคัญ ดังนี้

- 1) บทบาทคติชนในการอธิบายกำเนิดและอัตลักษณ์ของกลุ่มชนและพิธีกรรม
- 2) บทบาทคติชนในการให้การศึกษา อบรมระเบียบสังคมและรักษามาตรฐานพฤติกรรมของสังคม
- 3) บทบาทคติชนในการเป็นทางออกให้กับความคับข้องใจของบุคคลอันเกิดจากเกณฑ์ทางสังคม

Thomas A. Green เสนอแนวคิดว่า ในการศึกษาคติชนหรือข้อมูลทางคติชนสิ่งสำคัญและเห็นว่าหัวข้อสำคัญทางคติชนที่ต้องมีคือบทบาทหน้าที่ นี่เองคือความคาดหวังว่า ทุกสภาวะเรื่องราวในตำนานหรือความเชื่อพื้นบ้าน หรือเพลงต้องมียุทธศาสตร์บางอย่างเพื่อตอบสนองความสำคัญทางสังคม วัฒนธรรม หรือทางด้านจิตใจ มุมมองเช่นนี้ในทางคติชนวิทยาถือว่าทุกอย่างในชีวิตของมนุษย์จะต้องมีบทบาทหน้าที่ในระดับทฤษฎี functionalism มีความสำคัญและมีบทบาทมากในมิติของวรรณกรรมเชิงสังคมศาสตร์ (Thomas, 1997, p 386) ดังนั้น บทความนี้จึงเน้นที่จะศึกษาบทบาทหน้าที่ของพระพุทธรูปในเพลงลูกทุ่งหมอลำอีสาน เพราะเป็นที่น่าสนใจว่าพระพุทธรูปได้มีบทบาทหน้าที่ต่อการรังสรรค์เพลงลูกทุ่งหมอลำอีสานจำนวนมาก ที่กล่าวเช่นนี้เพราะปรากฏหลักฐานว่าเพลงลูกทุ่งอีสานจำนวนมากได้ใช้พุทธศาสนาเป็น “ข้อมูล” เพื่อรังสรรค์เพลง ลักษณะเช่นนี้อาจทำให้พระพุทธรูปมีบทบาทหน้าที่ที่ปลอดภัยในยามท้อแท้ ประสบความทุกข์ทางใจ ความไม่มั่นคง เป็นต้น ผลดังกล่าวทำให้เพลงลูกทุ่งหมอลำอีสานได้เสนอสาระทางพระพุทธรูปประสมประสานกับการกระเทือนอารมณ์ของผู้ฟังในยามรู้สึกท้อแท้ไม่มั่นคงทางความรัก เศรษฐกิจ สังคมและภาวะทุกข์ท้ออื่น ที่กล่าวเช่นนี้เพราะเพลงบางเพลงเช่นเพลงวอนหลวงพ่อรวย ประพันธ์โดยสลา คุณวุฒิ และขับร้องโดยมนต์แคน แก่นคูณ ที่เผยแพร่ผ่านโปรแกรมยูทูบ มีผู้เข้าชม 3 ปี 370 ล้านครั้ง และมีผู้นำไปร้องต่อเนื่องในลักษณะเดียวกันอีกจำนวนมาก ดังนั้น จึงควรสันนิษฐานได้ว่า พระพุทธรูปที่ปรากฏในเพลงลูกทุ่งหมอลำอีสานน่าจะมีบทบาทหน้าที่สำคัญในยามที่ชาวอีสานประสบความไม่มั่นคงในชีวิตพร้อมกับมีบทบาทหน้าที่ให้ความบันเทิง แต่เมื่อเพลงได้นำเอาสัญลักษณ์หรือภาพแทนพระพุทธรูปมากล่าวไว้ อาจสื่อให้เห็นภาพสะท้อนทางสังคม มุมมอง วิถีคิด ระบบความเชื่อพระพุทธรูปในอีกมุมมองหนึ่ง อันอาจมีผลต่อวิถีวัฒนธรรมความเชื่อของชาวอีสานในมิติที่ควรวิเคราะห์ไว้ โดยมีวิธีการศึกษาวิจัยและมีแนวทางการคัดเลือกข้อมูลการวิจัย ดังนี้

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ขั้นรวบรวมข้อมูล
 - 1.1 เก็บตัวอย่างข้อมูลเพลงลูกทุ่งหมอลำอีสานที่แต่งด้วยภาษาอีสาน และ/หรือร้องด้วยนักร้องอีสาน ด้วยทำนองภาษาอีสานจำนวนทั้งสิ้น 132 เพลง
 - 1.2 โดยจัดเก็บกลุ่มข้อมูลเพลงลูกทุ่งหมอลำอีสานที่มีการเผยแพร่ผ่านระบบออนไลน์ (โปรแกรมยูทูบ) ระหว่างปี พ.ศ. 2550 -2565
2. รวบรวมข้อมูลและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่ของพระพุทธรูปและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในเพลงลูกทุ่งหมอลำอีสาน

3. สำนวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง
4. รวบรวมข้อมูลเนื้อเพลงลูกทุ่งหมอลำอีสานที่ปรากฏหรือเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา และสิ่งศักดิ์สิทธิ์
5. จัดกลุ่มข้อมูล
6. ศึกษาแนวคิด/ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
7. ขึ้นศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพระพุทธศาสนาที่มีบทบาทหน้าที่และมีการสื่อความหมายในเพลงลูกทุ่งหมอลำอีสานตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ผ่านแนวคิด/ทฤษฎีเพื่อตอบโจทย์วิจัย โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยทางคติชนวิทยาและ/หรือวัฒนธรรมศึกษา
8. ขึ้นสรุปและนำเสนอผลการวิจัย จะนำเสนอผลการวิจัยโดยการเรียงเรียงผลการวิจัยข้อสรุปการวิจัย และข้ออภิปรายโดยนำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive analysis)

นอกจากนี้บทความวิจัยนี้จะพิจารณาเพลงที่แสดงบทบาทหน้าที่ของพระพุทธศาสนา ปรากฏ ซึ่งพระพุทธศาสนาในงานวิจัยนี้ จะยึดจากที่พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) นิยามความหมายไว้ว่า หมายถึง คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า อย่างกว้างขวางในบัดนี้หมายถึงความเชื่อถือ การประพฤติปฏิบัติและกิจการทั้งหมดของหมู่ชนผู้กล่าวว่าตนนับถือพระพุทธศาสนา (Phradhammapidok, 2003, p. 164) และเมื่อพิจารณานิยามความหมายดังกล่าวแล้วจะพบว่า ความหมายของคำ “พระพุทธศาสนา” ในงานวิจัยนี้พิจารณาจากลักษณะ 6 ประการ คือ 1) พระพุทธเจ้า 2) พระธรรม (คำสอนของพระพุทธเจ้า) 3) พระสงฆ์ 4) บุญพิธี-พุทธพิธีกรรม 5) พุทธสถาน (วัด พระสถูป พระเจดีย์) และ 6) พุทธสัญลักษณ์ (เสมาธรรมจักร พระพุทธรูป) อย่างใดอย่างหนึ่งของหมู่ชาวพุทธ กล่าวคือพุทธศาสนาในที่นี้เป็นคำที่สื่อความถึงคำสอนของพระพุทธเจ้า พระสาวก สิ่งต่างๆ ที่ชาวพุทธชาวพุทธเชื่อพุทธสถานที่ชาวพุทธเคารพ พุทธพิธีกรรมหลักหรือแนวปฏิบัติของชาวพุทธ พุทธสัญลักษณ์ต่างๆ ตัวแทนพระพุทธเจ้าที่ชาวอีสานเคารพศรัทธา

นิยามศัพท์ในงานวิจัย

1. คำว่า “พระพุทธศาสนา” ในบทความวิจัยนี้ทั้งหมดหมายถึง พระรัตนตรัย บุญพิธี-พุทธพิธีกรรม พุทธสถาน พุทธสัญลักษณ์ที่ปรากฏในเพลงลูกทุ่งหมอลำอีสาน
2. คำว่า “เพลงลูกทุ่งหมอลำอีสาน” ในบทความวิจัยนี้ทั้งหมดหมายถึง เพลงลูกทุ่งหมอลำที่มีเนื้อร้องภาษาอีสาน ภาษาอีสานประสมประสานกับภาษาไทยกลางหรือภาษาไทยมาตรฐาน เพลงลูกทุ่งที่มีเนื้อร้องประสมท่อนลำและท่อนงมอลำ เพลงที่มีมีดนตรีอีสานแทรก-ประสมประสานกับดนตรีสากลมีจังหวะช้าบ้างเร็วบ้าง

ผลการศึกษา

จากการวิเคราะห์ข้อมูลตัวบทเพลงลูกทุ่งอีสานที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา ทั้งหมด 132 เพลงพบว่า ในเพลงลูกทุ่งหมอลำอีสานทั้งหมด มีเพลงที่นำเสนอบทบาทหน้าที่ของพระพุทธศาสนาในมิติแตกต่างกัน ดังนี้

1. บทบาทหน้าที่ของพระพุทธเจ้า

จากการสืบค้นข้อมูลเพลงลูกทุ่งหมอลำอีสานทั้งหมดไม่ปรากฏว่ามีเพลงที่กล่าวถึงพระพุทธเจ้าโดยตรง หากแต่พบมีกล่าวถึงร่วมกับพระธรรมและพระสงฆ์คือพระรัตนตรัยคือไม่ปรากฏว่ามีเพลงที่กล่าวถึงพระสมณโคตมพุทธเจ้าโดยตรง เหตุที่เป็นเช่นนี้คงเพราะ 1) พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ก่อนปรินิพพานว่า ให้ยึดถือพระธรรมและพระวินัยที่พระองค์ตรัสแสดงไว้เป็นศาสดา ปรากฏหลักฐานในคัมภีร์พระสุตตันตปิฎก คัมภีร์ทีฆนิกาย มหาวรรค พระไตรปิฎก (Dhj. Maha. 10/141/178) และ 2) พระพุทธศาสนาสอนเรื่องอนัตตาคือความไม่มีตัวตนของสภาวะธรรมทั้งมวล เมื่อพระพุทธเจ้าดับขันธปรินิพพานไปแล้ว และพระองค์มิได้ทรงตั้งภิกษุรูปใดเป็นศาสดาแทนพระองค์ แต่ตรัสว่าให้พระธรรมและพระวินัยเป็นศาสดาแทน เหตุนี้เองชาวพุทธได้ยึดถือว่าพระธรรมวินัยเป็นเหมือนพระศาสดาและได้ยึดถือพระธรรมวินัยเป็นตัวแทนเรื่อยมา คิดเช่นนี้อาจทำให้พระพุทธเจ้าไม่มีบทบาทหน้าที่ต่อเพลงลูกทุ่งหมอลำอีสาน ทั้งอาจเป็นเหตุให้ไม่มีเพลงลูกทุ่งหมอลำอีสานกล่าวถึงพระพุทธเจ้าอย่างตรงไปตรงมา อีกแง่หนึ่งอาจเพราะให้ความเคารพในฐานะพระศาสนาหากนำมาแต่งขับร้องในเพลงอาจถือว่าไม่ให้ความเคารพ ต่างจากบทบาทหน้าที่ของพระธรรม เป็นต้น ในบทเพลง ดังนี้

2. บทบาทหน้าที่ของพระธรรม

จากการศึกษาข้อมูลเพลงลูกทุ่งหมอลำอีสานทั้งหมด 132 เพลง พบว่ามี 3 เพลง สืบให้เห็นบทบาทหน้าที่ของพระธรรมไม่เพียงในฐานะคำสอนของพระพุทธเจ้า หากแต่มีบทบาทสามารถปิดเป้าโรคนัยไขเจ็บได้ และปรากฏร่วมกับพระพุทธเจ้าในเพลง ดังตัวอย่างเพลงโควิดมาน้ำตาไหลได้นำเสนอบทกวีที่อ้างถึงพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์คือพระราชาพรหมญาณ (หลวงปู่ญาชีสิงดำ) วัดท่าซุง ดังนี้

พุทธังมัตถจิต ธัมมังมัตถใจ
พุทธังมัตถจิต ธัมมังมัตถใจ
คาถาหลวงปู่ญาชีสิงดำ
ไล่โควิดท่องจำ

ศัตรูทั้งหลายวินาศสันติ
โรคนัยทั้งหลายวินาศสันติ
คาถาหลวงปู่ญาชีสิงดำ
จะแล้วคลาดปลอดภัย

(Jintara Channel Official, 2021)

จะสังเกตได้ว่า เนื้อหาเพลงข้างต้นกล่าวถึงพระพุทธและพระธรรมว่าเป็นเครื่องกำจัดศัตรูและโรคนัยให้หมดไปได้โดยเชื่อกันว่าเป็นคาถาหรือบทสวดของพระราชาพรหมยาน (วีระ ถาวโร) หรือที่รู้จักกันโดยทั่วไปว่า หลวงพ่อฤๅษีลิงดำ อดีตเจ้าอาวาสวัดท่าซุงหรือวัดจันทาราม จังหวัดอุทัยธานี จะเห็นได้ว่า เพลงได้กล่าวถึงพระธรรมที่เป็นหนึ่งในพระรัตนตรัยสำคัญ แม้ไม่ได้มีการบรรยายหลักธรรมเป็นข้อ ๆ แต่กลับพบว่าพระธรรมได้มีบทบาทสำคัญ ไม่เพียงเป็นคำสอนของพระศาสดาเท่านั้น หากแต่เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับจิตใจและเชื่อกันว่ามีอำนาจในการทำให้โรคหายไปได้ ทำให้น่าเชื่อได้ว่า พระธรรมที่กล่าวถึงในเพลงที่แต่งขึ้นมีบทบาทหน้าที่ให้ความเพลิดเพลินขณะเดียวกันอาจเชื่อได้ว่าเพลงที่กล่าวถึงพระธรรมปรากฏเป็นทางออกให้กับความคับข้องใจ กล่าวคือในช่วงที่ผู้คนมีความกังวลใจว่าจะติดเชื้อและเป็นระยะเวลาที่ยังไม่มีวัคซีนและยารักษา เพลงได้กล่าวถึงพระธรรมคือเสนอให้พระธรรมมีบทบาทในการหาทางออก คือ มีหน้าที่

สร้างความอบอุ่นใจในช่วงที่ผู้คนวิตกกังวลกับความปลอดภัยในชีวิตทางออกไม่ได้ จึงทำให้พระธรรมในแง่นี้มีบทบาทหน้าที่มากกว่าคำสอนทั่วไปคือทำลายเชื้อโรคให้พ้นไปได้ ลักษณะเช่นเดียวกันนี้ยังพบเนื้อหาเพลงที่นำเสนอพระสงฆ์อีกด้วย ดังนี้

3. บทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์

เนื้อหาเกี่ยวกับพระภิกษุสงฆ์รูปสำคัญในภาคอีสานและมีชื่อเสียงในประเทศไทย 39 เพลง ดังตัวอย่างเพลงหลวงปู่จื่อ วัดเขาตาเงาะ จังหวัดชัยภูมิ และหลวงพ่อรวย วัดตะโก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ดังนี้

น้อมกราบบูชาเหรียญรุ่นเศรษฐีดวงดี	ขอบารมี ให้ลูกมีทุนมาสร้างบุญใหญ่
สวมแหวนเศรษฐีชี้ทางรวย ขอปู่ช่วยให้รวยสมใจ	ชีวิตติดขัดตรงไหน ขอให้ผ่านพ้นด้วยดี
เป็นบุญอ้อหลี ยามดวงไม้เกี๊ยมอดโช	หลวงปู่จื่อ พันธมุตโต มีจิตเมตตาเปี่ยมบารมี
เส้นทางที่เดินงานเงินที่หวังขอให้พ้นจากนี้	วันหน้า “เศรษฐีดวงดี” จะหวนกลับมากราบหลวงปู่จื่อ

(Konmeeboon Channel Official, 2020)

ตั้ง นะโม 3 จบ ต่อด้วยคาถาบูชาหลวงพ่อบุญนาคเหรียญชนะจนขึ้นคอสวมเลสนั่นลั่นที่ข้อมือขวา ปิดเป่าความจน วอนพ่อช่วยดลให้คนเมตตา ให้ลูกได้รวยกับเขาบ้างนะ ให้สมคำว้า ศิษย์หลวงพ่อรวยฯ

สัมพุทธชิตา จะสังจาณี	เถรตตะ พระพุทธชิตา
สัมพุทธโคณวิภา	สัมปัตโต นเรศตะโม
มหาลาภัง สัมพุทธชิตา	ภะวันตุเม สาธุ สาธุ สาธุฯ

(Moncan Kankun Official, 2020).

เมื่อพิจารณาแล้วจะพบว่า พระสงฆ์รูปสำคัญในภาคอีสานอย่างเช่น หลวงปู่จื่อและหลวงพ่อรวย พระต่างพื้นที่ที่เชื่อกันว่าเป็นผู้ทรงคุณพิเศษมีผู้คนเคารพนับถือในภาคอื่นของไทย มีบทบาทหน้าที่สำคัญคือเป็นผู้ให้การศึกษา อบรมระเบียบสังคมาวพุทธและประเพณีที่ดี เป็นแบบอย่างพร้อมทั้งรักษามาตรฐานพฤติกรรมของสังคมพระสงฆ์และสังคมฆราวาส บทบาทหน้าที่ลักษณะดังกล่าวของพระสงฆ์ที่ปฏิบัติปฏิบัติชอบได้ปรากฏในเพลงลูกทุ่งหมอลำอีสาน ดังพบว่าพระสงฆ์ที่กล่าวถึงในเพลงเป็นพระที่มีความประพฤติดีงาม ขณะเดียวกันก็เป็นผู้คอยสั่งสอนผู้คนทั้งทำเป็นตัวอย่างและให้การอบรมหลักธรรม หลวงปู่จื่อมีบทบาทสำคัญในฐานะพระปฏิบัติดี ส่วนหลวงพ่อรวย วัดตะโก อ.ภาชี จ.พระนครศรีอยุธยา เป็นพระที่อยู่นอกพื้นที่ภาคอีสาน ลักษณะเช่นนี้แตกต่างจากพระสงฆ์เถระอื่นเพราะอยู่คนละภาคและน่าจะด้วย 1) หลวงพ่อรวยเป็นพระที่มีชื่อเสียงในทางเมตตาและชื่อมีความหายในทางดี 2) ผู้แต่งคือครูสลา คุณวุฒิ แม้เป็นคนอีสานแต่ได้ย้ายภูมิลำเนาอาศัยในกรุงเทพฯ ขอนนี้อาจทำให้ได้รับข้อมูลเรื่องพระเถระภาคกลาง และ 3) ชาวอีสานที่ที่จากบ้านมาทำงานในกรุงเทพมหานคร หรือโรงงาน แถว อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา มีความศรัทธาหลวงพ่อรวย ทั้ง ๓ ข้อ นี้เองน่าจะมีส่วนทำให้เพลงหลวงพ่อรวยได้รับความนิยม โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ขับร้องคือมนต์แคน แก่นคูณ ซึ่งเป็นนักร้องที่ชาวอีสานนิยมรวมถึงชาวไทยในภาคอื่นด้วย

เพลงลูกทุ่งอีสานได้เสนอบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ 2 แบบ คือ 1) พระสงฆ์ที่ปฏิบัติดี และ 2) พระสงฆ์ที่เชื่อกันว่าทรงคุณพิเศษ มีวิถุมงคลสูง และเวลาเมื่อทุกขสามารถกราบไหว้ร้องขอให้อำนาจพรตามที่ปรารถนาได้ ลักษณะของพระสงฆ์แบบแรกนี้สอดคล้องกับบทบาทของพระสงฆ์ในฐานะพระสาวกของพระศาสดาที่ต้องประพฤติตนเป็นที่เคารพศรัทธาแล้วยังคอยอบรมสั่งสอนพุทธศาสนิกให้เป็นคนดีในสังคมอีกด้วย ที่สำคัญพระสงฆ์ยังเป็นหนึ่งในพระรัตนตรัยที่ถือเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้คน และลักษณะสำคัญของพระสงฆ์แบบที่ 2 คือพระที่ประพฤติปฏิบัติดีแล้วมีวิถุมงคลที่ผู้คนเชื่อว่ามีอำนาจให้คุณในทางใดทางหนึ่ง ลักษณะที่ 2 พบว่ามีจำนวนมากว่าลักษณะแรก และสามารถขออำนาจพรได้ จึงทำให้พบว่าเพลงได้เสนอบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์แบบที่สองที่ผู้คนกราบไหว้แล้วร้องขอวิงวอนได้มากกว่าแบบที่ ๑ คือเพลงหลวงปู่่มนั้พระอรหันต์ เติงตง ขับร้องโดยเฉลิมพล มาลาคำ 1 เพลงเท่านั้น จึงพบว่าเนื้อเพลงได้ปรากฏถ้อยคำร้องขอคำอำนาจพรเพื่อให้เกิดสิ่งดีๆ ขึ้นแก่ตนเอง เช่น ขอพรหลวงพ่อก่อนให้กร้องมีชื่อเสียง ขอให้มีพ้นจากทุกข์ ขอให้มีความร่ำรวย ขอให้มีความสมหวังในรัก การงาน อาชีพ จะพบว่า โครงสร้างของเพลงจะขึ้นต้นด้วยการสรรเสริญพรรณานาคพระสงฆ์รูปนั้นๆ ก่อนแล้วตามด้วยคำร้องขอให้เกิดบางสิ่งบางอย่างขึ้น Gonda ได้อธิบายว่า การสรรเสริญแล้วตามด้วยคำแสดงความปรารถนา ร้องขอในแง่รูปแบบมันตรในพระเวทนี้สอดคล้องกับวรรณกรรมและธรรมเนียมปฏิบัติของศาสนาอื่นๆ อีกมากมายกล่าวคือตามหลักศาสนายูดาห์บุคคลควรสรรเสริญพระเจ้าก่อนที่จะยื่นคำร้องขอเสมอในการสรรเสริญเทพประจำแผ่นดินของจีนอย่างเป็นทางการบุคคลก็จะกล่าวถ้อยคำต่าง ๆ เกี่ยวกับกิจกรรมอันควรค่าแก่การสรรเสริญเทวะองค์นั้นก่อนแล้วค่อยตามด้วยการประกาศกรรมะ (กิจที่จะทำ) ต่างๆ (Gonda, 1989, p. 88) ดังที่กล่าวไว้ข้างต้นจะพบว่า เพลงที่ขอคำอำนาจพรพระเถระที่มีผู้นับถือมากนิยมสื่อความต้องการความสุข สวัสดิ์มงคล ความร่ำรวย ให้หน้าที่การงานมั่นคง หรือให้ประสบความสำเร็จที่ติดตามมา ใกล้เคียงกับการขอคำอำนาจพรจากเทพเจ้าในวัฒนธรรมศาสนาพระเวทอินเดียโบราณ ลักษณะเช่นนี้สื่อให้เห็นว่า แนวคิดขอสรรเสริญแล้วขอพรในกลุ่มศาสนาที่มีผู้รับการร้องขอ (เทพเจ้า พระศาสดา รูปเคารพ)

4. บทบาทหน้าที่ของบุญคือบุพเพสันนิวาส บุญพิธีและพุทธพิธีกรรม

บุญ ถือเป็นแนวคิดและพิธีกรรมปฏิบัติสำคัญของพระพุทธศาสนา และเป็นแนวคิดที่สำคัญที่พระสงฆ์นิยมสอนให้ชาวพุทธทำบุญในรูปแบบต่างๆ เช่นเดียวกันแนวคิดเรื่องบุญไม่เพียงจะเป็นบุญกิริยาวัตถุ 3 เช่น การให้ทาน รักษาศีล และเจริญภาวนา หรือบุญกิริยาวัตถุ 10 ประการ คือ 1. ทานมัย บุญเกิดจากการให้ทาน 2. สีลมัย บุญเกิดจากการรักษาศีล 3. ภาวนามัย บุญเกิดจากการเจริญภาวนา 4. อปายนมัย บุญเกิดจากการอ่อนน้อมถ่อมตน 5. เวยยาวัจจมัย บุญเกิดจากการชวนชวนในกิจที่ชอบ 6. ปัตติทานมัย บุญเกิดจากการให้ส่วนบุญ 7. ปัตตนาโมทานมัย บุญเกิดจากการอนุโมทนาส่วนบุญ 8. อัมมัสสวนมัย บุญเกิดจากการฟังธรรม 9. อัมมเทศนามัย บุญเกิดจากการแสดงธรรม 10. ทิฎฐชุกัมม การทำความเห็นให้ถูกต้องตรงตามทำนองคลองธรรม (Pradhammapidok, 2003, pp. 112-113) แนวคิดเรื่องบุญเป็นแนวคิดที่ชาวอีสานยึดถือกันมาก เช่น ชาวอีสานเชื่อว่าการเกิดมาแล้วมีอวัยวะครบ 32 เป็นบุญ การได้มีเพื่อนดีเป็นบุญ การได้ลาภบางประการก็ถือว่าเป็นบุญ การได้รับเงินจากการถูกล้อตเตอร์ก็ถือเป็นบุญ เป็นต้น บุญในมุมมองของชาวอีสานเป็นบุญในความหมายแบบชาวบ้าน แต่ก็นิยมถือว่าสิ่งเหล่านี้เป็นบุญ ดังเช่นการได้เกิดเป็นมนุษย์แล้วพบความรักที่ดีก็ถือเป็นบุญและเชื่อกันว่าเป็นเพราะ

บุญ จากข้อมูลบทเพลงลูกทุ่งหมอลำอีสาน 132 เพลงยังมีเพลงที่นำเสนอแนวคิดเรื่องบุญ 1 เพลง ดังปรากฏในเพลงบุญผลา ที่ขับร้องโดย ไมค์ ภิรมย์พร ดังนี้

ย้อนบุญผลา เด่นาะ พาเฮมาพบพ่อ อู้สึกคือกัน อยู่เณะ คืออັกที่ร่อที่ฝั้น
ให้บุญผลา พากั ให้ฮักเฮาคือเก่าทุกวัน ได้หายใจอยู่ใกล้ ๆ กัน จนฮอดมื่อตาย ได้ซ่านักะพอ
(Grammy Gold Channel Official, 2017)

ความข้างต้นเพลงบุญผลา ถือเป็นการอ้างอิงถึงอาณาภาพแห่งบุญ หรือผลของกรรมดีที่ทำให้คู่รักสองคนได้มาพบกันได้ “บุญ” เป็นแนวคิดสำคัญในพระพุทธศาสนาปรากฏในพระไตรปิฎกในหลายคัมภีร์ ดังตัวอย่างในคัมภีร์ปุญญาภิสังขตสูตร อังคุตตรนิกาย จตุตถนิบาต พระพุทธเจ้าตรัสสรรเสริญบุญรูปแบบต่างๆ ไว้จำนวนมาก (Ang. Catu. 21/52/73) แม้แนวคิดเรื่องบุญเป็นเรื่องสำคัญของพระพุทธศาสนา และชาวอีสานส่วนหนึ่งเชื่อว่าการได้ประสบดีบางอย่างเป็นเพราะผลหรืออำนาจของบุญ แต่เนื้อหาเพลงดังกล่าวข้างต้นกลับได้สื่อถึงแนวคิดเรื่องภพชาติแทนบุญ หรือแนวคิดเรื่องบุพเพสันนิวาสคือคู่รักที่เคยได้ทำบุญร่วมกันมาก่อน เมื่อเกิดมาอีกชาติจึงได้พบและได้รักกันอีกในชาตินี้ แนวคิดภพชาติคือแบบบุพเพสันนิวาสนี้ได้มีอธิบายไว้ในคัมภีร์พระไตรปิฎกคือคัมภีร์ขุททกนิกายชาดก พระสูตรต้นตปิฎก คือสาเกตชาดก ความว่า ความรักเกิดได้เพราะอาศัยเหตุ 2 ประการคือ 1) การอยู่ร่วมกันในชาติปางก่อน และ 2) การได้ก่อกุศลช่วยเหลือกันในชาตินี้ เช่นเดียวกับดอกบัวจะเกิดได้เพราะอาศัยสิ่งสำคัญคือตมและน้ำนั่นแล (Khu.Ja. 27/324/91) ควรสังเกตได้ว่า แนวคิดเรื่องบุญแบบภพชาติหรือบุพเพสันนิวาสได้มีบทบาทหน้าที่ต่อการสร้างสรรค์เพลงลูกทุ่งหมอลำอีสาน แสดงให้เห็นว่า บุญมีความสำคัญและมีบทบาทหน้าที่ในฐานะสื่อให้พบความรักที่ดีและการคำนึงถึงคนรัก และมีบทบาทหน้าที่ในเพลงลูกทุ่งอีสานนอกจากนี้ข้อมูลเสนอว่ามีคติเรื่องบุญในเพลงที่เกี่ยวข้องกับบุญจำนวนมากถึง 45 เพลง ตัวอย่างประกอบ ดังนี้

เดียนบ้านยังฮั่งเฮียงศรี
เนื้อทองอย่าหลงกรุงเกินขอบเขต
กลับเมื่อสาเอาบุญเดือนสี่

เมื่อเอาบุญประเพณีที่ยังคอยน้อง
เมื่อเอาบุญผะเหวดฟังเทศน์แห่ล่านางมัทรี
ฟังเทศน์แห่ล่านางมัทรีสร้างความดีให้เลิศเลอฯ
(Pusad Funglam Channel Official, 2016)

ละดอกสะแบงแดงเต็มต้น
โสมกันบึงพลาญชัย
ใกล้กะหลังไหล
... เดือนสี่ลิเคียหมอน
บุญฟังเทศน์
เหงาแน่นอนบมีอายนั้งข้าง

คนเมืองเกินเอาบุญใหญ่
บุญผะเหวดฮอดแล้วไกล
ละคิดเห็นเด่นคนที่นั่นดั่งเงา...
บุญกันหลอนแล้วพอดี
บุญผะเหวดแห่กันหลอน
ยิ่งคําลงยิ่งคิดไปหลายอย่างฯ
(Jintara Channel Official, 2014)

จากเนื้อหาเพลงข้างต้นสื่อความว่า บุญพิธีเทศน์มหาชาติตามประเพณีบุญนิยมแบบอีสาน มีบทบาทหน้าที่ในการสื่อสารถึงชาวอีสานให้ระลึกถึงกัน เพราะช่วงทำบุญประเพณีเทศน์มหาชาติ เป็นช่วงเวลาสำคัญที่ผู้คนได้ออกมาพบปะกัน ทำบุญร่วมกันโดยเฉพาะหนุ่มสาวได้ออกจากบ้าน มาพูดคุยกัน บุญเดือนสี่หรือบุญฟังเทศน์มหาชาติในอีสานถือเป็นบุญใหญ่ของเกือบทุกหมู่บ้าน ถือเป็นงานที่มีพิธีกรรมประกอบหลากหลายในงานเดียวกัน และผู้คนได้ร่วมกันเข้าช่วยงานบุญ ที่แม้อยู่ห่างไกลก็นิยมกลับบ้านมาร่วมงานบุญดังกล่าว ประเพณีการเทศน์มหาชาติคงมีมานาน ทั้งในภาคอีสานและในหมู่คนไทยอื่นเพราะปรากฏหลักฐานว่า มีคัมภีร์ที่แต่งเป็นภาษาบาลีที่แต่ง ในอาณาจักรล้านนาไทยชื่อ “เวสสันดรที่ปณี” ซึ่งเป็นผลงานของพระสิริมังคลาจารย์พระเถระ ชาวเชียงใหม่ที่อยู่วิหารวัดสวนขวัญ แต่งคัมภีร์นี้ขึ้นเสร็จในปี จ.ศ. ๘๗๙ หรือ พ.ศ. 2060 (Na Bangchang 1990, p. 384) ประเพณีเทศน์มหาชาติได้มีมาในหัวเมืองไทยทางเหนือด้วย เช่นกัน เรื่องประเพณีการเทศน์มหาชาตินั้น สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงชี้แจงไว้ว่า “ได้ความว่ามีแต่ในเมืองไทยกับเมืองมอญ 2 แห่งเท่านั้น ในลังกาที่คิด พม่าก็ตี หามิประเพณีเทศน์มหาชาติอย่างเมืองเราไม่” (ธนิต อยู่โพธิ์, 1971: 41) เนื่องจากพุทธศาสนิกชนชาวไทยเชื่อถือกันมาแต่โบราณว่า ถ้าผู้ใดได้ฟังเทศน์มหาชาติทั้ง 13 แล้วจะได้ผลานิสงส์มาก จึงเกิดเป็นประเพณีมีประชุมกันฟังเทศน์มหาชาติกันทุกๆ ปี (Yupo, 1971, p.40) การเทศน์มหาชาติ มีทั้งพิธีราษฎร์และพิธีหลวง ในภาคกลางของไทยนิยมเทศน์มหาชาติกันในเดือน 8 หรือช่วงฤดูเข้าพรรษา ในส่วนของพิธีหลวงนั้นปรากฏหลักฐานในพระราชพิธีเดือน 8 ในพระราชพิธีสิบสองเดือนของพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 5 ว่า “อนึ่ง ในวันนักขัตฤกษ์เข้าพรรษานี้มีการสวดมหาชาติ คำหลวงในพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดารามมาแต่โบราณ เรื่องพระมหาชาติคำหลวงนี้เป็นของ พระไตรโลกนาถทรงธรรมได้ทรงเรียบเรียงไว้...” (King Rama V, 2009, p. 293) ในประเทศไทย ได้มีชื่อเรียกประเพณีเทศน์เรื่องพระโธสถ์เวสสันดรชาดกที่ไม่เหมือนกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในภาคอีสานเรียกประเพณีเทศน์มหาชาติว่า “การเอาบุญพระเวส” อ่านสำเนียงว่าพระเวดหรือ ก็คือพระเวสสันดรโธสถ์นั่นเอง (Yupo, 1971, p. 6) ประเพณีการเทศน์พระเวสที่อีสานนี้เองก็มีการกำหนดเดือนแตกต่างจากภาคกลางและภาคอื่นของไทย โดยภาคอีสานกำหนดเอา เดือน 4 ตามจันทรคติเป็นเดือนที่นิยมทำบุญเทศน์มหาชาติ ชาวอีสานถือกันว่าการเทศน์บุญพระเวสเป็นบุญใหญ่และเป็นประเพณีสำคัญที่ทุกวัดจะต้องจัดให้มีประเพณีดังกล่าวทุกปี และประเพณีดังกล่าวมีทั้งลาวล้านช้างและไทยอีสาน โดยเป็นประเพณี 1 ใน 12 จารีตของผู้นับ ในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงไทย-ลาว โดยเรียกว่า “ฮิตสิบสอง” โดยมีความปรากฏเป็นสัมผัสสาคำกลอนแบบอีสานว่า

ถึงฤดูเดือนสี่เข้าให้ทำบุญมหาชาติ	ให้เที่ยวหาดอกไม้มารับบูชาอันทอน
เจ้าอย่าโลภมิถมโบราณของเก่า	เอาดอกไม้ถวายให้พระสงฆ์
เพ็นจักเทศนาให้เฮฮัฐบุญบาป	มีลาภล้นเหลือแถมตั้งประสงค์
	(Pitawatchai, 1973, p.51)

ควรสังเกตได้ว่า บุญประเพณีในภาคอีสานเป็นเรื่องสำคัญ และเมื่อชาวอีสานถือว่าบุญประเพณีสำคัญจึงทำให้บุญประเพณีเข้ามามีบทบาทหน้าที่ในการสร้างสรรค์วรรณกรรมเพลงเมื่อมีบทบาทหน้าที่เช่นนี้แล้วทำให้บุญประเพณีในเพลงมีบทบาทหน้าที่ต่อผู้คนสมมติในเพลง

ทำให้เพลงลูกทุ่งหมอลำอีสานเสนอภาพของบุญประเพณีและเป็นสื่อท้องถิ่นที่สร้างขึ้นแล้วอาจกระทบความรู้สึกของชาวอีสานได้นั้นเอง นอกจากนี้ยังพบว่ามิเพลงที่เกี่ยวกับบุญประเพณีท้องถิ่นหรือบุญตามจารีต 10 เพลง เช่น เพลงบุญบั้งไฟ ร้องโดยไมค์ ภิรมย์พร ดังนี้

ย่างเข้าเดือนหกฝนปัดกลมา
มาร่วมกันทำเอาบุญบั้งไฟ
บั้งไฟลั่นใหญ่กว่าบั้งไฟแสน

มองท้องนาผืนดินแห้งโหง
จุดขึ้นไปให้พญาแถน
ไปบอกพญาแถนให้เทพฝนลงมา

(Might Piromporn Channel Official, 2020)

“บุญบั้งไฟ” ประเพณีบุญบั้งไฟเป็นบุญพิธีระดับชาวบ้านที่เกือบทุกหมู่บ้านในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือถือกันว่าเมื่อถึงฤดูกาลแล้วมักจะต้องทำ ประเพณีนี้มีอยู่ยาวนาน สืบต่อกันมาในหมู่ชาวอีสาน โดยไม่สามารถกำหนดระยะเวลาว่ามีมาตั้งแต่เมื่อใด (Ministry of Education, 1979, p. 2001) พิธีนี้จะมีหรือนิยมนำกันในเดือน ๖ หรือเดือน ๗ โดยนับตาม จันทรคติ (Ministry of Education, 1979, p. 2003) วิมลพรรณ ปิตธวัชชัย อธิบายว่า อธิบายว่า บุญบั้งไฟเป็นบุญเดือน ๖ ทำขึ้นเพื่อบูชาอารักษ์มเหศักดิ์หลักเมือง เป็นประเพณีบูชาขอฝนเพื่อให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล (Pitathawatchai, 1973, p.66) บุญบั้งไฟเป็นบุญพิธีระดับชาวบ้านที่เกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ของชุมชน และเป็นการจุดบั้งไฟเพื่อบูชาพญาแถนที่เป็นเทพเจ้ากำกับดูแลน้ำฝน วรพล เองวานิช และคณะ ศึกษาวัฒนธรรมปลารวมชนลุ่มน้ำชีได้อธิบายสาเหตุของการทำบุญบั้งไฟไว้ว่า ปกติเดือนหกจะเป็นเดือนที่ฝนเริ่มตก ชาวไร่ชาวนาเตรียมทำนาทำไร่ หากฝนไม่ตกตามฤดูกาล ชาวพื้นเมืองอีสานเชื่อว่า เกิดจากวิสัณการเทวดา (เทวดาแห่งฝน) หรือเรียกว่า “พญาแถน” ไม่บันดาลให้ฝนตกลงมายังโลกมนุษย์ มนุษย์ต้องแต่งเครื่องบูชาคือบั้งไฟ ไปบูชาพญาแถนซึ่งชอบด้วยการบูชาด้วยไฟเพื่อให้ฝนตก จนเป็นฮีตเดือน 6 คือฮีตบุญบั้งไฟ (Angwanich et al., 2011, 75) บุญบั้งไฟเป็นบุญท้องถิ่นเพราะไม่ปรากฏในคัมภีร์หลักทางพระพุทธศาสนาว่าการจุดบั้งไฟคือบุญ กระนั้น บุญบั้งไฟก็เป็นบุญที่ชาวอีสานนิยมทำกันเป็นประจำทุกปี เพราะเชื่อกันว่า การจุดบั้งไฟขึ้นฟ้าถือเป็นบุญเพราะจะได้บอกแถนให้ฝนตกตามที่ได้สัญญาไว้กับพญาคันคากโพธิ์วัด อีกนัยหนึ่งแถนเป็นตัวละครปักษีในชาดกนอกนิบาตเรื่องพญาคันคากเมื่อรบแพ้แล้วจึงขอคำมั่นเพื่อ คติเรื่องพญาแถนรบแพ้พญาคันคากและต้องบันดาลน้ำฝนให้ตกตามฤดูกาลเป็นเรื่องราวตอนสำคัญที่ปรากฏในชาดกพื้นบ้านอีสานเรื่องพญาคันคาก ดังความปรากฏตอนพญาคันคากสอนพญาแถน โดยให้พญาแถนสั่งพญานาคให้ปล่อยน้ำฝนลงมายังโลกมนุษย์ในเดือน 5-6 (Phra Ariyanuwat, 1970, p. 30) การทำนาทำไร่ชาวนาเรื่องพญาคันคากให้เป็นชาดกนี้เองคงเป็นเหตุให้เกิดการปรับบุญบั้งไฟเข้าไปเป็น 1 ในบุญ 12 เดือนตามคติอีสานโบราณแล้วเรียกการประกวดบั้งไฟว่าเป็น “บุญบั้งไฟ” จะพบว่าบุญในทางคติปฏิบัติของชาวอีสานมี 2 แบบ คือ แบบที่ 1) แบบที่มีที่มาจากความเชื่อตามหลักคัมภีร์ เช่น การให้ทานรักษาศีล และฟังเทศน์ เป็นต้น และแบบที่ 2) บุญที่สร้างขึ้นตามขนบนิยม หรือประเพณีท้องถิ่นอีสาน ดังบุญที่ถือปฏิบัติกันในฮีต 12 จากข้อมูลเพลงพบว่าบุญแบบที่ 2 ได้รับการกล่าวถึงและมีบทบาทหน้าที่ในเพลงลูกทุ่งหมอลำอีสานมากกว่าแบบที่ 1 นอกจากนี้ยังพบว่ามิเพลงที่นำเสนอมิติพิธีกรรมพุทธที่คนไทยนิยมทำเพื่อเสริมกำลังใจคือ รดน้ำมนต์ ร้องโดย อู๊ด ชุมแพ ดังนี้

สินอนกะนอนบ่หลับ	เจ้ากรรมหัวใจหลอกหลอนปานผี
เลยหย่างเข้าวัดมาหา	หลวงพ่อเมตตาช่วยยี่
เปิดทางแก้แล้วอิหลี	กราบลงสามที
น้ำตาที่มีกะไหล	ขอยहन้มนันต์ ให้ผมแนครับ
ผมมันอาภัพความฮักอิหลี	สะเดาะเคราะห์เผื่อนันสติ
เปิดแล้ววิธีรักษาแผลใจ	ขอยहन้มนันต์ให้ผมได้บ่
นิมนต์หลวงพ่อล้างขวยหัวใจ	สัพโศก สัพโรค สัพภัย
เสนียดจัญไร วิญญาณขี้เย สาธุฯ	(Thaidol Music Channel Official, 2020)

ความข้างต้นบอกให้ทราบชัดว่า น้มนันต์ ถือเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และการรदन้มนันต์เป็นพุทธพิธีกรรมหนึ่งที่พระสงฆ์ทำให้หลังพิธีเจริญพระพุทธมนต์หรือขอให้พระสงฆ์รदनให้เพื่อความเป็นสิริมงคล ขณะที่รตักมักสวดชัยมงคลคาถาหรือคาถาอื่นประกอบด้วยเพราะมักเชื่อกันว่าขณะที่ท่องคาถากำกับทำให้เกิดสิริมงคล จากเพลงจะพบว่าน้มนันต์นอกจากมีบทบาทหน้าที่ในการปิดเป่าสิ่งไม่ดีและรदनให้เกิดสิริมงคลแล้วยังปรากฏว่าน้มนันต์ยังมีบทบาทหน้าที่สะเดาะเคราะห์ทางใจด้วย ประเด็นที่น่าสนใจอีกคือเพลงรदन้มนันต์ย่อมสื่อให้เห็นว่าในคติของชาวพุทธส่วนมากในประเทศไทยและชาวอีสานเชื่อกันว่าน้มนันต์เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เมื่อให้พระรदनให้แล้วจะทำให้สิ่งไม่ดีออกไปจากร่างกาย และเป็นเครื่องขจัดสิ่งอัปมงคลออกไปด้วย ยิ่งกว่านั้นน้มนันต์คือน้ำที่ผ่านพิธีกรรมการสวดมนต์ลงไป ในวัฒนธรรมเอเชีย “มนต์” (สันสกฤต ฆัรูป มันตร หรือมนัระะ) เป็นกระบวนการใช้เสียงทนทางศาสนา (religion sound) กล่าวคือการใช้เสียงสวดบ่น หรือร่าออกมาเป็นกระบวนการทางพิธีกรรมของศาสนา ซึ่งมักพบในศาสนาที่มีกำเนิดจากอินเดียคือทั้งศาสนาพุทธและศาสนาพราหมณ์ต่างนิยมใช้เสียงสวดในพิธีกรรมที่เรียกกันว่า “มนต์” ด้วยกันทั้งคู่ กระบวนการใช้เสียงในพิธีสวดมนต์แล้วมีน้ำประกอบเช่นนี้เองเรียก “น้มนันต์หรือน้ำพระพุทมนต์” ในศาสนาพระเวท “มนต์” ไม่เพียงมนัระะจะใช้กันในคัมภีร์อถรรพเวทเท่านั้น หากแต่ในคัมภีร์ฤคเวทเอง (ซึ่งเป็นคัมภีร์พระเวทที่เก่ากว่าพระเวทอื่น) กลับปรากฏว่ามนัระะคือสิ่งที่ถูกสวดออกไปเพื่อปลดเปลื้องบาป ปลดเปลื้องความเจ็บไข้ ความโชคร้าย และไข้พิษิตศัตรู เป็นต้น (Gonda, 1963, p. 261) Bloomfield มองว่า มนต์เป็นระบบการแพทย์แบบฮินดู (Bloomfield, 2000, p. 342) ดังนั้น น้ำที่ผ่านพิธีที่มีมนต์จึงเชื่อกันว่ามีความศักดิ์สิทธิ์สามารถรักษาความเจ็บไข้ได้ ส่วนการรदन้มนันต์หรือน้ำพระพุทมนต์มีสองแบบ 1) แบบกลุ่มที่ครอบครัว ชุมชน หรือองค์กรเมื่อนิมนต์พระมาประกอบพิธีกรรมแบบกลุ่มแล้วพระสงฆ์นิยมรदनกันหลังพิธีเจริญพระพุทธมนต์เสร็จ และ 2) แบบปัจเจกบุคคลคือน้มนันต์ที่พระสงฆ์เสกเป่าทำขึ้นเพื่อปิดเป่าสิ่งอัปมงคลในคราวชีวิตไม่มั่นคงหรือประสบเคราะห์

5. บทบาทหน้าที่ของพุทธสถาน

ลักษณะเช่นนี้ยังพบในเพลงที่นำเสนอพุทธสถานในภาคอีสานจากข้อมูล 132 เพลง พบจำนวน 24 เพลง ประการสำคัญที่ควรอธิบายไว้ในที่นี้อีกคือ เพลงลูกทุ่งหมอลำอีสานที่กล่าวถึงพระธาตุ พระสุปฏิเจดีย์ หรือพุทธสถานศักดิ์สิทธิ์มีจำนวน 10 เพลง ตัวอย่าง เช่น อาลัยพระธาตุพนม ดังนี้

น้ำตาหล่นเสียแล้วแหละคนอีสาน
สุดแสนเสียดายองค์พระธาตุพนม
...พระเนตรพระธาตุทั้งวัดร้องไห้
หมู่เฮาอีสานทุกบ้านเศร้าตรม

เมื่อสมบัติคู่บ้านของชาวอีสานมาถล่ม
ก่อนนี้เคยกราบกับกลั้มมาถล่มจมน้ำสุธาฯ
ปานจะขาดใจเมื่อพระธาตุถล่ม
แต่พระธาตุพนมด้วยหยาดน้ำตา เออเออฯ
(Krongpol Malee Channel Official, 2020)

เนื้อหาเพลงข้างต้นจะพบว่า พระธาตุคู่บ้านคู่เมืองของชาวอีสานคือพระธาตุพนม แม้เนื้อเพลงไม่ได้บอกว่าพระธาตุพนมถล่มเมื่อปีใด พ.ศ.ใด แต่เป็นที่ทราบกันว่า วันที่ 11 สิงหาคม ในเพลงคือ สิงหาคม ปี พ.ศ.2518 เวลา 19.38 น. องค์พระธาตุพนมได้พังลงมาทั้งองค์จากยอด จนถึงฐาน สาเหตุมาจากมีฝนตกหนักประกอบกับเกิดพายุพัดแรงติดต่อกันหลายวัน จึงทำให้พระธาตุพนมซึ่งมีความเก่าแก่ทลายลง เหตุการณ์ครั้งนั้นสร้างความเศร้าโศกให้กับพุทธศาสนิกชนชาวอีสาน และชาวพุทธสองฝั่งโขงรวมลาวด้วยเป็นอย่างยิ่ง และเพลงดังกล่าวนี้เองได้นำเสนอประวัติศาสตร์พระธาตุศักดิ์สิทธิ์ของชาวอีสาน

6. บทบาทหน้าที่ของพุทธสัญลักษณ์

จากข้อมูลเพลงลูกทุ่งหมอลำอีสานที่กล่าวถึงพระพุทธศาสนา 132 เพลง พบว่ามีเพลงที่นำเสนอพุทธสัญลักษณ์ทั้งสิ้น 17 เพลง ตัวอย่างเพลงวอนหลวงพ่พระใส ขับร้องโดยปอยฝ้าย มาลัยพร ดังนี้

อัญเชิญพ้องค์ทรงฤทธิ์	ที่สถิตย์มิ่งเมืองหนองคาย
รูปเทียนมาลัย	ลูกวอนไหว้อย่าได้แซ่เขื่อน
มนต์ขลังพ้องังประเสริฐ	สุดเลอเลิศผู้คนลือเลื่อง
ความดีพ้องศรีคูเมือง	นามกระเดื่องดังไกลไม่เบา
องค์หลวงพ่พระใส	วัดโพธิ์ชัยไกลไกลเขาลือ
เป็นที่ยึดถือ	ศูนย์รวมใจสองฝั่งไทยลาว
รุ่งเรืองดิตริมฝั่งโขง	เมืองหนองคายไม่เคยซบเซา
วันนีเห็นทิวอนเจ้า	ช่วยนำทางลูกช้างด้วยเทอญ

(Luk Thung fanclub Channel Official, 2019)

จากเนื้อหาเพลงวอนหลวงพ่พระใสจะพบว่า กล่าวอ้างถึงพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมืองจังหวัดหนองคาย ขณะเดียวกันก็ได้กล่าวถึงเครื่องบูชาในฐานะองค์พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ที่ผู้คนสองฝั่งโขงนับถือกราบไหว้ จากนั้นยังกล่าวถึงการร้องขอวิงวอนพระพุทธรูปมีมาองค์ดังกล่าวให้แนวทางด้วยความเคารพ ประการสำคัญคือถ้อยคำในเพลงแสดงการร้องขอด้วยกิริยาวิงวอนขอคำอำนวยพร แสดงให้เห็นว่า พระใสซึ่งเป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์มีบทบาทหน้าที่ในการอำนวยพรให้ผู้คนในชีวิตจริงและในเพลงลูกทุ่งหมอลำอีสานด้วย การขอให้พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์อำนวยศุภผลเช่นนั้นน่าจะเป็นแนวคิดพื้นฐานที่ผู้คนวิงวอนต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนเคารพศรัทธา ทำนองร้องขอวิงวอน (imperative) ในคาถาประณามบทภาษาบาลีคัมภีร์ชั้นอรรถกถา และบทไหว้ครูอื่นๆ ในวรรณคดีไทย และพบมากในคัมภีร์ฤคเวท รูปกริยาเช่นนี้ใช้

ในข้อความของการเชิญเทพเจ้าเป็นองค์ๆ ไปให้มาประทับยังชัยภูมิที่ประกอบอยู่ ให้มาปรากฏตัวในที่นั้น ๆ และเข้าร่วมพิธี ทั้งนี้ ก็เพื่อให้เทพเจ้าสำแดงพลังอำนาจเชิงอำนาจประโยชน์แก่พิธีกรรมที่ทำอยู่ บางครั้งก็เพื่อวัตถุประสงค์ที่เฉพาะเจาะจงลงไปอาจมีเป้าหมายด้วย (Gonda, 1989, p. 130) รูปกริยาดังกล่าวนี (ขอ, จง, จงเกิด, ขอจง) เป็นตัวแทนหรือสื่อแนวคิดในเรื่องการร้องขอและเอื้อประโยชน์ (Gonda, 1989, p. 145) อาจกล่าวได้ว่า แนวคิดการร้องขอความอนุเคราะห์จากเทพเจ้าและพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ที่น่าจะเป็นแนวคิดสากล หรืออีกนัยหนึ่งอาจเป็นไปได้ว่า แนวคิดการร้องขอวิงวอนความช่วยเหลือเป็นลักษณะสากลที่มนุษย์ใช้สื่อสารกับสิ่งที่สูงส่งกว่าตนอย่างเทพเจ้าหรือสิ่งสูงส่งกว่าตน ดังที่พบการร้องขออำนาจพรจากพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ในเพลงดังกล่าวแล้ว มิติเช่นนี้คงเพราะมนุษย์ทั่วไปรู้สึกไม่มั่นคงและถือว่าตนอ่อนแอกว่าเทพเจ้า จึงได้สื่อสารผ่านคำร้องขออันเป็นการสื่อความหมายนัยยะพิเศษ ทางจิตวิญญาณ ทางความคิดของตนซึ่งถือเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง เมื่อพิจารณาและจะพบว่า พระโสมิบบทบาทหน้าที่สำคัญในฐานะพุทธสัญลักษณ์ยึดเหนี่ยวจิตใจ มีความศักดิ์สิทธิ์ อำนาจพรที่ดีให้แก่ผู้มากราบไหว้ ประเด็นนี้เองทำให้พุทธสัญลักษณ์มีบทบาทหน้าที่ในการเป็นที่พึ่งสำหรับผู้ศรัทธาไปพร้อมกับบทบาทหน้าที่ของเพลงคือความบันเทิง

พระพุทธรูปตามที่ถูกกล่าวถึงข้างต้นในมุมมองของชาวอีสานต่างเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจในยามประสบทุกข์ ในยามที่ประสบความไม่มั่นคงในชีวิต ศีราพร ฐิตะฐาน (Thitathan, 1989, p.5) อธิบายว่า “ความไม่มั่นคงทางจิตใจของมนุษย์นี้เป็น “สากล” แต่วิธีการที่แต่ละสังคม แต่ละวัฒนธรรมนำมาบำบัดรักษาใจนี้เป็นเรื่องของแต่ละวัฒนธรรม เป็นการสร้างสรรค์เป็นประเพณีปฏิบัติของแต่ละวัฒนธรรม” เมื่อมนุษย์เชื่อว่าอำนาจของสิ่งหนึ่งสิ่งใดมีต้นเหตุ ศาสนาจึงเป็นเรื่องวิธีการที่ทำให้มนุษย์มีความสุขใจขึ้นทั้งสิ้น (Thitathan, 1989, p.8) เมื่อเป็นเช่นนี้ควรสังเกตได้ว่า หากเพลงลูกทุ่งหมอลำอีสานมีบทบาทในการสร้างความบันเทิงให้กับชาวอีสานแล้ว พระพุทธรูปในเพลงลูกทุ่งหมอลำอีสานก็ย่อมจะมีบทบาทหน้าที่สำคัญคือสร้างความอบอุ่นใจให้กับชาวอีสานบนฐานของความศรัทธาประกอบกับความศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งทั้งสองลักษณะนี้เมื่อรวมกันแล้วถือเป็นมิติที่สำคัญของพุทธศาสนาอีกแบบหนึ่ง เพราะจากการวิเคราะห์ข้อมูลตัวบททั้งหมดพบว่า บทบาทหน้าที่ของพระพุทธรูปในเพลงลูกทุ่งอีสานสัมพันธ์กับความรู้สึกนึกคิดทางใจในยามชีวิตไม่มั่นคง ซึ่งถือว่ามีบทบาทหน้าที่สำคัญคือปลอบ กล่าวคืออาจเป็นสิ่งที่พึ่งในยามทุกข์ใจ เป็นที่ยึดเหนี่ยวใจในยามเกิดความไม่มั่นคงทางความรัก การเงิน หน้าที่การงาน เศรษฐกิจ การท่องเที่ยว และอื่นๆ ประการสำคัญต่อมายังพบว่า บทบาทหน้าที่เช่นนี้ทำให้ทราบถึงไม่แน่นอนของวิถีชีวิต การย้ายที่อยู่และภาวะประสบกับความทุกข์ทั้งกายและใจ มีข้อค้นพบที่สำคัญคือ บทบาทหน้าที่ของพระพุทธรูปในเป็นที่พึ่งทางใจได้ทั้งในชีวิตจริงและในวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งหมอลำอีสาน ความเชื่อและความศักดิ์สิทธิ์มีบทบาทสำคัญในการอำวยพรยามที่ชีวิตประสบปัญหาและให้กำลังใจในยามที่ชาวอีสานหลายคนรู้สึกไม่มั่นคง

บทสรุป

จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลเพลงลูกทุ่งหมอลำอีสานทั้งหมด 132 เพลง ทำให้ได้ข้อค้นพบ 2 ประการสำคัญ คือเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับพระพุทธรูปตามกรอบการแยก

พระพุทธศาสนา 6 องค์ประกอบ ดังนี้ กล่าวถึงพระพุทธเจ้ามีจำนวนน้อยที่สุดคือ 2 เพลง ต่อมา กล่าวถึงพระธรรม 3 เพลง กล่าวถึงพระสงฆ์ 39 เพลง บุญพิธี-พุทธพิธีกรรม 46 เพลง พุทธสถาน 24 เพลง และ พุทธสัญลักษณ์ 17 เพลง โดยพบว่า เนื้อหาที่กล่าวถึงพระสงฆ์มากกว่าพระพุทธ และพระธรรม อาจด้วยพระสงฆ์ที่ได้รับการกล่าวถึงเป็นพระสงฆ์ที่ประกอบด้วยคุณสมบัติพิเศษ เช่น มีวัดถลุงเหล็กที่เชื่อกันว่าศักดิ์สิทธิ์ หรือมีความสามารถด้านคาถาอาคม และเนื้อหาที่กล่าวถึงบุญ พิธี และพุทธพิธีกรรมมีจำนวนมากที่สุด คงเพราะบุญตามจารีตท้องถิ่น และการกำหนดมมมมม เรื่องบุญของชาวอีสานมีหลายมิติ จึงทำให้มีการยอมรับบุญบั้งไฟกับบุญพิธีเนื่องด้วยพุทธประวัติ คือบุญเทศน์มหาชาติว่าเป็นบุญ ไม่เพียงเท่านั้นยังมีเพลงที่มีเนื้อหาแนะนำเสนอพุทธสถานในภาคอีสาน และพบว่าเสนอเรื่องราวของพระธาตุพนมและพระธาตุนาดูนามากกว่าพุทธสถานอื่น คงเพราะ พระธาตุพนมและพระธาตุนาดูนเป็นพระธาตุคู่บ้านคู่เมืองของชาวอีสาน มีที่มาที่สำคัญและ ยาวนานในความทรงจำของชาวอีสานแนบแน่นกว่าวัดวาอารามหรือพระเจดีย์อื่น จากนั้นพบว่า มีเนื้อหากล่าวถึงพุทธสัญลักษณ์คือพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมือง ดังพบว่ามีเพลงที่นำเสนอ พระโสดาโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคายและพระพุทธรูปอื่น

เนื้อหาเพลงที่กล่าวถึงพระพุทธศาสนา 6 แบบ มีความแตกต่างกันและพบว่า เพลงที่ กล่าวถึงพระพุทธเจ้าเนื้อหาเน้นสรรเสริญและกล่าวถึงในฐานะพระศาสดา คล้ายกับที่กล่าวถึงพระ ธรรม แต่เพลงที่กล่าวถึงพระสงฆ์ 39 เพลง มีเนื้อหาสรรเสริญคุณ 1 รูป คือหลวงปู่มนั ถูที่วัดโตนอกจากนั้น มีการใช้คำสรรเสริญคุณแล้วขออำนาจพรให้เกิดสิริมงคล พ้นจากความทุกข์ และ ความสุขสวัสดิ์แบบต่างๆ พบมากคือขอให้มีสถานะทางการเงินดีขึ้น ส่วนทุกเพลงที่กล่าวถึง บุญพิธี-พุทธพิธีกรรมมักเป็นเพลงที่กล่าวเพื่อให้หวนระลึกถึงบุญประเพณีและบุญพิธีแบบอีสาน และเป็นการกล่าวถึงบุญพิธีเพื่อรื้อฟื้นความหลัง และให้นึกถึงความหลังระหว่างหนุ่มสาวอีสาน ส่วนเพลงที่กล่าวถึงพุทธสถานเนื้อหาเน้นนำเสนอความเป็นมาของพระธาตุพระเจดีย์ วัดวา อารามนั้น ๆ พร้อมทั้งกล่าวขออำนาจพรให้เกิดสวัสดิ์มงคลในแง่และสุดท้ายเพลงที่กล่าวถึง พุทธสัญลักษณ์ทุกเพลงเน้นมีศการด้วยความเคารพแล้วกล่าวขอพรให้เกิดความสุข ในแง่ต่างๆ พร้อมทั้งให้นักร้องหรือศิลปินมีความโด่งดังมีผู้คนชื่นชอบ จากข้อมูลทำให้พบว่า มิติพระพุทธศาสนา 6 แบบ มีบทบาทหน้าที่สำคัญต่อการสร้างสรรค์เพลงลูกทุ่งหมอลำอีสาน ส่วนที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธเจ้ากับพระธรรมไม่ปรากฏเนื้อหาถ้อยคำสรรเสริญ และการร้องขอ คำอำนาจพร แต่กลับพบลักษณะการสรรเสริญและขอคำอำนาจพรจากเพลงที่กล่าวถึงพระสงฆ์ มาก พุทธสถานรองลงมา และพุทธสัญลักษณ์ตามลำดับ ลักษณะเช่นนี้อาจกล่าวได้ว่าคงเพราะ ชาวพุทธส่วนหนึ่งเชื่อถือ ว่า พระพุทธเจ้าปรินิพพานไปแล้ว และพระธรรมเองก็เป็นคำสั่งสอน ของพระพุทธเจ้า และเน้นที่ความเป็นสภาวะลึกซึ้งขัดเกลากความประเพณีอีกทั้งเป็นนามธรรม ส่วนพระสงฆ์เป็นต้นแม่เป็นสมมติสงฆ์แต่ทว่ากลับมีความสัมพันธ์กับพุทธศาสนิกชน แ่งนี้อาจจะ ตอบสนองความต้องการของผู้คนได้มากกว่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระสงฆ์ สถานที่ และพระพุทธ รูปที่ผู้คนนับถือมากและมีความศักดิ์สิทธิ์มักตอบสนองความต้องการทางวัตถุ และแนวคิดของผู้คน ในช่วงสังคมที่ผันแปรตามระบบเศรษฐกิจ การเมือง และโรคภัยไข้เจ็บ เป็นต้น กล่าวคือสามารถ เชื่อมโยงกับผู้คนได้มากกว่าพระพุทธเจ้าและพระธรรม เพราะถือเป็นสิ่งสูงส่งและมีความเป็น นามธรรมสูงกว่านั้นเอง

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลแล้วจะพบว่า พระพุทธศาสนามีบทบาทหน้าที่ต่องานเพลงในหลากหลายแง่มุมด้วยกัน คือ (1) ให้ความเพลิดเพลินและเป็นทางออกให้กับความคับข้องใจ ดังจะพบได้ในเพลงที่กล่าวถึงการแพร่ระบาดของโรคโควิด ขอคำอวยพรจากพระสงฆ์ วัตถุประสงค์ว่า อารามพุทธสถานและพระธาตุเจดีย์องค์สำคัญ และพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ ภาวะเช่นนี้เกิดสะท้อนความรู้สึกไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจ การเงิน ความรัก และความสุขสวัสดิ์ (2) อธิบายที่มาและเหตุผลในการทำพิธีกรรม ดังจะพบว่าเพลงได้นำเสนอแนวคิดเรื่องบุญ-กรรม การกลับชาติมาเกิด การรณานันต์ บุญพิธีและบุญประเพณีเทศน์มหาชาติ โดยบทบาทหน้าที่ของเพลงลูกทุ่งหมอลำอีสานคือให้ความบันเทิง ขณะเดียวกันก็นำเสนอพระพุทธศาสนาให้มีบทบาทหน้าที่เป็นส่วนหนึ่งของการสร้างความบันเทิง สร้างความประทับใจและปลอบประโลมในยามที่จิตใจและร่างกายประสบกับความไม่มั่นคง มีความสะท้อนใจ จึงอาจทำให้หน้าที่นี้เป็นฉากสำคัญ อันจะรวมถึงเป็นสื่อสื่อถึงความรัก และเป็นทางออกของปัญหาความรักซึ่งน่าจะถือเป็นลักษณะเด่นอันหนึ่งของวรรณกรรมเพลง บทบาทหน้าที่ของเพลงลูกทุ่งหมอลำอีสานคือให้ความบันเทิง ขณะเดียวกันก็นำเสนอพระพุทธศาสนาให้มีบทบาทหน้าที่เป็นส่วนหนึ่งของการสร้างความบันเทิงให้ชาวอีสานในยามที่จิตใจและร่างกายประสบกับความไม่มั่นคงนั่นเอง

References

- Ariyanuwat, Phra. (1970). **Phaya Khan Khak [The King of toads]**. Maha Sarakham: Northeastern Literature Conservation Center. (In Thai)
- Bloomfield, M. (2000). **Hymans of The Atharva-Veda**. New Delhi: Motilal Banarsidass.
- Chalermpon Malagam Channel Official. (2021, January 12). **Luang Pu Man Orahon Doen Dong** [The venerable Man, the Buddhist saint going on a forest pilgrimage]. [Video]. YouTube. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=lAv8L3PV9ws>. (In Thai)
- Dhammapidok, Phra. (2003). **Dictionary of Buddhist Terms** (11th ed.). Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya. (In Thai)
- Engwanij, W. (2011). **Fish culture of Chi River Basin community**. Bangkok: The Thailand Research Fund (TRF). (In Thai)
- Gonda, J. (1989). **Prayer and Blessing Ancient Indian Ritual Terminology**. Leiden. Netherlands: E.J. Brill.

- Green, T. A. (1997). **An Encyclopedia of Beliefs, Customs, Tales, Music, and Art.** California: Santa Barbara.
- Grammy Gold Channel Official. (2017, December 13). **Bun Phala [Destiny of Bun]**. [Video]. YouTube. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=Tp2FRIGESLs>. (In Thai)
- Jintara Channel Official. (2014, September 16) **Bun Mahachat Khat Ai** [In Mahachat sermon event, I miss you boyfriend]. [Video]. YouTube. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=lv-fh6RkTUw>. (In Thai)
- Jintara Channel Official. (2020, March 23). **kho wit ma namtalai [When Covid-19 outbreaks, people cry]**. [Video]. YouTube. retrieved from https://www.youtube.com/watch?v=UNAWZ_ahNSY. (In Thai)
- Konmeeboon Channel Official. (2020, October 8) **Oi Tian Srung** (Luang Pu Suang) [The venerable Buddhist saint Suang]. [Video]. YouTube. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=L7w19IBUXW4>. (In Thai)
- Krongpol Malee Channel Official. (2020, July 24). **Alai Phra That Phanom [Miss Phra That Phanom]**. [Video]. YouTube. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=q3DkKm51NOM>. (In Thai)
- Lueangaramsree, P. (2003). **Identity, ethnicity, and marginalization.** In Lueangaramsree, P. (ed.), *Identity, ethnicity, and marginalization* (p. 15). Bangkok: Princess Maha Chakri Sirindhorn Anthropology Centre (Public Organization). (In Thai)
- Luk Thung fanclub Channel Official. (2019, July 24). **Kho Phon Pho Phra Sai [Make a wish to Luang Pho Phra Sai Buddha image]**. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=GNj6KchKrdY>. (In Thai)
- Mahamakuta Buddhist University. (1995). **Siam Tipitaka.** Bangkok: Mahamakutrajavidyalaya. (In Thai)
- Mahamakuta Buddhist University (1992). **Commentary of Siam Tipitaka, Edition of Mahamakut Buddhist University.** Bangkok: Mahamakutrajavidyalaya. (In Thai)

- Might Piromporn Channel Official. (2014, December 6). **Bun Bangfai [Rocket merit festival]**. [Video]. YouTube. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=FOHAQmaGGBE>. (In Thai)
- Moncan Kankun Official. (2019, July 15). **Won Luang Pho Ruai [Plead with the venerable Ruai]**. [Video]. YouTube. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=w0GDEgCAsWk>. (In Thai)
- Ministry of Education. (1979). **The tale of Pha Daeng Nang Ai and the Bun Bang Fai Tradition**. Bangkok: Teachers Council of Thailand Printing House Ladprao. (In Thai)
- Nabangchang, S. (1983). **History of Pali Literature in India and SriLanka**. Bangkok: Chulalongkorn University. (In Thai)
- Nathalang, S. (2009). **Folklore theory: a mythological method of analyzing myths, folk tales**. Bangkok: Chulalongkorn University. (In Thai)
- Pusad Funglam Channel Official, (2016, April 3). **Mahachat Khat Nong [In Mahachat sermon event, I miss my girlfriend]**. [Video]. YouTube. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=Y77r4mlNnYM>. (In Thai)
- Padungjeewit, J. (1997). **Communication, Culture, and Identity**. Bangkok: Chulalongkorn University. (In Thai)
- Palangwan, W. (2002). **Isan Lukthung, Isan History, Legend of Lukthung**. Bangkok: Reunpanya. (In Thai)
- Pitathawatchai, W. (1973). **The twelve annual Isan merit-making Traditions**. Bangkok: Mahachon. (In Thai)
- Somchai, S. Phramaha. (1995). **Buddhist Dharma Principles Appeared in Thai Luk Thung Songs**. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (In Thai)
- Thaidol Music Channel Official. (2021, September 6). **Rotnam Mon [Bless me with holy water]**. [Video]. YouTube. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=CLMU-whgrqQ>. (In Thai)

- Thitathan, S. (1990). **Concepts of religions and beliefs in the society**. In Teaching materials regarding concepts of religions and beliefs in the society, unit 1-7. Nonthaburi: STOU Press. (In Thai)
- Topline Digital Network Channel Official. (2022, July 11). **Kanthet Sok [My sadness in Mahachat sermon event]**. [Video]. YouTube. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=k-4pFeBmg5c>. (In Thai)
- Tonmai Music & Studio Channel Official. (2021, August 11). **Sadhu Sathu Der [The goodness]**. [Video]. YouTube. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=OxoJx1drf04>. (In Thai)
- Watchara chanel Official. (2022, June 1). **Kho Phon Phrachao Yai In Plaeng [Make a wish to Phra Chao Yai Inplaeng Buddha image]**. [Video]. YouTube Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=0COssQLC2fg> (In Thai)
- Yupo, T. (1971). **The legend of the Mahachat sermon and the varied versions of the Mahachat**. Phranakorn: Siwaporn. (In Thai)

แนะนำผู้เขียน Contributor

กรรณิการ์ รักษา

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ภาษาอังกฤษ)
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำคณะมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

Kannika Raksa

Master of Arts (English)
Faculty of Humanities,
Srinakharinwirot University
Assistant Professor in Faculty of Humanities
and Social Sciences,
Chandakasem Rajabhat University

กานต์พิชชา เชื้อสะอาด

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ภาษาไทย)
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาภาษาไทย
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

Karnpittha Chuesa-art

Master of Arts (Thai)
Chiang Mai Rajabhat University
Doctoral Student in Thai Language Program
Faculty of Liberal Arts, University of Phayao

จันทรวรรณ สำราญสำรวจกิจ

ดุุษฎีบัณฑิต (ภาษาและการสื่อสาร)
 คณะภาษาและการสื่อสาร
 สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำคณะมนุษยศาสตร์
 และสังคมศาสตร์
 มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

Jantarawan Samransamruajkit

Doctor of Philosophy
 (Language and Communication)
 Faculty of Language and Communication
 National Institute of Development
 Administration
 Assistant Professor in Faculty of
 Humanities and Social Sciences,
 Chandrakasem Rajabhat University

ชานนท์ ไชยทองดี

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ภาษาไทย)
 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
 มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
 รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาภาษาไทย
 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

Chanont Chaithongdee

Master of Arts (Thai)
 Faculty of Humanities and Social Sciences
 Rajabhat Maha Sarakham University
 Associate Professor in
 Thai Language Program
 Faculty of Education,
 Sisaket Rajabhat University

ฉานนิศ วงศ์สุวรรณ

อักษรศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาภาษาไทย)
คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษา คณะศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

Chanit Wongsuwan

Master of Arts (Thai)
Faculty of Arts, Silpakorn University
Lecturer in Department of Languages
Faculty of Liberal Arts
Rajamangala University of
Technology Thanyaburi

ดำรงค์ นันทผาสุข

ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Dumrong Nuntapasuk

Department of Thai and Eastern Languages
Faculty of Humanities and Social Sciences
Mahasarakham University

ปาริชาติ โพธิ์

ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต (หลักสูตรและการสอน)
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยพะเยา

Parichart Pothi

Doctor of Education
(Curriculum and Instruction)
Kasetsart University
Assistant Professor in the School of Liberal Arts
University of Phayao

พรพรรณ ทองบัญชาชัย

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
(สาขาภาษาจีนเป็นภาษาต่างประเทศ)
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษา คณะศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

Phornphan Thongbanchachai

Master of Arts (Chinese as a Foreign Language)
Faculty of Arts, Chulalongkorn University
Lecturer in Department of Languages
Faculty of Liberal Arts
Rajamangala University of
Technology Thanyaburi

พิพัฒน์ ประเสริฐสังข์

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ภาษาไทย)
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อาจารย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

Phiphat Prasertsang

Master of Arts (Thai)
Faculty of Humanities and Social Sciences
Mahasarakham University
Lecturer in Faculty of Humanities and
Social Sciences Buriram Rajabhat University

รพี สว่างแจ้ง

Master of Arts (Chinese)

มหาวิทยาลัยภาษาและวัฒนธรรม ปักกิ่ง ประเทศจีน
อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษา คณะศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

Rapee Swangjang

Master of Arts (Chinese)

Beijing Language and Culture University, China
Lecturer in Department of Languages
Faculty of Liberal Arts
Rajamangala University of
Technology Thanyaburi

วรวรรณ ศรียากย์

ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (ภาษาไทย)

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

รองศาสตราจารย์ ประจำคณะศิลปศาสตร์

มหาวิทยาลัยพะเยา

Warawat Sriyabhaya

Doctor of Philosophy (Thai)

Faculty of Humanities and Social Sciences
Mahasarakham University
Associate Professor in School of Liberal Arts
University of Phayao

วรัญญา ยิ่งยงศักดิ์

ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต (ภาษาไทย)
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

Warunya Yingyongsak

Doctor of Philosophy (Thai)
Faculty of Humanities, Naresuan University
Lecturer in Thai Language Program
School of Liberal Arts, University of Phayao

ศรัญญา มณีทอง

ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (เคมี)
คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำคณะวิทยาศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

Saranya Maneethong

Doctor of Philosophy (Chemistry)
Faculty of Science, Mahasarakham University
Assistant Professor in Faculty of Science
Buriram Rajabhat University

ศรารัตน์ คงสมบูรณ์

นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต
สาขาวิชาภาษาอังกฤษ
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

Saratat Kongsomboon

Undergraduate Student
Program in English Language
Faculty of Humanities and Social Sciences
Chandrakasem Rajabhat University

สมเกียรติ วัฒนางษากุล

ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต (ภาษาเขมร)
มหาวิทยาลัยศิลปากร
รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

Somkiat Watanapongsakul

Doctor of Philosophy (Khmer)
Silpakorn University
Associate Professor in School of Liberal Arts
Sukhothai Thammathirat Open University

สุทธินันท์ ศรีอ่อน

ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (ภาษาไทย)
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทยและการสื่อสาร
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

Suddhinan Srion

Doctor of Philosophy (Thai)
Faculty of Humanities and Social Sciences
Mahasarakham University
Lecturer in Thai Language
& Communication Program
Faculty of Liberal Arts,
Ubon Ratchathani University

อภิษฐา งอกงาม

ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Apichaya Ngokngam

Department of Thai and Eastern Languages
Faculty of Humanities and Social Sciences
Mahasarakham University

อรัทัย สุทธิ

ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Orathai Sutthi

Department of Thai and Eastern Languages
Faculty of Humanities and Social Sciences
Mahasarakham University

อัมไพพรรณ พรหมบุตร

นักศึกษาลัทธิสุตรศิลปศาสตรบัณฑิต
สาขาวิชาภาษาอังกฤษ
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

Umpaipan Prombut

Undergraduate Student
Program in English Language
Faculty of Humanities and Social Sciences
Chandrakasem Rajabhat University

เอกชัย แสงโสภา

ปรัชญาคุษฎีบัณฑิต (การสื่อสาร)
มหาวิทยาลัยนเรศวร
อาจารย์ประจำสาขาวิชานิติศาสตร์
คณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

Ekkachai Sangsoda

Doctor of Philosophy (Communication)
Naresuan University
Lecturer in Communication Arts Program
Faculty of Management Science
Phetchabun Rajabhat University

รูปแบบของบทความในวารสาร

ระยะขอบบน

2.54 cm

ชื่อเรื่องภาษาไทย

(TH SarabunPSK 20 point, Bold, กึ่งกลางหน้ากระดาษ)

Title in English

(TH SarabunPSK 20 point, Bold, กึ่งกลางหน้ากระดาษ)

เว้น 15 pt.

ระยะขอบซ้าย

2.54 cm

ชื่อ-นามสกุล ผู้เขียนคนที่1¹ / ชื่อ-นามสกุล ผู้เขียนคนที่2²

(ชื่อภาษาไทย TH SarabunPSK 16 point., Bold, กึ่งกลางหน้ากระดาษ)

กรณีมากกว่า 3 คนให้ใส่ชื่อผู้เขียนคนแรกและคณะ

เว้น 15 pt.

ระยะขอบขวา

2.54 cm

Author Name – Lastname1¹ / Author Name – Lastname2²

(ชื่อภาษาไทย TH SarabunPSK 16 point., Bold, กึ่งกลางหน้ากระดาษ) กรณีมากกว่า 3 คนให้ใส่ชื่อผู้เขียนคนแรกและคณะ

¹สาขาวิชา คณะ มหาวิทยาลัย จังหวัด รหัสไปรษณีย์, ประเทศ

(ชื่อหน่วยงานภาษาไทย TH SarabunPSK 13 point, normal, กึ่งกลางหน้ากระดาษ)

¹Department, Faculty, University, Province, Country Postal code

(ชื่อหน่วยงานภาษาอังกฤษ TH SarabunPSK 13 point, normal, กึ่งกลางหน้ากระดาษ)

(กรณีต่างสังกัดให้ใส่หมายเลขกำกับหน้าชื่อสถาบัน)

*Corresponding author:@.....

(อีเมลติดต่อผู้เขียนบทความ TH SarabunPSK 12 point, normal, กึ่งกลางหน้ากระดาษ)

เว้น 15 pt.

วันที่ Received/ Revised/ Accepted (ภาษาอังกฤษ TH SarabunPSK 12 point, normal, ซิดขวา) ดังตัวอย่าง

Received: June 18, 2021

Revised: November 1, 2021

Accepted: December 19, 2021

Abstract (ภาษาอังกฤษ TH SarabunPSK 16 point, Bold, ซิดขอบซ้าย)

เว้น 15 pt.

(2 cm) เนื้อความบทคัดย่อภาษาอังกฤษ (ภาษาอังกฤษ TH SarabunPSK 16 point, normal).....

เว้น 8 / 10 pt.

Keywords: //aa//bb//cc//dd//ee (ภาษาอังกฤษ TH SarabunPSK 16 point, normal, ซิดขอบซ้าย) 3-5 คำ

ระยะขอบล่าง

2.54 cm

เว้น 15 pt.

บทคัดย่อ (ภาษาไทย TH SarabunPSK 16 point, Bold, จัดขอบซ้าย)

เว้น 15 pt.

(2 cm) เนื้อความบทคัดย่อภาษาไทย (ภาษาไทย TH SarabunPSK 16 point, normal)

.....
.....

เว้น 8 / 10 pt.

คำสำคัญ: //กก//ขข//คค//งง//จจ (ภาษาไทย TH SarabunPSK 16 point, normal, จัดขอบซ้าย) 3-5 คำ

เว้น 15 pt.

บทนำ (TH SarabunPSK 16 point, Bold, จัดขอบซ้าย)

เว้น 15 pt.

(2 cm) เนื้อหา (TH SarabunPSK 16 point, normal)

.....
.....

เว้น 15 pt.

วัตถุประสงค์ (TH SarabunPSK 16 point, Bold, จัดขอบซ้าย)

เว้น 15 pt.

(2 cm) 1. (TH SarabunPSK 16 point, normal).....

2.

3.

เว้น 15 pt.

ทบทวนวรรณกรรม (TH SarabunPSK 16 point, Bold, จัดขอบซ้าย)

เว้น 15 pt.

2 cm) เนื้อหา (TH SarabunPSK 16 point, normal)

.....
.....

เว้น 15 pt.

วิธีดำเนินการวิจัย (TH SarabunPSK 16 point, Bold, ซิตขอบซ้าย)

เห็น 15 pt.

- (2 cm) 1. (TH SarabunPSK 16 point, normal).....
2.
3.

(บทความทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ให้ใช้ “วิธีดำเนินการวิจัย” บทความทางหมวดด้านวิทยาศาสตร์ให้ใช้ “อุปกรณ์และวิธีการ”)

เห็น 15 pt.

ผลการวิจัย (TH SarabunPSK 16 point, Bold, ซิตขอบซ้าย)

เห็น 15 pt.

- (2 cm) เนื้อหา (TH SarabunPSK 16 point, normal)
-
-

เห็น 15 pt.

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย (TH SarabunPSK 16 point, Bold, ซิตขอบซ้าย)

เห็น 15 pt.

- (2 cm) เนื้อหา (TH SarabunPSK 16 point, normal)
-
-
-

เห็น 15 pt.

References (ภาษาอังกฤษ TH SarabunPSK 16 point, Bold, ซิตขอบซ้าย)

เห็น 15 pt.

- เนื้อหา (ภาษาอังกฤษ TH SarabunPSK 16 point, normal บรรทัดแรกซิตขอบซ้าย).....
- (เคาะ 7 ตัวอักษร).....

- เนื้อหา (ภาษาอังกฤษ TH SarabunPSK 16 point, normal บรรทัดแรกซิตขอบซ้าย).....
- (เคาะ 7 ตัวอักษร).....

- เนื้อหา (ภาษาอังกฤษ TH SarabunPSK 16 point, normal บรรทัดแรกซิตขอบซ้าย).....
- (เคาะ 7 ตัวอักษร).....

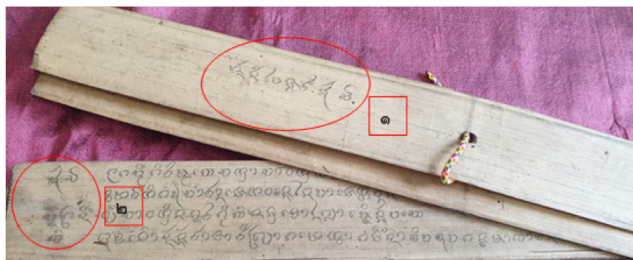
การนำเสนอตาราง และ รูปภาพ

(ตารางที่ x TH SarabunPSK 16 point ตัวหนา ชิดซ้าย ไม่ใส่เส้นแนวดัง
(ชื่อตาราง TH Sarabun PSK 16 point ตัวธรรมดา)

ตารางที่ 2 ตัวอย่างตารางสรุปบัญชีรายชื่อคัมภีร์ใบลาน

ลำดับที่	ชื่อเรื่อง	หมวด	ตัวอักษร	จำนวน ผูก	ลักษณะ เอกสาร	ลักษณะชุด/ สภาพ
1	ปกิณกะพระวินัย	01 พระวินัย	ธรรมอีสาน	5	ใบลานยาว	ต่างชุด/ตีมา
2	ศิริมานัถสูตร	02 พระ สุดตันตปิฎก	ธรรมอีสาน	7	ใบลานยาว	ไม่ครบชุด/ ตีมาก
3	ปกิณกะมูล นิพพาน	02 พระ สุดตันตปิฎก	ธรรมอีสาน	9	ใบลานยาว	ต่างชุด/ตี

(ชื่อรูปภาพ แผนภูมิ TH Sarabun PSK 16 point ตัวหนา จัดกึ่งกลาง ตั้งค่าเป็น 1 คอลัมน์)
ที่มา: (TH Sarabun PSK 16 point ตัวหนา จัดกึ่งกลาง)

ภาพที่ 3 ตัวอย่างใบปกหน้าคัมภีร์ใบลาน
ที่มา: Phiphat Prasertsang et al. (2019)

ข้อกำหนดของวารสาร

วิวิจารณ์สาร กำหนดตีพิมพ์ปีละ 3 ฉบับ คือ ฉบับแรกระหว่างเดือน มกราคม- เมษายน ฉบับที่สองระหว่างเดือนพฤษภาคม-สิงหาคม และฉบับที่สามระหว่างเดือน กันยายน-ธันวาคม วารสารเปิดรับบทความวิจัย (research article) บทความวิชาการ (academic article) บทวิจารณ์หนังสือ (book review) เพื่อพิจารณาตีพิมพ์เผยแพร่ตามที่เห็นสมควร และบทความที่จะตีพิมพ์ต้องเป็นผลงานที่ยังไม่เคยถูกนำไปตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารอื่นใดมาก่อน และไม่อยู่ในระหว่างการพิจารณาเพื่อลงพิมพ์ในวารสารอื่นใดมาก่อน โดยมีขอบเขตเนื้อหาครอบคลุมสาขาย่อยทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ดังต่อไปนี้ ภาษาไทย วรรณคดีไทย คติชนวิทยา ชาติพันธุ์วิทยา ภาษาศาสตร์ การสอนภาษา และภาษาเพื่อการสื่อสาร ซึ่งกองบรรณาธิการจะพิจารณาด้านฉบับ (manuscript) ตามข้อกำหนดของวารสาร และส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้อง (peer reviewer) จำนวน 3 ท่าน เป็นผู้อ่าน หากผู้ทรงคุณวุฒิมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม บทความนั้นอาจถูกให้ปรับแก้ไขเปลี่ยนแปลงเนื้อหา รูปแบบ และสำนวน ตามที่กองบรรณาธิการวารสารเห็นสมควร กองบรรณาธิการจะส่งข้อเสนอแนะให้ผู้ทรงคุณวุฒิให้แก้ไขเขียนเพื่อดำเนินการแก้ไข หากผู้เขียนมีเหตุผลตามหลักวิชาการที่ไม่สามารถดำเนินการตามข้อเสนอแนะได้ ให้ผู้เขียนชี้แจงเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อกองบรรณาธิการจะได้พิจารณาในการตีพิมพ์ต่อไปและเพื่อให้วารสารมีคุณภาพในระดับมาตรฐานสากลและนำไปอ้างอิงได้

การจัดเตรียมต้นฉบับ

1. ความยาวของบทความ 12 หน้ากระดาษ A4 พิมพ์หน้าเดียว (อาจนุลอมให้เกิน 12 หน้าได้แต่ไม่เกิน 20 หน้า)

2. รูปแบบตัวอักษร ให้จัดพิมพ์ด้วยแบบตัวอักษร TH SarabunPSK เท่านั้น

3. ชื่อเรื่องบทความภาษาไทย ขนาดตัวอักษร 20 พอยนต์ (ตัวหนา) จัดกึ่งกลางหน้ากระดาษ

4. ชื่อเรื่องบทความภาษาอังกฤษ ขนาดตัวอักษร 20 พอยนต์ (ตัวหนา) จัดกึ่งกลางหน้า

กระดาษ

5. ชื่อผู้เขียนทุกคน ขนาดตัวอักษร 16 พอยนต์ (ตัวหนา)

6. ชื่อสังกัดหน่วยงานหรือมหาวิทยาลัย ขนาดตัวอักษร 13 พอยนต์ (ตัวอักษรปกติ)

7. อีเมลของผู้ประสานงาน ขนาดตัวอักษร 12 พอยนต์

8. วันที่ส่ง วันที่แก้ไข วันที่รับบทความ ขนาดตัวอักษร 12 พอยนต์ (ตัวอักษรปกติ)

9. เนื้อหาบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ขนาดตัวอักษร 16 พอยนต์ จัดชิดซ้าย

พิมพ์ 1 คอลัมน์

10. คำสำคัญ ขนาดตัวอักษร 16 พอยนต์ (ตัวหนา) จัดชิดซ้าย

11. เนื้อหาคำสำคัญ ขนาดตัวอักษร 16 พอยนต์ วรรค 2 เคาะระหว่างคำ

12. ชื่อหัวเรื่อง ขนาดตัวอักษร 16 พอยนต์ (ตัวหนา) จัดชิดซ้าย ไม่ใส่เลขลำดับที่
13. เนื้อหาบทความ ขนาดตัวอักษร 16 พอยนต์
14. เนื้อหาบทความ ย่อหน้า 2 ซม.
15. ชื่อตาราง ขนาดตัวอักษร 16 พอยนต์ (ตัวหนา) ให้ระบุไว้บนตารางจัดชิดซ้าย ได้ตารางให้บอกแหล่งที่มาจัดชิดซ้าย ส่วนรายละเอียดตัวอักษรปกติ
16. ชื่อรูปภาพ ชื่อแผนภูมิ ขนาดตัวอักษร 16 พอยนต์ (ตัวหนา) ให้ระบุไว้ใต้รูปภาพ แผนภูมิ จัดกึ่งกลางหน้ากระดาษ ใต้รูปภาพ แผนภูมิให้บอกแหล่งที่มาเป็นภาษาอังกฤษ จัดกึ่งกลาง
17. ระยะขอบกระดาษ 1 นิ้ว (2.54 ซม.) เท่ากันทุกด้าน
18. หมายเลขหน้า ให้ใส่ไว้ตำแหน่งด้านล่างขวาตั้งแต่ต้นจนจบบทความ ขนาดตัวอักษร 16 พอยนต์
19. ชื่อเอกสารอ้างอิง ขนาดตัวอักษร 16 พอยนต์ (ตัวหนา) จัดชิดซ้าย
20. เนื้อหาเอกสารอ้างอิง ขนาดตัวอักษร 16 พอยนต์ พิมพ์เป็น 1 คอลัมน์ จัดชิดซ้าย บรรทัดที่สองจัดเอียงมาทางขวา ½ นิ้ว หรือ 7 ตัวอักษรเศษ

ส่วนประกอบของบทความ

1. ชื่อเรื่องบทความ (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)
2. ชื่อผู้เขียนทุกคน (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)
3. บทคัดย่อ (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ) ความยาวไม่เกิน 300 คำ
4. คำสำคัญ 3-5 คำ (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)
5. เนื้อเรื่อง
 - 1) บทความวิชาการ ประกอบด้วย บทนำ เนื้อหา และบทสรุป
 - 2) บทความวิจัย ประกอบด้วย บทนำ วัตถุประสงค์ ทบทวนวรรณกรรม วิธีการวิจัย ผลการวิจัย สรุปและอภิปรายผลการวิจัย
 - 3) บทวิจารณ์หนังสือ ประกอบด้วย บทนำ เนื้อหาวิจารณ์ และ บทสรุป
6. เอกสารอ้างอิงในตัวเนื้อหา (ภาษาอังกฤษ)
7. ตารางประกอบ รูปภาพ แผนภูมิ หรืออื่น ๆ ต้องใส่หมายเลขกำกับในบทความและอ้างอิงแหล่งที่มาของตารางรูปภาพและแผนภูมิให้ถูกต้อง โดยไม่ละเมิดลิขสิทธิ์ของบุคคลอื่น ใช้รูปภาพหรือข้อความที่มีความคมชัด และส่งภาพถ่ายต้นฉบับหรือไฟล์รูปภาพแยกต่างหาก แนบมาพร้อมกับบทความด้วย
8. เอกสารอ้างอิงท้ายบทความ (ภาษาอังกฤษ) ให้แนบเอกสารอ้างอิงภาษาไทยมาด้วย

คำแนะนำในการเขียนอ้างอิง

การเขียนอ้างอิงตามรูปแบบของวารสาร วิจิตรวรรณสาร กองบรรณาธิการวารสาร ได้ยึดรูปแบบการเขียนอ้างอิงตาม Publication Manual of the American Psychological Association ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 7 โดยปรับปรุงแบบบางรายการให้เข้ากับบริบทของวารสารไทยของวิจิตรวรรณสาร รูปแบบการเขียนอ้างอิงในบทความในวารสารจะประกอบด้วยการอ้างอิง 2 ส่วน คือ 1) การอ้างอิงในตัวเนื้อหา 2) รายการอ้างอิงท้ายบทความ

1. การอ้างอิงในตัวเนื้อหา (In-text Citation)

การอ้างอิงในตัวเนื้อหาเป็นการอ้างอิงในระบบนามปี โดยระบุชื่อผู้แต่ง และปีพิมพ์ เพื่อเป็นการแนะนำผู้อ่านไปยังแหล่งข้อมูลที่อ้างอิงท้ายเล่มเอกสารวิชาการ ที่มีการจัดเรียงตามลำดับตัวอักษร การอ้างอิงในตัวเนื้อหา จะมี 2 ลักษณะ คือ การอ้างอิงต้นข้อความ (Narrative Citation) การอ้างอิงท้ายข้อความ (Parenthetical Citation)

การอ้างอิงชื่อผู้แต่ง ต้นข้อความ

ในกรณีที่มีชื่อของผู้แต่งที่เป็นชาวไทยหรือชาวต่างชาติให้ปรับเป็นชื่อภาษาอังกฤษแบบถ่ายเสียง โดยใช้นามสกุลผู้แต่ง ตามด้วยปีที่พิมพ์เป็นปีคริสต์ศักราช ในวงเล็บ ในกรณีที่อ้างแบบสรุปใจความ หรือ ใส่ตัวย่อในภาษาอังกฤษว่า (p.) ในกรณีที่มีจำนวนหน้าเดียว หรือตัวย่อในภาษาอังกฤษว่า (pp.) ในกรณีที่มีจำนวนตั้งแต่สองหน้าขึ้นไป ก่อนเลขหน้าในวงเล็บ ในกรณีที่อ้างแบบระบุเลขหน้า ตัวอย่างเช่น

Triwiset (2018) พบว่า..... หรือ Triwiset (2018, p. 4) พบว่า..... หรือ

Triwiset (2021, pp. 4-5) พบว่า.....

การอ้างอิงชื่อผู้แต่ง ท้ายข้อความ

ในกรณีที่มีชื่อของผู้แต่งที่เป็นชาวไทยหรือชาวต่างชาติให้ปรับเป็นชื่อภาษาอังกฤษแบบถ่ายเสียง โดยใช้นามสกุลผู้แต่งตามด้วยปีที่พิมพ์เป็นปีคริสต์ศักราช ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาคหลังชื่อผู้แต่งในวงเล็บ หรือตัวย่อในภาษาอังกฤษว่า (p.) ในกรณีที่มีจำนวนหน้าเดียว หรือ ตัวย่อในภาษาอังกฤษว่า (pp.) ในกรณีที่มีจำนวนตั้งแต่สองหน้าขึ้นไป ก่อนเลขหน้าในวงเล็บ ตัวอย่างเช่น

การศึกษาเกี่ยวกับภาษาถิ่นในประเทศไทย.....(Triwiset, 2018) หรือ

การศึกษาเกี่ยวกับภาษาถิ่นในประเทศไทย.....(Triwiset, 2018, p. 4) หรือ

(Triwiset, 2021, pp. 4-5)

การอ้างอิงแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ

ในกรณีที่ผู้เขียนใช้แหล่งข้อมูลขั้นต้นที่ไม่มีการพิมพ์เผยแพร่หรือค้นหาคำได้ การอ้างแหล่งข้อมูลชั้นรองหรือการอ้างตามบุคคลอื่น ให้ใช้คำภาษาอังกฤษว่า ‘as cited in’ ในวงเล็บ เช่น ผู้เขียนอ่านบทความที่แต่งโดย Knipe & Horowitz (2018) ที่อ้าง Truslow (2009) โดยที่ผู้เขียนไม่สามารถอ่านงานเขียนต้นฉบับของ Truslow ด้วยตนเอง ในรายการอ้างอิงจะใส่เฉพาะแหล่งข้อมูลชั้นรองที่เขียนโดย Knipe & Horowitz (2018) เท่านั้น การอ้างอิงในตัวเนื้อหาจะใช้รูปแบบ ดังตัวอย่าง

(Truslow, 2009, as cited in Knipe & Horowitz, 2018)

ถ้าผู้เขียนไม่ทราบปีที่พิมพ์เผยแพร่ของแหล่งข้อมูลชั้นต้น ก็ให้ละปีที่พิมพ์ไว้ในกรอ้างอิงตัวในตัวเองโดยไม่ได้ใส่ ดังตัวอย่าง

Newton's diary (as cited in Hale, 1912)

การอ้างอิงการสัมภาษณ์

งานเขียนบางประเภทที่ไม่สามารถสืบค้นโดยผู้อ่านทั่วไปได้ เช่น งานที่ไม่มีแหล่งอ้างอิง จะถูกอ้างเป็นการสื่อสารส่วนบุคคล (personal communication) ซึ่งการสื่อสารส่วนบุคคลรวมถึง อีเมล ข้อความ การสนทนาออนไลน์หรือ ข้อความส่วนบุคคล การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล การสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ การบรรยายในชั้นเรียนที่ไม่ได้บันทึกไว้ บันทึกข้อความ จดหมาย ข้อความจากการอภิปรายกลุ่มที่ไม่สามารถค้นได้ เนื่องจากว่าผู้อ่านไม่สามารถสืบค้นข้อมูลการสื่อสารส่วนบุคคลเหล่านี้ได้ การอ้างอิงการสื่อสารส่วนบุคคลในบทความจึงไม่ใส่ไว้ในรายการอ้างอิงท้ายบทความ แต่ให้ใส่ข้อมูลเท่าที่เป็นไปได้ในตัวเนื้อหาเท่านั้น โดยใช้รูปแบบต่อไปนี้ ชื่อตัวผู้สัมภาษณ์เป็นอักษรย่อในกรณีชาวต่างชาติและตัวเต็มในกรณีคนไทย และนามสกุลเต็มเป็นภาษาอังกฤษใส่คำว่า 'personal communication' ตามด้วย เดือน วันที่ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค ตามด้วย ปีเป็นปีคริสต์ศักราช และ ใช้ตัวเลขอารบิก ดังตัวอย่าง

ในการอ้างอิง ค้นข้อความ J. T. Lewis (personal communication, May 14, 2018) หรือ

ในการอ้างอิง ท้ายข้อความ (K. Taylor, personal communication, March 17, 2019)

2. การอ้างอิงท้ายบทความ

1. การอ้างอิงท้ายบทความในรูปแบบที่กำหนดของวารสาร ในกรณีที่ยารการอ้างอิงต้นฉบับเขียนเป็นภาษาไทย หรือภาษาต่างประเทศอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ภาษาอังกฤษ ให้แปลเอกสารอ้างอิงทั้งหมดเป็นภาษาอังกฤษและใส่คำภาษาอังกฤษที่บอกกว่าอยู่ภาษาไทย (In Thai) หรือว่าในภาษาต่างประเทศอื่น ๆ (In 'Language') กำกับต่อท้ายเอกสารอ้างอิงที่แปลเป็นภาษาอังกฤษจากต้นฉบับเดิมที่เป็นภาษาไทยหรือภาษาอื่น ๆ ดังตัวอย่าง

Suklarpit, S. (2018). *Monogamy: Family colonial in Siam*. Bangkok:

Matichon. (In Thai)

Kruawitchayachan, J. (1994). *The Way of Life of the Mon People*.

Bangkok: Dan Suttha Printing. (In Chinese)

2. การอ้างอิงผู้แต่งชื่อเดียวกันแต่ปีที่พิมพ์ต่างกันให้เรียงลำดับโดยใช้ปีที่พิมพ์ก่อนเป็นเกณฑ์ ส่วนการอ้างอิงผู้แต่งคนเดียวในปีที่พิมพ์ภายในปีเดียวกัน ให้ใช้ตัวอักษรในภาษาอังกฤษว่า a หรือ b เป็นต้น กำกับหลังจากปีที่พิมพ์ภายในวงเล็บ ดังตัวอย่าง

Bednarik, R. G. (2003a). Concerns in rock art science. *Aura Newsletter*,

20 (1), 1-4.

Bednarik, R. G. (2003b). A figurine from the African Acheulian.

Current Anthropology, 44 (3), 405-413.

References Samples (ตัวอย่างการอ้างอิง)

Journal article (บทความในวารสาร)

McCauley, S. M., & Christiansen, M. H. (2019). Language learning as language use: A cross-linguistic model of child language development. *Psychological Review*, 126 (1), 1–51.

Magazine article (บทความในนิตยสาร)

Bergeson, S. (2019, January 4). Really cool neutral plasmas. *Science*, 363 (6422), 33–34.

Newspaper article (บทความในหนังสือพิมพ์)

Guarino, B. (2017, December 4). How will humanity react to alien life? Psychologists have some predictions. *The Washington Post*.

Book republished in translation (หนังสือแปล)

Piaget, J., & Inhelder, B. (1969). *The psychology of the child* (H. Weaver, Trans.; 2nd ed.). Basic Books.

Book in a series (หนังสือที่มีพิมพ์หลายครั้ง)

Madigan, S. (2019). *Narrative therapy* (2nd ed.). American Psychological Association.

Anthology (หนังสือรวมเล่ม)

Gold, M. (Ed.). (1999). *The complete social scientist: A Kurt Lewin reader*. American Psychological Association.

Religious work (คัมภีร์ทางศาสนา)

The Qur'an (M. A. S. Abdel Haleem, Trans.). (2004). Oxford University Press.

Ancient Greek or Roman work (หนังสือกรีกหรือโรมันโบราณ)

Aristotle. (1994). *Poetics* (S. H. Butcher, Trans.). The Internet Classics Archive.

Shakespeare (หนังสือของเชคสเปียร์)

Shakespeare, W. (1995). *Much ado about nothing* (B. A. Mowat & P. Werstine, Eds.). Washington Square Press.

Chapter in an edited book (บทในหนังสือที่มีบรรณาธิการ)

Weinstock, R., Leong, G. B., & Silva, J. A. (2003). Defining forensic psychiatry: Roles and responsibilities. In R. Rosner (Ed.), **Principles and practice of forensic psychiatry** (2nd ed., pp. 7–13). CRC Press.

Grant (รายงานวิจัยที่ได้รับทุนจากหน่วยงาน)

Blair, C. B. (Principal Investigator). (2015–2020). **Stress, self-regulation and psycho-pathology in middle childhood** (Project No. 5R01HD081252-04) [Grant]. Eunice Kennedy Shriver National Institute of Child Health & Human Development.

Conference session (การประชุมสัมมนาวิชาการ)

Fistek, A., Jester, E., & Sonnenberg, K. (2017, July 12–15). **Everybody's got a little music in them: Using music therapy to connect, engage, and motivate** [Conference session]. Autism Society National Conference, Milwaukee, WI, United States.

Unpublished dissertation or thesis**(วิทยานิพนธ์ปริญญาเอกหรือโท)**

Harris, L. (2014). **Instructional leadership perceptions and practices of elementary school leaders** [Doctoral dissertation]. University of Virginia.

Dissertation or thesis published online**(วิทยานิพนธ์ปริญญาเอกหรือโทที่เผยแพร่ออนไลน์)**

Hutcheson, V. H. (2012). **Dealing with dual differences: Social coping strategies of gifted and lesbian, gay, bisexual, transgender, and queer adolescents** [Master's thesis, The College of William & Mary]. William & Mary Digital Archive. <https://digitalarchive.wm.edu/bitstream/handle/10288/16594/HutchesonVirginia2012.pdf>

Unpublished manuscript (เอกสารที่ยังไม่ตีพิมพ์)

Yoo, J., Miyamoto, Y., Rigotti, A., & Ryff, C. (2016). **Linking positive affect to blood lipids: A cultural perspective** [Unpublished manuscript]. Department of Psychology, University of Wisconsin–Madison.

Film or video (ภาพยนตร์หรือวิดีโอ)

Forman, M. (Director). (1975). **One flew over the cuckoo's nest** [Film]. United Artists.

TV series (ซีรีส์ในโทรทัศน์)

Simon, D., Colesberry, R. F., & Kostroff Noble, N. (Executive Producers). (2002–2008).

The wire [TV series]. Blown Deadline Productions; HBO.

YouTube video or other streaming video (ทูปวิดีโอหรือสตรีมมิงวิดีโอ)

Cutts, S. (2017, November 24). **Happiness** [Video]. Vimeo.

<https://vimeo.com/244405542>

Single song or track (เพลงเดี่ยว)

Beyoncé. (2016). **Formation** [Song]. On Lemonade. Parkwood; Columbia.

Tweet (ทวีตในทวิตเตอร์)

White, B. [@BettyMWhite]. (2018, June 21). I treasure every minute we spent together #koko

[Image attached] [Tweet]. Twitter. [https://twitter.com/BettyMWhite/](https://twitter.com/BettyMWhite/status/100995189284622745)

[status/100995189284622745](https://twitter.com/BettyMWhite/status/100995189284622745)

Facebook post (โพสต์ในเฟซบุ๊ก)

Gaiman, N. (2018, March 22). 100,000+ Rohingya refugees could be at serious risk during Bangladesh's monsoon season. My fellow UNHCR Goodwill Ambassador Cate Blanchett is [Image attached] [Status update]. Facebook. <http://bit.ly/2JQxPAD>

Webpage on a news website (เว็บเพจในข่าวเว็บไซต์)

Avramova, N. (2019, January 3). The secret to a long, happy, healthy life? Think age-positive. CNN. <https://www.cnn.com/2019/01/03/health/respect-toward-elderly-leads-to-long-life-ntl/index.html>

- Temporal Conjunctions in Khmer Text
- An Analysis of Conflicts in Chinese Literary 'SONG KANG'
- Study of Thai Horror Film Naming Concept and Narrative based on Ethno-semantics
- Animals in the Community Narrative of Si Sa Ket Province
- Code-switching in the casting game SEKIRO: Shadows Die Twice of the AK HEARTROCKER YouTube channel
- Euphemism in Novels with local aura of Thai culture
- The Dominant feature and Body of Knowledge Appearing in the Palmleaf Manuscript of Isan Ancient Medicinal Texts in Buri Ram Province
- English Interjections in Movie Scripts on Netflix Application
- The Functions of Buddhism in Luk Thung Mo Lam Isan (Isan folk Songs)